

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

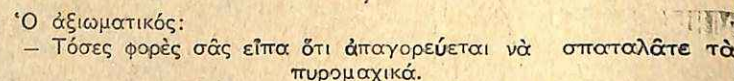
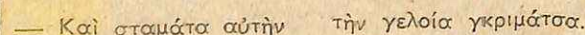

28

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΡΑΧΜΑ
3

3

Μέ το Φερίδιό σου

Η ΦΩΤΙΑ

Α Ν δε βρεθείς στην έρημο να καίει ο ήλιος, να μη σκάζει ένα φύλλο πράσινο πουθενά, να μη δακρύζουν δυο σταλαγματιές νερό, δε θα μπορέσεις να κα ταλάξεις τί άξία έχει ένα ποτήρι νερό. Κι' αν δεν πεινάσεις, να πεινάσεις πολύ, κι' αν δε νοιώσεις το κρύο να σου τρυπάει τα κόκκαλα, ούτε την άξια που έχει ένα κομμάτι ψωμί, ούτε την άξια που έχει μια μικρή φλογίτσα φωτιάς θα καταλάβεις. Το θαύμα τους, τότε μόνο μπορείς να το καταλάβεις, όταν δεις πως η ζωή σου, αυτή η απέραντη ζωή, με τα όνειρά της, με τα αισθήματά της, με τη φαντασία της, με την έπαρσή της, κρέμεται απ' αυτό το λίγο: από λίγες σταγόνες νερού, από λίγα ψίχουλα ψωμιού, από μια ιδέα φωτιάς.

Ήτανε στίς πρώτες μέρες του πολέμου στην Άλβανία, όταν ένα πρωί, κάνοντας έναν έλιγμο ανάμεσα σε δυο λόφους, βρήκαμε ένα στρατιώτη νεκρό καταμεσής ενός χωραφιού. Τον γυρίσαμε, τον κοιτάσαμε, τον ψάξαμε. Δεν ήταν πουθενά χτυπημένος. Ξεκομμένος μες στο σκοτάδι της νύχτας από τη μονάδα του, μόνος του μέσα σε κείνη την έρημιά που οι όζυες έτριζαν και δε σ' άφηναν ν' ακούσεις ούτε τον κρότο από τους πυροβολισμούς, περιπλανήθηκε μέσα στ' άγιάζι, θα φώναζε, θα ξαναφώναζε, δεν θα τον άκουσε κανείς. Θα διπλώθηκε όσο πιό σφιχτά μπορούσε με τη χλαίνη του, θα σήκωσε το γιοκά του, θα χοροπήδησε να ζεσταθεί, θα ξαναχοροπήδησε, και στο τέλος μη μπορώντας άλλο, μην αντέχοντας άλλο, θα σωριάστηκε στο μουςκε μένο χώμα που τον βρήκαμε. Ήταν ξεπαγιασμένος.

Θα μπορούσε τάχα, ν' αναπαυόταν κανείς την τελευταία ώρα ενός ανθρώπου που πεθαίνει για τόσο λίγο, για μια σπίθα φωτιάς, για ένα ποτήρι νερό, για ένα κομμάτι ψωμί; Τις σκέψεις του, την αγωνία του, τους δραματισμούς του, την απελπισία του, την παράδοσή του στο θάνατο για το τίποτα;

Μια τέτοια νύχτα, όλες οι ευτυχίες χάνουν την άξία τους. "Αν ένας πειρασμός, περνώντας μέσα στην όνειροφαντασία του στρατιώτη που ξεψυχούσε τον ρότα γε:

— Θέλεις τη μητέρα σου;

Ο στρατιώτης δε θάνοιωθε ευτυχία. Η τύχη του δεν θα άλλαζε. "Αν τον ρώταγε:

— Θέλεις την άρραβωνιαστι-

κιά σου; Θέλεις χιλιάδες λίρες; Θέλεις περιβόλια, σπιτία, καράδια, αυτοκίνητα, τί προτιμάς να σου φέρω;

Ο στρατιώτης δε θάθελε τίποτα. "Όλες οι ευτυχίες, όλα τα αγαθά, όλα τα πράγματα, δε ζύγιζαν όσο ζύγιζε η ζωή του. Θα προτιμούσε τη ζωή του χωρίς αυτά. Η ζωή του ζύγιζε όσο και δυο - τρεις φλόγες φωτιάς που μέσα στην παγωμένη εκείνη νύχτα θάβγαιναν από ένα κούτσουρο ή από δυο ξερά φρύγανα. Από τον πειρασμό του που θα του ύποσχόταν όλα τα αγαθά, από τη γή μ' όλα τα λουλούδια της κι' από τον ουρανό μ' όλα τ' αστέρια του, δε θα ζητούσε τίποτε, τίποτε άλλο.

Απ' όλα, απ' όσα υπάρχουν, θα ζητούσε μονάχα ένα σπύρτο. "Αν ένα σπύρτο είχε ξεμείνει μέσα σε καμιά τσέπη της χλαίνης του, ο κόσμος θάταν δικός του, και την άλλη μέρα που θα συναπαντιώμαστε, θάτρεχε χαρούμενος να μάς άγκαλιάσει. Αυτό το σπύρτο δε βρέθηκε όμως και το άλλο πρωί, χωρίς να ξέρουμε τ' όνομά του, καθυστερήσαμε είκοσι λεπτά τη πορεία μας, όσο να δούμε από τί πέθανε, όσο να σκάσουμε με τις σκαπάνες μας το χώμα σε τριάντα εκατοστά έάθος, να τον σκεπάσουμε ίσα - ίσα, να γλυτώσουμε από τα νύχια των κορακιών έναν άνθρωπο, που τους τον χάριζε ή έλλειψη ενός σπύρτου.

Από ένα ποτήρι νερό, από δυο ψίχουλα ψωμιού, από λίγη φωτιά, που μάς λείπουν πάνω σε μια στιγμή κρίσης, μπορούσε να καταλάβουμε πόσο μεγάλος είναι ο κόσμος, πόσο γιομάτος από άγαθα είναι, πόσο γιομάτος από θαύματα. Ο κόσμος σβήνει κι' ανασταίνεται μέσα μας μ' ένα ποτήρι νερό. Μ' ένα ποτήρι νερό, ανοίγουν και κλείνουν τα μάτια μας. "Ενα ποτήρι νερό μάς δίνει τη δύναμη να συνεχίσουμε την πορεία μας, να δούμε, ν' ακούσουμε, ν' αγαπήσουμε.

Λίγη φωτιά σε μια νύχτα, γίνεται το πολυτιμότερο χρυσάφι που υπάρχει στον κόσμο. Ο μεγαλύτερος πλούτος. Μέσα της, υπάρχει η μητέρα, η άρραβωνιαστική, η άδελφή, οι λίρες, τα περιβόλια, ο κόσμος ολόκληρος. Μέσα της υπάρχει η ζωή και το φως. "Αν ο στρατιώτης είχε ένα σπύρτο κι' άναβε ένα δαδί, θάβλεπε το θάνατο, μέσ' στο σκοτάδι, να τρυπώνει μέσ' στις όζυες, και να εξαφανίζεται, φοβισμένος.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Χρ. Παπαγεωργίου, "Αρτα.— "Όλοι άνεξαιρέτως οι άναγνώστες ήμπορούν να προμηθευθούν το κάλυμμα του Α'. τόμου μέσφ του τοπικού ποικτορείου εφημερίδων.

Κον Στ. Θεολογίτη, "Αθήναι. Τα σημειώματα των τριών τελευταίων τευχών, σχετικά με το περιοδικό μας, νομίζουμε πως δίνουν μια γενική, αλλά άκριβή απάντηση στα διάφορα ερωτήματα στις εισηγήσεις σας. Διότι σε πολυτέλες χαρτί, προϋποθέτει να έχουμε πίσω μας ένα... ζιτικό ίδρυμα για να μάς χρηματοδοτεί! ..

Κον Δ.Σ., Θεσσαλονίκη. "Όσο αξιοπρόσεχτο κι' αν είναι το γράμμα σας, ή δημοσίευσή του θα μάς φέρει στο χώρο της στρατευόμενης πολιτικής, κάτι που δεν έχει καμιά απόλυτως σχέση με το περιοδικό μας. Κι' ύστερα, μια γενική άποψη γύρω από τη Δελφική Ιδέα, διατυπωμένη από έναν αξιόλογο πνευματικών "Ελληνα, όπως είναι ο κ. Βρεττάκος, δε δικαιολογεί τόσην όρμητικότητα στην απάντηση.

Κον ΑΝΤ. ΜΑΥΡ.— Σας είχαμε γράψει σχετικά και σε προηγούμενο τεύχος. Λυπούμεθα ειλικρινά, γιατί ο χώρος δεν μάς επιτρέπει να έπεκταθούμε σε συνεργασία άναγνώστών μας. Γιατί δεν άναζητάτε μια δημοσιογραφική σύνδεση με τοπική εφημερίδα; Μία μακρόχρονη και συστηματική θητεία, θα σας βοηθούσε ν' αναπτύξετε τις πεζογραφικές σας ικανότητες.

Κον Φαίδωνα Καραγιάννη φοιτητή της Νομικής, Μουζάκι Θεσσαλίας.— Παραδώσαμε την επιστολή σας, σχετικά με την καταγωγή του Καραϊσκάκη, στο συνεργάτη μας Διευθυντή των Γεν. Αρχείων του Κράτους κ. Έμ. Γ. Πρωτοψάλτην, για ν' απαντήσει κατά τρόπον υπεύθυνο για το σοβαρώτατο αυτό θέμα.

Κον Π. ΦΙΛ., Σφενδάμη.— Σχετικά με την έρώτησή σας το άρμόδιο τμήμα της ΔΕΗ, μάς έστειλε την ακόλουθη απάντηση: «Ρεύμα της συχνότητας αυτής, χρησιμοποιείται υπό των Ιατρών δι' ειδικάς θεραπειάς. Λόγω της υψηλής συχνότητας, είναι ακίνδυνον προκαλεί μόνον αίσθημα θερμότητας».

Κον "Αγγελον Ζερβόν, "Ιμβραμμία— Αίγυπτον.— Ευχαριστούμε για τις εισηγήσεις σας. Θέμα που σας ενδιαφέρει, ήταν στο τεύχος 23 με τον τίτλο «Πίσω στα δότανα». Πάντως, μαθήματα φαρμακευτικής χημείας, δεν ήμπορούν να έχουν σχέση μ' ένα περιοδικό με γενικότερους μορφωτικούς σκοπούς.

Κύριε Διευθυντά,

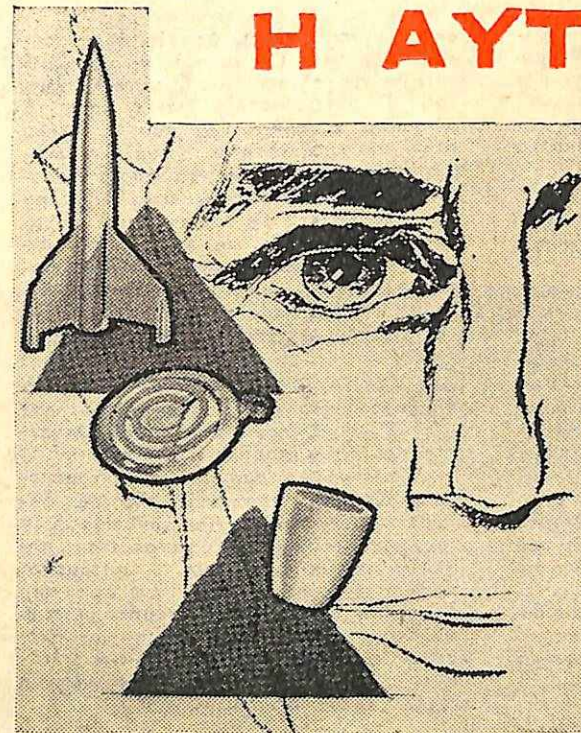
Δεν βρίσκω τα κατάλληλα λόγια για να εξυμνήσω το πρωτότυπο σε ύλη περιοδικό σας. Και πρέπει να είδατε υπερίφανος, που συμβάλλετε στη μόρφωση των νέων έγγραμμάτων και μη. Διότι τυγχάνω άγράμματος, λόγω του πολέμου, αλλά δεν έπαψε η ψυχή μου να ζητάει κάτι, για να αναπληρώσει αυτό που μου στέρησε ο πόλεμος. Κι' αυτό που έψαχνα, το βρήκα στο περιοδικό σας.

Με εκτίμηση

ΙΩ. ΟΥΖΟΥΝΗΣ
(Θεσσαλονίκη)

Η ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΖΩΗ

Τι άκριβώς είναι ή αυτοματοποίηση; Με λίγες λέξεις μπορούμε να την όρίσουμε ως την τεχνική μέθοδο που «γεμίζει τα έργοστάσια με μηχανές και άδειάζει από εργάτες». "Αν θέλουμε να δώσουμε έναν πιο αισιόδοξο όρισμό, μπορούμε να πούμε πως «ή αυτοματοποίηση είναι ή μέθοδος που άπελευθερώνει τον άνθρωπο από τη μηχανή» "Από την άποψη αυτή — κι' από πολλές άλλες άπόψεις — ή κοινωνική σημασία της τεχνικής αυτής επανάστασεως είναι τεραστία. Το παλιό άποκτηνωτικό σύστημα εργασίας, που σατύρισε ο Τσάρλυ Τσάπλιν στην άριστουργηματική ταινία του «Μοντέρνοι καιροί» θ' αντικατασταθεί από ένα πιο έλεύθερο, πιο ανθρώπινο σύστημα.

Ε ΠΙΣΚΕΦΘΗΚΑ ένα παραξενο έργοστάσιο, γεμάτο μηχανές, έρημο από ανθρώπους. Είχα την εντύπωση ότι περιπλανιόμουν σ' έναν καινούργιο, παράδοξο κόσμο. Κάτω από τα μάτια μου, σε λιγώτερο από ένα τέταρτο της ώρας, ένας άκατέργαστος όγκος από άσάλι μεταμορφωνόταν σε κινητήρα αυτοκινήτου, χωρίς άνθρωπινα χέρια να τον άγγίξουν. Σε λίγα δευτερόλεπτα γεννιόνταν οι κύλινδροι, τα έμβολα και οι μπιέλλες, ενώ τ' αυτόματα όργανα ελέγχου παραμέριζαν τα έλαττωματικά κομμάτια με μια σιγουριά που κανένας άνθρωπος έγκεφαλος δε θα μπορούσε να όνειρευθεί. Οι λίγοι άνθρωποι που υπήρχαν στο έργοστάσιο ήταν συγκεντρωμένοι σε μιάν αίθουσα: Παρακολουθούσαν τους παλμούς των μηχανών που μεταφράζονταν σε μυστηριώδεις κινήσεις εύαισθήτων δεικτών πάνω σε κυκλικούς δίσκους, ενώ δεκάδες από κόκκινα, κίτρινα και πράσινα λαμπιόνια άναβοσβύνανε στους τοίχους. Ήταν ή καινούργια, συνθηματική γλώσσα της εποχής των ηλεκτρονικών έγκεφάλων και της αυτοματοποίησης. Οι άνθρωποι αυτοί μου φάνηκαν σά μύστες μιας καινούργιας θρησκείας...».

στάσεως», που άρχισε στη Δύση από τα μέσα του περασμένου αιώνα.

«Έργοστάσια χωρίς εργάτες», ώνειρευόνταν οι άνθρωποι, από τα πρώτα χρόνια της βιομηχανικής άναπτύξεως τον περασμένο αιώνα. "Όστόσο ή βιομηχανική «μηχανοποίηση» δε συμπίπτει με την αυτοματοποίηση. Η μηχανή είναι άπλως ένα όργανο, ένα εργαλείο που αύξάνει την παραγωγικότητα του εργατή, άλλά άπαιτεί όποσδήποτε την παρουσία του. Και έπειδή ή μηχανή δουλεύει με ταχύτητα και ακρίβεια που γίγνεται όλο και μεγαλύτερη όσο προχωρεί ή τεχνική εξέλιξη, ο εργάτης πρέπει να προσαρμοσθεί στο ρυθμό της — γίνεται και ο ίδιος μηχανή, ή μάλλον ένα εξάρτημα της μηχανής του. Η μηχανοποίηση κάνει τον άνθρωπο δούλο της μηχανής, ή αυτοματοποίηση τον έλευθερώνει — θα ίδούμε πως.

Ο «νεκρός χρόνος»

ΟΤΑΝ λειτουργεί ένα έργοστάσιο, μονάχα μέρος των ώρών εργασίας είναι άληθινά παραγωγικός. Είναι οι ώρες που οι μηχανές κινούνται και παράγουν ένα προϊόν. "Αλλ' ένα μεγάλο μέρος των ώρών εργασίας πάει χαμένο, είναι «νεκρός χρόνος». Είναι οι ώρες της «έξυπηρετήσεως» των μηχανών: Η τροφοδότησή τους με καύσιμα, ή επιδιόρθωσή τους, ο καθαρισμός τους, ή μεταφορά της πρώτης ύλης ως της μηχανής, ή μεταφορά του έτοιμου προϊόντος από τη μηχανή, ή συναρμολόγησή των κομματιών του προϊόντος, ή συσκευασία του κλπ.

Φυσικά, ή όργάνωση της εργασίας, είναι μια ολόκληρη επιστήμη. Οι ειδικοί έκαναν το κάθε τι για να περιορίσουν στο έλάχιστο αυτόν τον «νεκρό χρόνο». Η λύση που βρήκαν ήταν ή άκρα εξειδίκευση του εργατή. Κάθε εργάτης ειδικεύεται σ' ένα άρισμένο τμήμα του προϊόντος και άποκτούσε έπιδεξιότητα σε άρισμένες κινήσεις που είχε μάθει να εκτελεί με ακρίβεια μηχανής. "Υπάρχουν εργάτες, που δεν έκαναν σ' όλη τους τη ζωή άλλη δουλειά

πέρα να σφίγγουν μπουλόνια μ' ένα άγγλικό κλειδί. Κι' αυτήν άκόμα τη δουλειά δεν την κάνουν ολόκληρη: Ένας εργάτης τοποθετεί το μπουλόνι, ο έπόμενος το σφίγγει με δυο στροφές, ο τρίτος άποτελείνει το σφίξιμο κ.ο.κ. Είναι οι «άλυσίδες εργασίας», που όνομάζονται στην Άμερική «τεηλορισμός» (άπό τ' όνομα του βιομήχανου Τήλορ που έφευρε το σύστημα) και στη Σοβιετική Ένωση «σταχανοδισμός» (άπό τον εργάτη Σταχάνωφ). Είναι το άποκτηνωτικό σύστημα εργασίας, που σατύρισε ο Τσάρλυ Τσάπλιν, στην άριστουργηματική ταινία του «Μοντέρνοι καιροί».

«Αλλ' άκόμα και με το άπαράδεκτο αυτό τμήμα του έρχατου εξευτελισμού του ανθρώπου, ο «νεκρός χρόνος» της παραγωγής δεν περιωρίστηκε σημαντικά. Το 1950 "Αγγλοι ειδικοί υπελόγισαν, ότι τα έννεα δέκατα των ώρών εργασίας ήταν «χρόνος νεκρός» δηλαδή μη παραγωγικός. Και ή εξήγηση είναι άπλη: Ένώ ή «μηχανοποίηση» των εξειδικευμένων κινήσεων του εργατή είχε φτάσει στο άνώτατο όριό της, ή ακρίβεια και ή ταχύτητα των μηχανών αύξανόταν συνεχώς. Ο εργάτης δεν μπορούσε πια να προσαρμοσθεί στο ρυθμό της μηχανής. Είχε φτάσει ή μοιραία ώρα που, όσο παράδοξο κι' αν φαίνεται, ο εργάτης γινόταν όχι μόνον άχρηστος, άλλά κι' επιζήμιος για την παραγωγή. Η παρουσία του ανθρώπου γινόταν επιβραδυντικός παράγον στην λειτουργία της μηχανής. Έπρεπε να βρεθεί ένας τρόπος για να έξουδετερωθεί ο «νεκρός χρόνος», να περιορισθούν στο έλάχιστο οι δευτερεύουσες ύπηρεσίες, ή εξυπηρέτηση των μηχανών, που άπαιτεί την παρουσία του εργατή. Έπρεπε να πάψουμε να είμαστε δούλοι των μηχανών, οι μηχανές έπρεπε να γίνουν δούλοι μας. "Αλλά πως;

ΑΠΟ το 1947, όλα τα στοιχεία για τη λύση του προβλήματος, ήταν ήδη γνωστά. Η τεχνική επανάσταση της αυτοματοποίησης δεν

περιέχει ούτε ένα στοιχείο καινούργιο.

Κατά τον τελευταίο πόλεμο, η έλλειψη των εργατικών χεριών ώθησε τους τεχνικούς να εφευρίσκουν συστήματα καινούργια, που εξουδετέρωναν τη μείωση του εργατικού δυναμικού. Συνέπεια της τάσεως αυτής, ήταν η ταυτόχρονη σχεδόν και ανεξάρτητη ανακάλυψη, μετά τον πόλεμο, στην Αμερική και στη Γαλλία, των «μηχανικών μεταφορέων». Ανάλογες εξελίξεις σημειώθηκαν και στη Ρωσία.

Οι «μηχανικοί μεταφορείς», ήταν η πρώτη μορφή με την οποία εμφανίσθηκε η αυτοματοποίηση. Οι μηχανικοί μεταφορείς, δεν ήταν παρά μηχανήματα συναρμογήσεως των κομμάτων του προϊόντος, χωρίς τη βοήθεια του εργάτη. Τους έλειπε όμως ένα ουσιαστικό στοιχείο της αυτοματοποιήσεως: Ο αυτότελος.

Ας υποθέσουμε, ότι ένα μηχανήμα παθαίνει μια βλάβη. Τι θα συμβεί τότε; Μπορεί να σταματήσει να εργάζεται, αλλά μπορεί να συμβεί και κάτι ακόμα χειρότερο: Θα ελαττωθεί η παραγωγή. Τα ηλεκτρονικά προϊόντα, που θα ήταν άχρηστο ή μειωμένης αξίας. Ο έλεγχος, λοιπόν, των μηχανών έχει ουσιαστική σημασία. Ο έλεγχος αυτός μπορεί να γίνει απ' τους εργάτες. Αλλά τότε τί χρειάζονται οι μηχανικοί μεταφορείς και τα άλλα αυτόματα μηχανήματα; Θα χρειάζονταν πάρα πολλοί εργάτες για να «ελέγχουν» τις μηχανές, να τις επιθεωρούν, να αντικαθιστούν τα φθαρμένα εξαρτήματα. Η μόνη λύση ήταν ο αυτόματος έλεγχος των αυτόματων μηχανών. Μόνο έτσι γινόταν πλήρης η αυτοματοποίηση. Η μηχανή έπρεπε να αντικαταστήσει όχι μόνο τους ανθρώπινους μύς, αλλά και το ανθρώπινο πνεύμα.

Γνωστά από πολλά χρόνια, τα συστήματα αυτόματου ελέγχου, ποικίλλουν από τα περίπλοκα, όπως ο «αυτόματος πιλότος» των αεροπλάνων, ως τα πιο απλά, όπως ο πασίγνωστος «θερμοστάτης» των ηλεκτρικών ψυγείων και των θερμοσίφωνων. Η νοικοκυρά που χρησιμοποιεί το ζεστό νερό του θερμοσίφωνα ή το κρύο νερό του ψυγείου, ζει στον αιώνα της αυτοματοποιήσεως, ίσως χωρίς να το υποπτεύεται ακόμα.

Φιλικά Ρομπότ

Τι είναι, αλήθεια, ένα ηλεκτρικό ψυγείο; Είναι ένα αυτοματοποιημένο εργοστάσιο παραγωγής ψύχους σε μικρογραφία. Αποτελείται από ένα μοτέρκι που παράγει ψύχος και μια μικρή συσκευή — τον θερμοστάτη — που ελέγχει αυτόματα την παραγωγή. Όταν η θερμοκρασία φτάσει σε ώριμο επίπεδο, ο θερμοστάτης κινεί ένα διακόπτη και το μοτέρκι σταματάει. Όταν η θερμοκρασία ύψωθεί, αρχίζει πάλι να λειτουργεί. Το ίδιο συμβαίνει και με το θερμοσίφωνα, που δεν είναι παρά ένα μικρό, αυτοματοποιημένο εργοστάσιο παραγωγής θερμότητας.

Ο θερμοστάτης δεν είναι καθόλου απαραίτητος για την παραγωγή ψύχους ή θερμότητας. Το ψυγείο και ο θερμοσίφωνα μπορούν να λειτουργήσουν και χωρίς αυτόν. Αλλά τότε, η νοικοκυρά θα έπρεπε να άγρυπνεί μέρα - νύχτα για να μην παγώσουν τα τρόφιμα στο ψυγείο και να μην έκραγει ο θερμοσίφωνα — ή θα έπρεπε να πληρώσει μια υπηρέτρια για να κάνει αποκλειστικά αυτή τη δουλειά. Αυτά τα μικρά παραδείγματα, δείχνουν πόσο τεράστια σημασία έχει για τη ζωή του κοινού ανθρώπου η τεχνική επανάσταση της αυτοματοποιήσεως: Ο άνθρωπος παύει να

είναι δούλος της μηχανής, η μηχανή γίνεται δούλος του ανθρώπου... Ο θερμοσίφωνα, το ψυγείο δεν είναι παρά μια μορφή «ρομπότ», δηλαδή μια μηχανή που αυτοελέγχεται. Είναι χρήσιμα και φιλικά «ρομπότ», χωρίς τα φρικαλέα χαρακτηριστικά του Φραγκενστάιν.

«Ολοκληρωτική αυτοματοποίηση»

ΑΥΤΟ που γίνεται με το θερμοστάτη στις απλές οικιακές συσκευές, εφαρμόζεται σε μεγαλύτερη κλίμακα και με πολύ πιο περίπλοκα όργανα στα εργοστάσια. Ας φανταστούμε στο παράδειγμά μας της αυτόματης μηχανής, που αρχίζει να παράγει ελαττωματικά προϊόντα. Τι θα συμβεί τότε; Τα ηλεκτρονικά όργανα ελέγχου άγρυπνούν: «Αν μια τρύπα που ανοίγεται αυτόματα γίνει κατά ένα χιλιοστό του χιλιοστού μικρότερη από κείνη που προβλέπεται, μια ηλεκτρονική «κεφαλή» ανιχνεύσεως θα την εντοπίσει κι' έπειτα κόκκινο λαμπιόνι θ' ανάψει στο θάλαμο ελέγχου. Ο μηχανικός της υπηρεσίας θα καταλάβει ότι ένα εξάρτημα της μηχανής έχει φθαρεί και θέλει να αντικαταστήσει. Θα φανεί παράδοξο ίσως, αλλά αυτά τα συστήματα αυτόματου ελέγχου που εφαρμόζονται σήμερα στα αυτοματοποιημένα εργοστάσια, είναι λιγότερο τέλεια από έναν απλό θερμοστάτη: Δεν επανορθώνουν το σφάλμα, απλώς ειδοποιούν για την ύπαρξή του. Η αυτοματοποίηση δεν έχει ακόμα συμπληρωθεί. Θεωρητικά, μπορεί να υπάρξει ένα εργοστάσιο στο οποίο η αυτοματοποίηση

Η σύζυγος: Δεν είσαι πια τόσο τρυφερός μαζί μου. Άλλωστε μου έλεγες: «Δεν υπάρχει άλλη γυναίκα που να σου μοιάζει».
Ο σύζυγος: Αυτό, το πιστεύω και τώρα!

Συζητούν δυο μάγειροι:
— Πιστεύεις στην μετεμψύχωση;
— Τι έννοιες;
— Πιστεύεις, δηλαδή, ότι τα όντα μετά το θάνατό τους, έστω κώνοι σε άλλα όντα;

— Βεβαίως! Είδα εγώ γάτους να γίνονται μετά θάνατον... λαγοί!

— Έλα, δάνεισέ μου ένα έκα τσάδικο. Οι φίλοι πρέπει να βοηθούν ο ένας τον άλλον...
— Ναί, αλλά εσύ είσαι πάντα ο... άλλος!

Στο άτελιό του γλύπτου:
— Κοίταξε έδω αυτή την ωραία γυναίκα που έχω φτιάξει...
— Είναι πραγματικά τέλεια! Μόνο η μιλιτιά της λείπει...
— Μα γι' αυτό ακριβώς, είναι... τέλεια!

Ο Πρόεδρος του δικαστηρίου στον μάρτυρα ο οποίος δεν διακρίνεται για την ευφυΐα του:

— Είσαι παντρεμένος;
— Μάλιστα. Είμαι παντρεμένος με μια γυναίκα!

— Αυτό το τελευταίο ήταν περιττό να μάς το πεις. Βεβαίως με γυναίκα θάσαι παντρεμένος. Δεν υπάρχει κανένας που να είναι παντρεμένος με... άνδρα!

— Πώς δεν υπάρχει... Η αδελφή μου!

ση θα έχει φθαρεί ως τις ακρότατες συνέπειές της: Οι μηχανές θα εργάζονται, θα τροφοδοτούνται, θ' αυτοελέγχωνται, θ' αντικαθιστούν μόνες τους τα φθαρμένα ανταλλακτικά τους. Αλλά στην πραγματικότητα, υπάρχουν ώριμα όρια πέρα από τα οποία η αυτοματοποίηση παύει να είναι οικονομικά αποδοτική. Το κόστος των μηχανών θα υπερβαίνει το κόστος της ανθρώπινης εργασίας κατά μονάδα παραγωγής.

Η μεταβατική περίοδος

ΦΥΣΙΚΑ, τίποτα δεν αποκλείει να μεταβληθούν στο προσεχές μέλλον οι ειδικές συνθήκες εκμεταλλεύσεως, που παρεμποδίζουν σήμερα την ολοκληρωτική εφαρμογή της αυτοματοποιήσεως στη βιομηχανία. Όπου, άλλωστε, η φροντίδα για την ασφάλεια του προσωπικού έχει μεγαλύτερη σημασία από τις δαπάνες, η αυτοματοποίηση έχει προχωρήσει ως εκεί που δεν παίρνει άλλο. Αυτό συμβαίνει π.χ. στα πειραματικά εργαστήρια των ατομικών ερευνών, στα εργοστάσια κατασκευής πυρομαχικών, ευφλέκτων ύλων ή επεξεργασίας καυσίμων.

Εξ άλλου, τίποτα δε μάς διαρίζει. Η βαθμιαία μετάδοση της βιομηχανίας προς την πλήρη αυτοματοποίηση, είναι απείρως προτιμότερη, αφού κάθε απότομη μεταβολή έχει δυσάρεστες συνέπειες στην οικονομική ζωή μιας χώρας. Η τεχνική επανάσταση της αυτοματοποιήσεως θα έχει κι' αυτή τα θύματα της, όπως είχε τα θύματά της η βιομηχανική επανάσταση του περασμένου αιώνα, τουλάχιστον στην πρώτη περίοδο της εισαγωγής των μηχανών στα εργοστάσια. Και όπως η βιομηχανική επανάσταση συνάντησε στην αρχή της βίαιες αντιδράσεις, που μάς άφησαν κληρονομιά τις λέξεις «σαμποτάζ» και «μπούκοτ», έτσι και η αυτοματοποίηση έχει κιόλας τους έχθρους της.

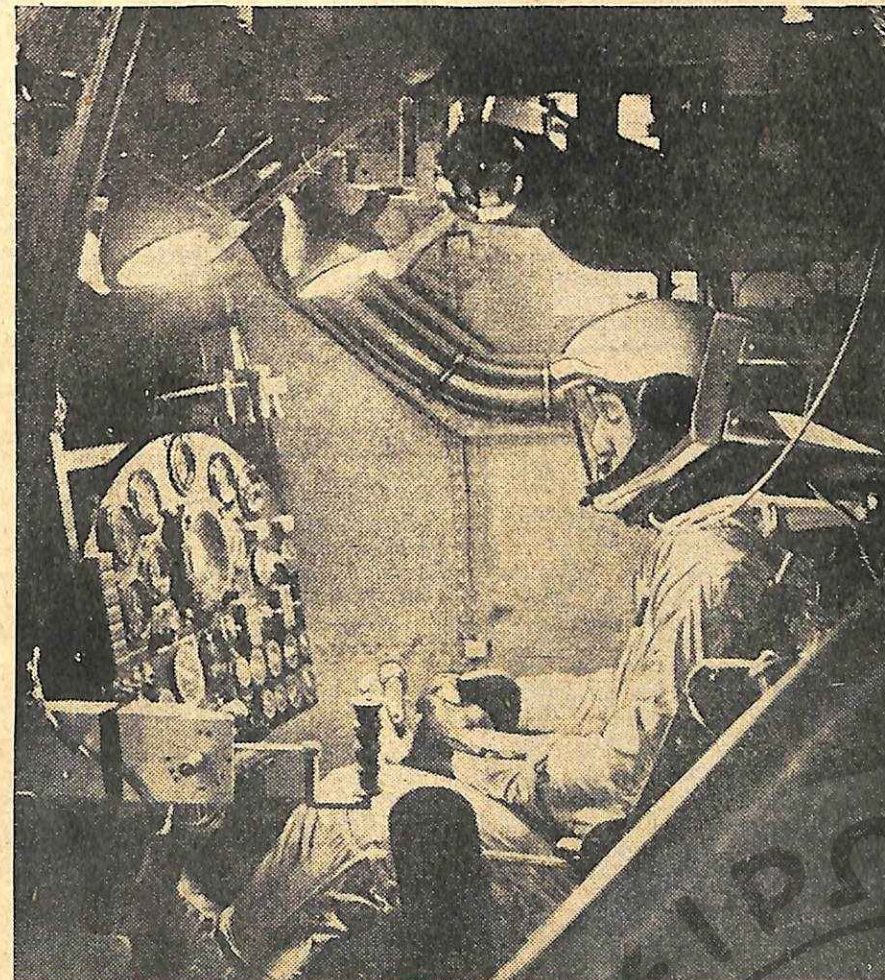
Κοινωνικές συνέπειες

ΑΜΕΣΩΣ βιολογική, φυσική, είναι η εργατική τάξη. Τι θα γίνουν οι εργάτες, όταν όλα τα εργοστάσια θ' αρχίσουν να λειτουργούν μόνα τους; Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η ολοκληρωτική αυτοματοποίηση θα φέρει μια περίοδο αναταραχής στις οικονομικές συνθήκες της ζωής μας. Αλλά η περίοδος αυτή ελπίζεται ότι θα είναι σύντομη και μεταβατική.

Εν πρώτοις, η «ολοκληρωτική» αυτοματοποίηση, είναι ένα όνειρο του αιώνα. Όπως έσημειώσαμε, η ολοκληρωτική αυτοματοποίηση θ' αρχίσει να γίνει οικονομικά αποδοτική. Και θα χρειάζεται πάντα ένας ώριμος αριθμός ανθρώπων για την επίβλεψη ενός αυτοματοποιημένου εργοστασίου. Η παραγωγή θα είναι μεγαλύτερη και το προϊόν φθηνότερο. Αυτό θα επιτρέψει τη μείωση των ωρών εργασίας και ίσως το όνειρο, της έβδομης των τριών εργάσιμων ημερών θα γίνει πραγματικότητα. Φθηνότερο προϊόν σημαίνει μεγαλύτερη κατανάλωση. Μεγαλύτερη κατανάλωση σημαίνει περισσότερα και πιο αποδοτικά εργοστάσια. Περισσότερα εργοστάσια και λιγότερες ώρες εργασίας σημαίνουν μεγαλύτερες ανάγκες σε ειδικευμένα χέρια και καλύτερα ημερομίσθια... Ο οικονομικός αυτός κύκλος που θα τεθεί σε κίνηση από την τεχνική επανάσταση της αυτοματοποιήσεως δε μπορεί παρά να ωφελήσει τελικά την ανθρωπότητα και που πάντων τους ίδιους τους εργάτες.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

2. Η ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ο «άνθρωπος της εποχής μας». Αυτός είναι, πραγματικά, ο Αμερικανός σηναγός Σκόττ Κρόσφελντ, ο αεροπόρος που ετοιμάζεται να εξορμήσει στο διάστημα με το επαναστατικό αεροπλάνο «X-15». Έχει κάνει ήδη τις πρώτες δοκιμές του και πολύ σύντομα θ' αποπειραθεί να φθάσει σε ύψος 180 χιλιομέτρων. Περιμένοντας τη στιγμή αυτή προπορεύεται — όπως φαίνεται στη φωτογραφία — σ' ένα θαλαμίσκο όπου έχουν δημιουργηθεί οι συνθήκες που επικρατούν στο διάστημα.

Η Έπιστήμη είναι παντοδύναμη στην εποχή μας. Αυτή εφημερεύει τη ζωή μας ως τις τελευταίες της λεπτομέρειες κι' ούτη, μαζί με την τεχνική, δημιουργεί τον υλικό πολιτισμό που είναι τώρα το φυσικό περιβάλλον μας. Τα επαναστατικά επιτεύγματά της έχουν αλλάξει τη ζωή μας, αλλά σιγά σιγά αρχίζουμε να τα συνηθίζουμε και δεν μάς εκπλήττουν πλέον. Μαθαμε να περιμένουμε τα πάντα — ακόμα και τ' αδύνατα — από

την Έπιστήμη και να πιστεύουμε ανεξέλεγκτα σ' αυτήν. Κι' έτσι κινδυνεύουμε να μη συλλάβουμε το νόημα και να μην αντιληφθούμε την έκταση των επαναστατικών αλλαγών που συντελούνται στην εποχή μας.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ εποχή μας δεν είναι τόσο νέα, όσο φαίνεται. Οι ρίζες της βρίσκονται στα τέλη του περασμένου και στις αρχές του σημερινού αιώνα και είναι το αυτοκίνητο, ο κινηματογράφος, το αεροπλάνο, ο ασύρματος, η ανακάλυψη του ραδίου, ή

θεωρία των Κβάντα κι' η θεωρία της σχετικότητας, οι νέες τάσεις της βιολογίας, ο ταχύτερος ρυθμός της ζωής, η καθολική ψηφοφορία, η βιομηχανική ανάπτυξη, η προληπτική ιατρική, η κοινωνική ισοπέδωση, το ψυχολογικό μυθιστόρημα, οι θεωρίες του Φρόυντ, η επανάσταση στην Τέχνη και στην Ποίηση, η γενική αναστάτωση στις ιδέες, τις πεποιθήσεις και τους θεσμούς που είχε κληροδοτήσει μια μακροχρόνια παράδοση. Όλες αυτές οι ρίζες, έχουν τώρα σεβαστή ηλικία. Χωρίς αυτές, όμως, δεν θα είχε άνθισει το δέντρο της εποχής μας, δεν θα είχαμε ατομική ενέργεια, τεχνητούς δορυφόρους, πυραύλους, ηλεκτρονικούς εγκεφάλους, δεν θα κάναμε χειρουργεία στην καρδιά, ούτε θα μεταμοσχεύαμε όργανα, δεν θα υπήρχε σήμερα κοινωνική πολιτική ούτε υλική άνεση, δεν θα είχαν ακολουθήσει τόσο καινούργιους δρόμους τα Γράμματα κι' οι Καλές Τέχνες, δεν θα ήταν τόσο ενδιαφέροντα, τόσο γεμάτα θαύματα, αλλά και τόσο άγχωδες ή ζωή μας.

Οι μεγάλοι πρωτοπόροι της επιστήμης

Η εποχή μας είναι το φυσικό προϊόν μιας εξέλιξης, που προχωρεί με διαρκώς γοργότερο ρυθμό. Άλλωστε, ως τον περασμένο αιώνα, η πρόοδος καρδινωόταν. Επί αιώνες ήταν σχεδόν ανύπαρκτη, γιατί οι άνθρωποι δεν είχαν βρει το δρόμο της επιστημονικής έρευνας. Από τα μέσα του 18ου αιώνα — από την Έποχή του Φωτισμού — η επιστημονική έρευνα άρχισε να κερδίζει σταθερά έδαφος και, στον 19ο αιώνα, η χρήση της γενικεύθηκε. Από τότε αρχίζει η μεγάλη επανάσταση σ' όλους τους τομείς της επιστήμης, από τότε διαμορφώνονται οι τολμηρές θεωρίες που θ' αλλάξουν τις προαιώνιες αντιλήψεις του ανθρώπου, από τότε μιλούν τα θεμέλια των εκπληκτικών εφευρέσεων κι' ανακαλύψουν, που είναι το καύχημα του καιρού μας.

Οι μεγάλοι πρωτοπόροι, ο Πλάγκ, οι Κιουρί, ο Μπρανλύ, ο Κλόντ Μπερνάρ, ο Παστέρ, ο Μάξγουελ, ο Άινσταϊν, ο Ράδερφορντ, ο Τσιολκόφσκι, οι αδελφοί Ράιτ κι' οι αδελφοί Λυμπερ, ο Χέρτς, ο Φρόυντ, ο Καρρέλ, ο Παυλόφ, ο Μετανικόφ, και τόσοι άλλοι, δε ζούν πια. Το έργο τους, όμως, έχει συμπληρωθεί — και πολλές φορές έχει προεκταθεί με απρόβλεπτες συνέπειες — από τους διαδόχους τους που, χάρη σ' αφοπνότερα και τελειότερα μέσα που διαθέτουν, φθάνουν γρηγορότερα σε σημαντικότερα αποτελέσματα. Η Τεχνική, που ήταν στα πρώτα βήματά της τότε, είναι σήμερα, με την ιλιγγιώδη εξέλιξη της, ο πολυτιμότερος βοηθός της Έπιστήμης. Ός ένα βαθμό τα θαυμάσια επιστημονικά επιτεύγματα των ημερών μας, υπήρξαν δυνατά, γιατί η Τεχνική έδωσε τα μέσα που επέτρεψαν την πραγματοποίησή τους.

ΤΑ άφωνα μέσα και η ομαδική εργασία, είναι δυο από τα κύρια γνωρίσματα της εποχής μας. Άλλοτε ο επιστήμονας ήταν απομονωμένος στο πενιχρό εργαστήριό του, υποχρεωμένος να βασίζεται μόνο στον εαυτό του ή, το πολύ, σ' έναν ή δυο άφοσιωμένους βοηθούς. Η προσπάθειά του ήταν σκληρή, εξαντλητική, σχεδόν απάνθρωπη. Ο Παστέρ κι' οι Κιουρί είναι δυο γνωστά παραδείγματα. Τα μέσα τους ήταν ελάχιστα, οι δυσκολίες συχνά συντριπτικές, τα εμπόδια άνυπέρβλητα. Οι επιστήμονες ήταν λίγοι, οι τεχνικοί λιγότεροι. Μόνο η μεγαλοφυΐα μπορούσε να δημιουργήσει. Όλοι οι άλλοι αγωνίζονταν συχνά έναν απελπισμένον αγώνα, γιατί τους έλειπαν τα μέσα κι' οι ειδικές πληροφορίες.

Σήμερα η αλλαγή είναι τεράστια. Η επιστημονική και τεχνική εκπαίδευση, καταρτίζει άφωνα στελέχη, η κρατική αρωγή παρέχει πλούσια μέσα, η έρευνα στα εργαστήρια γίνεται από ομάδες ειδικών, η Τεχνική προσφέρει την πολύτιμη βοήθειά της. Η ατομική δόμδα δεν είναι έργο ενός μόνον επιστήμονα: είναι έργο μίας ομάδας φυσικών που τους βοηθάει ολόκληρη στρατιά από τεχνικούς και ειδικούς. Η ομαδική εργασία έχει αντικαταστήσει τη μεγαλοφυΐα. Τα μέσα έχουν αντικαταστήσει την ήρωϊκή προσπάθεια. Ξέρουμε ποιάς ανακάλυψε την κυκλοφορία του αίματος, ποιάς ανακάλυψε τα μικρόβια, ποιάς βρήκε τους νόμους της βαρύτητας, ποιάς ανακάλυψε το ράδιο, αλλά δεν μπορούμε να πούμε ποιάς έφτιασε την πρώτη ατομική βόμβα ή τον πρώτο ηλεκτρονικό εγκέφαλο, γιατί τα θαύματα αυτά της εποχής μας είναι προϊόντα ομαδικής εργασίας. Ο Παστέρ αγωνιζόταν μόνος, άδοξήτος, όταν άλλαζε τη μορφή της βιολογίας. Μια ολόκληρη πόλη, με τεράστιες επιστημονικές εγκαταστάσεις και με χιλιάδες επιστήμονες και τεχνικούς, εργάστηκε χρόνια ολόκληρα για να μπορέσει ο άνθρωπος να υποτάξει την πυρηνική ενέργεια. Η διαφορά είναι αποφασιστική. Η συλλογική προσπάθεια έχει αντικαταστήσει την ατομική ικανότητα και πρωτοβουλία. Η μεθοδική έρευνα έχει αντικαταστήσει τη διαίσθηση, την ενόραση, τη φαντασία.

Όπως είναι φυσικό, τα μέσα, το σύστημα, η μέθοδος, η συλλογική εργασία έχουν ευκολύνει σημαντικά την επιστημονική έρευνα στον καιρό μας. Σε χιλιάδες εργαστήρια και νοσοκομεία σ' όλο τον κόσμο σήμερα δεκάδες χιλιάδες γιατροί, βιολόγοι, χημικοί έχουν ενώσει και συντονίσει τις έρευνες και τις προσπάθειές τους να εξιχνιάσουν το μυστικό του καρκίνου. Και το πιο παρσιμυρικό στοιχείο που προσθέτει ένα εργαστήριο ή ένα κέντρο αντικαρκινικού αγώνα στην έρευνα αυτή, βοηθεί όλους τους άλλους έρευνητές στην προσπάθειά τους. Λέει, βέβαια, η μεγαλοφυΐα που θα ισοφάριζε τη συλλογική αυτή έρευνα και που θα έφθανε, με την ενόρασή της, στο βάθος του μυστηρίου — ένας Παστέρ, ένας Ερλιχ, ένας Κώχ. Άλλά μήπως η μεγαλοφυΐα δεν είναι, όπως είπε ο Μπυφφόν, μια μακροχρόνια υπομονή;

Η ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ και συστηματική προσπάθεια είναι το κύριο γνώρισμα της επιστημονικής έρευνας στην εποχή μας, αλλά δεν είναι το μόνο. Ένα άλλο γνώρισμα, σημαντικό-

τατο κι' αυτό, είναι η ριζοσπαστικότητα κι' η τόλμη. Οι σημερινοί επιστήμονες δεν δεσμεύονται από προκαταλήψεις, αντίθετα με τους φανατικούς οπαδούς ασάλευτων θεωριών σε παλιότερες εποχές. Η επαναστατική σκέψη είναι τώρα κανόνας. Κανένας σημαντικός επιστήμονας δεν μένει στις ημέρες μας κολλημένος στην παράδοση, στα καθιερωμένα. Είναι τόσο ριζική η αναθεώρηση των γνώσεών μας μετά τον Πλάγκ και τον Αϊνστάϊν, ώστε οι επιστήμονες αμφιβάλλουν για όλα, οσα έχει κληροδοτήσει το παρελθόν. Ποτέ άλλοτε δεν είχαν διατυπωθεί τόσο πολλές και τόσο αντίθετες θεωρίες για τα φυσικά φαινόμενα — θεωρίες που περιμένουν ακόμα οι περισσότερες την πειραματική απόδειξη τους, θεωρίες για τη δημιουργία του σύμπαντος, για την καταγωγή της ζωής, για τη δομή της ύλης, για την ενέργεια, για την ύλη, για τον μικρόκοσμο και τον μακρόκοσμο, για τόσα άλλα βασικά θέματα της επιστημονικής έρευνας, πρατίνονται σχεδόν κάθε μέρα από τους ειδικούς και όλες σχεδόν περιέχουν κά

Ο Σοφοκλής παρουσίαζε τις ήρωίδες των τραγωδιών του, παίρνοντας ως πρότυπα γυναίκες ευγενικού χαρακτήρος και ανωτέρας ψυχικότητας. Αντίθετα οι ήρωίδες του Εύριπίδη ήταν γυναίκες αποτρόπαιες στον χαρακτήρα.

Σε κάποιον που τον ρώτησε σχετικά με τη διαφορά αυτή, ο Εύριπίδης απάντησε:

— Ο Σοφοκλής παρουσιάζει τις γυναίκες, όπως έπρεπε να είναι. Έγώ τις παρουσιάζω όπως είναι πραγματικά.

Κάποιος ξεπεσμένος άριστοκράτης, επισκέπτεται έναν τοκογλύφο.

— Θα σάς εκπλήξω, κύριε, του λέγει. Όνομάζομαι Άρχοντακης, της παλαιάς μεγάλης οικογενείας. Δεν σάς γνωρίζω και ήλθα να σάς ζητήσω δανεικά δέκα χιλιάδες δραχμές.

Και ο τοκογλύφος:

— Έγώ θα σάς εκπλήξω περισσότερο, κύριε. Όνομάζομαι Έξηταβελόνης, σάς γνωρίζω και δεν θα σάς δώσω τις δέκα χιλιάδες που ζητάτε...

Πολύ σεμνή κοπέλλα, είναι η άρραδωνιαστικά σου. Την βλέπω να περπατά στο δρόμο με τα μάτια πάντα χαμηλωμένα...

— Ναί, το συνθίξει αυτό από την ημέρα που βρήκε στο δρόμο ένα πορτοφόλι!

Είναι αδύνατο να συνεχίσω τη ζωή μου με τη γυναίκα μου. Σκέψου ότι κάθε βράδυ γυρίζει από ταβέρνα σε ταβέρνα και πηγαίνει και στα πιο άθλια καταγώγια!

— Πίνει;

— Όχι, ψάχνει να με βρή!

Ο εύτυχτερος άνθρωπος του κόσμου, είναι ο ήλιθιος.

— Είσαι πανευτυχής!

ποιο στοιχείο που πλουτίζει τις γνώσεις μας.

Μερικές από τις γνωστότερες θεωρίες — όπως με τα Κβάντα, για τη σχετικότητα, για το έπεκτεινόμενο σύμπαν, για την απροσδιοριστία, για την ψυχανάλυση, για τα εξοτημένα αντανακλαστικά, έχουν αλλάξει ριζικά την επιστημονική σκέψη κι' έχουν αποκαλύψει ότι η πραγματικότητα ξεπερνά και την πιο παράτολμη φαντασία. Έτσι η επιστημονική σκέψη έχει γίνει επαναστατική χωρίς σχεδόν να το νοιάζει. Κι' επειδή έχει γίνει επαναστατική, έρευνά κι' εκεί που άλλοτε η επιστήμη δεν τολμούσε να προχωρήσει.

Η επανάσταση στο θεωρητικό πεδίο έχει γίνει τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας και τώρα ακολουθούν οι πρακτικές εφαρμογές. Οι σπουτνικ βγαίνουν από τις βαλλιστικές θεωρίες του Τσιολκόφσκυ, η ατομική ενέργεια από τη θεωρία της σχετικότητας, η νέα ψυχολογία από τον Φρόυντ. Και θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πάμπολλα άλλα παραδείγματα. Πραγματοποιούμε τώρα, με τα μέσα και τη συλλογική εργασία της εποχής μας — σκεφθήτε πόσα μέσα και την εργασία πόσων ειδικών απαιτεί η κατασκευή κι' η εξαπόλυση ενός τεχνητού δορυφόρου — τις πρακτικές συνέπειες των επαναστατικών θεωριών των μεγάλων πρωτοπόρων της εποχής μας, που είχαν την τόλμη να αμφιβάλλουν για όσα οι σύγχρονοί τους θεωρούσαν βέβαια και να αναζητήσουν άλλοι την αλήθεια. Άν η εποχή μας είναι — και είναι — επαναστατική, το χρωστά σ' αυτούς.

Η ίλιγγιώδης αλλαγή

ΕΤΣΙ η μορφή του κόσμου έχει αλλάξει — μέσα στα τελευταία είκοσι χρόνια. Τίποτε σχεδόν δεν έχει μείνει το ίδιο και η αλλαγή έχει γίνει με τρομακτική ταχύτητα. Είχαν χρειασθεί 100 χρόνια για να φθάσει ο άνθρωπος από 25 σε 250 χιλιόμετρα την ώρα: από τον πρώτο σιδηρόδρομο του Στέφενσον ως τα αεροπλάνα του 1925. Τώρα, μέσα σε λιγώτερο από δέκα χρόνια, η ταχύτητα των αεροπλάνων αυξήθηκε από 800 σε 2.500 χιλιόμετρα και οι πύραυλοι που εξαπολύουν τους Λούνικ φθάνουν τα 11 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο!

Πριν από είκοσι χρόνια ήταν κατόρθωμα η ραδιοφωνική επικοινωνία ανάμεσα στις ήπειρους και σήμερα είναι παιχνιδάκι η μετάδοση ραδιοφωνικών σημάτων από τον Λούνικ ΙΙΙ παρά από τη Σελήνη. Πριν από 15 χρόνια η ανθρωπότητα αντιμετώπιζε με αγωνία το ενεργειακό πρόβλημα, γιατί τα κοιτάσματα κάρβουνου και πετρελαίου θα εξαντληθούν ίσως μέσα στον αιώνα μας και σήμερα έχει κιόλας αρχίσει να χρησιμοποιεί την άστειρευτη πυρηνική ενέργεια.

Η πνευμονία σκότωνε εκατομμύρια ανθρώπους πριν από 15 χρόνια και τώρα, με τα αντιβιοτικά, έχει πάψει να είναι θανατηφόρα. Οι συνθετικές ύλες έχουν λύσει μερικά από τα βασικά προβλήματα της παραγωγής, οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι κάνουν σε λίγα λεπτά υπολογισμούς που τους έκαναν άλλοτε εκατοντάδες άνθρωποι σε μήνες. Ο αυτοματισμός επιτρέπει να λειτουργούν χωρίς σχεδόν ανθρώπινη εργασία τεράστια εργοστάσια.

Ο κινηματογράφος διατηρεί ζωντανό το παρόν και αποθανατίζει τα γεγονότα. Η τηλεόραση επιτρέπει στον άνθρωπο να είναι οποιαδήποτε στιγμή παρών παντού και να παρακολουθεί, ό,τι γίνεται, χωρίς ο ίδιος να μετακινείται.

Οι επιδημίες έχουν εκλείψει, οι άρρωστες νικούνται ή μια μετά την άλλη, ή χειρουργική επέμβαίνει κι' εκεί, όπου της ήταν απαγορευμένο πριν από λίγα μόλις χρόνια, ο μέσος όρος της ζωής έχει κάνει άπίθανο άλμα στην εποχή μας, η παιδική θνησιμότητα καταπολεμήθηκε, τα γεράματα δεν είναι πια μια κατάρρα σαν άλλοτε και η επιστήμη τ' αντιμετώπιζει σ' μίαν άρρωσταια που πρέπει και μπορεί να θεραπευθεί.

Η επιστήμη κι' η τεχνική έχουν γίνει, τα τελευταία είκοσι χρόνια, οι δυο παράγοντες που ρυθμίζουν τη ζωή μας.

Άκόμα και τα μικρά παιδιά ενδιαφέρονται για τα επαναστατικά επιστημονικά επιτεύγματα της εποχής μας, που τόσο παρτιάζουν στην αχαλίνωτη φαντασία τους. Τα δύο αυτά Άμερικανικά παιδιά κατασκευάζουν ένα πύραυλο κι' ετοιμάζουν να τον εξαπολύσουν. Το θεωρούν τόσο φυσικό!

Κάθε της λεπτομέρεια επηρεάζεται από αυτές. Η ύγεια μας, η ψυχική μας ισορροπία, οι ανέσεις μας, η μετακίνησή μας, η σκέψη μας εξαρτώνται τώρα, ως ένα μεγάλο βαθμό, από αυτές. Δεν μπορούμε να τις αγνοήσουμε. Άλλοτε μόνον οι ειδικοί ενδιαφέρονταν για την επιστημονική έρευνα και τα επιτεύγματά της. Πόσοι ήξεραν, πριν από 40 χρόνια, τα πειράματα του Μίλλικαν; Έλάχιστα. Ποιάς άγνοεί σήμερα την ατομική ενέργεια, τα υπερηχητικά αεροπλάνα, τους σπουτνικ; Σχεδόν κανένας — τουλάχιστον στις πολιτισμένες χώρες. Τα επιτεύγματα της επιστήμης, οι νέες θεωρίες, τα θαύματα της τεχνικής κυριαρχούν στις συζητήσεις μας. Διψούμε για επιστημονικές γνώσεις. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι

περισσότεροι νέοι σήμερα εγκαταλείπουν την κλασική εκπαίδευση και προτιμούν την επιστημονική και την τεχνική. Τα επιστημονικά και τεχνικά στελέχη αυξάνουν με επιταχυνόμενο ρυθμό σ' όλες τις χώρες. Τα κέντρα επιστημονικών έρευνών πληθαίνουν παντού, η επιστημονική κατάρτιση έχει γίνει το πολυτιμότερο εφόδιο του σημερινού ανθρώπου που θέλει να σταδιοδρομήσει.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ κι' η Τεχνική μας κυβερνούν. Αυτό γίνεται για πρώτη φορά στην ιστορία του πολιτι-

χνότερες ψυχαγωγίες, είναι προϊόν της τεχνικής), στο νοικοκυριό μας με τον ηλεκτρισμό, στη δουλειά μας, στα ταξίδια μας, στη διαίτά μας, στην εφημερίδα μας, στις συζητήσεις μας. Έχουμε μάθει, τα τελευταία χρόνια, να πιστεύουμε χωρίς καμμιάν επιφύλαξη στις δυνατότητες της Επιστήμης. Τίποτε πια δεν μας ξαφνιάζει. Τα περιμένουμε όλα. Αρχίζει να μας φαίνεται πολύ φυσικό ένα ταξίδι στη Σελήνη, να μη μας κάνει καμμιάν εντύπωση ένας ατομικός αντιδραστήρας ή ένας ηλεκτρονικός εγκέφαλος, να μη μας εκπλήσσει η υπερηχητική ταχύτητα ενός αεροπλάνου, να μη μας εντυπωσιάζει μια εγχείρηση στην καρδιά.

Κι' όχι μόνον αυτό, αλλά έχουμε γίνει ανυπόμονοι κι' απαιτητικοί. Επικρίνουμε την Επιστήμη γιατί δε νίκησε τα θεράματα, γιατί δεν έλεγχει τον καιρό. Έχουμε συνθίσει στην παντοδυναμία της Επιστήμης και θέλουμε να την υποτάξουμε στις απαιτήσεις μας. Ποτέ άλλοτε στη διαδρομή των αιώνων η Επιστήμη δεν ήταν τόσο στενά συνδεδεμένη με την καθημερινή ζωή του ανθρώπου. Από τον κινηματογράφο και το ραδιόφωνο και το τηλέφωνο και το ηλεκτρικό ψυγείο ως το αυτοκίνητο και τον ανελκυστήρα και τον στυλογράφο και την ηλεκτρική μηχανή του ξυρίσματος, έχουμε κάθε στιγμή μπροστά μας ένα προϊόν της επιστημονικής και της τεχνικής προόδου.

Η φυσική συνέπεια είναι να έχουμε προσαρμοσθεί σ' αυτήν την κατάσταση, να θεωρούμε τον υλικό πολιτισμό σαν κάτι αυτονόητο και αναφαίρετο.

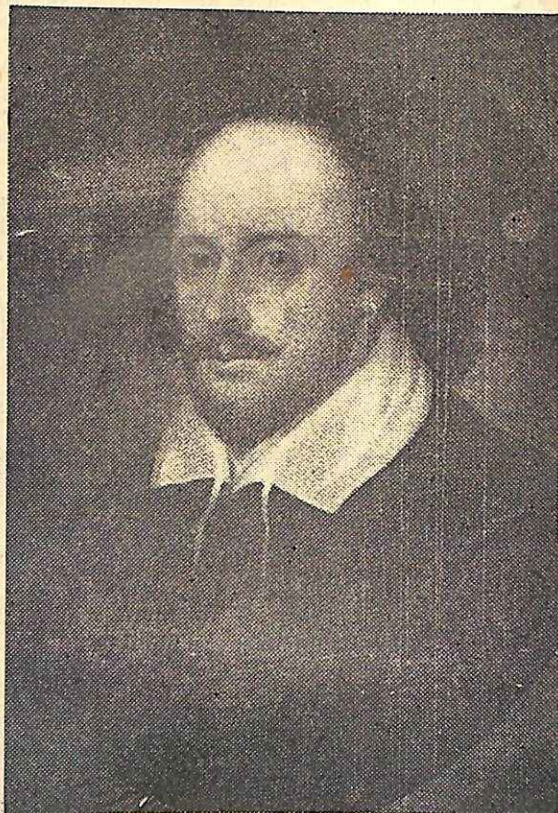
Τα παιδιά που γεννήθηκαν τα τελευταία δέκα χρόνια πιστεύουν ότι ο κόσμος είχε πάντοτε σπουτνικ και ατομικές δόμδες, πυραύλους και υπερηχητικά αεροπλάνα. Έχουμε φθάσει στο σημείο — μέσα σε τόσο σύντομη χρονική περίοδο — να μη συλλαμβάνουμε την έκταση και την κοσμογονική σημασία των επαναστατικών αλλαγών που γνώρισε η εποχή μας. Συνθίζουμε γρήγορα στα θαύματα και ζητούμε, περιμένουμε άλλα — επειδή η πίστη μας στην Επιστήμη είναι τώρα απόλυτη, τυφλή, σχεδόν μοιρολατρική. Αυτό σημαίνει ότι, κατά βάθος, παίρνουμε κάπως επιπόλαια τα επιστημονικά επιτεύγματα. Βλέπουμε μόνο τις πρακτικές εφαρμογές, τις τεχνικές πραγματοποιήσεις και αποφεύγουμε να σκεφθούμε πώς έγιναν, από που προήλθαν, τίνων τολμηρών θεωριών είναι το προϊόν. Η επιστημονική σκέψη δεν έχει γίνει ακόμα κτήμα των πολλών. Πιστεύουμε ότι η Επιστήμη αναδύζει επιτεύγματα — και τα πιο άπιστευτα χθές και τα πιο επαναστατικά σήμερα — όπως μια πηγή αναβλύζει νερό.

Η πίστη αυτή, που έχει σήμερα γενικευθεί, είναι η δύναμη, αλλά και η αδυναμία της εποχής μας. Γιατί επιτρέπει στην Επιστήμη να επηρεάζει και να ρυθμίζει ακόμα τη ζωή μας, να έχει την απεριόριστη έμπιστοσύνη μας, που είναι απαραίτητη για την πρόοδο της, αλλά και αφαιρεί από τη σκέψη μας την κριτική διάθεση, κι' από το λογισμό μας την ανάγκη του έλεγχου και της κατανοήσεως, που θα έπρεπε να είχαν αναπτυχθεί ειδικότερα στην σημερινή εποχή.

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ

Ο «Αμλετ» είναι άπιο τὰ ελάχιστα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας που δεν έχει ιστορία — ή που δεν ξέρουμε την ιστορία του. Μένει ένα αίνιγμα, που οι έρευνήτες του Σαιξπηρικού έργου αγωνίζονται αιώνες τώρα να τὸ λύσουν και τὸ κάνουν πιὸ σκοτεινό. Πίσω ἀπὸ τὸ αίνιγμα αὐτὸ ὑπάρχει ἕνα ἄλλο: Τὸ αίνιγμα Σαίξπηρ, τοῦ μεγάλου θεατρικοῦ συγγραφέα που δὲν ξέρουμε σχεδὸν τίποτε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του — που δὲν εἴμεθα κἂν βέβαιοι ἂν εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν τραγωδιῶν, τῶν δραμάτων καὶ τῶν κωμωδιῶν που ἔχουν τ' ὄνομά του. Ὡστόσο, παρὰ τὸν αίνιγματικὸ του χαρακτήρα καὶ ἴσως ἀκριβῶς γι' αὐτὸν, ὁ «Αμλετ» μένει τὸ πιὸ βαθὺ καὶ πλατὺ πρόσωπο που ἔχει δημιουργήσει ἡ θεατρικὴ παραγωγὴ μετὰ τὴν ἀρχαία τραγωδία.

Ο ΣΑΙΞΠΗΡ

Ἡ μόνη αὐθεντικὴ εἰκόνα του

ΑΜΛΕΤ

ΔΕΝ ὑπάρχει, στὸ παγκόσμιο θέατρο, ἔργο που νὰ ἔχει συζητηθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὸν «Αμλετ». Τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Σαίξπηρ — μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ «μεγάλες στιγμὲς» στὴν ἱστορία τῆς Λογοτεχνίας — που ἔχει μεταφρασθεῖ σ' ὅλες σχεδὸν τὶς γλώσσες κι' ἔχει παιχθεῖ χιλιάδες φορές σ' ὅλα τὰ θεάτρα τοῦ κόσμου, ἐξακολουθεῖ, τριακόσια πενήντα χρόνια μετὰ τὴ δημιουργία του, νὰ συγκινεῖ τὸ κοινὸ καὶ νὰ ἀπασχολεῖ τὴν κριτικὴ, ὅσο κανένα ἄλλο θεατρικὸ ἔργο.

Προϊὸν τῆς ὀριμότητος τοῦ Σαίξπηρ, συνοψίζει τὴ φιλοσοφία τοῦ μεγάλου δραματοῦργου. Ὡστόσο, τὸ θέμα καὶ ἡ πλοκὴ του δὲν εἶναι πρωτότυπα. Ὁ Σαίξπηρ, πῆρε ἕναν παλιὸ μῦθο καὶ τὸν ξανάπλασε, ἀλλὰ κράτησε τὰ βασικὰ ἐπεισόδια. Ἀκόμα κι' ἡ ἀδελφοκτονία, ὁ σφετερισμὸς τοῦ θρόνου, ἡ προσποιητὴ τρέλλα, τὸ πλαστὸ γράμμα, οἱ χαρακτηριστὲς τῆς Ὀφελίας καὶ τοῦ Ὁράτιου, ἡ μονομαχία ἐξυπνάδας ἀνάμεσα στὸ θεῖο καὶ τὸν ἀνεψιὸ — στὸ βασιλῆα καὶ στὸν «Αμλετ» — ὑπάρχουν στὸν ἀρχικὸ μῦθο, ὅπως τὸν βρίσκουμε σὲ μιὰ λατινικὴ «ἱστορία τῶν Δανῶν» ἐνὸς Δανοῦ κληρικοῦ, τοῦ Σιζίου Γραμματικοῦ (1200 μ.Χ.).

Τὸν ἴδιο μῦθο τὸν συναντοῦμε στὶς «Τραγικὲς Ἱστορίες» τοῦ Γάλλου Μτελλφορέ (1582 μ.Χ.) καὶ σ' ἕνα ἀγγλικὸ δράμα, τὸ «Οὐρ — Ἀμλετ», που παίζθηκε τὸ 1589 — δηλαδὴ 11 μόνο χρόνια πρὶν γράφει ὁ Σαίξπηρ τὸ δικό του «Αμλετ» — ἀλλὰ που τὸ κείμενό του δὲν ἔχει σωθεῖ. Ὡστόσο, τὸν μῦθο αὐτὸ ὁ Σαίξπηρ, τὸν ξανάπλασε μὲ τὴ μεγαλοφυΐα του, ἔδωσε στὸν κεντρικὸ ἥρωα, τὸν «Αμλετ», τὴν πλούσια καὶ αἰνιγματικὴ ιδιοσυγκρασία του καὶ, στὴ δράση, τὸ πάθος καὶ τὴν δομὴ, καθὼς καὶ ἕνα πνευματικὸ περιεχόμενο καὶ μιὰ λυρικὴ εὐαισθησία — καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη ἡλ, που τὴν δοκεῖ ἔτοιμη, ἔκανε ἕνα ἀπὸ τὰ ἐκπληκτικότερα ἀριστουργήματα που γινώρισε ποτὲ ὁ κόσμος.

ΤΑ περισσότερα μεγάλα ἔργα τῆς Λογοτεχνίας καὶ τῆς Τέχνης, ἔχουν τὴν ἱστορία τους, ὁ «Αμλετ» ὅμως δὲν ἔχει. Ἡ τουλάχιστο δὲν τὴν ξέρουμε, ἀφοῦ τόσο λίγα ξέρουμε γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Σαίξπηρ, γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ τὴν ἐργασία του. Ξέρουμε μόνο πότε γράφτηκε — τὸ 1600 ἢ 1601 μ.Χ. — ὅτι ἀνήκει στὴν ἴδια περίοδο μὲ τὴ «Δωδέκατη Νύχτα» καὶ τὸν «Ὁθέλλο» καὶ ὅτι εἶχε ἀπὸ τὴν ἀρχή, ὅταν πρωτοπαίχθηκε, μεγάλη ἐπιτυχία. Ὁ «ἴδιος» ὁ Σαίξπηρ — που ἦταν ἡθοποιὸς καὶ θιασάρχης — ἐπαίξε τὸ ρόλο τοῦ «Αμλετ».

Πῶς, ὅμως, ἔγραψε ὁ ἀριστοῦργήμ του, πῶς τὸ ἐμπνεύσθηκε, πῶς προχώρησε στὴ δημιουργία του, κάτω ἀπὸ ποιεῖς συνθήκες τὸ ἄρχισε καὶ τὸ τελείωσε δὲν τὸ ξέρουμε καὶ δὲν θὰ τὸ μάθουμε ποτέ. Γιατὶ ἕνα βαθὺ σκοτάδι σκεπάζει τὴ δημιουργικὴ ἐργασία τοῦ Σαίξπηρ. Ἡ βιογραφία του εἶναι ἀπασπασματικὴ κι' αὐτὴ, ἀκόμα καὶ ἡ ταυτότητά του μένει αἰνιγματικὴ. Πολλοὶ ὑποστηρίζουν, ὅτι ὁ Σαίξπηρ δὲν ἔγραψε ὁ ἴδιος τὰ ἔργα του, ἀλλ' ἀνέθετε στὸ θεατρὸ του — τὸ περίφημο «Γκλόμπ» — τῆς ἐλισσαβετιανῆς ἐποχῆς — τὶς τρα-

γωδίες, τὰ δράματα καὶ τὶς κωμωδίες συγγραφέων, που ἤθελαν νὰ μείνουν ἀνώνυμοι — καὶ ἀναφέρονται ὁ Φραγκίσκος Βάκων κι' ὁ λόρδος Σέσιλ — ἡ τοῦ μεγάλου συγχρόνου του, τοῦ Μάρλοου, που σφετερίσθηκε τάχα τὰ τελευταία ἔργα του. Ἡ συζήτησις αὐτὴ, γιὰ τὸ ἂν ὁ Σαίξπηρ εἶναι ὁ πραγματικὸς δημιουργὸς τοῦ σαιξπηρικοῦ θεάτρου ἢ ὄχι, συνεχίζεται χρόνια τώρα, χωρὶς ὅμως κανένα δέβχιο συμπέρασμα. Τὸ πιθανότερο, ὡστόσο, εἶναι ὅτι ὁ Σαίξπηρ εἶναι ὁ συγγραφέας τῶν ἔργων του, ἀφοῦ κανένας δὲν τὰ εἶχε διεκδικήσει στὴν ἐποχὴ του.

Ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ, γεννήθηκε στὶς 23 Ἀπριλίου τοῦ 1564 καὶ πέθανε στὶς 23 Ἀπριλίου τοῦ 1616 — τὴν ἴδια μέρα μὲ τὸν Θερβάντες. Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα που ἔχουν διασωθεῖ μπορούμε νὰ ἐξακριβώσουμε τὰ ἑξῆς:

Βαπτίσθηκε στὶς 26 Ἀπριλίου 1564 στὴν ἐνοριακὴ ἐκκλησία τοῦ Στράτφορντ-ἔν-Ἀϊθον — ἐκεῖ που γίνονται τώρα οἱ καλύτερες παραστάσεις τῶν ἔργων του στὸ εἰδικὸ θέατρο — κι' ὁ πατέρας του ἦταν ἀπὸ τοὺς προύχοντες τοῦ τόπου του. Δὲν ἔχουμε καμμιὰ πληροφορία γιὰ τὴ ζωὴ του ὡς τὸ 1582, ὅταν τοῦ δόθηκε εἰδικὴ ἄδεια — ἦταν ἀνήλικος — νὰ νυμφευθεῖ τὴν «Ἀνν Χωθσού-αϊν» (ὁκτὼ χρόνια μεγαλύτερή του), «χωρὶς ἀναβολή». Κι' ὁ λόγος ἦταν σοβαρός: πέντε μῆνες ἀργότερα γεννήθηκε ἡ κόρη τους Σουζάννα. Μετὰ δυὸ χρόνια γεννήθηκαν δίδυμα.

Ἡ ζωὴ του

ΔΕΝ ξέρουμε πότε ὁ Σαίξπηρ πῆγε κι' ἐγκαταστάθηκε στὸ Λονδίνο, οὔτε με ποῖαν ἰδιότητα πρωτοσχέτισθηκε μὲ τὸ θέατρο. Γιὰ πρώτη φορὰ

τὸ ὄνομά του ἀναφέρεται τὸ 1592. Ἐπὶ τότε σημειώσε ἀρκετὲς ἐπιτυχίες σὰ θεατρικὸς συγγραφέας καὶ εἶχε ἐπισύρει τὰ κακεντρεχῆ σχόλια ἐνὸς φθονεροῦ συναδέλφου καὶ ἀντιζήλου του, τοῦ Ρόμπερτ Γκρήντ: αὐτὸς ἀναφέρει γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ὄνομά του.

Μετὰ τὸ 1592, ὑπάρχουν ἀρκετὲς πληροφορίες γιὰ τὴ δράση του σὰν ἡθοποιού, θεατρῶν καὶ θεατρικοῦ συγγραφέα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πλούσια παραγωγὴ θεατρικῶν ἔργων, εἶχε ὑποκτῆσει φήμη καὶ σὰν ποιητὴς μὲ τὸ ἀφηγηματικὸ ποίημα «Ἀφροδίτη καὶ Ἀδωνις» (1593), που ἔγινε τόσο δημοφιλές, ὥστε εἶχε ἐννεὰ ἐπανεκδόσεις μέσα σὲ λίγα χρόνια. Τὸ ἄλλο ἀφηγηματικὸ ποίημα «Ἡ ἀρπαγὴ τῆς Λουκρητίας», δημοσιεύθηκε τὸ 1594, ἀλλ' ἡ δόξα τοῦ Σαίξπηρ σὰ μεγάλου λυρικοῦ ποιητῆ, στηρίζεται στὰ περίφημα «Σονέτα» του που ἐξεδόθησαν τὸ 1609, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι γράφθηκαν ἀπὸ τὸ 1593 ὡς τὸ 1598.

Τὸ 1594, ὁ Σαίξπηρ ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς θιασάρχες τοῦ θιάσου τοῦ Λόρδου Αὐλάρχη, ὅπου ἐπαίξε τὸν τριπλὸ ρόλο τοῦ ἡθοποιού, τοῦ μετόχου καὶ τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα. Τὸ 1599, ὁ θιασὸς αὐτὸς ἔχτισε δικό του θέατρο, τὸ «Γκλόμπ», που τὸ πῆρε ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ βασιλῆος Ἰάκωβος Ι'ος τὸ 1603. Ἡ θεατρικὴ αὐτὴ ἐπιχείρησις τοῦ Σαίξπηρ, εἶχε μεγάλη ἐμπορικὴ ἐπιτυχία. Τὸ 1597, ἀγόρασε ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα σπιτία στὴν πατρίδα του, τὸ Στράτφορντ, ἀργότερα δὲ ἀγόρασε καὶ ἄλλα καὶ ἐκεῖ καὶ στὸ Λονδίνο. Μαθαίνουμε, ἐπίσης, ἀπὸ στοιχεῖα τῆς ἐποχῆς, ὅτι τὸ 1598, που εἶχε παρατηρηθεῖ ἔλλειψη ἀπὸ τρόφιμα, ὁ Σαίξπηρ εἶχε σὲ ἀποθήκες τοῦ Στράτφορντ μεγάλα ἀποθέματα σταριῶ. Ξέρουμε, δηλαδή, ἀρκετὰ γιὰ τὶς «ἐπιχειρήσεις» του καὶ σχεδὸν τίποτε γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο του. Τὸν ἴδιο χρόνο κάποιος Φράνσις Μήρς, ἔδωκε ἕνα βιβλίο, ὅπου χαρακτηρίζει τὸν Σαίξπηρ σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς καλύτερους θεατρικοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς του καὶ ἀναφέρει δώδεκα ἔργα του.

Ἄλλες πληροφορίες μιλοῦν γιὰ κληροδοτήματα που ἄφησαν τὸν Σαίξπηρ συνάδελφοί του ἡθοποιοὶ καὶ φίλοι του στὸ Στράτφορντ, γιὰ μαρτυρικὲς καταθέσεις του σὲ δίκες καὶ γιὰ ἐπιτυχίες του σὲ θεατρικοὺς ρόλους. Λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του, πιθανῶτα τὸ 1612, ἀποτραβήχθηκε στὸ Στράτφορντ. Στὶς 25 Μαΐου τοῦ 1616 ἔκανε μιὰ μακροσκελὴ καὶ λεπτομερὴ διαθήκη, μὲ τὴν ὁποία ἄφησε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περιουσίας του στὴν κόρη του Σουζάννα. Ἐνα μῆνα ἀργότερα — στὶς 23 Ἀπριλίου — πέθανε, κληροδοτώντας στὸν κόσμο ἕνα ἔργο, που εἶναι ἀπὸ τοὺς πολυτιμότερους θησαυροὺς τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ τῆς ἀνθρωπότη-
τας.

Αὐτὰ εἶναι ὅσα ξέρουμε γιὰ μιὰν ἡλικίαν τῆς μεγαλύτερης φυσιογνωμίας τῆς ἱστορίας.

Τί εἶναι ὁ «Αμλετ»

ΔΕΝ ξέρουμε κάτω ἀπὸ ποιεῖς συνθήκες ὁ Σαίξπηρ ἔγραψε τὰ ἔργα του. Ὡστόσο, οἱ συνθήκες αὐτὲς καθρεφτίζονται σὲ διάφορες ὁψεις τῶν ἴδιων τῶν ἔργων. Ἐπειδὴ ἦταν ἡθοποιός — καὶ καλὸς ἡθοποιός, ὅπως ἀναφέρουν οἱ σύγχρονοί του — ἤξερε καλὰ τὴν τεχνικὴ τοῦ θεάτρου, πράγμα που σημαίνει, ὅτι ἤξερε πῶς νὰ κάνει «θεατρικὰ» τὰ ἔργα του. Ἡ δημιουργικὴ του πνοή, ὅμως, τὸν προφύλαγε ἀπὸ τὴν «ἐμπορικότητα» καὶ ἔδινε στὰ ἔργα του τὴν ποιότητα που τὰ ἔχει κάνει ἀθάνατα. Ὡς μέτοχος τῆς θεατρικῆς ἐ-

πιχειρήσεως τοῦ «Γκλόμπ» καὶ ἐπιχειρηματίας, ἤθελε φυσικὰ τὰ ἔργα του νὰ ἀρέσουν στὸ μεγάλο κοινὸ, πιστεύοντας ὅτι ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία δὲν εἶναι ἀντίθετη μὲ τὴ λαϊκὴ ἀπήχησις ἐνὸς ἔργου. Καὶ πραγματικὰ, τὸ θέατρο τοῦ Σαίξπηρ εἶναι ἴσως τὸ μόνο που συγκινεῖ καὶ τοὺς καλλιεργημένους καὶ τὸ πλατὺ κοινὸ. Γι' αὐτὸ εἶναι παγκόσμιο.

Μέσα στὸ θέατρο αὐτό, ξεχωριστὴ θέση κατέχει ὁ «Αμλετ». Τί εἶναι ἡ τραγωδία αὐτή; Εἶναι ἡ ἱστορία ἐνὸς ἀνθρώπου — τοῦ πρίγκηπα Ἀμλετ τῆς

ποιεῖται τὸν τρέλλο καὶ ἡ τοῖς αὐτῇ ἀκριβῶς, προκαλεῖ τὶς πρώτες ὑπόνοιες τοῦ θεῖου του, τοῦ βασιλῆα — αὐτοῦ που ἔχει σκοτώσει τὸν ἀδελφὸ του (τὸν πατέρα τοῦ «Αμλετ») κι' ἔχει πάρει τὴν χήρα του, τὴν βασίλισσα, γιὰ ν' ἀνέβει στὸ θρόνο.

Εἶναι πασίγνωστη ἡ σκηνὴ τοῦ «θεάτρου στὸ θέατρο» τῆς παραστάσεως που ὀργανώνει ὁ «Αμλετ» γιὰ νὰ δοκιμάσει τὸ θεῖο του: Τὸ θέμα τοῦ ἔργου που παριστάνεται, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἱστορία τοῦ φόνου τοῦ πατέρα του, ὅπως τὴν

Ἡ σκηνὴ ἀπὸ τὸν «Αμλετ», ὅπου ὁ «Αμλετ» σκοτώνει τὸν ἀδελφοκτόνο θεῖο του καὶ ἐκδικεῖται τελικὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του. (Σχεδίασμα ἀπὸ τὴν κλασικὴ ἀγγλικὴ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ)

Δανίας — που εἶναι θυσιζόμενος σὲ ἀθλιότητα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του καὶ σὲ τραγικὴ ἀπογοήτευσή ἀπὸ τὸ διαστικτὸ δεύτερο γάμο τῆς μητέρας του, που παντρεύθηκε τὸν ἀδελφὸ τοῦ βασιλῆα συζύγου τῆς, τὸ σημερινὸ βασιλιά. Ὁ «Αμλετ» περιφέρεται στὸ πάλαι, σιωπηλὸς κι' ἀπελπισμένος, ντυμένος σὰ μαύρα. Ἡ ζωὴ του ἔχει ἀναστατωθεῖ, γιὰτὶ ὁ φυσιολογικὸς κόσμος του ἔχει γκρεμισθεῖ σ' ἐρείπια μὲ ὃν βαρύνει καὶ μυστηριώδη θάνατο τοῦ πατέρα του καὶ τὸν ἀταίριαστο γάμο τῆς μητέρας του. Τὸ καθήκον νὰ ἐκδικηθεῖ γιὰ τὸν πατέρα, τὸν ἀναγκάζει νὰ παίξει ἕνα ρόλο, που εἶναι στὴν οὐσία του, ξένος στὴ φύση του. Ἀδρανεῖ, γιὰτὶ νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ βεβαιωθεῖ γιὰ τὴν ἐνοχὴ ἐκείνου που θὰ τιμωρήσει — μιὰν ἀνάγκη που εἶναι εἰλικρινής, ἱμῖος διαταγμένος, ἀλλὰ καὶ δικαιολογία γιὰ διαρκὴ ἀναβολή. Γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσει τὶς ὑποψίες του, ὁ «Αμλετ», προσ-

ὑποπτεύεται ὁ «Αμλετ». Ἡ στάση τοῦ βασιλῆα κατὰ τὴν παράστασι, ἐπιβεβαιώνει τὶς ὑποψίες τοῦ «Αμλετ», ἀλλὰ καὶ τὶς ὑπόνοιες τοῦ Κλαυδίου — τοῦ ἀδελφοκτόνου βασιλῆα — ὅτι ἔχει ξεσκεπασθεῖ ἀπὸ τὸν ἀνεψιὸ του. Ὁ «Αμλετ», θέλει νὰ σκοτώσει τὸ θεῖο του, γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ τὸ φόνον τοῦ πατέρα του. Τὸ παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία, ἐνῶ ὁ θεῖος του προσεύχεται. Δὲν τὸν σκοτώνει, ὅμως, γιὰ νὰ μὴν τὸν «στελεῖ» στὸν ἀθανάτο, ἀφοῦ προσεύχεται. Ἡ ἀναποφασιστικότητά τοῦ «Αμλετ» — που εἶναι ἡ κεντρικὴ γραμμὴ τοῦ ἔργου — ἐπιτρέπει στὸ βασιλιά νὰ συνωμοτήσει γιὰ τὴν ἐξόντωσή του.

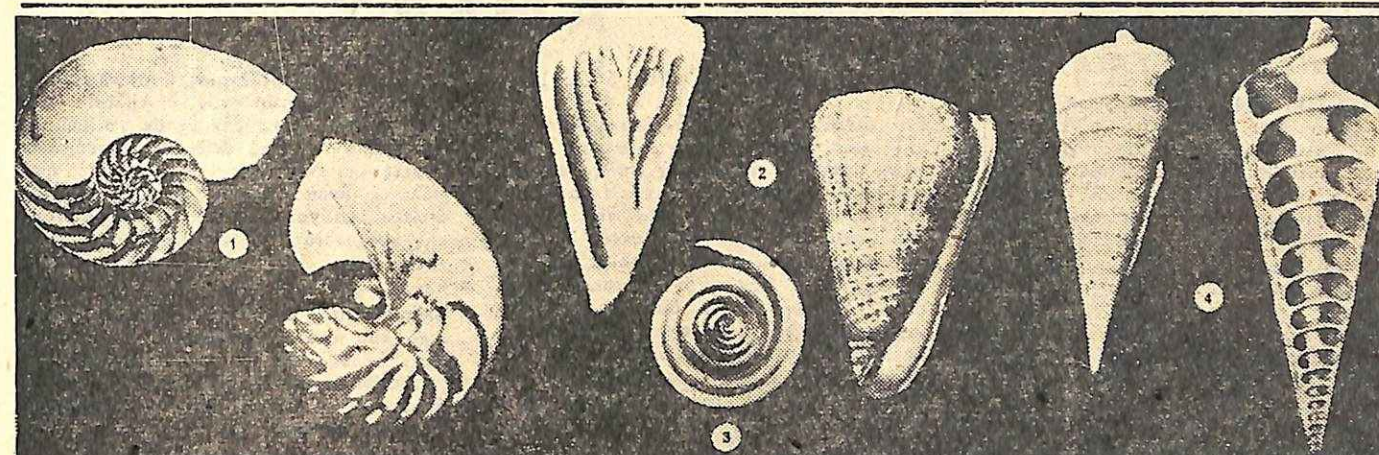
Ἐνας πολυσύνθετος ρόλος

Ἡ ΑΝΑΓΚΗ νὰ ἐκδικηθεῖ καὶ οἱ δι-
σταγμοὶ του, εἶναι τὸ πρόβλημα
τοῦ «Αμλετ», ἀλλὰ βλέπει σ' αὐτὸ

Τα κοχύλια που σκοτώνουν

Στην εμφάνιση, πραγματικά άριστουργήματα. Στά ένστικτα, από τα πιο άγρια πλάσματα του βυθού.

Αυτές οι κάθετες τομές των κοχυλίων δείχνουν την εξαιρετική εσωτερική συμμετρία τους. (1. Ναυτίλος, 2,3. Κώνοι, 4. Κωδωνίσκος της Αυστραλίας).

Για τους δύτες που βουτάνε για σφουγγάρια στις θάλασσες του Νότου, υπάρχουν ένας κίνδυνος πιο τρομερός από τους καρχαρίες και την άσφυξια: Είναι τα κοχύλια της θάλασσας, τα ύπουλα, δηλητηριώδη, δολοφονικά μαλακόστρακα. Οι ναυτικοί τα φοβούνται και τ' απέχθονται: Πολλά καράβια έχουν βουλιάξει εξ αιτίας τους. Τα ζωάρια, που ζουν χωρμένα στα σκληρά τους όστρακα, είναι από τα πιο παράξενα και επικίνδυνα πλάσματα της φύσεως. Έχουν άγρια ένστικτα και είναι τα πιο καλά εξοπλισμένα ζώα του νερού. Τ' άμυντικά τους όπλα τα κάνουν απρόσβλητα. Τα επιθετικά τους όπλα μπορούν να τρυπήσουν την πέτρα, το ξύλο ή τ' όστρακο του έχθρου τους. Τό δηλητηριώδες είναι συχνά θανατηφόρο. Είναι όλα σαρκοβόρα και άδηφα. Συγχρόνως, όμως, είναι και τ' άριστουργήματα της αφηρημένης τέχνης της φύσεως. Η όμορφιά και η ποικιλία των σχημάτων τους είναι άπίστευτη. Πολλαπλασιάζονται με αφάνταστη ταχύτητα. Σε ώριμες εποχές οι άμμου διές σκεπάζονται από μυριάδες κοχύλια και ο βυθός της θάλασσας είναι στρωμένος απ' αυτά. Τι είναι, λοιπόν, και πώς ζουν αυτά τα παράξενα κι επικίνδυνα πλάσματα;

ΥΠΑΡΧΟΥΝ κοχύλια μικροσκοπικά, όχι μεγαλύτερα από έναν κόκκο άμμου. Υπάρχουν όμως και τα γιγαντιαία «τρίδακνα», ο τόμος των ψαράδων στις νότιες θάλασσες, που η διάμετρος τους φτάνει το ένα μέτρο και το βάρος τους ξεπερνάει τα 400 κιλά. Άνάμεσα σ' αυτά τα δυο άκρα, η ποικιλία των σχημάτων και των μεγεθών είναι αφάνταστη. Μερικά είναι πολύ διαδεδομένα και τα βρίσκει κανείς σχεδόν παντού. Άλλα είναι σπάνια και πουλιούνται πανάκριβα στους συλλέκτες, σαν πολύτιμα κοσμήματα. Όλα είναι όμορφα, αληθινή χαρά του ματιού, με τα παράξενα σχήματα και τα απαλά τους χρώματα.

Όλες αυτές οι ποικιλίες των μαλακίων έχουν μια κοινή ιδιότητα: Προστατεύουν το μαλακό κορμί τους με ένα σκληρό, άσβεστολιθικό περίβλημα, το όστρακο. Το υλικό των οστράκων είναι πάντα το ίδιο για όλα τα μαλάκια. Μόνο το σχήμα τους, η αρχιτεκτονική τους ποικίλλει ανάλογα με το είδος του μαλακίου. Τις χιλιάδες ποικιλίες που υπάρχουν μπορούμε να τις διαιρέσουμε σε δυο μεγάλες κατηγορίες: Τα μονόθυρα και τα δίθυρα. Μονόθυρα είναι τα μαλακόστρακα που το κοχύλι τους είναι ενιαίο, μονοκόμματο. Δίθυρα είναι εκείνα που αποτελούνται από δυο κομμάτια που κλείνουν. Το σαλιγκάρι είναι ένα παράδειγμα μονοθύρου μαλακόστρακου. Τα στρείδια και οι άχιδες είναι παραδείγματα διθύρων.

Σχηματισμός του οστράκου

ΑΠΟ την αρχαιότητα, από την εποχή του Άριστοτέλη και του Πλινίου, οι σοφοί ενδιαφέρθηκαν για το μυστήριο των κοχυλίων. Πώς καταφέρνει αυτό το πλάσμα να φτιάξει από τα άλατα της θάλασσας ένα τόσο τέλει έργο τέχνης;

Στην αρχή της ύπαρξής του, όταν βγαίνει από τ' αυγό, το μικροσκοπικό ζωάκι είναι γυμνό και άπροστατευτο. Είναι ένα σκουλήκι με χρώμα κώνου. Κολυμπάει ευκίνητα στο νερό χάρη στα μικρά πλοκάμια του.

Έτσι, όπως είναι άπροστατευτο, γίνεται συχνά θορά των ψαριών και των οστρακοδέρων. Αν ξεφύγει από τούτους έχθρους, σ' ένα διάστημα που ποικίλλει, ανάλογα με το είδος, από μερικές μέρες σε μερικούς μήνες, το σκουλήκι θα μεταμορφωθεί.

Στη ράχη του αρχίζει να σχηματίζεται ένα υποτυπώδες όστρακο. Κατά-

πιν τα μικρά πλοκάμια του πέφτουν και το βάρος του πρώτου οστράκου θα το βουλιάξει στον πυθμένα της θάλασσας. Εκεί θα περιμένει ακίνητο την ολοκληρωτική μεταμόρφωση.

Τα όργανά του παθαίνουν μια ριζική αλλοίωση. Ένώ το σώμα του ήταν πρώτα συμμετρικό, τώρα θ' αρχίζει να συστρέφεται προς τα δεξιά. Η άριστερη πλευρά του άτροφει. Συγχρόνως αρχίζει να σχηματίζεται το όριστη κό κελυφος. Μαζί με την τροφή και το νερό που καταπίνει το σκουλήκι, απορροφά διάφορα άλατα που συγκεντρώνονται στο σκυώτι και μέσα από το αίμα, διοχετεύονται στο μαλακό του δέρμα, που λέγεται «μανδύας». Αυτός ο μανδύας εκκρίνει μύρια άσβεστίου που συσσωρεύονται και σχηματίζουν ένα σκληρό στρώμα. Στο πρώτο στρώμα προστίθενται κατόπιν και άλλα. Έτσι το όστρακο αποκτά ένα πάχος που ανάλογα με τα είδη, φτάνει από ένα χιλιοστό ως δέκα εκατοστά και περισσότερο.

Τα μονόθυρα έχουν συνήθως όστρακο σπειροειδές. Οι σπείρες συσσωρεύονται ή μία πάνω απ' την άλλη, ως το μαλακίο μεγαλώνει. Η γεωμετρική συμμετρία τους είναι αξιοθαύμαστη.

Αιώνόβια κοχύλια

ΣΤΑ δίθυρα το όστρακο εκκρίνεται από το δέρμα του μαλακίου, όπως στα μονόθυρα. Άλλα τα δίθυρα πιάνεται συνήθως από μια στερεή επιφάνεια, ένα βράχο ή την καρήνα ενός καραβιού και μένει εκεί όλη τη ζωή. Τα μονόθυρα κινούνται ελεύθερα, εκτός από τις διάφορες ποικιλίες της πεταλίδας που μένουν πάντα προσκολλημένες στα βράχια.

Σε πολλά είδη οστράκων τα διαδοχικά στρώματα της αύξησής τους διακρίνονται καθαρά και μπορούμε, έτσι, να πάρουμε μια ιδέα για την ηλικία τους. Πόσο ζουν τα μαλακόστρακα;

Είναι δύσκολο να καθορισθεί με ακρίβεια για όλα τα είδη. Ξέρουμε, όμως, ότι οι πεταλίδες ζουν κατά μέσον όρο δέκα χρόνια, τα στρείδια δώδεκα χρόνια και τα γιγαντιαία «τρίδακνα» (που είναι κοινώς γνωστά ως «άγια-στούρες») φτάνουν στα εκατό χρόνια.

Δολοφόνοι του βυθού

ΟΙ άχιδες και οι παραλλαγές τους, προσκολλημένες στα βράχια τους, ανοίγουν τα δυο φύλλα

του οστράκου και περιμένουν υπομονητικά να έρθει η τροφή στο στόμα τους.

Όταν οι διάφοροι μικροοργανισμοί που κυκλοφορούν στο νερό χυθούν κατά λάθος στ' όστρακο της άχιδας, τα δυο φύλλα κλείνουν έρμητικά και δεν ξαναανοίγουν παρά όταν η τροφή έχει χωνέψει.

Άλλ' υπάρχουν κοχύλια πολύ λιγότερο ειρηνικά, που χρησιμοποιούν εκπληκτικές μεθόδους για να σκοτώσουν και να τρουν.

Η «δουκάνη», που λέγεται και «σαλιγκάρι της θάλασσας» είναι πολύ ύπουλο. Είναι ένα μονόθυρο που τρέφεται αποκλειστικά από δίθυρα κοχύλια. Προχωρεί σιγά - σιγά και χώνει τη μύτη του οστράκου του στ' ανοιχτά φύλλα μιας άχιδας. Η άχίδα προσπαθεί να κλείσει, αλλά είναι πολύ άργα. Η δουκάνη, με το δηλητηριώδες παραλύει τους μύς της κλειδώσεως και καταβροχθίζει το θύμα της.

Άλλα μαλακόστρακα σκοτώνουν το θύμα τους υπομονητικά, με την άσφυξία: Σφίγγουν με τα πλοκάμια τους τα φύλλα της άχιδας ή του στρείδιου και τα εμποδίζουν ν' ανοίξουν. Το θύμα πεθαίνει σε λίγες ώρες γιατί το νερό που κυκλοφορεί στα σπάρachνά του δεν ανανεώνεται.

Τα τρυπάνια

ΑΛΛ' η εκπληκτικότερη δολοφονική τεχνική είναι η μέθοδος που χρησιμοποιούν τα μονόθυρα που λέγονται «τρυπάνια».

Η μέθοδος συνίσταται στη διάτρηση του οστράκου των διθύρων και την απορρόφηση του μαλακού κορμιού τους. Τα τρυπάνια είναι εξοπλισμένα με ένα είδος προδοσκίδας με κοφτερά δόντια. Η προδοσκίδα κολλάει σ' α βεντούζα στο όστρακο του θύματος και ανοίγει μια τρύπα.

Για πολλά χρόνια οι φυσιοδίφες πίστευαν ότι η διάτρηση γινόταν με την έκκριση οξέων από την προδοσκίδα. Άλλ' έπειτα από υπομονητικές παρατηρήσεις κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η τρύπα ανοίγεται με τη μηχανική ενέργεια των ποδερών δοντιών που δουλίζουν σαν πρίονα.

Η τρύπα ανοίγεται συνήθως σε δυο μέρες. Τότε ένας άργος, καρτυρικός θάνατος περιμένει την άτυχη άχίδα. Το σώμα της απομυζάται σιγά - σιγά, επί πολλές μέρες από την προδοσκίδα του «τρυπανιού».

Τα «τρυπάνια» είναι πολύ διαδεδομένο είδος οστράκου και κάνουν θραύση στα οστρακοτροφεία. Προκαλούν, όμως, και άλλες πολύ σοβαρότερες ζημιές.

Κανένα ξύλο, άκονα και το πιο σκλη-

ρό, δεν αντέχει στη διατρητική τους δύναμη. Προσκολλούνται στα πλοία και ανοίγουν τρύπες στην καρήνα τους. Οι εξέδρες που στηρίζονται σε ξύλινα δοκάρια καταρρέουν. Φαίνεται πως τα «τρυπάνια» τρώνε το ξύλο και τρέφονται απ' αυτό.

Ο Λινναίος αποκαλούσε αυτά τα μαλακόστρακα «συμφορά των ναυτικών». Στον 19ον αιώνα η Ολλανδία παρά λίγο να καταποντισθεί εξ αιτίας τους: Τα κοχύλια είχαν τρυπήσει τα ξύλινα στηρίγματα των φραγμάτων τους και τα νερά κατέκλυσαν τη μισή Ολλανδία.

Τα μέσα άμυνας κατά των κοχυλίων ήταν πάντοτε εξαιρετικά δαπανηρά: Οι κορήνες των πλοίων σκεπάζονταν με πλάκες από χαλκό. Τα δοκάρια των φραγμάτων και των εξέδρων σκεπάζονταν από σιδερένια καρφιά, γιατί φαίνεται ότι το εξείδιο του σιδήρου απομακρύνει τα μαλακόστρακα. Σήμερα χρησιμοποιείται ένα αποτελεσματικότερο και φθηνότερο μέσο. Τα ξύλα εμποτίζονται με μια χημική ουσία που λέγεται «Κρεόσσον».

ΥΠΑΡΧΟΥΝ άλλα είδη μαλακόστρακων που τρύναν άκονα και τη σκληρότερη πέτρα. Στις ακρογι-

αλιές βλέπουμε συχνά βράχια με βαθείς, λοξές τρύπες: Είναι το έργο των κοχυλίων, ιδίως των διθύρων.

Το παράξενο είναι ότι αυτά τα κοχύλια που τρυπάνε την πέτρα είναι συνήθως εξαιρετικά εύθραυστα. Πώς εξηγείται αυτό;

Έχουν διατυπωθεί πολλές υποθέσεις σχετικά με την τεχνική της διατρήσεως. Το πιθανώτερο είναι ότι προκαλείται από την έκκριση οξέων από το σώμα του μαλακόστρακου. Η διάτρηση, πάντως, γίνεται βραδύτατα, λίγα χιλιοστά κάθε χρόνο. Το μαλακόστρακο περνάει όλη του τη ζωή στην τρύπα που ανοίξε...

Αυτή, λοιπόν, είναι η ζωή των κοχυλίων. Είναι επικίνδυνα και θλαστικά στο σύνολό τους, αλλά έχουν και μερικές ωφέλιμες πλευρές: Ζωντανά, είναι νόστιμοι μεζέδες (μερικά τουλάχιστον απ' αυτά). Ώρισμα είδη τους μας δίνουν τα μαργαριτάρια. Νεκρά, ή χρησιμότητά τους δεν είναι μικρότερη: Από το σιντέφι του οστράκου γίνονται τα κουμπιά των πουκαμίσων μας. Είναι μια παρήγορη σκέψη ότι έκαστο μύριο από τα μικρά αυτά τέρατα έχουν ένα άδοξο τέλος ως ορεκτικά στο τραπέζι μας ή ως κουμπιά στα πουκάμισά μας...

Τα «τρίδακνα», είναι τεράστια μαλακόστρακα που ζουν στις τροπικές θάλασσες. Η διάμετρος τους φτάνει κάποτε το ένα μέτρο. Στη φωτογραφία (δεξιά) ένα «τρίδακνο», σε φυσική κατάσταση πάνω σ' ένα βράχο από κοράλλι. Άριστερά, ένα τεράστιο κοχύλι, που δώρισε η δημοκρατία της Βενετίας στο βασιλιά της Γαλλίας Φραγκίσκο Α'. Βρίσκεται στην εκκλησία του Άνιου Σουλπικίου στο Παρίσι και χρησιμεύει ως δοχείο αγίασματος.

ΚΑΒΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΧΥΛΙΑ

ΥΠΑΡΧΕΙ ένα μικρό καβούρι που συναντάται σ' όλες τις ακτές της Μεσογείου και του Ατλαντικού. Είναι αδύνατο να μην το έχετε ιδεί στην ακρογιαλιά. "Αν το συναντήσετε, προσέξτε τα φερσίματά του: Είναι ένα από τα διασκεδαστικότερα πλάσματα της φύσης.

Η φύση δεν το έχει όπλισει με δασυράκι, αλλά αυτό το καβουράκι ξέρει να εκμεταλλεύεται τις περιστάσεις: Διαλέγει ένα άδαιο κοχύλι πεθαμένου μαλακοστράκου και εγκαθίσταται εκεί μέσα για όλη του τη ζωή — ή μάλλον ώσπου να μετακομίσει.

Αν δγαλέτε ένα τέτοιο καβουράκι από το δεινικό κοχύλι του, χωρίς να το κομματιάσετε — πράγμα πολύ δύσκολο — θα ιδείτε ότι το σώμα του είναι πολύ διαφορετικό από των κοινών καβουριών. Είναι πιδ μακρουλό και πιδ μαλακό. Τα πιδινα του πιδία είναι μεγάλα και γερά για να μπορεί να γαντζώνεται στο εσωτερικό του κοχυλιού που έχει διαλέξει για κατοικία του.

Το δασκεδαστικότερο θέαμα είναι όταν το καβουράκι μετακομίζει. Μετακομίζει συχνά, για τι όσο μεγαλώνει χρειάζεται μεγαλύτερα κοχύλια. Συχνά μετακομίζει μόνο και μόνο γιατί ένα κοχύλι είναι πιδ όμορφο από τ' άλλο ή γιατί το βρίσκει με περισσότερα... κομψό.

Κανένας άνθρωπος δεν είναι τόσο ιδιότροπος στην έκλογη μι άς κατοικίας, όσο το μικρό αυτό το καβούρι στην έκλογη ενός καινούργιου κοχυλιού. Όταν συναντήσει ένα άδαιο κοχύλι το περιεργάζεται απ' όλες τις μεριές, το αναποδογυρίζει, το μυρίζει, μπαίνει μέσα για να εξιμιάσει αν είναι άνετο. "Αν το βρεί στα μέτρα και στα γούστα του, εγκαταλείπει το παλιό κοχύλι και εγκαθίσταται στο καινούργιο. Συχνά «δοκιμάζει» μ' αυτό τον τρόπο μιά ντουζίνα κοχύλια, ώσπου να βρεί το κατάλληλο.

Αλλά για να εγκατασταθεί στο καινούργιο κοχύλι, πρέπει να μεταφέρει απ' το παλιό όλο τόν... κήπο του! Γιατί το παράξενο αυτό καβουράκι έχει κι' έναν κήπο φυτεμένο προσεκτικά στη ράχη του κοχυλιού του. Δεν αποτελείται από αλφινά λουλούδια, αλλά από ζωόφυτα, όπως οι ανεμώνες της θάλασσας, που με τα ζωηρά τους χρώματα φαίνονται σαν λουλούδια. Τι του χρειάζονται αυτές οι ανεμώνες, είναι μυστήριο. Πάντως, το καβουράκι, θα της βγάλε με προσοχή από το παλιό κοχύλι και θα τις φυτεύσει στο καινούργιο.

Στο βόρειο ημισφαίριο τα καβούρια αυτά ζουν πάντα μέσα ή κοντά στη θάλασσα. Αλλά στις τροπικές περιοχές έχουν συνηθίσει να ζουν στη στεριά και συναντώνται ακόμα και στα βουνά. Και είναι ένα παράξενο θέμα να βλέπει κανείς κοχύλια να «περιπατάνε» σε απόσταση εκατοντάδων χιλιομέτρων από τη θάλασσα.

ΑΜΛΕΤ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΣΕΛ. 11.

Ένα σύμβολο του βαθύτερου μυστηρίου της ζωής. "Ετσι, η τραγωδία του Σαίξπηρ, παύει να είναι μιά απλή ιστορία και παίρνει βαθύτερο, γενικότερο περιεχόμενο, γίνεται το δράμα της πάλης του καλού εναντίον του κακού. Τα λόγια που ξεστομίζει ο "Αμλέτος σ' όλο το έργο — λόγια δθεν τρελλού — είναι φορτωμένα με βαθιά νοήματα, κρυμμένα κάτω από ειρωνεία ή παραδοξολογίες. Θέλει να εκδικηθεί, αλλά σβήνεται την υποχρέωση να ζυγίζει τις παρορμήσεις που τον αποτρέπουν από την εκδίκηση, να αναρωτιέται αν ο άνθρωπος είναι κύριος των πράξεων και της τύχης του ή μήπως υπάρχει «μιά θεότητα που διαμορφώνει τους σκοπούς μας». Νοιώθει εϋθύνη για την «ασφάλεια και την υγεία» του κράτους, αναγνωρίζει ότι είναι «μάστιγα και θεράπων του ούρανού» και τελικά δέχεται με άπροθυμία την άποστολή για την οποία είναι προωρισμένος.

Παρά την εντυπωσιακή πλοκή και τις δραματικές λεπτομέρειες μιάς ιστορίας εκδίκησης, εκείνο που κυριαρχεί στην τραγωδία αυτή του Σαίξπηρ, είναι ο χαρακτήρας του "Αμλετ — ο περιφημότερος χαρακτήρας στο παγκόσμιο θέατρο. "Ο "Αμλετ, είναι ένας εξιδανικευμένος πρίγκιπας της "Αναγεννήσεως και συνάμα ένας ρομαντικός ελισβετιανός τύπος, θύμα της μεγαλοπλοκής διαθέσεως. "Ετσι εμφανίζεται εξωτερικά. Στο βάθος, όμως, είναι κάτι πολύ περισσότερο. Είναι πολύπλοκος και πολυσύνθετος, ευαίσθητος στις αστάθμητες ειρωνείες της ζωής και στα μυστήρια της ανθρώπινης μοίρας. Καθώς προχωρεί από το πάθος στον λογικό έλεγχο και στην απόφαση, ούτε ο ίδιος, ούτε έμεις μπορούμε να εξιχνιάσουμε το μυστήριό του. "Ετσι, κάθε μεγάλος ήθοποιος παίζει με το δικό του τρόπο, με τη δική του ερμηνεία το ρόλο του "Αμλετ. "Ο καθένας του δίνει την υπόσταση που ομίζει. Το αποτέλεσμα είναι, ότι ο "Αμλετ δεν είναι ένας ώρισμένος άνθρωπος, αλλά επί ναι όλοι οι άνθρωποι, γιατί σ' όλους τους ανθρώπους υπάρχει ένας "Αμλετ. Κανένα άλλο πρόσωπο του παγκόσμιου θεάτρου, δεν είναι τόσο πλατύ, τόσο πολύμορφο και τόσο αινιγματικό συνάμα. Και μόνο όταν, τη στιγμή του θανάτου του, έχει απαλλάξει το κράτος από την πηγή της νόσου του σκοτώνοντας τον Κλαύδιο, αποκατασταίνεται η ήθικη τάξη και ο κόσμος του θεατρικού αυτού έργου ξαναγίνεται όμοιος.

Συζητούν δυο στρατιώτες του ίππικού:

— "Εσύ, φαίνεται ότι έχεις μέσα...

— "Από πού το συμπεραίνεις αυτό;

— Νά, ενώ εμένα σου δώσαν ένα μαύρο άλογο, έμένα μου δώσαν ένα άσπρο, και τραβώ τον διασλό μου ως πού να το καθαρίσω!...

από Σιζιάν Ουάσλ Ιόγυ Ιάγυ Εάσις

— Παντρεύτηκε ξέρεis, για να ζήσω μιά ζωή ήσυχη...

— Τι σύμπτωση! Και έγω νθες πήρα διαζύγιο για τον ίδιον λόγο!...

Οι κριτικοί μελετούν, αναλύουν, σχολιάζουν αδιάκοπα τον «Αμλετ». Για κανένα άλλο έργο δεν έχουν γραφεί τόσα πολλά — από θαυματοχάστες ανάλυσεις κι' ερμηνείες, ως τις πιο επιπόλαιες άνοησίες. Κι' οι άπλοι ακόμα θεατές, φεύγουν από την παράσταση της τραγωδίας με έντελώς διαφορετικές εντυπώσεις. "Ο καθένας βρίσκει στον "Αμλετ κάτι από τον έαυτό του και τον βλέπει έτσι, τον αντιλαμβάνεται με το δικό του τρόπο. "Ασφαλώς ο Σαίξπηρ, όταν έγραφε το «Αμλετ», δεν θα είχε φανταστεί πόσο θ' άλλαζε με τα χρόνια ο κεντρικός ήρωας του, πόσες υποστάσεις θα έπαιρνε.

Το αίνιγμα Σαίξπηρ

ΑΝ ξέραμε πώς έγραψε ο Σαίξπηρ τον «Αμλετ», πώς συνέλαβε το έργο του, πώς ώραματίσθηκε τον ήρωά του, θα μπορούσαμε να λύσουμε το αίνιγμα του "Αμλετ. Αλλά δεν ξέρουμε τίποτε. Πίσω από το αίνιγμα "Αμλετ, υπάρχει το αίνιγμα Σαίξπηρ, της μεγαλοφυΐας αυτής, που το μυστικό της εργασίας της παραμένει άγνωστο. Είπαν για τον Σαίξπηρ, ότι έπρεπε να ήταν παντογνώστης — γιατί το έργο του είναι γεμάτο από σοφία και γνώσεις.

«Ο συγγραφέας του «Αμλετ» — και 35 άλλων θεατρικών έργων, 154 συννέτων και δυο άφηγηματικών ποιημάτων — κατέχει κατά βάθος τους αρχαίους, ξέρει όχι μόνο τα ελληνικά και τα λατινικά, αλλά και τα γαλλικά και τα ιταλικά. Η γραμματική, η ποιητική τέχνη κι' η φιλοσοφία, δεν έχουν μυστικά γι' αυτόν. Είναι επίσης εξιδανικευμένος στην ιστορία, στα νομικά, ακόμα και στη βοτανική. Πού τα ξέρει όλα αυτά, αφού δεν πήγε καν στο πανεπιστήμιο, αφού η εκπαίδευσή του δεν προχώρησε πέρα από το δημοτικό σχολείο του Στράτφορντ;

Η ποιητική μεγαλοφυΐα του, μπορεί να υπήρχε μέσα του, αλλά οι άπέραντες γνώσεις που είναι σπαρμένες στο έργο του; Από πού μπορούσε να τις έχει; "Ετσι, δρέθηκαν πολλοί που ισχυρίζονται, ότι το σαιξπηρικό έργο είναι στην πραγματικότητα έργο του Φραγκίσκου Βάκωνα, του μεγάλου φιλοσόφου που ήταν η πιδ έγκυκλοπαιδική διάνοια της εποχής του. Τίποτε όμως δεν αποδεικνύει αυτή την έκδοχή — ούτε άλλες, που υποστηρίζουν ότι τα έργα του Σαίξπηρ τα έγραψαν ο Λόρδος Σέσιλ ή ο Μάρλοου. "Ο τελευταίος ήταν κι' αυτός μεγαλοφυΐα και τα δράματά του σώζονται και είναι άριστουργήματα. Πέθανε νωτάτος: σκοτώθηκε σε μιά φιλονικία — θρέθηκαν μερικοί να πούν, ότι τον σκότωσε ο Σαίξπηρ από αντίζηλία κι' ότι κατόπι έκλεψε τα ανέκδοτα έργα του και τα έπαιξε στο θέατρο του για δική του. Δεν υπάρχει όμως κανένα στοιχείο, που να δικαιολογεί τη φοβερή αυτή έκδοχή.

«Ετσι, το αίνιγμα Σαίξπηρ μένει άλυτο. "Ο μεγαλύτερος ποιητής των ελευταίων αιώων, κρατά στον τάφο του το μυστικό της ζωής του και της δημιουργίας του. Και στο δικό του αίνιγμα, ο χρόνος έχει προσθέσει και το αίνιγμα του "Αμλετ, του τραγικού ήρωα, που δίνει στον καθένα μας μιάν όψη του έαυτού μας, που είναι ή εικόνα όλων μας και πού το αίνιγμά του είναι το αίνιγμα όλων των ανθρώπων.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Ο ΑΥΡΙΑΝΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Ποιά μέσα καταστροφής και άμύνης δα διαθέτει ο στρατιώτης ενός μελλοντικού πολέμου; Η πολεμική τέχνη έχει προοδεύσει στα λίγα τελευταία χρόνια όσο δεν είχε προοδεύσει από την εποχή του Ναπολέοντος. Αλλά εύτυχώς, τα μέσα καταστροφής αντισταθμίζονται από τα μέσα άμύνης... Τα στοιχεία που παραθέτουμε έχουν συγκεντρωθεί από ειδικό γαλλικό περιοδικό το οποίο αναφέρει ότι δεν κατώρθωσε να συγκεντρώσει άνδολογες πληροφορίες για τον σοβιετικό στρατό.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΟΛΕΘΡΟΥ

ΔΥΟ στρατιώτες έχουν εισχωρήσει στο έχθρικό έδαφος και κρύβονται σε μιά στάδα δένδρων. Έξτελέσαν μιάν άποστολή δολιοφθοράς πίσω από τις έχθρικές γραμμές και θέλουν τώρα να επιστρέψουν στη μονάδα τους. Ξέρουν όμως, πώς είναι αδύνατο να φθάσουν σε φιλικό έδαφος χωρίς να πέσουν στις ένεδρες, στις περιπόλους ή στα ναρκοπέδια του έχθρου. Ένας από τους άνδρες μιλάει σ' ένα μικρό, φορητό πομπό άσυρμάτου, ο άλλος φυλάει σκοπός. Σε λίγο, ένα μεγάλο μεταφορικό άεροπλάνο έρχεται από πάνω τους και πετάει ένα κυλινδρικό κιβώτιο με άλεξιπίττω. Οι δυο στρατιώτες σπεύδουν στο σημείο όπου έπεσε το κιβώτιο και το άνοίγουν. Βγάζουν από μέσα ένα ρολό από άδιάβροχο ύφασμα και το άπλώνουν στο έδαφος. Συνδέουν μιά βαλβίδα μ' ένα μικρό κυλινδρικό πεπιεσμένου άερα. Σε λίγα δευτερόλεπτα, ένα άεροπλάνο φυτρώνει σα μανιτάρι: Είναι έτοιμο, ή σχεδόν έτοιμο, ν' απογειωθεί. Δε μένει παρά να συνδεθεί με την άτρακτο ένας μικρός κινητήρας 42 ίππων. Σε πέντε λεπτά, οι στρατιώτες ψώνονται στον άέρα και κατευθύνονται προς τις φιλικές γραμμές...

Αυτό είναι ένα μικρό έπεισόδιο, από ένα φανταστικό πόλεμο του μέλλοντος. Αλλά το άεροπλάνο που φουσκώνει και ξεφουσκώνει δεν είναι φανταστικό. Κατασκευάζεται σήμερα από μιά άμερικανική εταιρία. Είναι φτιαγμένο από γερό κι' έλαφρό ύφασμα ναύλον ή αντακρόν, φουσκώνει με πεπιεσμένο άέρα και ζυγίζει μονάχα 93 κιλά μαζί με το μικρό κινητήρα. Περιέχεται σ' ένα σιδερένιο κιβώτιο άυτοκινήτου. Χρειάζεται μόνο 90 μέτρα άνοιχτού εδάφους για ν' απογειωθεί. Το άνοιγμα των φτερών του είναι 6,70 μέτρα. Μπορεί να πετάξει επί έξη ώρες συνέχεια με ταχύτητα 95 χιλιομέτρων. Η μεγίστη ταχύτητα του φτάνει στα 116 χιλιόμετρα.

Αυτό το άεροπλάνο που φουσκώνει, δίνει μιά ιδέα των πεινών και των πραγματοποιήσεων των βιομηχανικών

εργαστηρίων στον τομέα της στρατιωτικής τεχνικής. Παρακάτω δίνουμε μερικές ένδείξεις για τη μορφή που μπορεί να έχει ο αύριανός στρατός.

ΔΥΝΑΜΗ ΠΥΡΟΣ

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ στρατός, τείνει να υιοθετήσει ένα νέο τύπο τυφεκίου και ένα νέο πολυβόλο. Με τα όπλα αυτά δυο άνδρες μπορούν ν' αναπτύξουν μεγαλύτερη δύναμη πυρός, από έκα άνδρες όπλισμένους με όπλα παλαιού τύπου. Το νέο τυφεκίο ζυγίζει 500 γραμμάρια λιγώτερο από το παλιό και ο γεμιστήρας του παίρνει είκοσι σφαίρες. Το νέο πολυβόλο ζυγίζει μόνο 10 κιλά και 500 γραμμάρια, αλλά έχει την ίδια δύναμη πυρός με δυο παλιά όπλα πολυβόλα των 13 κιλών κι' ένα θασού πολυβόλο των 18 κιλών. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί τοποθετημένο στο έδαφος σε δίποδα ή τρίποδα, ή στον ώμο όπως το τυφεκίο, ή «εκ του ισχύους», όπως το αυτόματο. Όλα αυτά τα όπλα λειτουργούν φυσικά, με τυποποιημένα πυρομαχικά.

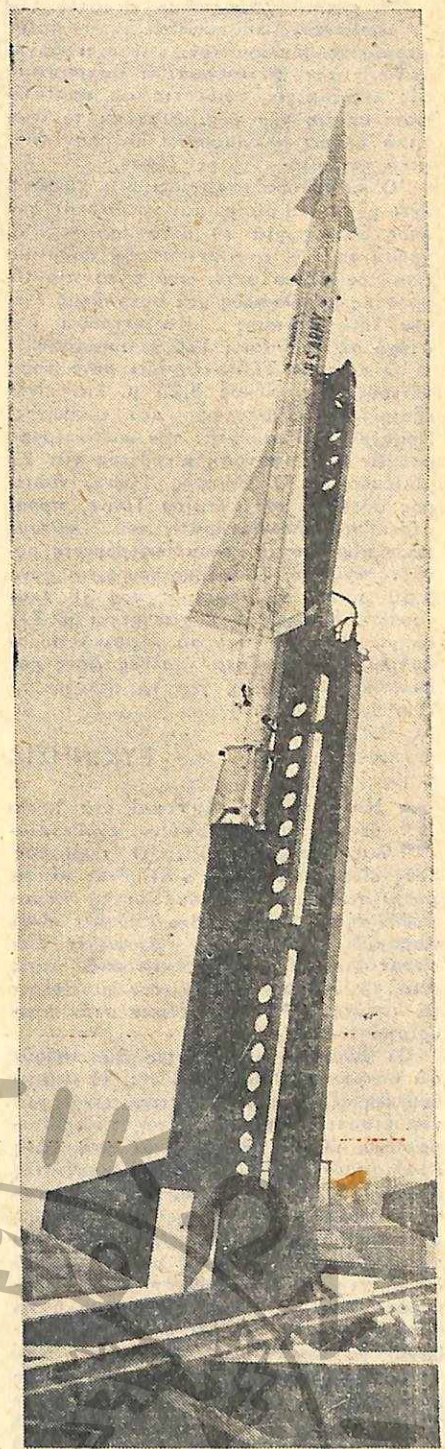
Χάρη στα καινούργια όπλα, που έχουν κιόλας κατασκευασθεί, ο στρατιώτης του πεζικού δεν είναι πια υποχρεωμένος να σέρνεται προς τα άρματα μάχης ή τα πολυβόλα του έχθρου για να τα καταστρέψει από κοντά. Διαθέτει μιά χειροβομβίδα που εκτοξεύεται από ένα τυφεκίο και είναι άσχετα ισχυρή για να καταστρέψει άοκληρωτικά κάθε στόχο σε μιά άκτίνα 110 μέτρων. Υπάρχει επίσης ένας καινούργιος άντισομητικός εκτοξευτής διασέτρου 90 χιλιοστών, του οποίου το βλήμα ζυγίζει μόνο έφτα κιλά και μπορεί να διαπεράσει κείνη την άκίνητη όχημα, καθώς και τις όχυρώσεις από μπέτον. Ένα νέο μικρό πυροβόλο, που ζυγίζει μόνο 225 κιλά και εξυπηρετείται από δυο άνδρες, έχει ωφέλιμο βεληνεκές 1.600 μέτρων.

Το «κόκκινο μάτι», είναι ένα επαναστατικό άντιαεροπορικό πυροβόλο, που εξυπηρετείται από έναν μόνο άνδρα. Έχει μήκος 1,20 μ. και ζυγίζει έννεα κιλά. Εκτοξεύει ένα τηλεκατευθυνόμενο βλήμα έφωδιασμένο με μιά άκίνητευτική κεφαλή, που προσελκύεται προς τις πηγές θερμότητας και κατευθύνει αυτόματα τα βλήμα προς κάθε ίπτάμενο

άντικείμενο σε ώρισμένο ύψος.

Σ' ένα φανταστικό πόλεμο του μέλλοντος, οι έχθρικοί όλοι (που μαζί με το πυροβόλο, προκάλεσαν τα 90% των άμερικανικών άπωλειών στον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο), θα θα είναι πια τόσο επικίνδυνοι. Έχει έφευρεθεί ένας όλμος «άντιολημικός». Είναι ένας συνδυασμός ραντάς και πυροβόλου. Το ραντάρ παρακολουθεί την καμπύλη τροχιά των βλημάτων του έχθρου, καθορίζει με αυτόματος υπολογισμούς την έχθρική θέση και το πυροβόλο σκοπεύει αυτόματα.

Η δύναμη πυρός του πυροβόλικού, είναι σήμερα τεράστια. Ένα μόνο άτομικό βλήμα, μπορεί να καταστρέψει μιά όλοκληρη έχθρική μεραρχία και ν' άχρηστεύσει ώρισμένους στόχους, όπως τα άεροδρόμια, τους σταθμούς άνεφοδισμού, άποθήκες ύλικού κλπ. Ένα άτομικό βλήμα, έχει την ίδια κατα-

στρεπτική δύναμη με 22.000 συνηθισμένες οδίδες.

Το «στρατηγικό» σώμα στρατού των Αμερικανών, αποτελείται από τρεις μεραρχίες τουλάχιστον, και έχει οργανωθεί για ν' αντιμετωπίζει ατμοσφαιρικές επιθέσεις σε οποιοδήποτε σημείο της γης. Διαθέτει το ατομικό δόγμα «Κόρποραλ», και τον ατομικό πυραύλο «Τίμιος Τζών».

Ο «Κόρποραλ» ζυγίζει έξι τόνους, έχει μήκος 13,50 μ. και χρειάζεται πολλούς άνδρες για τη μεταφορά και τη χρήση του. Ο αντικαταστάτης δομείται από τον «Σέρτζαντ», που είναι πιο εύχρηστος κι' ελαφρύς και συγχρόνως έχει την ίδια δύναμη. Καταστρέφει ένα στόχο σε απόσταση 120 χιλιομέτρων.

Ο «Τίμιος Τζών» ζυγίζει μόνο τρεις τόνους, έχει μήκος 8,25 μ. και είναι εξαιρετικά εύχρηστος και εύκινητος. Χρησιμοποιείται για την καταστροφή στόχων σε απόσταση μικρότερη των 23 χιλιομέτρων. Ο «Μικρός Τζών», νεότερος αδελφός του «Τιμίου Τζών», προσφέρει τα πλεονεκτήματα του «άτομου» πυρός στις αερομεταφερόμενες μονάδες πεζικού. Το μήκος του είναι μόνο 3,50 μ. και η διάμετρος του 30 εκατοστών. Μπορεί να καταστρέψει μ' ένα δόγμα στόχους, που το κλασικό πυροβολικό θα χρειαζόταν πολλές ώρες και εκατοντάδες οδίδες για να πετύχει το ίδιο αποτέλεσμα.

ΕΥΚΙΝΗΣΙΑ

ΕΝΑ ιπτάμενο τζήπ και ένα ιπτάμενο πυροδοσάσιο, έχουν κιόλας κατασκευασθεί. Ο χειρισμός τους είναι εύκολος, όσο κι' ενός «ίπτα μένου τάπητος», που θυμίζει τα παραμύθια της Χαλιδάς, μόνο που δεν είναι παραμύθι. Μπορεί ν' ανυψώσει ένα στρατιώτη έβδομηντα εκατοστά πάνω από το έδαφος και να τον μεταφέρει με ταχύτητα 90 χιλιομέτρων στον προορισμό του.

Οι αύριοι στρατιώτες θα πηδούν σε βατράχια ή σαν ακρίδες: Η αεριωθούμενη «ζώνη των αλμάτων», είναι μία νέα διασκεδαστική εφεύρεση, που δοκιμάστηκε με επιτυχία. Είναι μία ζώνη εφωδισμένη με δυο μικρούς εκτοξευτές αερίων (όπως στα πυραυλοκίνητα αεροπλάνα) και πέντε μικρές αποθήκες στερεών καυσίμων. Ο στρατιώτης που τη φοράει στη μέση του μπορεί να πηδήσει στη στέγη ενός σπιτιού, να υπερβεί εμπόδια ύψους 15 μέτρων ή να προχωρήσει με άλματα στο άνοιχτο έδαφος με ταχύτητα 55 χιλιομέτρων.

Κατασκευάζεται ένα μεταφορικό αεροπλάνο που απογειώνεται και προσγειώνεται καθέτως. Είναι χρήσιμο για τη μεταφορά στρατευμάτων πίσω από τις έχθρες γραμμές ή τη ρίψη αλεξιπτώτων από μικρό ύψος. Τα αλεξιπτώτα του αύριου στρατού, θα επιτρέπουν στους άνδρες να πηδάνε από πολύ χαμηλά, από 15—20 μέτρα.

Τα όπλα ή τα όχημα μεταφορές προσωπικού και υλικού, θα είναι κατασκευασμένα από ελαφρό αλουμίνιο, θα είναι ευκίνητα, αμφίβια και αερομεταφερόμενα. Οι κινητήρες τους θα μπορούν να λειτουργήσουν με οποιοδήποτε καύσιμο: βενζίνη, πετρέλαιο καθαρό και ακάθαρτο, μαζούτ, αέρια.

ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ

ΠΩΣ θ' ανεφοδιάζεται σε τρόφιμα, καύσιμα και πυρομαχικά ένας στρατός στον «αίωνα του ατόμου»;

Οι σταθμοί ανεφοδιασμού, να περιέχουν κάθε είδους υλικά που μπορεί να

χρησιμοποιήσει στις μάχες μονάδες. Ο ανεφοδιασμός των μονάδων θα γίνεται ή με αλεξιπτώτα ή με τηλεκατευθυνόμενους μεταφορικούς πυραύλους, όπως ο πυραύλος «Λόμπερ» που κατασκευάζεται τώρα.

Τ' απαραίτητα σε μία μηχανοκίνητη μονάδα καύσιμα, θ' αποθηκεύονται σε πελώριους σάκκους από καουτσούκ, που μεταφέρονται εύκολα και άρκοι για ν' ανεφοδιάσουν μία θαλασσινή μεραρχία. Τα καύσιμα θα διανέμονται στις μονάδες με σωλήνες μεγάλου μήκους, που θ' απλώνονται στο έδαφος από ένα ελικόπτερο.

ΔΙΑΒΙΒΑΣΕΙΣ

Ο ΑΤΟΜΙΚΟΣ εξοπλισμός κάνει περριττές ή επικίνδυνες τις πυκνές συγκεντρώσεις στρατευμάτων. Οι μάχες μονάδες θα είναι κατ' ανάγκην ευρύτατα διασκορπισμένες. Πώς τα διασκορπισμένα αυτά τμήματα θα μαθαίνουν αυτοστιγμεί τις μεταβολές που επέρχονται στην τακτική κατάσταση και τις αποφάσεις του αρχηγείου;

Δοκιμάζεται τώρα ένας ηλεκτρονικός πομπός ασυρμάτου, όχι μεγαλύτερος από δυο κουτιά σιγαρέττων, που πρόκειται να γίνει αναπόσπαστο μέρος της εξαρτήσεως κάθε στρατιώτη. Μαζί με την κεραία του και το μικρόφωνό του ζυγίζει μόνο μια κιλό. Οι στρατιώτες θα τον έχουν κρεμασμένο στη ζώνη τους.

Πώς θ' ανακαλύπτεται ο έχθρος από μεγάλη απόσταση, τη νύχτα, υπό δυσμενείς καιρικές συνθήκες;

Η τεχνική εξέλιξη του ραντάρ θα λύσει εύκολα το πρόβλημα αυτό. Ο αμερικανικός στρατός (χρησιμοποιεί τον «Σιωνηλό Φουρόρ», ένα ραντάρ αρκετά μικρό για να μεταφέρεται πάνω σε δυο ρόδες, πίσω από ένα τζήπ. Μπορεί ν' ανιχνεύσει την παρουσία ανθρώπων, από απόσταση πολλών χιλιομέτρων.

Χρησιμοποιούνται επίσης οι καταπληκτικές διόπτρες υπέρυθρων ακτίνων. Με τις διόπτρες αυτές, ο στρατιώτης βλέπει καθαρά ακόμα και στην πιο σκοτεινή νύχτα. Μπορούν να συνδυασθούν

και με μία συσκευή, που ανιχνεύει τις υπέρυθρες ακτίνες του έχθρου: «Αν ο έχθρος χρησιμοποιεί διόπτρες με υπέρυθρες ακτίνες, ο στρατιώτης ειδοποιείται μ' ένα χαρακτηριστικό δόμο της συσκευής του.

Ένα άλλο είδος διοπτρών επιτρέπει στο στρατιώτη να βλέπει καθαρά σε απόσταση 365 μέτρων ακόμα και μέσα απ' την ομίχλη. Υπάρχει κι' ένας «τηλεοπτικός ανιχνευτής», με τον οποίο ένας μονάχα φρουρός μπορεί να ελέγχει μία τεράστια περιοχή παρακολουθώντας τα πάντα μέσα σε μία οθόνη τηλεοράσεως.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ του αύριου στρατού, θα διαθέτει άφθονα μέσα που θα του επιτρέπουν ν' αμυνθεί αποτελεσματικά εναντίον ενός έχθρου, που χρησιμοποιεί ατομικά όπλα, ασφυσιογόνα αέρια ή μεθόδους μικροβιολογικού πολέμου. Όσο τρομερό κι' αν είναι ένα όπλο, υπάρχει πάντα ένα μέσο για να προφυλαχούμε απ' αυτό.

Κατά των ραδιενεργών ακτινοβολιών, των ασφυσιογόνων και του μικροβιολογικού πολέμου, έχουν κατασκευασθεί στολές από καουτσούκ, που καλύπτουν ολόκληρο το σώμα και διαθέτουν αποθέματα οξυγόνου και εγκαταστάσεις κλιματισμού. Οι αντιασφυσιογόνες προσωπίδες, έχουν εξαιρετικά τελειοποιηθεί: Είναι εύλογιστες, ελαφρές και δεν έχουν ούτε σωλήνες, ούτε αποθήκες οξυγόνου. Ο καθαρισμός του αέρα γίνεται μέσα σε ειδικά φίλτρα.

Υπάρχουν στολές κατασκευασμένες, από ειδικά υφάσματα, που προστατεύουν το σώμα από τις φλόγες. Υπάρχουν χιτώνια που προστατεύουν το σώμα από τα θραύσματα των οβίδων. Υπάρχουν φορητές μηχανές που σκάβουν ένα χαράκωμα σε λίγα λεπτά...

Αυτά τα λίγα παραδείγματα, δείχνουν ότι η πολεμική τέχνη έχει εξελιχθεί στα λίγα τελευταία χρόνια, όσο δεν είχε προοδεύσει από την εποχή του Ναπολέοντα. Το παρόν είναι, ότι τα μέσα καταστροφής αντισταθμίζονται σχεδόν από τα μέσα αμύνης.

Η ΑΓΓΛΙΑ ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΕΙ ΤΟΥΣ ΙΠΤΑΜΕΝΟΥΣ ΔΙΣΚΟΥΣ

ΑΦΟΥ επί αιώνες υπήρξε ο αναμφισβήτητος κυρίαρχος των θαλασσών, η Αγγλία, δόθηκε τώρα να κατακτήσει και τον αέρα με τους... ιπτάμενους δίσκους. Άλλ' η κατάκτησή της δε θα τραβήξει πολύ σε ύψος — μόνο τρία ως πέντε μέτρα από την επιφάνεια του εδάφους.

Πιστώσεις ενός εκατομμυρίου λιρών και ένα δεκαετές πρόγραμμα μελετών, προβλέπουν τη μαζική κατασκευή «μηχανημάτων που μετακινούνται πάνω σ' ένα στρώμα πεπιεσμένου αέρα, σε ύψος τριών έως πέντε μέτρων». Πρόκειται για το περίφημο «Χόδεκκραφτ», ένα ιπτάμενο όχημα κυκλικού σχήματος, με το οποίο οι Αγγλοι ελπίζουν, ότι θα λύσουν κατά τον φθινότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο τα συγκοινωνιακά τους προβλήματα.

Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού θα κατασκευασθούν τέσσερις τύποι «ιπταμένων δίσκων», που το βάρος τους ποικίλει από 40 ως 100 τόνους. Η ταχύτητά τους είναι 50 ή 60 χιλιομέτρα την ώρα.

Το «ιπτάμενο καμión», προορίζεται για τις μεταφορές λιμνογεμάτων στις έρημες περιοχές των αποικιακών εδαφών. Θα προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στην Αυσταλία, στην Αφρική και στον Καναδά.

Ο «άρκτικός ιπτάμενος δίσκος», θα χρησιμοποιεί ειδικά για τις πολικές περιοχές.

Ο «δίσκος—φορηγίδα», θα εξυπηρετήσει τις παράλιες περιοχές που στερούνται λιμενικών εγκαταστάσεων.

Τέλος, ο «ποτάμιος ιπτάμενος δίσκος», θ' ακολουθεί τον ρου των ποταμών, που δεν προσφέρονται στη ναυσιπλοία.

ΤΟ ΞΕΣΗΚΩΜΑ ΤΗΣ ΚΟΡΒΕΤΑΣ "ΜΠΑΟΥΝΤΥ"

Η ΚΟΡΒΕΤΑ «Μπάουντυ» ξεκίνησε στις 23 Δεκεμβρίου 1787 για ένα ταξίδι χωρίς επιστροφή... Ήταν η μέρα που σαλπάρισε από τη ναυτική βάση του Σπίτχαιντ για τις θάλασσες του Νότου.

Ο καπετάνιος της, ο Ούιλλιαμ Μπλάι, ένας μεσόκοπος, σκληροτράχηλος ναυτικός, όρθιος πάνω στη γέφυρα, δίνει τη διαταγή:

— Βίρα τις άγκυρες! Παρακολουθεί για λίγο τους ναύτες με τ' ασπροκόκκινα ριγώτα παντελόνια ν' αγωνίζονται με τις άγκυρες και τα πανιά. Οι βαρείες άγκυρες μαζεύονται, τα πανιά φουσκώνουν ελαφρά. Η κορβέτα ξεκολλάει σιγά - σιγά. Ο καπετάν Μπλάι φωνάζει το δεύτερο πλοίαρχο:

— Κύριε Κρίστιαν, επιβλέψτε τα πανιά. Εγώ κατεβαίνω στο μεγάλο θάλαμο.

Ο Φλέτσερ Κρίστιαν, ο δεύτερος πλοίαρχος, στέκεται σε προσοχή και χαιρετάει. Ο καπετάν Μπλάι, πιστός στις παραδόσεις του βρετανικού ναυτικού, κρατάει σιδερένια πειθαρχία στο πλοίο του. Φτάνει κάποτε και σε απάνθρωπες ακρότητες, αλλά τι σημασία έχει; Ο γάτος με τις έννιά ουρές» έχτισε την αγγλική αυτοκρατορία, όπου ο ήλιος ποτέ δεν δύει...

Ο καπετάν Μπλάι μπαίνει στο μεγάλο θάλαμο. Ο Νέλσον, ο κηπουρός, στέκεται σε άκαμπτη προσοχή. Το «Μπάουντυ» είναι η μέση κορβέτα του αγγλικού ναυτικού που έχει μεταβληθεί σε θερμική πλοία: Στη μέση μεγάλης χείμα με νερό ή με λάσπη, γεωργικά γλάστρες με χώμα, γύρω - γύρω δοξαριά παντού. Αυτός ο ασυνήθιστος για πολεμική κορβέτα εξοπλισμός εξηγεί το σκοπό του ταξιδιού του «Μπάουντυ» προς τις θάλασσες του Νότου και τη μεγάλη περιπέτεια.

«Αρχισαν όλα με μίαν αναφορά προς την κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητος: Ένας από τους συντρόφους του πλοίαρχου Κούκ πληροφορούσε ευσεβώς την κυβέρνηση ότι οι ιθαγενείς του νησιού Όταχόιτε στον Ειρηνικό τρεφόταν αποκλειστικά με τον καρπό του ψωμιόδεντρου. Αν η κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητος αποφάσιζε να δοκιμάσει τον εγκληματισμό του δέντρου αυτού στις Δυτικές Ίνδιες, θα έλυνε ίσως το πρόβλημα της φθηνής διατροφής των μαύρων δούλων... Ο βασιλιάς Γεώργιος ο Γ' διάβασε την αναφορά και υιοθέτησε μ' ενθουσιασμό την ιδέα. Διέταξε ν' αρματωθεί ένα έμ-

28 Απριλίου 1789. Οι στασιαστές του «Μπάουντυ» θριαμβεύουν. Επίδω-
βάζουν τον πλοίαρχο Μπλάι και τους λίγους πιστούς του σε μία βάρκα και
τους εγκαταλείπουν στον Ειρηνικό. (Πίνακας της εποχής).

πορικό πλοίο 215 τόνων, το «Μπέ-
θια», και να πάει στην Όταχάιτε για
να φέρει καταβολές από το πολύ-
τιμο ψωμόδετρο. Το καλοκαίρι του
1787 το «Μπέθια» μετωνομάστηκε σε
ναυτικό κι' εξοπλίσθηκε με τέσσερα
«Μπάουντ», εντάχθηκε στο πολεμικό
σκεπαστήκαν με χαλκινές πλάκες και
κανόνια. Οι εξωτερικές του επιφάνειες
ο μεγάλος θάλαμος διαμορφώθηκε σε
πλωτό θερμκήπιο.

Έτσι, στις 23 Δεκεμβρίου του ίδιου
χρόνου το «Μπάουντ» σαλπάρει με πλύ-
ρωμα σαράντα πέντε ανδρών, τρόφιμα
για δέκα μήνες και διάφορα μικρά ά-
ξια εμπορεύματα που έπρόκειτο ν'
ανταλλάξουν με τα ψωμόδετρα.

Το ταξίδι θα κρατήσει πολύ —
δεκαπέντε ολόκληρους μήνες. Σ'
όλο αυτό το διάστημα η ανταρ-
σία υποδόσκει. Θα ξεσπάσει, τέλος,
στις 27 'Απριλίου 1789. Ο πλοίαρ-
χος Μπλάι είναι κάτι περισσότερο από
αντιπαθής, είναι μισήτος στο πλήρω-
μα. Η πειθαρχία που επιβάλλει στους
ναύτες του ξεπερνάει τα όρια της αν-
θρωπιάς. Οι τιμωρίες πέφτουν σε βρο-
χη στις ράχες των ανδρών, ο γάτος με
τις έννιες ουρές δαγκώνει τα κορμιά
τους. Οι αξιωματικοί δεν περνάν κα-
λύτερα: Ο Μπλάι τους εξευτελίζει κά-
θε μέρα για ψύλλου πύθνη. Στις 27
'Απριλίου ο Φλέτσερ Κρίστιαν, ο δεύ-
τερος πλοίαρχος, χάνει την υπομονή
του...

Το «Μπάουντ», λίγες μέρες πριν,
είχε κάνει σκόλα στην Ταϊτή. Είχε σχε-
δόν συμπληρώσει την απόστολή του,
είχε μαζέψει άφθονα ψωμόδετρα και
είχε βάλει πλώρη προς τις Δυτικές
'Ινδίες. Στην Ταϊτή στομάχισαν για ν'
ανεφοδιασθεί. Οι ναύτες έμαθιναν για λί-
γες μέρες ελεύθεροι σ' αυτό τον επί-
γειο παράδεισο των λουλουδιών και των
φιλόξεων κοριτσιών που δε λένε ποτέ
όχι. Η επιστροφή στην κόλαση του
«Μπάουντ», στην πειθαρχία, τη σκλη-
ρή δουλειά και τις άγριες τιμωρίες,
τους φάνηκε φρικτή και απαράδεκτη.
Η ανταρσία, ψυχολογικά προετοιμα-
σμένη, δε χρειαζόταν παρά μια σπίθα
για ν' ανάψει. Η σπίθα ήταν ο καυγάς
του Φλέτσερ Κρίστιαν με τον πλοίαρ-
χο Μπλάι.

Στην Ταϊτή, ο πλοίαρχος και οι ά-
ξιωματικοί είχαν αγοράσει ο καθένας
για λογαριασμό του μερικές ινδιάνικες
καρύδες που άποθηκεύθηκαν στη γέφυ-
ρα. Στις 27 'Απριλίου το απόγευμα
ο καπετάν Μπλάι διαπίστωσε ότι του
έλειπαν δυο καρύδες. Συγκέντρωσε ά-
μέσως τους αξιωματικούς του:

— Κύριοι, θέλω να μάθω πόσες κα-
ρύδες έχει αγοράσει ο καθένας σας και
πόσες έχει φάει ως τώρα.

Ο Φλέτσερ Κρίστιαν δεν μπορεί πιά
ν' άνεχθεί αυτή την απερίγραπτη εκδή-
λωση τσιγκουνιάς και καχυποψίας. Πνί-
γεται από θυμό:

— Κανένας από μας δε μετράει τις
καρύδες... Άλλα θα ήθελα να ξέρω, αν
έμένα προσοπτικά με θεωρείτε ικανό
να κλέψω τις δικές σας...

— Παλίσκυλο! Και βέβαια σε θεω-
ρώ ικανό!

Χωρίς να πει λέξη, ο Φλέτσερ Κρί-
στιαν χαιρετάει κι' απομακρύνεται.
Έχει πάρει την απόφασή του...

Ο άνεμος έχει πέσει απ' το πρωί
και το «Μπάουντ» μόλις λιχνίζεται
στην ήρεμη επιφάνεια του ωκεανού.
Βρίσκεται πολύ μακριά από κάθε κατοι-
κήμένη γωνιά της γης. Είναι ένα πλω-
τό ηφαίστειο έτοιμο να εκραγεί στην
απεραντωμένη του υγρού στοιχείου: Η
ανταρσία οργανώθηκε μέσα σε λίγες ώ-
ρες. Ο δεύτερος πλοίαρχος είναι ο άρ-
χηγός της.

Λίγο μετά τα μεσάνυχτα ο Φλέτσερ
Κρίστιαν έρχεται ν' αναλάβει υπηρε-
σία. Από το θαλαμίσκο της γέφυρας
ακούγεται ένα δυνατό ροχαλητό. Ο
καπετάν Μπλάι κοιμάται ανήμποτος.

Δυο άνδρες ανεβαίνουν άθρόυβα στη
γέφυρα. Είναι ο Κάρολος Τσώρτσιλ,
ο κανονιέρης, και ο ναύτης Μάρκετ.
Κρατάνε από ένα σπαθί στο χέρι και
ρωτάνε με το βλέμμα τον Φλέτσερ Κρί-
στιαν. Εκείνος κινεί το κεφάλι του κα-
ταφατικά. Οι δυο άνδρες τοποθετούν-
ται σε σκοπία έξω από την πόρτα του
πλοίαρχου.

Όλα έχουν οργανωθεί στην εντέ-
λεια: Ο κανονιέρης Τσώρτσιλ έχει ά-
νοίξει από νωρίς το όπλοστάσιο και τα
όπλα έχουν μοιρασθεί στους άνδρες.
Οι διαταχτικοί ρίχθηκαν στο άμπαρι
δεμένοι. Οι αξιωματικοί φρουρούνται
στις καμπίνες τους.

Ο Φλέτσερ Κρίστιαν μπαίνει στην
καμπίνα του πλοίαρχου και τον ξυ-
πνάει μ' ένα σκούνημα της κάνης του
πιστολιού του:

— Πλοίαρχε Μπλάι, αν αντισταθείτε,
θα πεθάνετε!

Ο Μπλάι προσπαθεί να σηκωθεί, άλ-
λά ο Τσώρτσιλ και ο Μάρκετ του δέ-
νουν τα χέρια πίσω απ' την πλάτη.
Έπειτα τον βιάζουν έξω και τον δέ-
νουν στο μεγάλο κατάρτι. Εκεί μετα-
φέρονται και οι ναύτες και οι αξιωμα-
τικοί που δε θέλησαν να λάβουν μέρος
στην ανταρσία.

Στο μεταξύ, ο ήλιος έχει ανατείλει
και ο Μπλάι, δεμένος στο κατάρτι, ά-
ναμετράει την έκταση της συμφοράς
του. Τα δυο τρίτα του πληρώματος εί-
ναι με το μέρος του Φλέτσερ Κρίστιαν.
Μονάχα τρεις αξιωματικοί, ο γραφιάς
του πλοίου, ο κηπουρός και 14 ναύτες
έμειναν πιστοί στον Μπλάι. Ήταν ό-
λοι άσπλοι και ανίσχυροι.

Ο πλοίαρχος Μπλάι έχει λυσσάζει
απ' το κακό του:

— Φλέτσερ Κρίστιαν, ουρλιάζει, έ-
γινες πειρατής και ξέρεις τι σε πε-
ριμένει: η κρεμάλα!

Οι άντάρτες όρμάνε για να ξεκάνουν
τον καπετάν Μπλάι. Ο Φλέτσερ Κρίστι-
αν τους συγκρατεί.

— Φίλοι μου, έχω ένα καλύτερο μέ-
σο για να τους ξεφορτωθούμε όλους
αυτούς. Θα τους μπαρκάρουμε στη σχε-
διά...

Η σχεδιά ρίχνεται στη θάλασσα.
Έχει μήκος έφτά μέτρα και πλάτος δύο.
Ένας - ένας οι πιστοί του πλοίαρχου
Μπλάι επιβιβάζονται. Τελευταίος κα-
τεβαίνει ο Μπλάι. Ο Κρίστιαν τους έ-
δωσε ένα κιβώτιο με γαλιέντες, παστό
χοιρομέρι, νερό, κουπιά, πανιά, μερικά
εργαλεία και όπλα. Δεν πίστευε ότι
θα μπορούσαν να σωθούν, αλλά δεν ή-
θελε και να τους έχει βάρος στην ψυ-
χή του.

Ο Μπλάι χαμογελάει περιφρονητι-
κά. Έχει ξαναβρεί όλη την ψυχραιμία
και' την αυτορρηκτικότητα του. Ορθιος
στη μέση της σχεδίας που απομακρύ-
νεται φωνάζει για τελευταία φορά:

— Θα σας κρεμάσω όλους!

Άλλ' οι στασιαστές δεν τόν άκούνε.

Πανηγυρίζουν με άγριες κραυγές, πι-
στολιές και τραγούδια την απελευθε-
ρωσή τους. Ο άνεμος φουσκώνει τα πα-
νιά και η κορβέτα βάζει πλώρη για την
Ταϊτή.

ΜΕΤΑ την ανταρσία ο Φλέτσερ
Κρίστιαν οδηγεί το «Μπάουντ»
στο νησί Τουμπουάι και κατόπιν
στην Ταϊτή. Εκεί θέλουν να ζήσουν οι
περισσότεροι από τους στασιαστές. Ο
Κρίστιαν μάταια προσπαθεί να τους
κάνει να καταλάβουν την τρέλλα τους.
Η Ταϊτή ήταν από τότε ένα πασίγνω-

στο νησί. Έμπορικά πλοία κάθε έθνι-
κής άραζουν εκεί κάθε χρόνο. Το
Βρετανικό Ναυαρχείο δε θ' άργήσει να
βρεί τα ίχνη τους. Και τότε, η κρεμάλα
τους περιμένει όλους. Άλλ' οι ναύτες
δε μεταπειθούνται. Οι περισσότεροι δεν
έσπασαν παρά μόνο για να επιστρέ-
ψουν στον παράδεισο των λουλουδιών
και στις ταϊτιανές φιλενάδες τους. Χω-
ρίς την Ταϊτή, η ανταρσία δε θα εί-
χε νόημα...

Ο Φλέτσερ Κρίστιαν άποφάσισε ν'
αναζητήσει για λογαριασμό του ένα ά-
σφαλέστερο καταφύγιο, ανάμεσα στις
χιλιάδες των ανεξερεύνητων νησιών της
Πολυνησίας. Όχιτώ άνδρες είχαν δεχθεί
να τον ακολουθήσουν: Ο ναύκληρος
Γιάγκ, ο κανονιέρης Μίλλς, οι ναύτες
Μάρτιν, Σμιθ, Μάκ Κού, Ουίλλιαμ,
Κουίνταλ και Μπράουν. Θα τον άκολου-
θούσαν επίσης και έξι ιθαγενείς από
την Ταϊτή και το Τουμπουάι.

Άλλα για να οργανωθεί μια «άγρι-
κία» σ' ένα έρημο νησί χρειαζόταν και
γυναίκες. Ο Φλέτσερ Κρίστιαν άποφά-
σισε να τις προμηθευθεί με δόλο: Στην
Ταϊτή έδωσε μια άποκαιρειστήρια
δεξίωση πάνω στο «Μπάουντ» και κά-
λεσε και έννεα όμορφες Ταϊτιανές κο-
πέλλες. Άργά το θράδυ, όταν όλοι τα
είχαν κοπανήσει, το «Μπάουντ» έκανε
πανιά. Οι Ταϊτιανές προσπάθησαν να
ριχθούν στη θάλασσα, άλλ' οι άνδρες
του Φλέτσερ Κρίστιαν άγρυπνούσαν...

Ο Κρίστιαν διέλεξε για καταφύγιο
του το νησί του Πίτκαιρν που συγκέν-
τρωνε πολλά πλεονεκτήματα: Είχε άνα-
καλυφθεί το 1767 από έναν Άγγλο ναυ-
τικό, αλλά δεν είχε σημειωθεί ακόμα σε
κανέναν από τους ναυτικούς χάρτες
της εποχής. Επί πλέον, ο ναυτικός που
το άνακάλυψε είχε κάνει στους ύπολοι-
πους του ένα λάθος 120 μοιρών νοτίου
μήκους. Έτσι, το νησί μπορούσε να θεω-
ρηθεί «άνυπαρκτο». Το Βρετανικό
Ναυαρχείο, δε θα σκεπτόταν ποτέ να
ψάξει εκεί για τους στασιαστές.

Ο Κρίστιαν όργάνωσε τη μικρή του
κοινωνία στο νησί του Πίτκαιρν κατά
τρόπον ιδεώδη: Υπήρχαν δώδεκα γυναί-
κες, όλες Ταϊτινές. Οι έννεα λευκοί
πήραν ο καθένας από μια και άφησαν
από μια για κάθε δυο ιθαγενείς.

Για να κοπεί κάθε δεσμός με τον έξω
κόσμο και ν' αποκλεισθεί κάθε άποπει-
ρα φυγής, το «Μπάουντ» πυρπολήθηκε
κατά διαταγήν του Φλέτσερ Κρίστιαν.

Τα δυο πρώτα χρόνια, τα πράγματα
πήγαν άκετα καλά. Οι άποικοι ζούσαν
μονιασμένοι, ψαρεύοντας και καλλιερ-
γώντας ο καθένας ένα μικρό κτήμα. Το
νησί δεν είχε άλλους κατοίκους εκτός
από τους δεκαπέντε αυτούς άνδρες και
τις δώδεκα γυναίκες. Άλλα μια μέρα,
ή γυναίκα του ναύτη Ουίλλιαμ έπεσε
από τα βράχια και σκοτώθηκε. Ο Ουίλ-
λιαμ δεν ήθελε να μείνει χήρος. Άπαί-
τησε από τους έξι ιθαγενείς να του δώ-
σουν μίαν από τις τρεις γυναίκες τους.
Το νησί έγινε τότε κόλαση μίσους και
άλληλοσκοτωμού...

Έπειτα από δέκα χρόνια, δεν έμει-
ναν ζωντανοί παρά μόνο δυο από τους
στασιαστές του «Μπάουντ»: Ο ναύ-
κληρος Γιάγκ και ο ναύτης Σμιθ. Όλοι
οι άλλοι είχαν άλληλοεξοντωθεί. Άλλ' εύ-
τυχώς για τη μικρή κοινωνία, είχαν
προφτάσει ν' αφήσουν πολλούς άπογό-
νους ο καθένας.

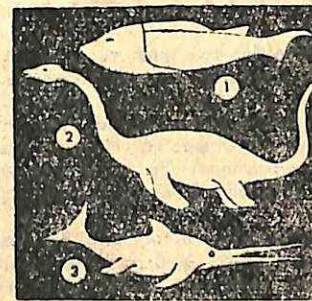
Έτσι, η ζωή συνεχίσθηκε και συνε-
χίζεται ως τις μέρες μας στο μικρό
νησί του Πίτκαιρν. Η Νέμεσις του Βρε-
τανικού Ναυαρχείου δε μπόρεσε να
φτάσει τους φυγάδες του Πίτκαιρν.
Άλλ' όσοι είχαν την άπρονοησία να
μείνουν στην Ταϊτή, κατέληξαν όλοι
στην άγχόνη. Ο πλοίαρχος Μπλάι, κα-
τάφερε να φτάσει ζωντανός στην Αύ-
στραλία.

Οι κλιματολογικές μεταβολές που έχει υποστεί η Γη,
έδώ και εκατομμύρια χρόνια, έχουν προκαλέσει ευ-
ρύτατες αλλοιώσεις στη χλωρίδα και την πανίδα
του πλανήτη μας. Πολλά ζώικα είδη έχουν εξαφανισθεί,
ένω άλλα εξαλείφθηκαν τόσο, ώστε να έχουν γίνει άγνώ-
ριστα.

Μερικά ζώικα είδη εξαφανίσθηκαν σχετικώς πρόσφατα,
κατά τις τελευταίες εκατονταετίες. Άλλα έχουν εξαφα-
νισθεί από εκατομμύρια χρόνια.

Η έπιστήμη της παλαιοντολογίας, έχει καταγράψει
και χρονολογήσει χιλιάδες ζώα, που δεν έχουν αφήσει
άπογόνους στη σύγχρονη πανίδα. Μονάχα οι παράξενoi
άπολιθωμένοι σκελετοί τους άνακαλύπτονται τότε - τότε,
μέσα σε γεωλογικά στρώματα που επιτρέπουν τη χρονο-
λόγησή τους.

Τα γνωστότερα από τα προϊστορικά αυτά ζώα, είναι
τα ακόλουθα:

1.— ΚΕΦΑΛΑΣΠΙΣ

Ήταν ένα παράξενo ψάρι
χωρίς κινητό σαγόνι που έξη-
σε στη «δεδομένη» γεωλογι-
κή περίοδο (πριν από 300
εκατομμύρια χρόνια). Πιστεύε-
ται ότι ζούσε κυρίως στις έκ-
βολές των ποταμών, ίσως μά-
λιστα να κατοικούσε μόνιμα
στα γλυκά νερά. Βρέθηκαν
σκελετοί του σε διάφορα με-
γέθη από ποικίλλουν από 10
έως 45 έκαστοστά. Το κεφάλι
του και το ένα τρίτο περίπου
του σώματός του προστατεύ-
ονταν από σκληρό κέλυφος.

2.— ΠΛΗΣΙΟΣΑΥΡΟΣ

Ήταν ένα υδρόβιο έρπετο
της Ιουρασικής και της κρε-
ταίας περιόδου (πριν από
60—115 εκατομμύρια χρό-
νια). Διάφορα είδη πλυσιο-
σαύρων είναι γνωστά. Το μή-
κος τους ποικίλλει από ένα
έως 10 μέτρα. Τα άκρα του
είχαν σχήμα περυγίων προ-
ωθήσεως με μήκος που έφθα-
νε τα δύο μέτρα. Οι πλυσιοί
σαύροι ήταν εξαιρετικά εύκι-
νητοι και καλυμπούσαν γρή-
γορα. Τρέφονταν από μικρό-
τερα ψάρια και άλλα ζώα των
περιήμων νερών. Λέγεται ότι το
Νέξ είναι ίσως άπόγονος
των πλυσιοσαύρων.

3.— ΙΧΘΥΟΣΑΥΡΟΣ

Είχε σώμα ψαριού και μα-
κρύ, λεπτό, όστεώδες ράμ-
φος με πολλά δόντια. Τα μά-
τια του ήταν μεγάλα και προσ-
τατεύονταν από δακτυλίους

Προϊστορικά ζώα που εξαφανίσθηκαν

4.— ΔΙΠΛΟΔΟΚΟΣ

Ήταν ένας μεγάλος άμφί-
βιος δεινόσαυρος που το μή-
κος του έφτανε στα 30 μέ-
τρα και το ύψος του στα 5
περίπου. Πθανότατα ζύγιζε
πάνω από 30 τόνους. Παρά
τον όγκο του είχε πολύ μι-
κρά δόντια και σαγόνια. Τρε

4.— ΜΑΛΛΙΑΡΟΣ ΜΑΜ-
ΜΟΥΘ

Ήταν ο «άρχοντας» της έ-
ποχής των παγετώνων, γιατί
φαίνεται ότι ζούσε σε πολυ-
πληθέστερες άγέλες σε όλο
το βόρειο ημισφαίριο. Στο μέ-
γεθος και την εμφάνιση πρέ-
πει να έμοιαζε (εκτός από
το πυκνό του τρίχωμα) με το
σύγχρονο Ινδικό έλέφαντα.

5.— ΣΠΑΘΟΔΟΥΣ ΤΙΓΡΙΣ

Έζησε στη μεσόκαινο και
την πληστόκαινο περίοδο
(πριν από 28 έως 1 εκατομ-
μύριο χρόνια). Ήταν μεγάλη
σά σύγχρονο λεοντάρι και ά-
νεμώθηκε «σπαθόδους» για-
τί οι κυνόδοντές της, μεγά-
λοι και κοφτεροί σε σπαθιά,
είχαν μήκος 18 περίπου έκ-
αστοών. Για να χρησιμοποιή-
θουν αυτά τα τρομερά δόντια,
το στήμα της άνοιγε σε γο-
νία 90 μοιρών. Η σπαθόδους
δεν ήταν αληθινή τίγρις, ό-
πως αυτές που έφέροντο σή-
μερα, άλλ' πήρε ένα από
τα πιο ισχυρά και άγρια αρ-
κοτόρα της εποχής της.

6.— ΜΟΑ

Ζούσε στη Νέα Ζηλανδία
ως τα πρόσφατα χρόνια. Φαί-
νεται ότι εξολοθρεύθηκε από

τους ιθαγενείς. Μαόρι λίγο
πριν από την άποδίαση έ-
κει του πλοίαρχου Κούκ το
1769. Ήταν ένα πουλί που
δεν μπορούσε να πετάξει. Έ-
μοιαζε με τη στρουθοκάμηλο
άλλ' ήταν βαρύτερο και το
ύψος του έφτανε τα τρισήμισυ
μέτρα.

7.— ΝΤΟΝΤΟ

Ήταν κι' αυτό ένα παρά-
ξενo πουλί που ζούσε ως τα
πρόσφατα χρόνια στο νησί
του Μαυριτίου. Το νησί ήταν
άκατοίκητο ως το 1598. Έ-
κατο χρόνια μετά την έγκα-
τάσταση των πρώτων άποί-
κων το Ντόντο εξαφανίσθηκε.

φώταν με φυτά του νερού και
τα ρουθούνια του ήταν τοποθε-
τημένα στην κορυφή του κε-
φαλιού του για ν' άναπνέει
την ώρα που έδουσε με το
κεφάλι μέσα στο νερό.

9.— ΤΡΙΚΕΡΑΤΩΧ

Οι τρικεράτοπες έζησαν
στη Βόρειο Αμερική πριν ά-
πό 100 εκατομμύρια χρόνια.
Το μήκος τους ήταν 8—9 μέ-
τρα και το ύψος τους περίπου
6 μέτρα. Το κρανίο τους ή-
ταν δύο μέτρα μακρύ και εί-
χε τρία κέρατα, ένα πάνω
στο ρύγχος και δύο πάνω απ'
τα μάτια. Το ρύγχος τους ή-
ταν όστεώδες σε ράμφος που
λιού. Ο λαιμός τους προ-
στατευόταν από σκληρά λέ-
πια.

10.— ΤΥΡΑΝΝΟΣΑΥΡΟΣ

Έζησε στη Βόρειο Αμε-
ρική κατά την Ιουρασική
περίοδο, πριν από 60 εκατομ-
μύρια χρόνια. Ήταν το πιο
τρομερό κι' αίμαδόρο από τα
χορτοφάγα έρπετά. Από τη
μύτη ως την ουρά το μήκος
του έφτανε συχνά στα 16 μέ-
τρα. Είχε ισχυρότατα πόδια,
άλλα τα πρόσθια άκρα του
ήταν άτροφικά.

ΠΟΣΟ ΓΡΗΓΟΡΑ ΦΥΤΡΩΝΟΥΝ ΤΑ ΝΥΧΙΑ;

Α ΓΛΟΙ έπιστήμονες, με
λέτησαν πρόσφατα την
ταχύτητα αύξησης των
νυχιών, υπό διάφορες θερμο-
κρασίες.

Οι μελέτες έγιναν επί 49
ναυτικών, των οποίων μετρή-
θηκε η αύξηση των νυχιών σ'
ένα ταξίδι στις άρκτικές πε-
ριοχές και ένα ταξίδι στις
ευκρατές ζώνες της γης. Οι
μετρήσεις γίνονταν στον άν-
τίχειρα και το μεσαίο δά-
χτυλο των δυο χεριών.

Και αυτά είναι τα συμπε-
ράσματα της μελέτης:

— Η αύξηση ποικίλλει
ανάλογα με τον άνθρωπο.

— Είναι ελαφρά ταχύτερη
στο μεσαίο δάχτυλο παρά
στον αντίχειρα, ταχύτερη στο
δεξί χέρι παρά στο άριστε-
ρό.

— Τα νύχια αύξάνονται
ταχύτερα, σ' εκείνους που
συνηθίζουν να τα δαγκώνουν.

— Η αύξηση είναι άκετα
βραδύτερη στην άρκτική πε-
ριοχή παρά στις ευκρατές
περιοχές.

— Ο μέσος όρος αύξη-
σεως είναι 116,7 χιλιοστά
του χιλιοστού την ημέρα
(114 στις άρκτικές πε-
ριοχές, 119,4 στις ευκρατές ζώ-
νες).

— Με το ρυθμό αυτό, σε
πενήντα χρόνια τα νύχια
μας, αύξάνονται κατά 2 μέ-
τρα και 117 χιλιοστά.

Η επαναστατική θεωρία του Ρώσου αστροφυσικού Νικολαΐ Κοζύριεφ, σύμφωνα με την οποία η ροή του χρόνου από το παρελθόν προς το μέλλον αποτελεί πηγή ενέργειας, έχει προκαλέσει διεθνή σάλο. Οι μὲν Σοβιετικοί επιστήμονες χαρακτηρίζουν τη νέα θεωρία περί χρόνου ανεύδυνη καυχησιολογία, οι δὲ Δυτικοί την υποδέχονται με ειρωνία και της αποδίδουν πολιτικά ελατήρια!

Ο ΔΙΑΣΗΜΟΣ Ρώσος αστρονόμος Νικολαΐ Κοζύριεφ, του οποίου δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος, ένα πραγματικά ενδιαφέρον άρθρο για τα σεληνιακά ήφαιστεια — είναι ο πρώτος που ανέκαλυψε έναν κρατήρα ήφαιστεια εν ενεργεία στη Σελήνη — έχει διατυπώσει μίαν επαναστατική θεωρία, που ανατρέπει εκ βάθρων ένα μεγάλο μέρος της σύγχρονης φυσικής: Σύμφωνα με τη θεωρία του Κοζύριεφ, η ροή του χρόνου από το παρελθόν προς το μέλλον, αποτελεί πηγή ενέργειας που εκφράζεται κυρίως στην κυκλική κίνηση των ουρανίων σωμάτων. Η θεωρία του Κοζύριεφ, δημοσιεύθηκε πριν από ένα χρόνο σε φυλλάδιο με τον τίτλο «Αιτιώδης ή ασυμμετρική μηχανική εις τὰς γραμμικάς προσεγγίσεις» και πέρασε σχεδόν απαρατήρητη τόσο στη Ρωσία όσο και στο εξωτερικό. Αιφνίδια, πριν από δυό βδομάδες, ο σοβιετικός τύπος και το ραδιόφωνο έδωσαν μίαν ευρύτατη δημοσιότητα στη θεωρία του Κοζύριεφ, την οποία έχαρακτήρισαν ως «έκτος πάσης αμφισβήτησεως» επαναστατική αναθεώρηση των φυσικομαθηματικών αρχών, που επικρατούν στη σύγχρονη επιστήμη. Η έντυπη σιακή προβολή τράβηξε την προσοχή των επιστημονικών κύκλων και ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών και αντιρρήσεων κατά της θεωρίας Κοζύριεφ.

Το τερίεργο είναι, ότι ο Κοζύριεφ δέχθηκε τις διαίτητες επιθέσεις εκ μέρους των Ρώσων επιστημόνων, οι οποίοι, ξεπερνώντας τα όρια της επιστημονικής ευπρεπείας, χαρακτήρισαν τις ιδέες του μεγάλου αστρονόμου ως «παϊδαριώδεις» θεωρίες, που «προσβάλλουν το κύρος της σοβιετικής επιστήμης». Η όλη υπόθεση θυμίζει λίγο τον Τροφιμ Λυσένκο, τον διάσημο βιολόγο που υποστήριξε τη θεωρία, ότι τα επίκτητα χαρακτηριστικά μπορούν να μεταβιβασθούν δια της κληρονομικότητας. Ο Λυσένκο υμνίστηκε από τη σταλινική κριτική, για να πέσει ακολούθως σε δυσμένεια. Πάντως, οποιαδήποτε πολιτικά-ιδεολογικά ελατήρια κι' αν κρύβονται πίσω από την άργωνμένη διαφήμιση ή δυσφήμιση των θεωριών του Κοζύριεφ, το κύρος και η καλή πίστη του Ρώσου επιστήμονος, δε μπορούν να αμφισβητηθούν. Παρακάτω δίνουμε μίαν, όσο το επιτρέπει το θέμα, απλή ανάλυση της θεωρίας της χρονικής ροής του Κοζύριεφ, χωρίς να παραλείψουμε και τις αντιρρήσεις των Ρώσων και των Δυτικών επιστημόνων.

Η ΡΟΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΠΗΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ;

Η ΡΟΗ του χρόνου αποτελεί πηγή ενέργειας. Αυτή είναι η συνοπτική διατύπωση της θεωρίας του άστρου νόμου του Πούλκοβο. Σκοπός της εργασίας του Κοζύριεφ είναι η ριζική αναθεώρηση μεγάλου μέρους της σύγχρονης φυσικής και η ανασύνθεσή της σε μία μορφή, που θα μπορούσε να περιλάβει και το φαινόμενο της ροής του χρόνου από το παρελθόν προς το μέλλον.

Ο Κοζύριεφ πιστεύει ότι η ροή του χρόνου, από το παρελθόν προς το μέλλον, μπορεί να παραβληθεί με την κίνηση ενός ποταμού από τα βουνά προς τη θάλασσα ή με την πτώση των υδάτων ενός ποταμού. Ο χρόνος είναι κάτι το υπαρκτό, μία «δύναμη» που μπορεί να μετρηθεί και, ενδεχομένως, να χαλιναγωγηθεί. Πριν από μισόν αιώνα ο μεγάλος Άγγλος συγγραφέας Χ. Ουέλς διατύπωσε μία παρόμοια υπόθεση στο προφητικό του μυθιστόρημα «Η Μηχανή που τρέχει στο χρόνο», αλλά με την εξέλιξη ουσιώδη διαφορά: Προϋποθέτει το χρόνο σά μία «τετάρτη διάσταση», πάνω στην οποία μπορεί κανείς να κινηθεί κατά βούληση προς τα εμπρός ή προς τα πίσω.

Γενικά, οι φυσικές θεωρίες που επικρατούν σήμερα στηρίζονται σε μαθηματικές εξετάσεις, το αποτέλεσμα των οποίων δε μεταβάλλεται, προς όποιαδήποτε κατεύθυνση κι' αν υποθέσουμε ότι «κινούμεθα» πάνω στο χρόνο — από το παρελθόν προς το μέλλον ή αντίστροφα. Ο χρόνος, δηλαδή, θεωρείται ως κάτι το στατικό, μία «διάσταση» όπως το μήκος, το πλάτος και το ύψος. Ακόμα και στη θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάιν, ο παράγων «χρόνος» προϋποτίθεται σταθερός και οι εξισώσεις δε μεταβάλλονται είτε κινούμεθα προς τα εμπρός, είτε προς τα πίσω.

Αντίθετα η θεωρία του Κοζύριεφ στηρίζεται στην υπόθεση ότι η ροή του χρόνου μόνο προς μία κατεύθυνση (από το παρελθόν προς το μέλλον) μπορεί να γίνει νοητή. Ο χρόνος είναι μία δύναμη και όχι κάτι το στατικό. Την ποσότητα ενέργειας της «χρονικής ροής» ο Κοζύριεφ την υπολογίζει σ' ένα δέκατο του «έργου» κατά δευτερόλεπτο για κάθε χιλιόγραμμο μάζας. Η ενέργεια αυτή εκδηλώνεται κυρίως στην περιστροφική κίνηση των ουρανίων σωμάτων στο διάστημα. Το «έργο» είναι μία μονάδα μετρήσεως της ενέργειας. Χρειάζονται 13.800 έργα για να μετακινηθεί κατά τριάντα εκατοστά ένα χιλιόγραμμο μάζας.

Με τα ανθρώπινα μέτρα αυτή η ποσότητα ενέργειας είναι πολύ μικρή και συνεπώς είναι δύσκολο να μετρηθεί. Αλλά στις τεράστιες αποστάσεις του κοσμικού διαστήματος η ενέργεια που αντιπροσωπεύει η κίνηση των ουρανίων σωμάτων πάνω στις τροχιές τους είναι πολύ μεγάλη. Οι Ρώσοι υποστηρικτές της θεωρίας ισχυρίζονται ότι πειράματα μετρήσεως της χρονικής ροής μπορούν να διεξαχθούν στην αρκτική και στην ανταρκτική περιοχή για να διαπιστωθεί αν η ενέργεια αυτή παράγεται από την περιστροφή της Γης.

ΣΤΗ διατριβή του για τη χρονική ροή ο Κοζύριεφ προσπαθεί ν' ανασκευάσει αυτά που θεωρεί ως «εσφαλμένα» στους νόμους της κίνησης που διέτυπωσε ο Νεύτων και ν' αντικαταστήσει με αυτά που δονομάζει «αιτιώδη ή ασυμμετρική μηχανική».

Ο άκρογωνιαίος λίθος της θεωρίας του Κοζύριεφ είναι η διαπίστωση ότι οι Νόμοι του Νεύτωνα υπολογίζουν τη θέση των σωμάτων στο χώρο και στο χρόνο και προβλέπουν την κίνησή τους με μεγάλη ακρίβεια, αλλά αγνοούν ένα θεμελιώδες δεδομένο της ανθρώπινης εμπειρίας: ότι ο χρόνος κινείται μόνο προς μία κατεύθυνση — προς τα εμπρός. Είναι, όπως θα λέγαμε στη όρολογία της φυσικής, «ασυμμετρικός» ή «άσυσυμμετρος».

Ο Κοζύριεφ υπογραμμίζει ότι δεν υπάρχει τίποτα στις χρησιμοποιούμενες σήμερα συμμετρικές εξισώσεις, που θ' απέκλειε τη ροή του χρόνου προς τα πίσω (είτε γράψουμε $X+3=5$, είτε $5=X+3$ το αποτέλεσμα είναι ένα και το αυτό). Εφ' όσον όμως είναι φανερό ότι ο χρόνος κινείται μόνο από το παρελθόν προς το μέλλον, πρέπει να υπάρχει κάποιο σφάλμα στις εξισώσεις αυτές και ο Κοζύριεφ τις «διορθώνει» εισάγοντας ένα «νέον παράγοντα», τον οποίον ονομάζει «χρονική πρόδο» ή, με το μαθηματικό του σύμβολο C2. Τον παράγοντα αυτό τον θεωρεί εξ' ίσου σημαντικό με την ταχύτητα του φωτός (ή «απόλυτη ταχύτητα», 300.000 χιλιόμετρα κατά δευτερόλεπτο) πάνω στην οποία στηρίζονται όλοι οι αστρονομικοί υπολογισμοί.

Ο παράγων της «χρονικής προόδου», κατά τον Κοζύριεφ, είναι το διάστημα μεταξύ αιτίας και αποτελέσματος, το απειροελάχιστο χρονικό διάστημα μεταξύ «δράσεως και αντιδράσεως». Σύμφωνα με τους νόμους της νευτώνειας μηχανικής, δράσεις και αντιδράσεις είναι ίσες και αντίθετες. Όταν ένας άνθρωπος σπράχνει έναν τοίχο, ο τοίχος τον «σπράχνει» προς τα πίσω με μίαν ίση με και εξ' ίσου ισχυρή αντίδραση. Ο Κοζύριεφ δεν το παραδέχεται αυτό: Υποστηρίζει ότι εφ' όσον η «αντίδραση» του τοίχου είναι αποτέλεσμα μίας αιτίας (της ώθησής εκ μέρους του ανθρώπου) μεσολαβεί ένα απειροελάχιστο διάστημα μεταξύ αιτίας και αποτελέσματος. Σε μαθηματική όρολογία, ο παράγων της «χρονικής προόδου» είναι ο «λόγος» α ποσότητας και χρόνου.

Έτσι, σύμφωνα με τη θεωρία του

Κοζύριεφ, ο χρόνος είναι μια αγνώστη ως τώρα πηγή ενέργειας. Πιστεύει ότι η ενέργεια αυτή συγκρατείται κατά μήκος των άξονων των περιστρεφόμενων σωμάτων και τους δίνει το σχήμα τους που είναι πάντα — όπως υποστηρίζει ο Κοζύριεφ — σχήμα καρδιάς και όχι τελείως σφαιρικό, με το δόρειο ήμισφαιριο ελαφρά εξογκωμένο.

Δυτικές αντιρρήσεις

ΑΥΤΗ η τελευταία θεωρία αντικρούεται από τους Αμερικανούς, οι οποίοι υποστηρίζουν ακριβώς το αντίθετο. Από τις παρατηρήσεις τους επί των κινήσεων του αμερικανικού δορυφόρου της 17ης Μαρτίου 1958, δίνουν το συμπέρασμα ότι το νότιο ήμισφαιριο πρέπει να είναι πιδ εξογκωμένο από το δόρειο. Ο δόρειος πόλος, κατά τους Αμερικανούς, είναι κατά 100 μέτρα πλησιέστερα προς τον ίσημερινό από τον νότιο πόλο.

Γενικά, οι θεωρίες του Κοζύριεφ γίνονται δεκτές με πολύ σκεπτικισμό στους δυτικούς επιστημονικούς κύκλους. Ο καθηγητής Μάκ Κρη, γνωστός Βρεταννός αστροφυσικός, φτάνει μέχρι του σημείου να παρατηρήσει ειρωνικά ότι η θεωρία του Κοζύριεφ οφείλεται στην επίδραση της σοβιετικής πολιτικής ιδεολογίας. Ο Κοζύριεφ, γράφει ο Μάκ Κρη, προσπαθεί ν' αντικαταστήσει τη στατική αντίληψη του χρόνου με μία «δυναμική» αντίληψη για ν' αποδείξει, ίσως, ότι η χρονική ροή έχει μία αναγεννητική επίδραση στη σοβιετική κοινωνία.

Ο Ρόμπερτ Σέρμπερ, καθηγητής του πανεπιστημίου Κολούμπια, λέει ότι η θεωρία Κοζύριεφ είναι «αποροχρηστική» και ότι ο Ρώσος αστρονόμος «δείχνει παχυλή άγνοια των εξελίξεων της φυσικής κατά τον 20όν αιώνα».

Εξ οικείων τὰ θέλη

ΑΛΛ' οι δριμύτερες επιθέσεις προέρχονται από τους σοβιετικούς επιστήμονες. Τρεις Ρώσοι ακαδημαϊκοί σε σχετικές εκδηλώσεις τους υπεστήριξαν ότι οι θεωρίες του Κοζύριεφ είναι «άνευθυνες καυχησιολογίες αμφιβόλου επιστημονικότητας που μειώνουν το κύρος της σοβιετικής επιστήμης στο σύνολό της».

Απερίρριψαν τις θεωρίες ως «αόριστες», «μη πειστικές» και «αντιεπιστημονικές» και κατήγγειλαν ως «άηθη» το διαφημιστικό θύροδο γύρω στο όνομα του σοβιετικού αστρονόμου. Με τις φηνές αυτές μεθόδους, λένε οι Ρώσοι ακαδημαϊκοί, επιζητείται απλώς η «δημιουργία εντυπώσεων» στο έσωτερικό και στο εξωτερικό.

Τα άρθρα των ακαδημαϊκών δημοσιεύθηκαν σε περιοπτη θέση στην «Πρόβλα» πριν από λίγες μέρες. Επιτίθενται κυρίως κατά των «άνευθυνων εκλογικών» των επιστημονικών θεωριών, αλλά συγχρόνως ανασκευάζουν μία προς μία όλες τις αντιλήψεις του Κοζύριεφ για τη «ροή του χρόνου ως πηγής ενέργειας». Τον κατηγορούν κυρίως για «ασάφεια» και «άνικανότητα στην ανάλυση των επιστημονικών δεδομένων». Εσφαλμένες έρμηνειες των γεγονότων τον ώδηγησαν σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Οι πειραματικές του μέθοδοι ψεύγονται ως «μη ικανοποιητικές από επιστημονικής απόψεως».

Όλα δείχνουν ότι ο Κοζύριεφ βρίσκεται σε δυσμένεια. Αλλά είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τις αιτίες της διαδοχικής διαφημίσεως και δυσφημίσεώς του. Είναι ένα από τα μυστήρια της σοβιετικής πολιτικής ζωής.

ΣΥΝΤΟΜΗ Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΑΣΤΡΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

ΣΤΟΝ τομέα των διαπλανητικών ταξιδιών, η σύγχρονη τεχνική πρόοδος έχει ανοίξει προοπτικές που ξεπερνάνε κάθε τι που μπορούσαν να φανταστούν οι άνθρωποι των προηγούμενων γενεών. Αλλά υπάρχουν ωρυσμένα όρια, και δε δάλλπει να θυμάστε ότι τα όρια αυτά β' άργήσουμε πολύ να τα ξεπεράσουμε — ίσως, μάλιστα, να είναι έντελώς ούτοπικό να ελπίζουμε ότι θα τα ξεπεράσουμε...

Το μεγάλο, το σχεδόν ανυπέρβλητο εμπόδιο είναι η βραχύτητα της ανθρώπινης ζωής. Τα περισσότερα διαπλανητικά δρομολόγια, ακόμα και υπό τις ενοικώτερες προϋποθέσεις, ξεπερνάνε σε μήκος τη ζωή ενός ανθρώπου.

Οι αστρονόμοι μετράνε τις αποστάσεις του σύμπαντος με την ταχύτητα του φωτός. Το φωτεινό κύμα είναι το ταχύτερο πράγμα που υπάρχει στον κόσμο: Διανύει 300.000 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο. 300.000 χιλιόμετρα είναι εφτάμισις φορές η περιφέρεια της Γης. Ένα έτος φωτός είναι το διάστημα που καλύπτει το φωτεινό κύμα μέσα σ' ένα χρόνο τρέχοντας με ταχύτητα 300.000 χιλιομέτρων κατά δευτερόλεπτο.

Το φως χρειάζεται 500 χρόνια για να διασχίσει την απόσταση από τον άστερισμό του Ωρίωνος ως τη Γη και 100.000 χρόνια για να διασχίσει τον Γαλαξία. Πώς θα μπορούσε να ελπίζει ο άνθρωπος που ζει 70 ή 80 χρόνια, ότι θα φθάσει ποτέ ως εκεί;

Υπάρχουν ωρυσμένα πράγματα που θα μένουν για πάντα έξω από τα όρια των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Υπάρχουν άλλα που μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα τα φτάσουμε σε μίαν απροσδιόριστη μελλοντική εποχή. Ας προσπαθήσουμε να ξεχωρίσουμε το προσίτο από το απρόσιτο:

Πρώτα, το ήλιακό μας σύστημα, ή «Πατρίδα» του ανθρώπου: Γύρω από τον ήλιο περιστρέφονται οι τέσσερις «εσωτερικοί» πλανήτες (Ερμής, Άφροδίτη, Άρης, Γη) και οι πέντε «εξωτερικοί» (Ζεύς, Κρόνος, Ουρανός, Ποσειδών και Πλούτων). Με την ταχύτητα που διαθέτουμε σήμερα μπορούμε να φτάσουμε στη Σελήνη σε οχτώ λεπτά και στον πιδ άπομακρυσμένο πλανήτη του ήλιακού συστήματος σε δέκα ώρες. Ασημαντα χρονικά διαστήματα...

Αν, όμως, επιχειρήσουμε να φτάσουμε σ' έναν απλανή άστερα έξω από το ήλιακό μας σύστημα... θα τα βρούμε σκούρα! Το πλησιέστερο άστρο, το Άλφα του Κενταύρου, απέχει από τη Γη τέσσερα έτη φωτός.

Οι αποστάσεις ανάμεσα στους απλανείς άστερες («άπλανη» λέγονται τα φωτεινά άστρα όπως ο ήλιος) είναι ασυγκρίτως μεγαλύτερες από τις αποστάσεις ανάμεσα στους πλανήτες. Για να

πάρομε μία ιδέα των αναλογιών, ας φαντασθούμε τον ήλιο όχι μεγαλύτερο από μία μπαλίτσα του Πίγκ - πόγκ (στην πραγματικότητα η διάμετρός του είναι 1.400.000 χιλιόμετρα). Τότε η Γη, αναλογικώς, δε θα ήταν μεγαλύτερη από το κεφάλι μίας καρφίτσας και θα περιστρεφόταν γύρω απ' τον ήλιο σε άκτινα τεσσάρων μέτρων. Ο πιδ άπομακρυσμένος πλανήτης του ήλιακού συστήματος θα βρισκόταν σε απόσταση ίση με το μήκος ενός ποδοσφαιρικού γηπέδου. Αλλά στις ίδιες αναλογίες, ο πλησιέστερος απλανής θα βρισκόταν σε μίαν απόσταση ίση με αυτή που χωρίζει το Παρίσι απ' το Μιλάνο!

Όστόσο, αυτό δεν είναι τίποτα μπροστά στις ιλιγγιώδεις διαστάσεις του Γαλαξία. Ακόμα και σ' αυτή την περιορισμένη κλίμακα που φαντασθήκαμε (ο ήλιος ίσος με μία μπαλίτσα του πίγκ - πόγκ), η άκρη του Γαλαξία θα χανόταν πολύ πέρα από τη Σελήνη!

Και όμως, ο Γαλαξίας δε γεμίζει ολόκληρο το κοσμικό σύμπαν. Υπάρχουν άμετρητοι άλλοι Γαλαξίες που ο καθένας τους περιλαμβάνει δισεκατομμύρια άστρα. Ο πλησιέστερος προς τη Γη, το νεφέλωμα της Άνδρομέδας, μας στέλνει φωτεινές ακτίνες που χρειάστηκαν 1.800.000 χρόνια για να μας φθάσουν.

Όταν μιλάμε για «ταξίδια στο διάστημα» πρέπει να κάνουμε διάκριση τριών διαφορετικών υποθέσεων:

Πρώτα, είναι τα διαπλανητικά ταξίδια, δηλαδή τα ταξίδια ανάμεσα στους πλανήτες του ήλιακού μας συστήματος. Έπειτα, είναι τα διαστρικά ταξίδια, δηλαδή τα ταξίδια ανάμεσα στους απλανείς άστερες του Γαλαξίας μας. Τέλος, είναι τα ταξίδια ανάμεσα στους διαφόρους Γαλαξίες.

Αλλά από όσα είπαμε πιδ πάνω γίνεται άμεγας φανερό, ότι το μόνο που μπορεί να ελπίζει ο άνθρωπος είναι τα ταξίδια στους πλανήτες του ήλιακού συστήματος. Όσο για τα διαστρικά ταξίδια και τα ταξίδια ανάμεσα στους Γαλαξίες, αυτά πρέπει να τα βγάλουμε απ' το νοῦ μας ή τουλάχιστον πιδ το παρόν!

Υπάρχει, βέβαια, και η δυσνόητη «θεωρία της σχετικότητας» σύμφωνα με την οποία, όταν ένα κινούμενο σώμα πλησιάζει την ταχύτητα του φωτός, ο χρόνος παθαίνει μία «διαστολή» και η ανθρώπινη ζωή επιμηκώνεται. Αλλά για να γίνει οσθητή αυτή η «διαστολή» του χρόνου, πρέπει να φθάσουμε, τουλάχιστον στο ήμισυ της ταχύτητας του φωτός. Σήμερα, η μέγιστη ταχύτητα που έχει πετύχει ο άνθρωπος δε φτάνει παρά μόνο στο ένα δεκάκις χιλιοστό της ταχύτητας του φωτός. Βρισκόμαστε, λοιπόν, ακόμα πολύ μακριά από τα διαστρικά ταξίδια.

“Ένας έπιστήμων διεθνούς κύρους, ο καθηγητής Λεόν Μπινέ, πρόεδρος της Γαλλικής Ιατρικής Ακαδημίας, συγκεντρώνει στο παρακάτω ενδιαφέρον άρθρο τις πιο πρόσφατες απόψεις σχετικά με τον υπ’ αριθ. 1 έχθρο της υγείας και της ζωής του σύγχρονου ανθρώπου, τον καρκίνο. Οι απόψεις αυτές δίνουν βάσιμες ελπίδες ότι ο αγώνας κατά του καρκίνου, αν και δεν έφτασε ακόμα στο αίσιο τέρμα του, πλησιάζει πάντως, όλο και περισσότερο, προς τον αντικειμενικό του σκοπό: την ανακάλυψη ενός αποτελεσματικού μέσου θεραπείας της φοβερής ασθένειας. Είναι απόψεις ειδικών έπιστημόνων που δημοσιεύθηκαν σε έγκυρα ιατρικά περιοδικά ή ανέκοινώθηκαν, υπό μορφήν διαλέξεων, στην Έθνική Ακαδημία Ιατρικής, στην Ακαδημία Χειρουργικής, στην Ακαδημία Έπιστημών. Αντιπροσωπεύουν την «τελευταία λέξη» στην έπιστημονική μάχη κατά του καρκίνου, που συνεχίζεται με αδιάπτωτη ένταση

Ο άμειλικτος έχθρος

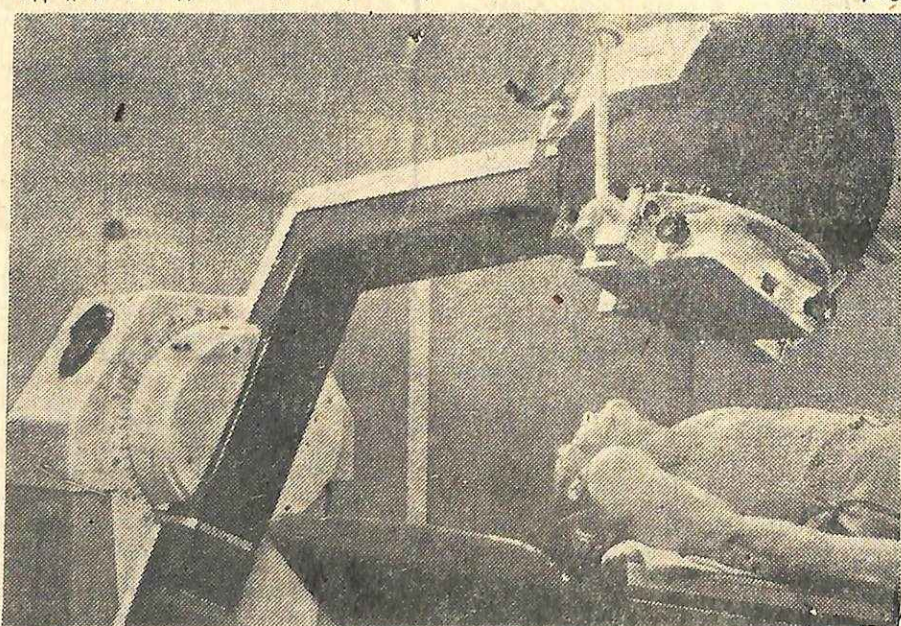
Το θέμα του «προχωρημένου γαστρικού καρκίνου» απασχόλησε τελευταία τον δρ Ρ. Γκουτμάν, που ανέκοινωσε τ’ αποτελέσματα των μελετών του στην Έθνική Ακαδημία Ιατρικής. Το θέμα είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον, γιατί ο γαστρικός καρκίνος είναι συχνά θανατηφόρος και παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συχνότητα καρκινικών μεταστάσεων. Συχνά, επίσης, όταν ο γαστρικός καρκίνος είναι προχωρημένος, ο χειρουργός αμφιβάλλει αν αξίζει τον κόπο να γίνει έγχείρηση, έφ’ όσον ή μετάσταση, σε σύντομο χρονικό διάστημα είναι σχεδόν βεβαία.

Όταν πρόκειται να έγχειρισθεί ένας άρρωστος προσβεβλημένος από γαστρικό καρκίνο, ο χειρουργός προσκρούει συχνά σε αντίρρήσεις που έχουν σχέση με την ηλικία, τη γενική κατάσταση του άρρώστου και την έκταση του καρκίνου. Όσον αφορά την ηλικία και την ανθεκτικότητα του άσθενους, μπορούμε να πούμε ότι ο ιατρικός έλεγχος και οι εξετάσεις πριν από την έγχείρηση, καθώς και ή τελειοποιημένη μέθοδος παρακολούθησας κατά τη διάρκεια της έγχειρσεως, κάνουν το ποσοστό της έγχειρητικής και της μετεγχειρητικής θνησιμότητας γενικά πολύ χαμηλό και αφαιρούν την αξία των αντιρρήσεων αυτών. Εξ άλλου, πρέπει να τονίσουμε ότι ή «γενική κατάσταση» του άρρώστου είναι συνήθως συνέπεια της ύπάρξεως ενός προχωρημένου καρκινικού όγκου και είναι μάταιο να περιμένουμε μία βελτίωση της καταστάσεως του οργανισμού για ν’ αποτολήσουμε την έγχείρηση.

Άλλ’ οι σοβαρότερες αντίρρήσεις στηρίζονται στην έκταση του καρκίνου. «Αξίζει τον κόπο να κάνουμε την έγ-

χείρηση; Θα παρατείνουμε ελάχιστα τη ζωή του άρρώστου, που έτσι κι’ αλλιώς είναι καταδικασμένος σε σύντομη και όδυνηρή ύπνοτρή...».

Η αντίληψη αυτή είναι τόσο διαδεδομένη στους ιατρικούς κύκλους, ώστε πρόσφατα διαβάσαμε στα πεπραγμένα μίας ξένης γαστροεντερολογικής εταιρίας την ανακοίνωση ενός γνωστού καρκινολόγου που υπεστήριζε την άποψη ότι είναι αμφίβολο αν ο γαστρικός καρκίνος είναι «θέμα της άρμοδότης της χειρουργικής». Παρόμοιες αντίλη-

Η ακτινοθεραπεία, παραμένει ακόμα σήμερα ένα ισχυρό όπλο κατά του καρκίνου. Στη φωτογραφία μας, ένας καρκινοπαθής υποβάλλεται σε ραδιοεργό ακτινοβολία κοβαλτίου.

ψεις δείχνουν άγνοια των ευεργετικών αποτελεσμάτων της έγκαιρης διαγνώσεως και των δυνατοτήτων της σύγχρονης χειρουργικής.

Αντίθετα στις αντίληψεις αυτές, προσπαθεί ν’ αντιδράσει ο δρ. Γκουτμάν.

Στην πραγματικότητα, ή διάγνωση του γαστρικού καρκίνου δεν εξαρτάται από την έκτασή του. Μερικές φορές ή ύπαρξή του μπορεί να διαπιστωθεί κλινικά από μία «γαγγλιακή διοψία» ή μία «περιτονιασκόπια», αλλά δεν μπο-

ρεί ν’ αποφασισθεί εκ των προτέρων αν είναι έγχειρήσιμος ή όχι. Ο γαστρικός καρκίνος παρουσιάζει αυτή την ιδιομορφία, ότι ως τη στιγμή της έγχειρσεως δεν ξέρουμε την έκτασή του, ούτε τις μεταστάσεις που έχει τυχόν δημιουργήσει. Μόνο ή έγχειρηση μπορεί να τ’ αποκαλύψει όλα αυτά. Στις περιπτώσεις γαστρικού καρκίνου, συνεπώς, κανείς δεν είναι καταδικασμένος εκ των προτέρων.

Ο γιατρός, λοιπόν, αντιμετώπιζει ένα δίλημμα: “Αν αποφύγει την έγχείρηση, ο άρρωστος θα πεθάνει όπωσδήποτε. “Αν ή έγχειρηση γίνει, ή σωτηρία του άσθενους δεν είναι καθόλου βεβαία, αλλά κανείς δεν ξέρει εκ των προτέρων ποιές δυνατότητες θεραπείας θα παρουσιασθούν. Στο γαστρικό καρκίνο ή έγχειρηση μοιάζει με τυχερό παιχνίδι. Ο δρ. Γκουτμάν πιστεύει ότι ο γιατρός δεν πρέπει να διστάζει να το παίξει, και τεκμηριώνει την άποψή του με πέντε παραδείγματα.

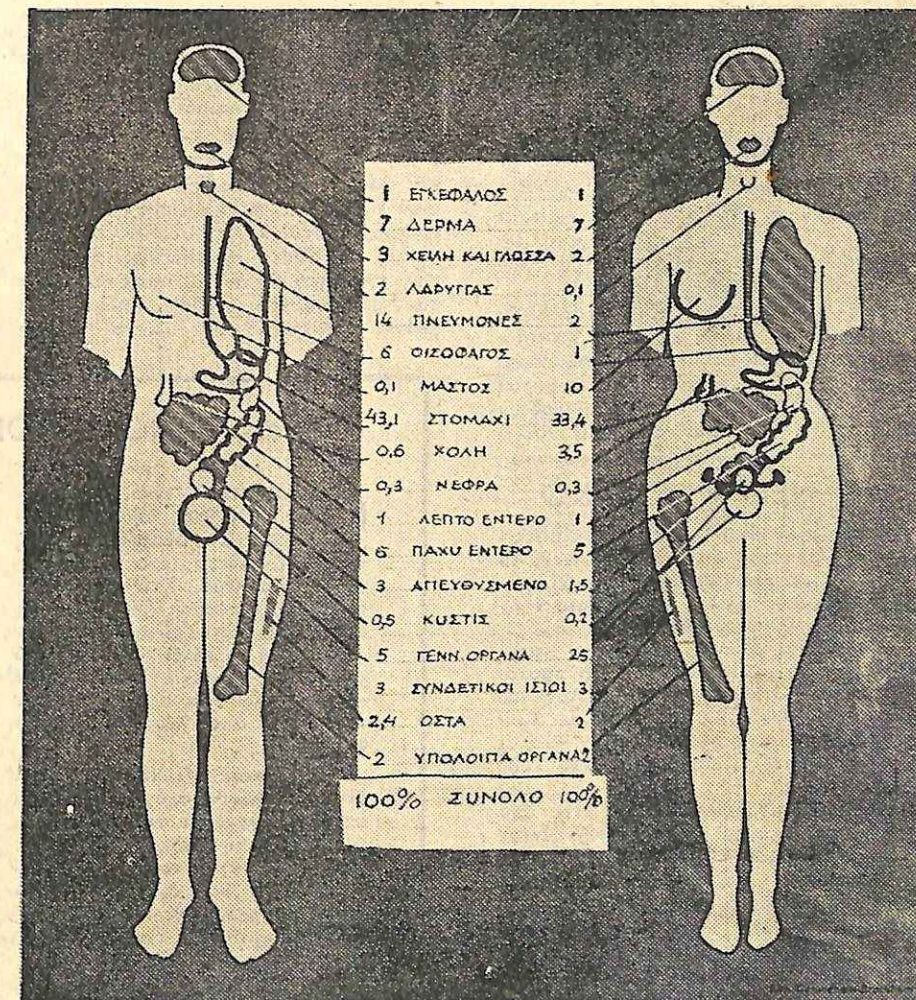
Το πρώτο αντιπροσωπεύει μία «άπελπιστική περίπτωση». Ήταν ή περίπτωση ενός ανθρώπου που υπέφερε επί μήνες από κακοήγη άναίμια. Η ακτινοσκόπηση άπακάλυψε ότι

τα δύο τρίτα του στομάχου είχαν καλυφθεί από μεγάλους όγκους, οι οποίοι, παραδόξως, δεν είχαν άρchiσει ακόμα να γίνονται όδυνηροί. Άλλα ή άρρωστος ήταν όπωσδήποτε καταδικασμένος. Έγχειρίσθηκε από το διάσημο χειρουργό Σαρριέ, αλλά χωρίς πολλές ελπίδες. Όπως περίμεναν οι γιατροί, οι καρκινικές μεταστάσεις εκδηλώθηκαν.

Άλλα το σημαντικό είναι ότι οι μεταστάσεις δεν εκδηλώθηκαν άμέσως: Πέρασαν τέσσερα χρόνια πριν από την πρώτη μετάσταση και στο διάστημα αυτό ο καρκινοπαθής έζησε σχεδόν υγιής. Οι γιατροί, μετά την έγχείρηση, δεν περίμεναν ότι θα ζήσει περισσότερο από ένα μήνα. Αυτή ή άπροσδόκητη αναστολή των τεσσάρων έτών ήταν στοιχείο της «τύχης» που δεν πρέπει να περιφρονεί ο χειρουργός.

Οι τέσσερις επόμενες περιπτώσεις ήταν αρχικά εξ’ ίσου άπελπιστικές, αλλά στο τέλος θεραπεύθηκαν. Ήταν άρρωστοι που έγχειρίσθηκαν για καρκίνους εξαιρετικά προχωρημένους, ενώ ή γενική ανθεκτικότητα του οργανισμού τους ήταν μειωμένη.

Η πρώτη των περιπτώσεων ούτων ήταν μία γυναίκα που υπέφερε από καρκίνο των εντέρων. Είχε έγχειρισθεί το 1937 και της αφαιρέθηκε ένα μεγάλο μέρος του λεπτού εντέρου. Η κατάσταση της είχε θεωρηθεί άπελπιστική. Άλλα είκοσι χρόνια άργότερα, το 1957 όταν εξετάσθηκε και πάλι, άποδείχθηκε ότι ο καρκίνος δεν είχε ακόμα παρουσιάσει μετάσταση. Ήταν μία έκπληκτική θεραπεία. Ένας άλλος άρρωστος έγχειρίσθηκε το 1939. Έπασχε από ένα φοβερά έκτεταμένο καρκίνο του παχέος

Ο πίνακας αυτός δείχνει τη συχνότητα εμφάνισεων των καρκινικών όγκων στα διάφορα μέρη του σώματος, στον άνδρα και στη γυναίκα

έντέρου. Το 1948 δεν είχε παρουσιασθεί ακόμα μετάσταση.

Σε μία τρίτη περίπτωση ο άρρωστος έπασχε από καρκίνο του πνεύμονα που είχε παρουσιάσει μεταστάσεις στο λεπτό έντερο και στο σκύωτο. Έγχειρίσθηκε από το Σαρριέ το 1950. Το αφαιρέθηκε ένα μέρος του σκύωτου, ένα μεγάλο μέρος του εντέρου και ο όγκος του πνεύμονα. Κανείς δεν περίμενε ότι θα ζήσει περισσότερο από μερικούς μήνες. Άλλα το 1958 βρισκόταν ακόμα σε πολύ καλή κατάσταση.

από είκοσι χρόνια, ο «καταδικασμένος» άσθνης ήταν ακόμα καλά.

Οι περιπτώσεις αυτές, γράφει ο δρ. Γκουτμάν, αποτελούν βέβαια εξαιρέσεις. Άλλα είναι παραδείγματα που πρέπει να μας δάξουν σε σκέψεις. Το να λέμε ότι ένας γαστρικός καρκίνος δεν είναι έγχειρήσιμος, είναι μία καταδικαστική άποψη και όχι μία έπιστημονική γνώμη. Πρέπει να υπολογίζουμε πάντα τον άσάθμητο παράγοντα της τύχης. Ο

Το γαστροσκόπιο

Τρεις Γάλλοι έπιστήμονες έκαναν πρόσφατα μία ενδιαφέρουσα ανακοίνωση στην Ακαδημία Έπιστημών, σχετικά με τη «διευθυνομένη γαστρική διοψία».

Η εξέταση του στομάχου μπορεί να γίνει μ’ έναν όπτικό κύλινδρο που επιτρέπει τη διάγνωση πολλών στομαχικών νοσημάτων, του έλκους και των καρκινικών όγκων. Τα όργανα αυτά που λέγονται «γαστροσκόπια» έχουν εξαιρετικά τελειοποιηθεί τελευταία. Επιτρέπουν λήψη φωτογραφιών, ακόμα και κινηματογραφικών ταινιών του έσωτερικού του στομάχου και του οισοφάγου.

Το θέμα της ανακοινώσεως ήταν νέου τύπου γαστροσκόπιο που τελειοποιήθηκε από τον δρ. Άρμάν ντε Γκραμόν. Το όργανο αυτό επιτρέπει να λαμβάνονται από το έσωτερικό του στομάχου δείγματα ιστών που, όταν εξετασθούν βιολογικά, μπορεί ν’ αποκαλύ-

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ LEON BINET, ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Στην τετάρτη περίπτωση που αναφέρει ο δρ. Γκουτμάν, ένας άρρωστος, που μόλις στεκόταν στα πόδια του, είχε παρουσιασθεί πριν από είκοσι χρόνια σ’ ένα γαλλικό νοσοκομείο. Η ακτινογραφία άπεκάλυψε μία τεράστια «φωλιά» καρκινικών όγκων που έκτεινόταν από τον πνεύμονα ως το παχύ έντερο. Στην έγχειρηση άπεκαλύφθη ακόμα ένας πυρήνας καρκινικών κυττάρων στο πάγκρεας. Ο χειρουργός συνέχισε την έγχειρηση, αν και πίστευε ότι ήταν χαμένος κόπος. Ωστόσο, έπει-

ψουν την παρουσία καρκινικών κυττάρων. Τό καινούργιο αυτό γαστροσκόπιο είναι μια σημαντική συμβολή στην έγκαιρη διάγνωση του καρκίνου του στομάχου.

Καρκίνος του πνεύμονος

Το πρόβλημα του καρκίνου του πνεύμονος απασχόλησε τελευταία τους Γάλλους καρκινολόγους σε μια πρόσφατη συγκέντρωση του Αντικαρκινικού Ινστιτούτου.

Προς το παρόν, διαθέτουμε δυο αποτελεσματικά μέσα για την καταπολέμηση του καρκίνου του πνεύμονος: Τη χειρουργική και τα «φυσικά μέσα» (δισκωτική ραδιοθεραπεία, τηλεκοβαλοθεραπεία). Η ραδιοθεραπεία και η

χειρουργική μεταστάσεων αποκλείουν την έγχυση. Συνήθως αφαιρείται ολόκληρος ο μαστός και διάφορα γύγλια της μασχάλης. Η έγχυση είναι σχετική εύκολη και η θνησιμότητα μάλλον άσχημη.

Με τη χειρουργική συνδυάζεται συχνά και η ραδιοθεραπεία. Την εφαρμόζουν πριν από την έγχυση στις περιπτώσεις που ο καρκίνος παρουσιάζει τάσεις ταχείας εξάπλωσης, ή μετά την έγχυση για την καταπολέμηση των μεταστάσεων. Πριν από μερικά χρόνια άρχισε να εφαρμόζεται και η

δρμονοθεραπεία, αλλά μονάχα ως βοηθητικό μέσο. Τα άμεσα αποτελέσματα της χειρουργικής επέμβασης στον καρκίνο του στήθους, είναι πάντα ευνοϊκά, παραμένει όμως ο κίνδυνος της υποτροπής. Στον καρκίνο του στήθους, περισσότερο παρά σε οποιαδήποτε άλλη μορφή καρκίνου, η έγκαιρη διάγνωση έχει αποφασιστική σημασία. Οι γυναίκες πρέπει να προσέχουν και να υποδεικνύουν στο γιατρό ακόμα και τα πιο άγνωστα όγκια που εμφανίζονται στο στήθος τους.

LEON BINET

Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΠΡΟΚΑΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΙΟΥΣ;

Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ είναι ο ύπ' αριθ. 1 έχθρος της ανθρωπότητας. Σε ώριμες χώρες προκαλεί περισσότερα θύματα από έναν πόλεμο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, ένας Αμερικανός στους τέσσερις είναι καταδικασμένος να πεθάνει από καρκίνο κατά τα προσεχή λίγα χρόνια — εκτός αν ανακαλυφθεί στο μεταξύ ένα αποτελεσματικό μέσο θεραπείας.

Το γεγονός ότι το μέσο αυτό δεν ανακαλύφθηκε ακόμα, οφείλεται στο ότι αγνοούμε τις αιτίες που προκαλούν τη φοβερή αρρώστεια. Πώς γεννιέται ο καρκίνος; Οι επιστήμονες δεν το ξέρουν ακόμα. Υπάρχουν πολλές θεωρίες, αλλά καμία δεν έχει αποδειχθεί επιστημονικά.

Ωστόσο, στις Ηνωμένες Πολιτείες η επιστημονική έρευνα ξαναέφερε στο προσκήνιο μια παλιά θεωρία, που φαίνεται ότι ενισχύεται σήμερα από πολυάριθμα εργαστηριακά πειράματα. Είναι η θεωρία ότι ο καρκίνος προκαλείται από ιούς. Οι μικροοργανισμοί αυτοί απομονώθηκαν και μελετήθηκαν πριν από λίγον καιρό με το ηλεκτρονικό μικροσκόπιο. Φαίνεται ότι όλοι οι Αμερικανοί καρκινολόγοι έχουν ριχθεί σήμερα στο κυνήγι των καρκινικών ιών που δε θεωρούνται πια φανταστικοί, έφ' όσον το ηλεκτρονικό μικροσκόπιο επέτρεψε στους επιστήμονες να τους απομονώσουν.

Οι ιοί είναι απειροελάχιστα μόρια (40—50 χιλιοστά του χιλιοστού) που μόνο με ένα ισχυρότερο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο μπορούν να γίνουν ορατοί. Δεν είναι μικρόβια, δεν είναι καν βέβαιο αν είναι μόρια ζωντανής ύλης. Εμφανίζουν, πάντως, δύο χαρακτηριστικά των ζωντανών μικροοργανισμών: Την ικανότητα να πολλαπλασιάζονται και την ικανότητα να μετασχηματίζονται. Άλλ' αντίθετα με τα μικρόβια, που ζουν σε οποιοδήποτε περιβάλλον, οι ιοί δεν μπορούν να υπάρξουν παρά μόνο μέσα στα ζωντανά κύτταρα. Προκαλούν πολλές αρρώστιες, από το κοινό συνάχι ως τον κίτρινο πυρετό και την πολιομυελίτιδα.

Η θεωρία της γενέσεως του καρκίνου από ένα είδος ιού διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1903 από το Γάλλο γιατρό Μπορέλ. Άλλά η ιολογία γενικά, δ-

πως και η μικροβιολογία συνάντησε πολλή δυσπιστία στην αρχή της εξέλιξής της. Κανείς δεν έδωσε προσοχή στον Μπορέλ, ο οποίος, άλλωστε, διέτυπωσε τη θεωρία του μάλλον ως επιστημονική υπόθεση, έφ' όσον τα τεχνικά μέσα της εποχής του δεν του επέτρεπαν να προχωρήσει στις μελέτες του.

Σήμερα όμως η θεωρία της υπάρξεως των καρκινικών ιών στήριζεται σε αδιαμφισβήτητες πειραματικές αποδείξεις. Το ηλεκτρονικό μικροσκόπιο βοήθησε στη μελέτη και στην απομόνωση του καρκινικού ιού — τουλάχιστον στα ζώα. Οι πιο έντυπωσιακές ανακαλύψεις σε αυτό τον τομέα είναι οι ακόλουθες:

1. Μερικές μορφές καρκίνου προκλήθηκαν πειραματικώς στα ζώα με τη μέθοδο του έμβολιασμού με καρκινικούς ιούς.

2. Μελετήθηκε ο τρόπος με τον οποίο οι ιοί προσβάλλουν τα κύτταρα του ζώου.

3. Σε ώριμες περιπτώσεις η ανάπτυξη των καρκινικών όγκων επιβραδύνθηκε με διάφορους τύπους έμβολιων, ή από άλλους ιούς που έχουν την ιδιότητα να προσβάλλουν μόνο τα καρκινικά κύτταρα.

Απομένει να αποδειχθεί, ότι οι κακοήθεις όγκοι στον ανθρώπινο οργανισμό προκαλούνται από τον ίδιο τύπο ιού που προσβάλλει τα πειραματόζωα.

Υπάρχουν, ωστόσο, ακόμα πολλά αναπάντητα ερωτήματα. Οι επιστήμονες δε γνωρίζουν ακριβώς τη διαδικασία των βιοχημικών μετασχηματισμών που συμβαίνουν στο καρκινικό κύτταρο. Υπάρχει ακόμα και το εξαιρετικά πολύπλοκο πρόβλημα της σχέσεως ανάμεσα στους ιούς και τα χρωμοσώματα, τους φορείς της κληρονομικότητας. Δεν αποκλείεται οι καρκινικοί ιοί να μεταβιβάζονται από τη μια γενιά στην άλλη μέσα στα χρωμοσώματα και στα γονίδια. Αν η υπόθεση αυτή είναι βάσιμη, θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι πολλά «ύγινη» άτομα μεταδίδουν τους ιούς του καρκίνου δια της κληρονομικότητας στους απογόνους τους, έστω κι' αν ο καρκίνος δεν εκδηλωθεί κατά τη διάρκεια της ζωής του φορέως που τον μεταβιβάζει.

Άλλά, πάντως, τίποτα δεν αποκλείει η μετάδοση του καρκίνου να γίνεται με τρόπο που παραμένει ακόμα μυστηριώδης.

ΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΙΚΟ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Της ΠΕΡΛ ΜΠΑΚ «Βραβειον Νόμπελ»

Μετάφραση της ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

19ον

ΗΤΑΝ όμως αρκετά ανήσυχος, όσο να πάρει είδηση από τη Τζίλ. Ο μεγάλος τετράγνος φάκελός της ήρθε τη μέρα που έφτανε και το βαπόρι με τα παιδιά. «Βέβαια, αγαπητέ μου, βέβαια!» Αυτό ήταν το περιεχόμενο του γράμματός. «Οχι όμως για χατήρι του Χάλ, αυτό το καταλάβαινε ο πατέρας της. Η Τζίλ τ' αναλάμβανε, γιατί ήτανε ορφανά πολέμου της Γαλλίας. Έγραφε: «Κακόμοιρα παιδιά! Αχ! αυτός ο πόλεμος! Είναι το λιγότερο που μπορώ να κάνω. Δεν μπορώ να ταξιδέψω. Ο γιατρός μου δε δέχεται ούτε να τ' ακούσει. Αυτό όμως μπορώ να το κάνω. Θα τις παραλάβω ή ίδια. Μην ανησυχείς, αγαπητέ μου».

... Η Ζερμαίν κι' η Άνζελ κρατημένες σφιχτά από το χέρι, με την αγωνία μήπως και δεν τις περιμενε κανένας, σήκωνταν περιμένοντας την προκυμαία.

«Τις αναγνώρισα άμέσως», του έγραφε η Τζίλ. «Δυο τραγικά, αδύνατα, μωροντυμένα πλασματάκια, περιμένοντας να δουν, αν θα τα ήθελε κανείς. Τις αγάλιασα. Δεν είχαν παρά μαύρα ρούχα. Θα τους τ' αγοράσω όλα καινούργια, από την κορφή ως τα νύχια».

Ο Ούλλιαμ διάβασε αυτό το γράμμα στη Ρούθ, το βράδυ οτιν κουζίνα. Τώρα πια κάθονταν εκεί αντί για τη βιβλιοθήκη, και γιατί τους ήταν εύκολότερο, και επειδή εκείνη ένοιωθε πιο ευχάριστα στην κουζίνα. Έδω σ' αυτό το μαυρισμένο από τον καπνό δωμάτιο, την είχε πρωτοδεί, όπως ήτανε, σε γυμνασία.

— Πιστεύω πως οι κόρες του Χάλ ταχτοποιήθηκαν, της είπε.

— Τα παιδιά πρέπει να φροντίζονται μεταξύ τους. Έρχεται καιρός που οι γέροντες δεν τα καταφέρνουν.

Κάθονταν πλάι — πλάι, κοντά στη σόμπα, και γρήγορα εκείνος άρχισε να χασμουριέται. Το δωμάτιο ήταν τόσο ήσυχο.

— Πάμε για ύπνο, του είπε. Κι' αυτός στο άκουσμα της φωνής της σηκώθηκε και την ακολούθησε.

συνέβαινε, ώσπου μία μέρα η Ρούθ, ακούγοντάς τον να παραπονιέται, του είπε, «Θαρρώ πως γεννάς, Ούλλιαμ. Δεν γνώρισα κανένα γέροντα που να μη γυρίζει πάλι στα μωρουδιακά του, και να κοιμάται τη μέρα, μένοντας ξύπνιος τη νύχτα».

«Υστερα από αυτό δεν ξαναπαραινέθηκε. Να γερνούςε, κι' αυτός έμενε ξύπνιος υπομονετικά στο πελάι το κρεβάτι. Πριν εκατό χρόνια, είχαν κουβαλήσει το κρεβάτι αυτό μες στην κάμαρα και δεν ξαναμετακινήθηκε. Αυτός είχε μπει σ' αυτό το σπίτι και βρήκε έδω τον τόπο του να κοιμηθεί. Θα έπρεπε να χαιρέται που τώρα κοιμόταν τόσο λίγο. Υπήρχαν τόσα πράγματα για τους γέροντες να σκέφτον και τους έμενε τόσο λίγος καιρός».

Γύρω του η νύχτα ήταν υπέροχη, απαλή και δαθεία. Από χρόνια είχε μάθει ν' αγαπά αυτή τη νύχτα της έσοχής. Άκουσε πλάι του τη Ρούθ ν' αναπνέει ελαφρά στον ύπνο της. Κοιμόταν τόσο ήρεμα, όπως όταν ήτανε κοπέλλα. «Όλες οι εκδηλώσεις της υπάρξεώς της, ήταν γεμάτες ύγεια. Γερή κι' ώριμη, όχι γριά σαν εκείνον. Την έφερε στη θύμησή του, όπως ήτανε την πρώτη νύχτα τους. Η ανάμνηση αυτού του πάθους, του έφερε ένα γλυκό συναίσθημα μονάχα, τώρα που το πάθος αυτό είχε σβύσει κι' από τους δυο. Δεν τους χρειαζόταν πια. Αν το πνεύμα του παρέμενε μοναχικό, ήταν δικό του λάθος, όχι δικό της. Καταλάβαινε τόσο καλά πως τα ξεσπάσματά της, τα νύερα της προς αυτόν, που με τα χρόνια γίνονταν και πιο συχνά, μέχρι που κάποτε τον έκαναν δυστυχισμένο, όλα αυτά, είχαν αίτια το δ,τι η σκέψη τους είχε παραινεί ξεχωριστή, ενώ τα κορμιά τους έγιναν ένα. Ένοιωθε ταπεινά πως αυτό ήταν δικό του λάθος, γιατί η Ρούθ είχε δώσει όλο της το είναι σ' αυτόν το γάμο. Υπήρχε όμως σ' αυτόν, το πνεύμα που δεν της είχε χρειαστεί, κι' έτσι παρέμενε μέσα του, άχρησιμοποίητο. Τώρα, μέσ' στη νύχτα, φτερούγιζε έξω από αυτόν».

Η σκέψη του πλανιόταν έξω από αυτό το σπίτι. Ξαπλωμένος, ώνειροπολούσε όσα δεν είχε ποτέ του δει, ή είδε μονάχα μία φορά στα νιάτα του, και που δεν θα ξανάβλεπε πια, ανθρώπους, μέρη, εικόνες, άγνωστους φίλους που δεν είχε βρει ποτέ. Δεν ένοιωθε όμως πι-

Από το επόμενο τεύχος
στην

“ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ”,

μια αξιόλογη ιστορική,
καλλιτεχνική και αισθη-
ματική βιογραφία.

ANNE MANSON

ΘΕΑ
ΤΟΥ
ΧΟΡΟΥ

Μετάφραση:

ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Η πολυκύμοντη και τρα-
γική ζωή μιας από τις με-
γαλύτερες καλλιτέχνι-
δες του Κόσμου που ά-
γάπησε πιο πολύ απ' ό-
λα την Αρχαία και τη
Νεώτερη Ελλάδα.

Η βιογραφία της

IZANTOPIA
NTANKAN

(Ισιδώρας Ντούγκαν)

* ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΔΑ
ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ου
ΑΙΩΝΑ.
* ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑ
* ΜΙΑ ΤΡΑΓΙΚΗ ΜΗΤΕΡΑ
ΕΝΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΤΕΛΟΣ
ΜΙΑΣ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΗΣ ΣΤΑ
ΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

ΘΕΑ
ΤΟΥ
ΧΟΡΟΥ

Καρκίνος του στήθους

Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ του στήθους απαιτεί σχεδόν πάντα χειρουργική επέμβαση. Εκτός αν η έκτασή του και η

κρα γι' αυτό. Μιά φορά μοναχά, στα ώριμά του χρόνια, τὰ είχε αποζητήσει. Είχε δογγίσει κάτω απ' τὰ δεσμά της Ρούθ, που τὸν χρειαζόταν τότε, μολονότι αὐτὸ τὸν είχε γεμίσει ἀπὸ ἕνα γλυκὸ πόνο. "Ὅταν ἐκείνη δὲν τὸν εἶχε πιά ἀνάγκη, ἦταν πολὺ ἀργά. Γιατὶ τώρα τοῦ ἦταν ἀπαραίτητη περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι αὐτὸς στὴ Ρούθ, κι' ἐνοίωθε ἀπόλυτα ἐξαρτημένος.

Ξανάφερε τὴ σκέψη του πίσω σ' ἐκείνην, ἀνακουφισμένος ἀπ' τὴν παρυσία της.

"Ἦτανε τόσο δυνατὴ, τὸν ἀγαποῦσε, κι' ἦταν πιά πολὺ ἀργὰ γιὰ κάθε τι ἄλλο, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀγάπη τους. Ἡ ἀγάπη τους ὑπῆρξε ἡ πραγματικότητα τῆς νιότης του.

— Δὲν κατὰφερνα νὰ ζωγραφίσω ἐκείνη τὴ χρονιά στὴ Ν. Ὑόρκη, σκέφτηκε σὲ μίαν ἀναλαμπὴ τῆς θύμησής του. Οὐτὲ καὶ θὰ μπορούσα νὰ ζωγράφιζα ἀν τὴν ἄφηνη, τὰ χρόνια ἐκείνα, πού εἶχε χαθεῖ ὁ Χάλ. Ὅα μὲ εἶχε τσακίσει ἡ δυστυχία της, ἀν δὲν εἶχα μείνει ἐδῶ νὰ τὴν ἀνακουφίσω. Εἶχε τὴν ἀνάγκη μου τότε — κι' ἡ Τζιλ θὰ ὑπέφερε.

Καί, τώρα, τί ἄλλο τοῦ ἔμενε ἐξδὸν ἀπ' αὐτὴ τὴν τρυφερή, ἀπόλυτη ἀγάπη του γιὰ τὴ Ρούθ, καὶ τὴ δική της δυνατὴ ἀγάπη; Ἀκόμη κι' ὅταν τὴν θυμωμε τόσο συχνά, ἦταν ἐπειδὴ τὸν ἀγαποῦσε. Τὸν εἶχε κλείσει μεσ' στὴ ψυχὴ της, καὶ μπορούσε νὰ τὴν ἀναστατώσει ὅσα κανένας ἄλλος, γιατί τὸν ἐνοίωθε μέσα της καὶ πάλι δίχως νᾶναι ὁλόκληρα δικός της, ὅσο κι' ἀν ἐκείνος τὸ πάσχιζε καὶ τὸ λαχταροῦσε. Δὲ ζητοῦσε τίποτε παρὰ νὰ τὴς δοθεῖ, γιατί τώρα ὑπῆρχε ἀνακούφιση στὴν ἀγάπη τους, πῶς δυνατὴ κι' ἀπ' τὴν ἴδια τὴ ζωὴ. Κινηθῆκε ἐλαφρὰ κι' ἐνοίωσε ἕνα διαπεραστικὸ πόνο. Γιὰ μιά στιγμή τρόμαξε.

— Ρούθ! ψιθύρισε. Δὲν ἤθελε νὰ τὴν ξυπνήσει, ἀν τὴν χρειαζόταν, ὅμως, θὰ ἔπρεπε. Ποτέ του δὲν θὰ κατὰφερνε νὰ ξεπεράσει μονάχος τὴν κρίση. Ὁ πόνος, ὥστόσο, δὲν ξαναγύρισε.

— Μπορῶ νὰ κοιμηθῶ, σκέφτηκε μὲ ἀνακούφιση. Κρύωνε ὅμως λιγάκι. Στράφηκε, ἀγκάλιασε τὴ Ρούθ, νοιώθοντας τὴ ζεστασία τοῦ κορμιοῦ της. Τόσα χρόνια κοιμόνταν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο πού ἐκείνη δὲν ξύπνησε. Τόσον καιρὸ κοιμήθηκαν ἔτσι μαζί, πού σχεδὸν ἀμέσως τὸν πῆρε ὁ ὕπνος.

ΣΑΝ ξύπνησε ἡ Ρούθ, αἰσθάνθηκε τὸ μπράτσό του νὰ τὴν κρατᾷ σφιχτά. Δὲν μπορούσε νὰ κινηθεῖ ἀπ' τὸ σφιχτεγκάλισμά του.

— Οὐίλλιαμ, τοῦ φώναξε γιὰ νὰ τὸν ξυπνήσει.

Ἐκείνος ὅμως δὲν ξύπνησε.

— Οὐίλλιαμ, ξεφώνισε.

Τράβηξε μὲ δύναμη τὸ χερί του ἀπὸ πάνω της, καὶ τὴν ξάφνιασε ὁ τρόμος.

— Οὐίλλιαμ, Οὐίλλιαμ, Οὐίλλιαμ!

Τὸν γύρισε ἀνάσκελα, κι' ἐκείνος ἔμεινε ξεπλωμένος μπροστὰ της, μὲ τὴ γαλλὴν στὴ μορφή, βουδός, νεκρός.

— Ἀχ, βόγγησε ἡ Ρούθ. Ἀχ, ἀκριβέ μου!

Πῆδηξε ἀπ' τὸ κρεββάτι κι' ἔτρεξε νὰ τηλεφωνήσει στὸ γιατρὸ. Ἀλλὰ ἐβέβαια ἦταν ἀργά.

— Ἐγίνε, ὅπως ἀκριβῶς τὸ εἶχατε πεῖ, τραυλίσαι ἀπ' τὸ τηλέφωνο. Μοῦ ἔφυγε, μέσ' στὸν ὕπνο του.

— Ἐρχομαι ἀμέσως, κυρία Μπάρτον. Μὴν κάνετε τίποτε, μονάχα ξεκουραστεῖτε.

Ἐκείνη ὅμως δὲν μπορούσε νὰ καθήσει. Πρέπει νὰ φροντίσει τὸν Οὐίλλιαμ. Κάτι θὰ μπορεῖ νὰ γίνη γι' αὐτόν. Πρέπει νὰ εἶναι καθαρός, τὰ μαλλιά

του δουρτισμένα, τὸ κρεββάτι στρωμένο.

Ἐφερνε νερὸ σὲ μιά λεκάνη, τὴν ἀκούμπησε σ' ἕνα καθίσμα κοντὰ στὸ κρεββάτι, κλαίγοντας ὁλοένα, τοῦ ἔπλυνε τὰ χεῖρα καὶ τὸ πρόσωπο, ὅπως ἔκανε κάθε πρωὶ μόλις σηκώνονταν.

— Ἀχ, ἀγαπημένε μου, δογγώσε. Μήπως μὲ φώναξες καὶ δὲ σ' ἄκουσα; Κοιμάμαι τόσο βαρειά. Ἀχ, Οὐίλλιαμ, Οὐίλλιαμ!

Ἐπέφτε πάνω του, ξέροντας πὼς ἦταν ἡ τελευταία ὥρα πού θὰ μένανε μόνο οἱ δύο τους. Σὰν ἔφτανε ὁ γιατρός — ὅταν θά... ὁ ἄρχιζαν... Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι της στὸ στήθος του.

— Μακάρι νὰ μὴ σοῦ θυμωνα τόσες φορές, μουρμουρίζει. Μετανοιώνω τώρα, εἶναι κάτι φοβερό. Ὡ, σὰ σκέφτομαι πού δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ δοῦμε μαζί τοὺς Χρυσούς μας Γάμους, Οὐίλλιαμ, Οὐίλλιαμ!

... Τῆς τὸν πῆραν ἀπὸ κοντὰ της μιά τρώμερή στιγμή. Ἐκείνη στάθηκε παρατηρώντας τους, ἐνῶ σήκωναν τὸν ψηλόσωμο νεκρὸ ἀπ' τὸ κρεββάτι. Τὸν εἶχαν ντύσει ἄλλοι, τὴν ὥρα πού ἔβαζε κι' ἐκείνη τὰ ρούχα της.

— Πήγαινε στὴν κουζίνα, Μάνα, τῆς εἶπε ἡ Μαίρη. Δὲ μπορείς πιά νὰ κάνεις τίποτε ἄλλο γιὰ τὸν πατέρα. Κι' οἱ δύο κόρες εἶχαν ἔρθει ἀμέσως. Ἡ Τζιλ ἔφερε καὶ τὰ δύο κοριτσάκια, ἀλλὰ ἡ Ρούθ, μόλις τοὺς ἔρριξε μιά ματιά.

— Ἡ ζωή μου τέλειωσε, σκέφτηκε. τὸν ἔχασα.

Εἶχε πασχίσει νὰ εἶναι ἔτοιμη γιὰ

Κάποιος θηριοδαμαστής στέκει μπροστὰ στὸν ἐλέφαντα τοῦ τσίρκου καὶ διαφημίζει τὰ προσόντα του:

— Κύριοι, ὁ ἐλέφας αὐτὸς εἶναι πολὺ ἡμερος. Κι' ἕνα παιδί ἀκόμα, μπορεῖ νὰ δώσει ἕνα τάληρο ἢ ἕνα δίφραγκο. Δὲν θὰ φύγη, ὅπως κάνουν πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ θὰ τὸ ρίξει σ' αὐτὸ τὸ κουτί. Δοκιμάστε, κύριοι. Δοκιμάστε!

Πολλοὶ πλησιάζουν καὶ δίνουν στὸν ἐλέφαντα ἀπὸ ἕνα τάληρο, γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὴν εὐσυνειδησία του. Ὁ ἐλέφας οἶχνει τὰ νομίσματα στὸ κουτί.

Ὅταν ἔπειτα ἀπὸ λίγο οἱ ἐπισκέπται ζητοῦν τὰ τάληρά τους, ὁ θηριοδαμαστής τοὺς λέγει:

— Ἀδύνατον. Αὐτὸ τὸ παιχνίδι δὲν τὸ ξερεῖ ὁ ἐλέφας!...

Ἐνας παρακολουθεῖ στὴν ἀκτὴ κάποιον πού ψαρεύει μὲ τὸ καλάμι ὥρες ὁλόκληρες.

— Μὰ τί κάνει ἐκεῖ; τὸν ρωτᾷ κάποιος περαστικός γνωστός του.

— Βλέπω αὐτὸν ἐκεῖ παῦ ψαρεύει. Τρεῖς ὥρες τώρα δὲν ἔπιασε οὔτε ἕνα ψάρι. Γίως ὑπάρχουν ἄνθρωποι, πού χάνουν ἔτσι τὶς ὥρες τους!

Στὸ σχολεῖο:

— Δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἔλθω τὸ ἀπόγευμα στὸ μάθημα, κυρία, γιατί εἶναι ὁ πατέρας μου ἀρρωστός.

Ὁ δάσκαλος:

— Εἶναι περίεργο ὅτι κάθε φορὰ πού ἔχει μᾶς ποδοσφαῖρο, ἀρρωσταίνει ὁ πατέρας σου...

— Πράγματι, κύριε. Λέτε νὰ τὸ κάνει ἐπιτήδεις;

τοῦτῃ τῇ στιγμή, ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν τὸ κατὰφερε. Τίποτε δὲν μπορούσε νὰ τὴν προετοιμάσει πραγματικὰ γιὰ τὸ τέλος ὅλων, πού γι' αὐτὰ εἶχε δουλέψει καὶ ζήσει. Δὲν θυμόταν πὼς ἦταν αὐτὸ τὸ στίτι, προτοῦ φτάσει ὁ Οὐίλλιαμ ἐκεῖνο τὸ δειλινό, οὔτε μπορούσε νὰ φανταστῇ πὼς θάτανε ἡ ζωὴ της ἀπὸ δῶ καὶ πέρα.

— Θυμάμαι πὼς ἀκριβῶς ἔμοιαζε ἐκείνη τῇ μέρα σὲ τοῦτῃ δῶ τὴν κάμαρα, συλλογίστηκε κοιτάζοντας ὁλόγυρα τὴν κουζίνα. Κάθισε καὶ παρηγόρησε τοὺς τοίχους, τὰ ἐπιπλα. Τὸν εἶχε ἀγαπήσει ἀπ' τὴν στιγμή πού τὸν ἀντίκρισε. Τὸν ἀγαποῦσε καὶ τώρα.

— Κι' ὅμως δὲν ξέρω, δὲν μπορῶ νὰ σκεφτῶ, γιατί ἤμουν τόσο στριμμένη μαζί του τελευταία, μονολογοῦσε. Δάκρυα πλημμύρισαν τὰ μάτια της καὶ κύλησαν στὰ μάγουλά της. «Δὲν τοῦ ἄξιζα, ποτέ δὲν τοῦ ἄξιζα καὶ ἤξερα πάντα».

Ἦταν ἡ μεγάλῃ της θλίψη. Τὸ εἶχε φυλάξει βαθειὰ σ' ὅλη της τὴ ζωὴ, μὰ τώρα ξεπηδοῦσε, τώρα πού ὁ Οὐίλλιαμ εἶχε πιά χαθεῖ.

— Ἦταν καλύτερός μου. Ἀχ, Οὐίλλιαμ, μακάρι νὰ μοῦ θυμωνες πότε - πότε!

Μπαίνοντας ἡ Μαίρη, τὴν βρῆκε νὰ κλαίει γοερά. Ἀγκάλιασε τὴ γερόντισσα.

— Ἐλα τώρα, μάνε, μὴν κλαῖς. Ἦταν γιὰ νὰ γίνε. Τὸ ξέρουμε πὼς θὰ γινόταν κι' ἔφτασε τόσο εὐκόλα, μὲς στὸν ὕπνο του.

Ἡ Ρούθ κούνησε τὸ κεφάλι της. «Δὲν κλαῖω μονάχα γιὰ τοῦτο. «Δὲν μπορούσε ὅμως νὰ ἐξηγήσει στὴν κόρη της κάτι πού ὑπῆρξε ἀνάμεσα σ' αὐτὴν καὶ στὸν Οὐίλλιαμ». Σ' οὐτίπως, λοιπόν, τὰ μάτια της. «Θαρρῶ καλύτερα νὰ πάω νὰ νικήσω».

— Naί, ἔρχεται ὁ κόσμος, τῆς εἶπε ἡ Μαίρη.

Μπήκε μέσα ὁ νεαρὸς Χένου, κρατώντας χαρτὶ καὶ μολύβι. Γιαγιά, εἰν' ἐδῶ ἕνας δημοσιογράφος. Ζητάει κάτι πληροφορίες γιὰ τὸν Παππού. Ἦταν πατέρας του ὁ Χάρολντ Μπάρτον, ὁ ἰδιοκτήτης τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς ἐταιρείας;

— Naί, ἦταν, εἶπε ἡ Ρούθ. Μὰ πείς ὅμως σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο νὰ περιμένει. Θὰ ἔρθω νὰ τοῦ πῶ ὅλα μόνη μου. Τὰ βέλω σκιστά.

Ἀνέθηκε γρήγορα ἐπάνω, πλύθηκε, φόρεσε τὸ καλύτερό της μαῦρο φουστάνι καὶ κατέβηκε στὸ χῶλλο, ὅπου ἔρισκόταν ὁ νέος. Ἦταν ἐκεῖ κι' ἡ Τζιλ. Σκέφθηκε πὼς δὲν εἶχε ἰδεῖ ποτέ τόσο ὠραία τὴ μητέρα της. Ἡ Ρούθ μῆκε στὸ δωμάτιο μὲ μιά λιτὴ ἐξιορρέπεια.

Ὁ νέος σηκώθηκε. «Εἰστε ἡ κυρία Οὐίλλιαμ Μπάρτον; τὴν ρώτησε.

Ἐγὼ εἶμαι, ἀπάντησε ἡ Ρούθ. Naί, θὰ ἦταν πάντα ἡ κυρία Οὐίλλιαμ Μπάρτον.

... Πέρασε τρεῖς μέρες σὰν σ' ἕναν ἐφιάλτη. Τὸ κουδούνι τῆς ξώπορτας χτυποῦσε διαρκῶς καὶ τὴν ἀνοίγε μόνον ἡ Τζιλ. Τὰ παιδιὰ της κι' οἱ γείτονες, τὴν ἄφηναν βλέποντας πὼς αὐτὸ τὴν ἀνακαούριζε.

— Ἡ κυρία Οὐίλλιαμ Μπάρτον;

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ κυρία Οὐίλλιαμ Μπάρτον, τοῖς ἔλεγε περήφανα.

«Ὅλο κι' ἔφταναν. ἕνα καλὰθι ἢ ἄσπρα λουλούδια, ἕνα τηλεγράφημα, τὰ παιδιὰ τοῦ σχολεῖο, ἢ κανένας λαχανισμὸς νέος γένοντας».

— Τόνη γνώριζα τὸν κύριον Μπάρτον, κυρία μου, εἶπε κάποιος, τοῦφτιασενὰ τὰ παπούτσιά του. Θὰ μπόρωνα ἀρρωγε...

Σ' ὅλους αὐτοὺς ἐκείνη ἔλεγε: «Θὰ θάλατε νὰ τὸν βεῖτε»;

Τοὺς ὡδηγοῦσε στὴ σάλα. Εἶχε γιὰ

λεῖ τὸ τραπέζι καὶ στὴ μέση βρισκόταν ξεπλωμένος ὁ Οὐίλλιαμ, μέσα στὸ φρετρό του. Ἡ Ρούθ εἶχε βάλει γύρω του τὶς ὠραιότερές της γλάστρες κι' ὅλα τὰ λουλούδια πού ἔφταναν.

Πότε - πότε, ἐκείνοι πού τὸν ἔβλεπαν στέκονταν ἀμίλητοι, οἱ πῶς πολλοὶ ὁμως μιλοῦσαν.

— Τὸ ὑπέροχος πού δείχνει!

Τί ἐκείνη αὐτὸ πού ἦταν, τοὺς ἀπαντοῦσε πάντα.

Τώρα ἐνοίωθε πῶς ἦρεμη, γιατί εἶχε τόσες πολλὲς ἀσχολίες. Κάποτε, σὰ συζητοῦσε μὲ τὴ Μαίρη γιὰ τοὺς μεζέδες καὶ τὰ γλυκά πού θὰ πρόσφεραν ὑστερὰ ἀπὸ τὴν κηδεία, ἡ ὀδηγώντας τὸν νεαρὸ Χένου πὼς νὰ περιποιηθῇ τοὺς συγγενεῖς πού πλημμύριζαν τὸ σπίτι, ἡ διαβάζοντας ἕνα τηλεγράφημα πού τῆς ἔφερνε ἡ Τζιλ, λησμονοῦσε γιατί γινότουσαν ὅλ' αὐτά. Ἐμοιαζε σὰ μιά μεγάλη οἰκογενειακὴ συγκέντρωση, σχεδόν, σ' ἀλήθεια, ὅπως ἡ γιορτὴ τῶν Χρυσῶν Γάμων, πού εἶχε γίνεῖ αἰτία νὰ τσακωθεῖ τόσες φορές μὲ τὸν Οὐίλλιαμ. Ὡστόσο, ὅταν συλλογιζόταν... ἀλλὰ δὲν εἶχε καιρὸ νὰ σκεφτεῖ. Ὅλοι οἱ σημερινοὶ συγγενεῖς ἦταν δικοὶ της. Ὁ Οὐίλλιαμ δὲν εἶχε παρὰ μίαν ἀδελφή, κι' αὐτὴ δὲν θὰ ἔρχόταν. Ἡ Τζιλ εἶπε πὼς ἡ Λουίζα δὲν θὰ τὸ ἄντεχε νὰ ἔρθει, γιατί δὲν πῆγαινε ποτέ τὴς κηδείας.

— Εἶναι ἀστείον νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ἔρθει στὴν κηδεία τοῦ ἀδελφοῦ της, εἶπε ψυχρὰ ἡ Ρούθ.

— Νομίζω πὼς δὲν κάνει ποτέ της κάτι πού δὲν τῆς ἀρέσει, εἶπε ἡ Τζιλ. Δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγήσει στὴ μητέρα της τὴ θεία Λουίζα. Οἱ ἡλικιωμένοι ἦταν τόσο πεισματάρηδες, σκέφτηκε μὲ κάποια θλίψη. Στήνουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τόσο διαφορετικούς κόσμους ἀπὸ κάτι πού εἶναι μόνον ἕνας κόσμος. Μόνος ὁ πατέρας της ἀνῆκε σὲ κάθε κόσμο. Πόσο ἀφάνταστα θὰ τῆς ἔλειπε! Κανεῖς, κανεῖς δὲν θὰ μπορούσε νὰ πάρει τὴ θέση του. Τὶ θὰ γινόταν, ἀν ἐκείνος δὲν εἶχε μαντέψει τὴν μοναξιά της, καὶ δὲν τῆς εἶχε στείλει γιὰ παιδιὰ της τὴν Ζεμαῖν καὶ τὴν Ἀνζέλ; Βρισκόνταν γὲ σιγουριά τώρα στὸ σπίτι τῆς Μαίρης, κι' ὅμως ἐκείνη δὲν σκεφτόταν διαρκῶς, ἔφερνε σὸ νοῦ της τὰ προσώπια τους πού εἶχαν μόλις ἀρχίσει νὰ χάνουν τὴν ἐκφραση τῆς ἀγωνίας, τὰ μικρὰ τους ἀδύνατα χεράκια. Ἀράγε τὰ καλόκαρδα, ζωηρὰ παιδιὰ τῆς Μαίρης, τοὺς φέρονταν μὲ καλὸν τρόπο; Ἐπρεπε νὰ τελέψει καμμιά στιγμιούλα γιὰ νὰ πᾶει νὰ δεῖ. Εἶχε αποφασίσει νὰ μὴν τὰ μαυροφορέσει ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν κηδεία. Ὑπῆρξε κιόλας τόσο πένθος στὴ ζωὴ τους. Θὰ τοὺς φοροῦσε ἄσπρα.

— Τέλος, ἔλεγε ἡ μητέρα της, ἄστ' ἐν τὴν ἀδελφὴ του νὰ μείνει, τώρα πιά, μακριὰ του. Ὅταν ζοῦσε, δὲν πολυλογιάριζε τοὺς δικούς του. Ἄν καὶ δὲν τὸ καταλαβαῖν. Ἀπομακρύνθηκε συλλογισμένη. Τὶ εἶχε κάνει ὁ Οὐίλλιαμ δίχως αὐτὴν, ζωντανὸς ἢ πεθαμένος; Ἐκείνη εἶχε ἀρκετοὺς συγγενεῖς καὶ γιὰ τοὺς δύο τους. Συμβαδῶσαν πάντα τὸν Οὐίλλιαμ καὶ τὰ τελευταία χρόνια τὸν σέβονταν κι' ὅλας. Ἦτον περήφανοι γι' αὐτόν. Ὁ ἀδελφός της, ὁ Τόμ, ἀγόραζε ὅλες τὶς ἐφημερίδες κι' ἔφτιαχνε ἕνα λεύκωμα γιὰ ὅλα τὰ ἄρθρα πού ἔγραφαν γιὰ τὸν Οὐίλλιαμ.

— Γράφουν γι' αὐτὸν ἀκόμα καὶ στίς ἐφημερίδες τῆς Φιλαδέλφειας, τῆς ἔλεγε μὲ καμάρια. Τῆς διάβαζε δυνατά: «Ὁ Οὐίλλιαμ Μπάρτον εἶχε κάποτε θεωρηθεῖ ὡς ἕνας ἀπ' τοὺς πῶς προικισμένους νέους Ἀμερικανούς καλλιτέχνες».

Δὲν ὑπῆρχε τίποτε σ.τ.ε ἐφημερίδες

τῆς Νέας Ὑόρκης. Κι' οὔτε τὸ περιέμεναν. Ἀλλὰ κάθε ἐφημερίδα τῆς περιοχῆς ἔγραφε γι' αὐτὸν κατεβατὰ. Ἡ Ρούθ εὗρισκε καιρὸ νὰ τὶς διαβάσει ὅλες, ἴσαμε τὴν τελευταία παράγραφο. «Ἐχει ἐπιζητήσει ἀπὸ τὴ χήρα του». Δι' αὐτὴ αὐτὴν. Ἦταν ἡ χήρα τοῦ Οὐίλλιαμ.

Δυναμωμένη ἔπ' αὐτὴν τὴν ἐκτίμηση, πέρασε τὶς ὥρες ὡς τὸ πρῶνὸ τῆς Τρίτης μέρας πού πῆραν τὸν Οὐίλλιαμ ἀπ' τὸ σπίτι γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσει ποτέ πιά. Τότε τὸν ἀκολούθησε στὸ καινούργιο, λαμπερὸ αὐτοκίνητο τοῦ Τόμ, πού τ' ὡδηγοῦσε ἀργὰ - ἀργά. Πίσω της ἔρχόταν ἡ μακριὰ σειρά τῶν σιγανῶν αὐτοκινήτων, πού προχωροῦσαν στὴ δημοσίᾳ πρὸς τὸ κοιμητήρι τῆς ἐκκλησίας, ὅπου εἶχε πάντα τοῦ ἀρνηθεῖ νὰ πᾶει ὁ Οὐίλλιαμ. Τώρα, ὅμως ἔρχόταν ἐδῶ, γιὰ ν' ἀναπαυθεῖ τελικὰ στὸν οἰκογενειακὸ τῆς τάφο, ὅπου ἦταν θαμένος ὁ πατέρας κι' ὁλοι τῆς οἱ πρόγονοι. Ἐδῶ θὰ ἔμενε ξεπλωμένος, κι' αὐτὴ θὰ πλάγιαζε κοντὰ του αἰώνια, γιὰ πάντα.

Τὸ σπίτι ἦταν πολὺ ἥσυχο. Ἡ Ρούθ εἶχε ἐπιμείνει νὰ γυρίσουν ὅλοι στὰ σπιτία τους. Ἐπεισε τὶς κόρες τῆς εὐκόλα. Ὅταν τελείωσε ἡ τελετὴ, ἔφυγαν οἱ συγγενεῖς κι' ὅλα ταχτοποιήθηκαν, καὶ εἶπε: «Τώρα τρεχάτε κι' οἱ δύο στὰ σπιτία σας. Τὰ παιδιὰ σὰς χρειάζονται. Ἐξ ἄλλου, δὲν ἔχετε νὰ κάνετε τίποτε ἐδῶ. Ἄν θελήσω κανένα, θὰ κρατήσω τὸν Τόμ».

— Ἀσφαλῶς, εἶπε ὁ Τόμ.

Ἐτσι ἡ Μαίρη κι' ἡ Τζιλ εἶχαν φύγει. Κι' ἦταν εὐκόλα νὰ πείσει καὶ τὸν Τόμ. Ἡ Ρούθ εἶπε ἀπλᾶ: «Θέλω νὰ μείνω μόνη, Τόμ».

— Μὰ θὲ νᾶσαι ἔρημη, ἐναντιώθηκε αὐτός.

— Ὅχι δὲ θάμαι. Καμμιά γυναίκα δὲ νοιώθει μοναξιά, σὰν ἔχει ζήσει παντρεμένη τόσο καιρὸ, ὅπως ἐγώ. Τὸ τέρας τῆς ζωῆς της ξανασυναντᾷ τὴν ἀρχή.

Μὰ ἐκείνος φοβόταν πὼς δὲν θάπρεπε νὰ φύγει κι' ἐκείνη τὸν ἀνάγκασε. Ἀναγκάστηκε νὰ τὸν συνοδεύει ἴσαμε τ' αὐτοκίνητο. Ἀκόμη καὶ τότε μὲ τὸ χερί στὸ τιμόνι, δισταξε.

— Στὰ σίγουρα εἰς' ἐν τάξει, Ρούθ;

— Σίγουρα, τοῦ ἀπάντησε. Ὡ φύγε, φύγε ξεφώνιζε ἡ καρδιά της, λαχταρώντας νὰ μείνει μόνη στὸ πένθος της.

Ἐκείνος ὅμως κοντοστάθηκε, ὁ καλόκαρδος γέροντας, ψαχνώντας μιά στερνὴ κουβέντα κατηγορίας γιὰ τὴν ἀδελφὴν του. Ἦταν τόσο σκληρὸ γι' αὐτὴν, εἶχαν πεῖ ὅλοι οἱ συγγενεῖς ὅταν ἡ Ρούθ δὲν βρισκόταν στὸ δωμάτιο, πού ὁ Οὐίλλιαμ ἄφησε χρόνους στὸν ὕπνο του, δίχως νὰ τῆς πεῖ μιά τελευταία λέξη. Ἐδῖναν μεγάλη σημασία σ' αὐτὸ. Ὁ Τόμ ἔφαξε στὴ μνήμη του καὶ δοῖκε λίγα λόγια πού θυμόταν, γιατί δὲν κατάλαβε τὸ νόημα τους ὅταν τοῦ τὰ εἶχε πεῖ ὁ Οὐίλλιαμ. Ὁ Οὐίλλιαμ μιλοῦσε πάντα παράξενα. Ἰσως ὅμως ἡ Ρούθ νὰ καταλάβαινε.

— Ρούθ, τῆς εἶπε, τὴν στερνὴ φορὰ πού κουβεντιάσαμε μὲ τὸν Οὐίλλιαμ, μοῦλεγε κάτι γιὰ σένα, πούθελα νὰ σοῦ πῶ.

— Ἀλήθεια; τοῦ φώναξε. Ὡ, Τόμ, τί ἦταν;

— Εἶπε πὼς δὲν ἤξερε τί θάκανε δίχως σένα. Θυμάσαι ἐκείνη τὴ μέρα τοῦ φθινοπώρου, πού τοῦφερα μὲ τ' ἀμάξι ἕνα κουτί μὲ βιβλία ἀπ' τὸ σταθμό;

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Τὸ τέλος.

Οἱ πῆθοι, εὐεργέτες τῆς ἐπιστήμης....

ΕΔΩ καὶ λίγα χρόνια, τὸ ἐμπόριο τῶν πῆθων εἶναι μιά ἀνθηρὴ ἐπιχείρηση στίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, στὴν Ἀγγλία καὶ σὲ κάθε χώρα μὲ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια ἱατρικῆς ἐρεῦνης.

Οἱ Ἰνδίες, εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐξαγωγέας πῆθων σ' ὅλο τὸν κόσμον. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐμβολίου Σώλκ κατὰ τῆς πολιομυελίτιδος, οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες ἀγόραζαν κάθε χρόνο ἀπὸ τὶς Ἰνδίες 30.000 πῆθους ὅλων τῶν εἰδῶν. Σήμερα, μὲ τὸ ἐμβόλιο Σώλκ, πού δοκιμάζετε πρῶτα σὲ πῆθους, τὰ νέα φάρμακα, τὴ μελέτῃ τῶν ἀντιδράσεων τοῦ ὄργανισμοῦ στίς μεταγίσεις αἱματος, τὰ σχεδιαζόμενα διαπλαστικὰ ταξίδια κλπ., οἱ ἀνάγκες τῶν ἐργαστηρίων ἔχουν δεκαπλασιασθεῖ: 300.000 πῆθοι εἰσάγονται τώρα κάθε χρόνο μόνο στίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες. Μεγάλες ἐισαγωγὲς κάνουν ἐπίσης ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσία. Καὶ ὅσο οἱ ἀνάγκες πολλαπλασιάζονται, τόσο αὐξάνεται καὶ ἡ τιμὴ τῶν πῆθων: Στοιχίζουν σήμερα 50 δολλάρια κατὰ κεφαλὴ. Τὸ κόστος τους γίνεται ἀκόμα μεγαλύτερο, ἀν ὑπολογισθεῖ ἡ μεγάλη ἐνθουσιότητά τους.

Ὁ πῆθος εἶναι τὸ ζῶο πού μοιάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ζῶο. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τοῦ μοιάζει, προσβάλλεται εὐκόλα ἀπὸ ὅλες σχεδὸν τὶς ἀσθένειες πού προσβάλλουν τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ ἐνθουσιότητά τους εἶναι μεγάλη, ἴδιας κατὰ τ

‘Η Αικατερίνη Β’, η γερμανικής καταγωγής Τσαρίνα της Ρωσίας, έχει μιὰ πλούσια καὶ σχεδὸν ἀνεξάντλητη ἐρωτικὴ σταδιοδρομία. Ὁ κατάλογος τῶν ἐραστῶν της ὑπῆρξε μεγάλος. Κανένα ὅμως δὲν ἀγάπησε μὲ πάθος, ἀπὸ κανένα δὲν ἀνέχθηκε μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρηση τόσους ἐξευτελισμοὺς ὅσους ἀπὸ τὸν μοναδικό, μεγάλο ἔρωτα της ζωῆς της, τὸν ἀκόλαστο «γίγαντα μὲ τὴν ἀγγελικὴ μορφή», τὸ λοχαγὸ Γρηγόρη Ὀρλώφ.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Β. ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΟΡΛΩΦ

Τὴ χρονιά ἐκείνη τοῦ 1761, ἡ Αἰκατερίνη, ἡ μεγάλη δούκισσα της Ρωσίας, ἡ ὁμορφὴ Κατίνκα μὲ τὰ καστανὰ μάτια, ἡ ὡραία Αἰκατερίνη μὲ τὸ λεπτὸ κορμί, μὲ τὰ μαύρα μαλλιά, ἡ μέλλουσα αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἡ Β΄, σκεφτόταν τὴν παράξενη ζωὴ ποὺ εἶχε ζήσει ὡς τότε.

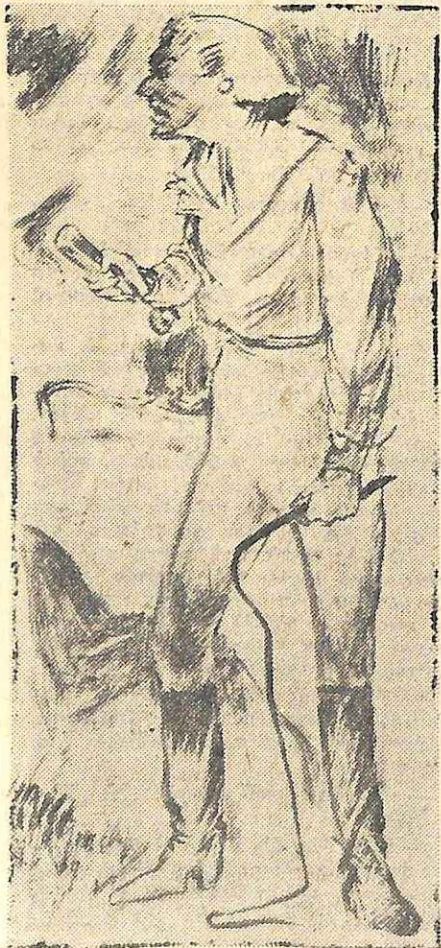
Ἦταν Γερμανίδα. Στὰ δεκαπέντε της χρονία τὴν εἶχαν παντρεύει μὲ τὸν ἐξάδελφό της Πέτρο ντὲ Χολτσάιν, ἀνεψιὸ τῆς Τσαρίνας Ἐλισάβετ, ποὺ ἦταν κι’ αὐτὸς Γερμανὸς καὶ διάδοχος τοῦ στέμματος της Ρωσίας. Ἐνα ζῶο ποὺ προκαλοῦσε ἀποστροφή ἕνα γελοῖο ὑποκείμενο: δειλὸς καὶ ψεύτης. Ἦταν ἀδύναμος; Δὲν ἦταν αὐτό. Ἦταν τόσο ἀδύναμος, ὅσο κι’ ἕνας ψευδὸς μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἄφρων. Εἶχε φωνή, ἀλλὰ δὲν ἤξερε νὰ τραγουδήσει... Τέτοιος ἦταν ἀργότερα κι’ ὁ Λουδοβίκος ὁ 16ος. Ἡ Μαρία Ἀντουανέττα ἔκανε ὡστόσο ὑπομονή... Δὲν ἔγινε ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν Αἰκατερίνη. Στὴν ἀρχὴ τὴν γοητεύει ἕνας νέος ἀξιωματικός, ὁ Σέρξ Σάλτικωβ. Εὗρισκε πὼς ἦταν «ῥαίσιος σὰν τὴν ἡμέρα». Στὰ 1752 τὴν πολιόρκουσε στενά. «Κράτησα καλὰ ὅλη τὴν ἀνοιξή, κράτησα καὶ τὸ μισὸ χειμῶνα. Τὸν ἔβλεπα σχεδὸν ὅλες τὶς ἡμέρες». Κράτησε καλὰ ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ γκυβερνάντα της — τὴν εἶχε βάλει κοντὰ της ἡ Τσαρίνα Ἐλισάβετ — ἡ καταπληκτικὴ κυρία Τσόγκλοκωβ, ἐπιτιμήθηκε αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειρα γιὰτὶ ἡ Αἰκατερίνη δὲν εἶχε ἀκόμα παιδί.

— Τὰ παιδιά δὲν ἔρχονται μόνα τους, ἐξήγησε ἡ Κα Τσόγκλοκωβ. Ἔτσι μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα, ἡ γκυβερνάντα μίλησε σοβαρὰ στὴν Αἰκατερίνη γιὰ τὸ «τὶ χρειάζεσθαι καὶ τὸ τί δὲν χρειάζεσθαι γιὰ ν’ ἀγαπηθεῖ καὶ γιὰ νὰ διευκολύνει τὶς συζυγικὲς σχέσεις».

— Ὑπάρχουν καμμιὰ φορὰ καταστασεις, ποὺ ἕνα ἀνάτοπο συμφέρον τὶς κάνει νὰ ἀποτελοῦν ἐξαιρεση στὸν κανόνα.

Ἡ Αἰκατερίνη, ἀρκετὰ περίεργη, τὴν παρακολουθοῦσε προσέχοντας νὰ μὴν τὴν διακόψει. Ἦθελε νὰ δεῖ ποὺ θὰ καταλήξει.

— Θὰ δεῖτε, συνέχισε ἡ Κα Τσόγκλοκωβ, ἂν ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα μου καὶ τόσο εἶμαι εὐαίσθητος: δὲν ἀμφιβάλλω πὼς κάποια προτίμηση θάχετε σὲ κάποιον. Σὰς ἀφήνω νὰ διαλέξετε ἀνα-

μεσα στὸν Σέρξ Σάλτικωβ καὶ τὸν Λέοντα Ναρίσκιν. Ἄν δὲν κάνω λάθος αὐτὸς εἶναι.

Ἡ Αἰκατερίνη δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ καὶ φώναξε διασπαστικά:

— Ὁχι, ὀχι, καθόλου!

—! Ἄν δὲν εἶν’ αὐτὸς τότε θάναί ὅπωςδήποτε ὁ ἄλλος.

Κι’ ὕστερα ἀπὸ λίγο πρόσθεσε.

— Θὰ δεῖτε πὼς δὲν θὰ σὰς φέρω κανένα ἐμπόδιο.

Καὶ πραγματικὰ, κανένα ἐμπόδιο δώσει ἡ Αἰκατερίνη ἕνα διάδοχον στὸ θρόνο... Ἔτσι, τὸν ἐπόμενο χ.ν., ἦρθε στὸν κόσμον ὁ μέλλων Τσάρος Παῦλος ὁ 1ος. Ἡ μεγάλη δούκισσα δοκίμασε τὸν τέλειον ἔρωτα μὲ τὸν ἀγαπημένο της Σέρξ, ὡς τότε ποὺ ὑποχρεώθηκε νὰ τὸν περιμένει μιὰ ὀλόκληρη νύχτα. «Ἡ περηφάνεια τῆς ψυχῆς μου μοῦκανε ἀνυπόφορη τὴν ιδέα πὼς ἦσαν δυστυχισμένη». Κι’ ἔτσι χώρισαν, κι’ ἔτσι φρόντισε ν’ ἀντικαταστήσει τὸν ἀπιστὸν του νιόδαλτο κόμητα Σέρξ Πονιατόβσκι, ποὺ προσφέροντάς της τὴν ἀγνότητά του... τῆς ἔδωσε ἕνα παιδί. Τὸ παιδί ποὺ τὸ φορτώθηκε πάλι ὁ ἀρχιδούκας Πέτρος.

Ἐνας γίγαντας
μὲ ἀγγελικὴ μορφή

Αὐτὴ τὴ χρονιά, 1761, ἡ Αἰκατερίνη ἀναιροπολεῖ. Εἶναι περισσότερον ἀπὸ ἕνα χρόνος ποὺ ὅλα τέλει ὡσαν μὲ τὸν Πονιατόβσκι. Ἐφυγε γιὰ τὴν Πολωνία. Παρηγορήθηκε γρήγορα. Ἡ μέλλουσα τσαρίνα δὲν δρισκεῖται ἀκόμη στὴν ἡλικία ποὺ ἐπιτρέπεται σ’ ἕνα ἄνθρωπο νὰ δίνει μαθήματα... Ὁ ἀναιροπολεῖ κι’ ἀναστενάζει γιὰτὶ σκέφτεται σήμερον τὸν ἀκαταμάχητο λοχαγὸ Γρηγόρη Ὀρλώφ, αὐτὸν ἐκείνον γίγαντα μὲ τὴν ἀγγελικὴ μορφή. Βρισκόταν στὸ σύνταγμα τῆς φρουρᾶς. Εἶναι «βαρβαλὸς μέχρι θράσου...» διψασμένος γιὰ θόκα, ἐξουσία καὶ δόξα, λυσσασμένος κυνηγὸς περιπετειῶν καὶ γυναικῶν. Ὁ στρατηγὸς Σουβαλφ, τὸν ἔπιασε σὲ μιὰ πολὺ τρυφερὴ στάση μὲ τὴν ἐρωμένη του, τὴν πριγκίπισσα Κουρακίνα. Ἐνῶς Γάλλος ἐκείνης τῆς ἐποχῆς θὰ μπορούσε νὰ ἀναφωνήσει:

— Ἀ! Κυρία, τί ἀπρονοήσια! Κλεῖστε τὴν πόρτα σας! Θὰ μπορούσε νὰ σὰς δεῖ καὶ κανένας ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ μένα!

Ὁ στρατηγὸς, ὅμως, κάλεσε τοὺς ἀνδρῶν του νὰ μαστιγώσουν ὅσο γινόνταν πῖο χορταστικά αὐτὸν τὸ λοχαγὸ ποὺ τόλμησε νὰ πλησιάσει τὴν ἐρωμένη ἑνὸς ἀνωτέρου του. Λένε πὼς οἱ ἀνδρῶν ἦσαν ἐκατό. Αλλὰ καὶ τὸ ἕνα τέταρτο νάταν ἡ δουλειὰ θὰ γίνονταν τὸ ἴδιο καλὰ. Ἡ Κουρακίνα θαμπώθηκε ἀπὸ τὸ θάρρος τοῦ λοχαγοῦ κι’ ὅταν ὁ στρατηγὸς τὴν κάλεσε νὰ διαλέξει ἀνάμεσα τοὺς, ἐκείνη προτίμησε τὸν Ὀρλώφ.

Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἔφθασε κι’ ὡς τ’ ἐντὶα τῆς Αἰκατερίνης. Ὅπως εἶπε ἡ πριγκίπισσα Μυρά, ἡ ἀρχιδούκισσα «ἐξέροντας ὅτι μπορούσε νὰ χεῖ τοὺς ἐραστές τῆς πριγκίπισσας Κουρακίνα μὲ κλειστὰ μάτια, κι’ ἐπειδὴ τῆς ἄρεσαν οἱ τυχοδιώκτες περισσότερον ἀπὸ τὶς ἄλλες περιπέτειες, ἀποφάσισε νὰ γνωρίσει ἀπὸ κοντὰ αὐτὸν τὸν ἥρωα, τὸν τόσο τρελλό, τὸν τόσο χρωμένο, ποὺ ἰσχυρίζονταν ὅτι θρικόταν διαρκῶς ξαπλωμένος ἀνάμεσα ἀπὸ δύο κρεβάτια ἢ καθισμένος ἀνάμεσα σὲ δύο μποτίλιες».

— Θάθελα νὰ τὸν γνωρίσω.

Δὲν πρόλαβε νὰ ξεστομίσει τὴν ἐπιθυμία της καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς καμαριέρες τῆς τῆς προτίει:

— Ἄν ὀρκίζεστε κυρία, νὰ μὴν ἀποκαλύψετε τὴν ταυτότητά σας, θὰ σὰς τὸν φέρω.

Ἐνα βράδυ, ἡ σουμπρέτα κατέφερε νὰ συναντήσει τὸν Ὀρλώφ σὲ μιὰ σιγὴ μὲ τὴν ἐκείνης ἀρκετὰ εὐθύμως, γυνούσε στὸ σπίτι του. Ἡ νέα γυναίκα τοῦ χαμογέλασε κι’ ἔκανε πὼς φεύγει. Ὁ Ὀρλώφ τὴν ἄρπαξε καὶ τὴν ἀγκάλιασε. Ἐκείνη ἀμυνόταν.

— Θὰ κάνετε καλύτερα νὰ μὲ ἀκολουθήσετε ὡς τὴν κυρία μου. Σὰς ἔγαπαίτε τρελλὰ κι’ εἶναι ὁμορφὴ σὰν τὴν ἡμέρα.

Ὁ Ὀρλώφ δὲν διστάζει. Ἡ κυρία μου θέλει νὰ μείνει ἀγνωστὴ. Γι’ αὐτὸ ἀφήστε νὰ δέσω τὰ ὁμορφα μάτια σας μ’ αὐτὸ τὸ μαντήλι. Ὁδῆγέ με. Σὲ ἀκολουθῶ.

Δὲν θὰ χρειαστεῖ νὰ μετανοιώσετε γιὰ τὴν τόλμη σας, σὰς τὸ ὀρκίζομαι στὴν τιμὴ μου!

Ὁ Ὀρλώφ δέχεται. Ἡ κοπέλλα τραβώντας μπροστὰ, πηγαίνει σ’ ἕνα ἀμάξι, ποὺ ἕνα ὀλόκληρο τέταρτο τῆς ὥρας φέρνει δόλτες γύρω ἀπὸ τὸ παλάτι. Ὅταν σταματᾷ, ἡ καμαριέρα τὸν μπάζει ἀπὸ μιὰ πόρτα τῆς ὑπηρεσίας καὶ τὸν ὁδηγεῖ ὡς τὸ δωμάτιο τῆς Αἰκατερίνης, ὅπου τὸν περιμένει ἐκείνη μὲ τὸ πῖθ λιτὸ ντύσιμό ποὺ μπορεῖ νὰ γίνη — ὅπως δεβαίνονταν τουλάχιστον. Ἡ ὑπηρετρία γράζει τὸ μαντήλι. Τὸ θέαμα ποὺ τοῦ παρουσιάζεται εἶναι τὸ σο γοητευτικὸ ποὺ μόλις μετὰ βίας μπορεῖ νὰ προσηλάνεται στὸ πρόσωπο τῆς Αἰκατερίνης καὶ δὲν τὴν ἀναγνωρίζει καθόλου. Ὁ Ὀρλώφ δὲν τὴν ἔχει δεῖ ἄλλωστε παρὰ μόνο ἀπὸ μακριά, στὶς ἐπίσημες τελετές. Ἐκτελεῖ μὲ ἐξαιρετικὸ μῆτρο αὐτὸ π.ν. ἡ νέα γυναίκα περριμένει ἄπ’ αὐτόν. Ξεπερνᾷ ὅλες τῆς τὶς προσδοκίες.

Ἡ ΕΛΙΣΑΒΕΤ παραδῶσε τὴν ψυχὴ της στὸν Κύριο. Ὁ ἀρχιδούκας γίνετα ὁ τσάρος Πέτρος ὁ Τρίτος. Τὸ Σαῖν - Πέτερσμπουργκ κηδεύει τὴν αὐτοκράτειρά του. Ὁ καινούργιος Τσάρος συνοδεύει πεζὸς τὴν βαρεῖα νεκροφόρα ποὺ τὰν σέρνουν δώδεκα ἄλογα. Τὰ συντάγματα τῆς φρουρᾶς σχηματίζουν ἕνα φάσμα. Κάνει τρομερὸ κρύο. Μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι, ἕνα κεφάλι πῖθ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ἀνδρες του ὁ Ὀρλώφ κοιτάζει τὸ θέαμα. Ξαφνικὰ ἀναπηδᾷ, νομίζει πὼς δνειρεύεται. Πίσω ἀπὸ τὰ θαμπωμένα τῆμα τῆς αὐτοκρατορικῆς αἰώρας, ἀναγνωρίζει τὴν μυατριώδη γυναίκα, ποὺ τὸν δέχθηκε μιὰ νύχτα καὶ τοῦδωσε τὴν πῖθ ὁμορφὴ ἀνάνηση τῆς ἐρωτικῆς του ζωῆς. Ἡ σύζυγος τοῦ Τσάρου! Ἐπειτα ἀπὸ κείνη τὴν νύχτα, τὸ σῶμα τῆς Αἰκατερίνης τὸν βασάνιζε. Τὸ δνειρευόταν μέσα στὴν ἀγκαλιά ἄλλων ἀνδρῶν! Νοιώθει θαμπωμένος καὶ δύσκολα κρατιέται γιὰ νὰ μὴν ὀρμήσει πάνω στὴν ἄμαξα.

Φυσικά, δὲν θὰ περιμένει καθόλου, προκειμένου νὰ ὀρμήσει στὸ δωμάτιο τῆς Αἰκατερίνης ποὺ θὰ τὸν δεχθεῖ με χαρὰ. Μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ μάλιστα γιὰτὶ ἵνα ἔγγυος... ἔγγυος ἀπὸ τὸν Ὀρλώφ! Ὁ σύζυγός της παρὰ τὴν χειρουργικὴ ἐπέμβαση πὼς τοῦφτιαξε τὴ φωνή — εἶναι ἔγγυος... ἔγγυος ἀπὸ τὸν Ὀρλώφ. Τὸν Ὀρλώφ νὰ τὴν σώσει ἄπ’ αὐτὸ το παραπάτημα. Ὁ Πέτρος ὁ 3ος ζητάει ἕνα πρόσχημα νὰ τὴν διώξει ἢ νὰ τὴν θάψει σὲ κανένα μοναστήρι. Ἄν μάθαινε τὴν κατάσταση τῆς γυναικῆς του, ἡ Αἰκατερίνη θάταν χαμένη.

Ἐκείνη κατὰφερε νὰ κρύψει, ὅσο γινόνταν πῖθ πολὺν καιρὸ, τὴν ἔγγυος.

νη της. Ἐπειτα προσποιήθηκε πὼς ἐβγαλε τὸ πῖθ γιὰ νὰ μείνει στο κρεβάτι. Στὶς 29 Ἀπριλίου 1762, ἔταν ἦρθαν οἱ πόνοι, τράβηξαν ἄλλω τὴν προσοχή τοῦ τσάρου γιὰ νὰ τὸν ἐπομακρύνουν. Ὅταν ξαναγύρισε στὸ παλάτι ὁ Ὀρλώφ εἶχε πάρει κιόλας κάτω ἄπ’ τὸ παλτό του τὸ νεογέννητο.

Ὁ Πέτρος ὁ τρίτος δὲν κατάλαβε τί ποτα. Δὲν ἔπαψε ὅμως νὰ φέρεται στὴ σύζυγό του μὲ τὴν μεγαλύτερη περιφρόνηση. Τὴν ταπεινώνει μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ κόσμου καὶ δηλώνει στὸν πῖθ τὸν τυχόντα πῖθ θὰ τὴν ξεφορτωθεῖ γιὰ νὰ παντρευτεῖ τὴν ἐρωμένη του.

Τὴν Παρασκευὴ 9 Ἰουλίου 1762, ἡ Αἰκατερίνη δρισκεῖται στὸ Πέτερσμπο. Ὁ Τσάρος δρισκεῖται στὸ Ὀράνιεν-μπαουμ μὲ τὴν ἐρωμένη του. Ξαφνικὰ

Ἡ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Β΄

ἡ πόρτα τοῦ δωματίου τοῦ περιτρεπῶς «ἐὺχαρίστησέ μου» ὅπου μένει ἡ τσαρίνα ἀνοίγει. Εἶναι πέντε τὸ πῖθ. Ὁ Ἀλέξης Ὀρλώφ, ὁ Ἀλέξης ὁ σημαδεμένος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γρηγόρη, ἐμφανίζεται.

— Ἐρχομαι νὰ σὰς πάρω κυρία.

— Τὶ συμβαίνει;

— Ὁ Πασσέκ εἶναι στὴ φυλακή.

Ὁ Πασσέκ ἦταν ἕνας ἵπθ τοὺς πῖθ ἀφοσιωμένους τῆς Αἰκατερίνης. Ἡ Αἰκατερίνη ντύνεται διασπαστικά. Φθάνει μαζὶ μὲ τὸν Ἀλέξη στὸ στρατόπεδο ἱσημερινὸ κατὰ τὶς 7 καὶ μισή. Ὁ Γρηγόρης δρισκεῖται ἐκεῖ. Βγάδει λόγο στοὺς στρατιώτες ποὺ ἐπευφημοῦν τὴν Αἰκατερίνη. Ἐπειτα φθάνουν τρέχοντας στὸ σύνταγμα Σεμιονόβσκι ἐνῶ οἱ στρατιώτες φωνάζουν.

— Ζήτω ἡ μητερούλα μας! Γιὰ χάρι της θὰ πάμε καὶ στὸ θάνατο.

Τὸ σύνταγμα ἐνώνεται στὸ κίνημα χωρὶς δυσκολία. Μένει τὸ περίφημο Προεμπρασένσκι. Ἐκεῖ οἱ στρατιώτες ἀρνούνται νὰ καταπατήσουν τὸν ὄρκον ποὺ ἔδωσαν στὸν Τσάρο. Ξαφνικὰ, ὅμως, ἡ Αἰκατερίνη, ἡ δεσποῖσα Κατίνκα, εἶναι τόσο ὁμορφὴ μὲ τὰ μαύρα μαλλιά ποὺ ἀνεμίζουν καὶ τὸ ροδόκκινο χρῶμα — ὁ πρίγκιπας Μένικωφ, φωνάζει:

— Ζήτω ἡ αὐτοκράτειρα!

Μιὰ ἀπέραντη κραυγὴ τοῦ ἀπαντᾷ, μιὰ κραυγὴ ἀπολυτρώσεως! Οἱ ἀνδρες σπᾶνε τὶς γραμμές καὶ περιτριγυρίζουν τὴν «μητερούλα» τους. Ἐνα ἀκτινοβόλο χαμόγελο φωτίζει τὸ πρόσωπο τῆς νέας γυναικῆς. Τὰ τρία συντάγματα τὴν συνοδεύουν ὡς τὴν Παναγία τοῦ Καζάν, ὅπου μὲ τὸν Ὀρλώφ δίπλα της, στέφεται τσαρίνα τῆς Ρωσίας.

Ἡ «μικρὴ Αἰκατερίνη», ποὺ γίνετα Αἰκατερίνη, μὲ τὸ σπαθὶ ὑπὸ χέρι, πηδάει στὸ ἄλογο γιὰ νὰ δεχθεῖ τὴν Συγκλητὸ καὶ τὴν Σύνοδο. Ὁ Ὀρλώφ τὴν κοιτάζει μὲ ἀγάπη — εἶναι ἡ πῖθ φορὰ ποὺ δοκιμάζει ἕνα τέτοιο αἶσθημα, ἕνα αἶσθημα ποὺ μέσα τοῦ ἀνακατάνεται ταυτοχρόνως ὁ θαυμασμός του γιὰ κείνη καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ

ἐρωμένη του βασίλευε σ’ ὅλη τὴν Ρωσία κι’ αὐτὸς βασίλευε σ’ αὐτήν.

Ἐκείνο τὸ ἴδιο ἀπόγευμα ὁ Τσάρος ποὺ ἀγνοεῖ τὰ πάντα πηγαίνει στὸ Πέτερσμπο. Στὸ περίπτερο δὲν ὑπάρχει κανεὶς! Ὁ καγκελλάριος Βοροντσῶφ τοῦ ἀναγγέλλει:

— Ἡ Κατερίνα στέφθηκε τσαρίνα στὸ Σαῖν - Πέτερσμπουργκ. Στὴν ἀρχὴ ὀργίζεται. Ἐπειτα ξεσπάει σὲ λυγμούς κι’ ἀρνείται νὰ βασίσει ἐναντίον τῆς πόλεως αὐτῆς. Μὴ μπορώντας νὰ κάνει τίποτα ὑποτάσσεται. Ὑπογράφει χωρὶς διαμαρτυρία τὸ κείμενο ποὺ τοῦ φερὰν οἱ ἀγγελιοφόροι τῆς γυναικῆς του.

Τοῦ φέρνουν ἕνα πολιτικὸ κοστούμι καὶ τοῦ ἀναγγέλουν πὼς θάχει γιὰ τὸ πῖθ διαμονῆς ἕνα σπίτι στὸ Ρόσπα. Ὁ Ἀλέξης Ὀρλώφ ἔχει ἀναλάβει τὴν φύλαξή του. Μὲ λυγμούς στὴ φωνὴ ὁ Πέτρος ἱκετεύει νὰ τοῦ ἀφήσουν τὸ βιολί του, τὸν πῖθό του, τὸν νύγρο του καὶ τὴν ἐρωμένη του...

Ἡ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ἡ Β΄ βασίλευε. Μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ τὸν Ὀρλώφ νὰ κυλιέται στὸ κρεβάτι τῆς Κατίνκα, ἐνῶ ἡ τσαρίνα περιποιεῖται μὲ ἀγάπη τὴ μιὰ ἀπὸ τὶς ὁμορφες γάμπες τοῦ ἀγαπημένου της ποὺ γραντζουνίστηκε...

Τὸ πῖθ τῆς 7ης Ἰουλίου φέρνουν στὴν αὐτοκράτειρα ἕνα γράμμα τοῦ Ἀλέξη ποὺ τῆς ἀναγγέλει τὸ θάνατο τοῦ αὐτοκράτορα.

Οἱ Ὀρλώφ δολοφόνησαν τὸν Πέτρο τὸν τρίτο. Στὴν ἀρχὴ ἡ Αἰκατερίνη ἐπαναστατεῖ.

— Εἶναι ἀνέκφραση ἡ κρίση μου γι’ αὐτὸν τὸ θάνατο. Εἶναι μιὰ πλήρη καταστροφή στὴν καρδιά μου.

Ἡ πληγὴ, ὅμως, θὰ κλείσει γρήγορα, θὰ κλείσει μάλιστα πάρα πολὺ γρήγορα. Ἡ Αἰκατερίνη πείθεται γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς πράξεως αὐτῆς. Αὐτὸ ποὺ εἶχαν ἀποφασίσει καὶ ἐκτελέσει οἱ Ὀρλώφ ἦσαν ἡ ἴδια ἡ σοφία. Ὅσο ὁ Πέτρος δρισκοῦνταν στὴ ζωὴ, ἐκείνη δὲν θὰ μπορούσε νὰ βασίλευει πραγματικά!

Τρελλὴ ἀπὸ ἔρωτα, κάνει τὸν εὐνοούμενὸ τῆς κόμητα, ἔπειτα πρίγκιπα. Ζοῦσε ὅπως δὲν ἔζησε ποτὲ καμμιὰ βασιλικὴ ἐρωμένη: 120.000 ρούβλια διατροφή! Ἐνα παλάτι! Μιὰ ἀληθινὴ αὐλή! Ἡ Αἰκατερίνη μάλιστα ἤθελε νὰ τὸν παντρευτεῖ, ἀλλὰ οἱ ὑπουργοὶ της κατὰφεραν νὰ τὴν ἐμποδίσουν:

— Μιὰ Κα Ὀρλώφ δὲν θὰ μπορέσει ποτὲ νὰ βασίλευε στὴ Ρωσία!

Μεθυμένος ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες του, ὁ Ὀρλώφ, θὰ γίνη τότε ἀδάσταχτα ἀνυπόφορος, μὲ μιὰ σπάνια χωρατιά. Φερνόνταν στὴ βασιλικὴ ἐρωμένη του σὰν στὴν τελευταία τὸν ὑπηρετρίαν καὶ τὴν ἀπατοῦσε χωρὶς δισταγμό. Ἡ ἐρωτευμένη Αἰκατερίνη χρειάστηκε χρόνια γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ψυχικὴ δύναμη νὰ γλυτώσει ἄπ’ αὐτόν. Φυσικά θὰ τὸν ἀντικαταστήσει — ξέρομε πὼς ἡ Μεγάλῃ Αἰκατερίνη εἶχε πολυάριθμους μικροὺς φίλους — ὁ Ὀρλώφ ὅμως θὰ μείνει γι’ αὐτὴν ὁ μεγάλος τῆς ἐρωτας. Ὅταν ἐκείνος πέθανε, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1783, μετὰ ἀπὸ μιὰ κρίση ὑστερίας, ἡ Αἰκατερίνη ἔγραψε:

«Ὁ,τι κι’ ἂν μοῦ λένε, ὅτι κι’ ἂν λέω κι’ ἐγὼ στὸν ἑαυτὸ μου, ἀπὸ κείνα ποὺ μπορεῖ νὰ πει κανεὶς σὲ παρόμοιες περιπτώσεις, ἔσπαμάματα λυγμῶν εἶναι ἡ ἀπάντησή μου...».

Ὁ Ὀρλώφ εἶχε δεθεῖ μὲ τὰ νεύρα της, κυκλοφοροῦσε μέσα στὸ αἷμα της. Εἶχε γίνε ἡ οὐσία τῆς ζωῆς της. Ὁ θάνατός της τῆς ἀπόδειξε πόσο γερὰ ἦταν γατζωμένος μέσα της. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἔφυγε ἀπὸ μέσα της σὲ δάκρυα.

ΑΝΤΙΒΙΟΤΙΚΑ

— **ΥΠΝΑΤΕ** ένα πρωί με τις άμυγδαλές πρησμένες, με πυρετό, με όσφυ αλγία, με φοβερό συνάχι. Φωνάζετε το γιατρό και του ζητάτε, με φωνή ξεψυχισμένη, να σας δώσει μια συνταγή αντιβιοτικού για να συνέλθετε. 'Αλλ' ο γιατρός δυστάζει:

— Καλύτερα να μείνετε στο κρεβάτι για μια - δυο μέρες και κατόπιν βλέπουμε...

Τι θα κάνετε τότε; Θα συζητήσετε με το γιατρό, θα προσπαθήσετε να τον μεταπείσετε; 'Η, μήπως, θα ψάξετε στο συρτάρι για να βρήτε τα αντιβιοτικά δισκία που σας έμειναν από μια προηγούμενη αρρώστια; Θα τα καταπιείτε μήπως κρυφά, χωρίς να το πείτε στο γιατρό;

Προσέξτε να μην κάνετε τίποτα απ' όλα αυτά. Οί διαταγμοί του γιατρού σας δεν προέρχονται από σαδισμό, έχουν μια επιστημονική βάση. Ο γιατρός που ξέρει τη δουλειά του έχει σοβαρούς λόγους να είναι επιφυλακτικός στη χρήση των αντιβιοτικών. Σοβαροί κίνδυνοι απειλούν την υγεία σας. Ακόμα και τη ζωή σας. 'Ιδού μερικοί:

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΡΟΥΜΕ

★ Κανένα γνωστό αντιβιοτικό, δεν είναι αποτελεσματικό έναντι του ιού του κοινού κρυολογήματος, της γρίπης και της πνευμονίας.

Τα αντιβιοτικά, είναι άρκετά δραστήρια έναντι των στρεπτοκόκκων, της άμυγδαλίτιδας και της πνευμονίας, που προκαλείται από πνευμονοκόκκους. 'Αλλά τα νοσήματα αυτά, δεν αντιπροσωπεύουν παρά μόνο 5% του συνόλου των μολύνσεων του αναπνευστικού συστήματος και τα πρώτα συμπτώματά τους μοιάζουν συχνά με τα συμπτώματα των ασθενειών που προκαλούνται από ιούς. Οί ιοί δεν προσβάλλονται από κανένα αντιβιοτικό.

Ετσι, ένας προνοητικός γιατρός, προτιμάει να περιμένει ώσπου να διαπιστωθεί, ότι η ασθένεια δεν έχει προκληθεί από ιούς, όποτε η χρήση των αντιβιοτικών θα ήταν άσκοπη, αν όχι επικίνδυνη. Συνήθως, η διάγνωση του τύπου της ασθένειας, μπορεί να γίνει σε 24 ώρες. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι οί ασθενείς του αναπνευστικού συστήματος, που δεν καταπολεμούνται με αντιβιοτικά αντιπροσωπεύουν τα 95% των περιπτώσεων.

★ Τα αντιβιοτικά μπορούν να προκαλέσουν αλλεργικές αντιδράσεις, που ποικίλλουν από τα απλά εξανθήματα ως το θάνατο.

Η πρώτη επαφή μ' ένα αντιβιοτικό, μπορεί να μην προκαλέσει καμιά αντίδραση. 'Αν όμως αυτός που το χρησιμοποιεί, παρουσιάζει αλλεργική ευαισθησία (τα αλλεργικά εύαισθητα άτομα είναι ένα στα δέκα), η χρήση του αντιβιοτικού μπορεί να γίνει επικίνδυνη. Η αλλεργική αντίδραση, ωστόσο, δεν εκδηλώνεται πάντα στην πρώτη χρήση, ούτε πάντα με την ίδια ένταση σε όλα τα αντιβιοτικά. Σε εκατοντάδες περιπτώσεις η αλλεργική αντίδραση εκδηλώνεται μετά τη δεκάτη ή και την εικοστή διαδοχική θεραπεία με αντιβιοτικά.

Στα ιδιαίτερος ευαίσθητα άτομα, το ελάχιστο ίχνος αντιβιοτικού είναι αρκετό για να προκαλέσει βίαιες αντιδράσεις. Αναφέρεται η περίπτωση μίας γυναίκας, που διέλυσε ένα δισκίο πενικιλίνης σε λίγο ζαχαρωμένο νερό για να το δώσει στο άρρωστο κοριτσάκι της. Θέλοντας να δοκιμάσει αν το νερό ήταν αρκετά γλυκό, έβαλε τη γλώσσα της στο ποτήρι. Σχεδόν άμέσως κατέληξε από νευρικούς σπασμούς. Ήταν

μια αλλεργική αντίδραση. Σε μίαν άλλη περίπτωση, ένας άνδρας έπαθε νευρικούς σπασμούς, μόλις έβαλε στο δέρμα του μίαν αλοιφή αντιβιοτικού.

Η πενικιλίνη, που παραμένει ακόμα «ήπια» όρθια. 1 αντιβιοτικό παρά την

ανάκαλυψη τόσων άλλων, προκαλεί τα περισσότερα αλλεργικά φαινόμενα. Εύτυχως, οί αλλεργικές αυτές αντιδράσεις στην πενικιλίνη, δεν είναι συνήθως σοβαρής μορφής. Σε μερικές περιπτώσεις όμως, οί αντιδράσεις είναι σοβαρές και πολλοί θάνατοι αποδίδονται σήμερα στην πενικιλίνη, χωρίς να υπολογίσουμε τις αμφίβολες περιπτώσεις.

Τα δυστυχήματα που προκαλούνται από τη θεραπεία με πενικιλίνη, μπορούν συχνά να προληφθούν με τη χορήγηση κορτιζόνης, αντισπασμικών ουσιών και άλλων φαρμάκων. 'Επίσης, κατασκευάζονται σήμερα συνθετικές πενικιλίνες, που λέγεται ότι δεν προκαλούν αλλεργικές αντιδράσεις. (Βρίσκονται ακόμα στο πειραματικό στάδιο).

★ Τα αντιβιοτικά, μπορούν ν' ανατρέψουν τη φυσική ισορροπία των μικροβίων στον ανθρώπινο οργανισμό.

Δισεκατομμύρια βακτηριδίων και ενζύμων ζουν μόνιμα στο στόμα, στο λάρυγγα και στους πεπτικούς αγωγούς. Μερικά απ' αυτά είναι απαραίτητα για την πέψη. 'Αλλα — αυτά που ζουν στο παχύ έντερο — παράγουν χρήσιμες για τον οργανισμό βιταμίνες.

Ακόμα και κείνα που δε φαίνονται να χρησιμεύουν σε τίποτα, δε μας κάνουν πάντως κανένα κακό. Τα αντιβιοτικά που εισάγονται στον οργανισμό, καταστρέφουν μερικά από τα μικρόβια αυτά

και διαταράσσουν την εύπαθηστατη φυσική ισορροπία των μικροοργανισμών, πράγμα που επιτρέπει σε άλλα βακτήρια μικρόβια ν' αναπτυχθούν ανενόχλητα.

Ετσι, συχνά συμβαίνει μια μορφή πνευμονίας να προσβάλλει τον οργανισμό έπειτα από έντακτη χρήση πενικιλίνης. 'Επίσης, μπορεί να εκδηλωθεί φλεγμονή στο στόμα, όταν χρησιμοποιούνται παστίλλες αντιβιοτικών. Τα αντιβιοτικά ευνουών και την εισβολή σταφυλοκόκκων στον πεπτικό σωλήνα, με αποτέλεσμα τις βαρείες περιπτώσεις δυσεντερίας.

★ Η χρήση των αντιβιοτικών, ευνουεί την ανάπτυξη ανθεκτικών βακτηριδίων.

Λίγο μετά την ανάκαλυσή της, η πενικιλίνη, εξαφανίζει σε λίγες ώρες την όστειομυελίτιδα, τη σηψαιμία που προκαλείται από σταφυλοκόκκους και πολλές άλλες μολυσματικές ασθένειες. 'Αλλά η εξαφάνιση των ευαίσθητων μικροβίων, προκάλεσε την ανάπτυξη άλλων μικροοργανισμών, που είναι ανθεκτικοί στην πενικιλίνη. 'Ακολούθησε η ανάκαλυσή της στρεπτομυκίνης, στην αρχή άρκετα δραστήριας, που δεν άργησε, ωστόσο, να χάσει κι' αυτή τη δύναμή της. Η τετρακυκλίνη είχε κι' αυτή την ίδια τύχη. Η ιστορία επαναλαμβάνεται με κάθε νέο αντιβιοτικό. Σήμερα, υπάρχουν τύποι σταφυλοκόκκων και άλλων μικροβίων, που ανθίστανται σε όλα τα γνωστά αντιβιοτικά. Το αποτέλεσμα, έπρεπε ν' αναμένεται: 'Από το 1954 εκδηλώνονται, από καιρό σε καιρό, επιδημίες σταφυλοκοκκιάσεως, που δε μπορούν να καταπολεμηθούν με κανένα αντιβιοτικό. Πέρσι, μια απ' αυτές τις επιδημίες στο Τέξας, προκάλεσε το θάνατο 22 προσώπων.

Ενας 'Αμερικανός μικροβιολόγος, μελέτησε πρόσφατα 54 τύπους σταφυλοκόκκων. Τα συμπεράσματά του είναι άνησυχητικά: Τα 90% των τύπων αυτών, έχουν γίνει ανθεκτικά στην πενικιλίνη, 80% στη στρεπτομυκίνη, 70% στην τετρακυκλίνη, 44% στη νεομυκίνη. 'Ακόμα και τα νεώτερα αντιβιοτικά, προϊόντα (νοβοδιοκίνη, βακτριλίνη, ριστοκετίνη), έχουν χάσει την αντιμικροβιακή τους δύναμη στις 26% των περιπτώσεων.

Μπροστά σ' αυτό τον διαρκώς αυξανόμενο κίνδυνο της ανθεκτικότητας των μικροβίων, πολλά νοσοκομεία περιορίζουν σήμερα τη χρήση των αντιβιοτικών, τουλάχιστον των νεωτέρων, για να τα κρατούν ως έφεδρεία για τις σοβαρές περιπτώσεις.

Αυτοί, λοιπόν, είναι οί λόγοι για τους οποίους ο γιατρός σας — αν είναι καλός γιατρός — δε χρησιμοποιεί τ' αντιβιοτικά ως πανάκεια για κάθε περίπτωση. Προτιμάει να τα κρατάει ως έφεδρεία για τις περιπτώσεις, που η χρήση τους θα ήταν αληθινά απαραίτητη. Τα αντιβιοτικά, είναι ένα φοβερό όπλο στην υπηρεσία της Ιατρικής, αλλά ένα όπλο που «στομώνει». Μην ανησυχήσετε, αν ο γιατρός σας δε θεωρεί τη χρήση των αντιβιοτικών απαραίτητη. Μην του ζητάτε να σας χορηγήσει αντιβιοτικά, πριν από τη διάγνωση του τύπου της ασθένειας. Μην παίρνετε ποτέ ένα αντιβιοτικό, που δε σας χορηγήθηκε ειδικά για την αρρώστια σας.

Αν έχετε ποτέ προσβληθεί από άσθμα, αν παρουσιάζετε αλλεργική ευπάθεια, υπενθυμίστε το στο γιατρό.

Τέλος, αν ο γιατρός αποφασίσει ότι χρειάζονται αντιβιοτικά για τη θεραπεία σας, μη διστάσετε να τα πάρετε. Ο γιατρός ξέρει πότε είναι επικίνδυνο και πότε ακίνδυνο. Μην καταληφθείτε από τη φοβία των αντιβιοτικών.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΦΑΡΜΑΚΑ

Η φαρμακολογία παρουσιάζει κάθε μέρα και νέες εκπλήξεις. Οί πιο πρόσφατες ανακαλύψεις αφορούν την υπέρταση, τις μολύνσεις την παχυσαρκία, τα κατάγματα, την καταπολέμηση του πόνου...

Συνθετική πενικιλίνη. — Οί ενέσεις πενικιλίνης θ' αντικατασταθούν με χάπια πενικιλίνης, που αναμένεται ότι θα κυκλοφορήσουν σύντομα στο εμπόριο. Τα χάπια αυτά, είναι η πρώτη «συνθετική» πενικιλίνη που κατασκευάστηκε σ' 'Αμερικανικά εργαστήρια. 'Ωνομάστηκε «συγκιλίνη» και λέγεται ότι είναι περισσότερο δραστήρια κατά των μικροβίων από τις γνωστές πενικιλίνες και οί δευτερεύουσες αντιδράσεις που προκαλεί στον οργανισμό (αλλεργίες κλπ.) είναι λιγώτερο επικίνδυνες.

Κατά των ανθεκτικών μικροβίων. — 'Επικίνδυνα και συχνά θανατηφόρα μικρόβια που έχουν αναπτύξει ανθεκτικότητα στα σουλφαμειδικά φάρμακα και σ' αντιβιοτικά, δε μπορούν ν' αντισταθούν σε μια νέα συνθετική ουσία που ονομάστηκε «φουραλταδόνη» και φαίνεται πως είναι ιδιαίτερως δραστήρια έναντι των σταφυλοκόκκων. Το πρόβλημα των ανθεκτικών σταφυλοκόκκων, έχει γίνει οξύτατο κατά τα τελευταία δύο ή τρία χρόνια. Κανένα αντιβιοτικό δεν είναι σήμερα αποτελεσματικό κατά των μολύνσεων από σταφυλοκόκκους που προκαλούν αληθινές επιδημίες, ιδίως στα νοσοκομεία. Το νέο φάρμακο, που μπορεί να ληφθεί από το στόμα, προκαλεί ελάχιστες δευτερεύουσες αντιδράσεις και φαίνεται ότι τα μικρόβια δεν μπορούν ν' αναπτύξουν παρά μόνο περιορισμένη ανθεκτικότητα έναντι του.

Αντιορεκτικά για την παχυσαρκία. — Στον αγώνα κατά της παχυσαρκίας, θα συμβάλει ένα καινούργιο φάρμακο που πρόκειται να κυκλοφορήσει σε λίγο. Είναι συνδυασμός μιας ουσίας που περιορίζει την όρεξη και ενός κατενυστατικού. Η αντιορεκτική ουσία δοθείται τον παχύσαρκο να μειώσει την ποσότητα της τροφής του. Το κατενυστατικό περιορίζει τη νευρική δραστηριότητα που συνοδεύει συνήθως την περίοδο της παρατεταμένης δίαιτας.

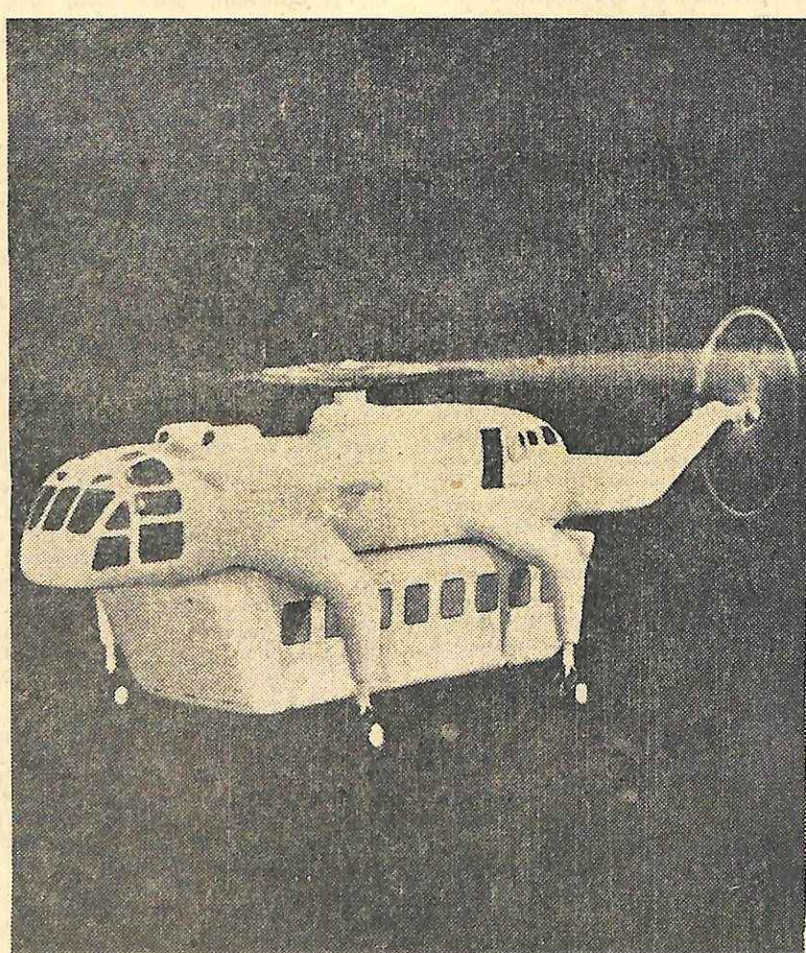
Νέο παυσίπονο. — Ένα καινούργιο παυσίπονο, ισχυρότερο και συγχρόνως λιγώτερο επικίνδυνο από τα γνωστά, άρχισε να παράγεται σ' 'Αμερικανικά εργαστήρια. Είναι ένα συνθετικό παρασκεύασμα με βάση την ουσία που λέγεται «φεναζοκίνη». Στις πειραματικές εφαρμογές του, απέδειξε ότι καταπνέει τον πόνο στα 90% των περιπτώσεων. Η μορφίνη είναι αποτελεσματική μόνο στα 75% των περιπτώσεων. Οί αποτελεσματικές δόσεις του νέου φαρμάκου είναι πολύ μικρότερες από τις δόσεις της μορφίνης. Το μεγάλο μειονέκτημα της μορφίνης είναι, ότι δημιουργεί τοξίνωση. 'Εκείνος που τη χρησιμοποιεί συχνά γίνεται τοξικομανής. Το νέο παυσίπονο, δημιουργεί πολύ μικρότερη τοξίνωση.

Κατά της υπέρτασης. — 'Από χρόνια, οί γιατροί αναζητούν ένα φάρμακο κατ' της πίεσης του αίματος (υπερτάσεως). Πρόσφατα έχουν ανακαλυφθεί πολλές χημικές ουσίες κατά της υπέρτασης, αλλά βρίσκονται όλες στο πειραματικό στάδιο. Μια απ' αυτές τις ουσίες, μειώνει την πίεση προκαλώντας την αποβολή των αλάτων από τον οργανισμό. Χρησιμοποιούνται επίσης ώρισμα καταπραυντικά που μειώνουν την πίεση με την ευνόικη τους επίδραση στην ψυχική κατάσταση του ασθενούς.

Κόλλα για σπασμένα οστά. — Μια νέα πλαστική κολλητική ουσία επιτρέπει τη συγκόλληση των σπασμένων οστών, σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Σήμερα, ένα σπασμένο πόδι κρατεί τον τραυματία στο κρεβάτι περισσότερο από ένα μήνα. Με τη νέα μέθοδο συγκόλλησης, ο ασθενής μπορεί να περπατήσει σε τρεις μέρες. Η πλαστική κόλλα σκληρύνεται σε 48 ώρες και αντικαθίσταται σιγά - σιγά από νέα οστεοφυία, μέσα σε 18 μήνες.

Ριφομικίνη. — 'Από την 'Ιταλία, μας έρχεται ένα καινούργιο αντιβιοτικό. 'Ωνομάστηκε «ριφομικίνη» και είναι εξαιρετικά αποτελεσματικό για τις ασθένειες της χολής και τις μολύνσεις του παχέος εντέρου. Δοκιμάστηκε με επιτυχία στα 'Ιταλικά νοσοκομεία και κυκλοφορεί κιάλας στην 'Ιταλία και στις 'Ηνωμένες Πολιτείες. Κατασκευάστηκε από ένα φαρμακευτικό εργοστάσιο του Μιλάνου.

Αντιτραχωματικό έμβολιο. — Με τη συνεργασία 'Αμερικανών και Κινέζων έθνικιστών επιστημόνων, ανακαλύφθηκε πρόσφατα ένα έμβολιο κατά του τραχωματός, μιας εξαιρετικά διαδεδομένης ασθένειας των ματιών. Το τραχωμα προσβάλλει κάθε χρόνο πάνω από 400 εκατομμύρια ανθρώπους σ' όλο τον κόσμο. Είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο στις υπανάπτυκτες χώρες, όπου οί συνθήκες υγιεινής είναι πρωτόγονες. Είναι ασθένεια ενοχλητική που σε ώριμους οδηγεί σε περιπτώσεις που οδηγεί στην τύφλωση. Οί επιστήμονες κατόρθωσαν ν' απομονώσουν τον ιό που προκαλεί το τραχωμα. Το έμβολιο που ανακάλυψαν, βρίσκεται ακόμα στο πειραματικό στάδιο, αλλ' υπάρχουν βάσιμες ελπίδες, ότι θ' αποδειχθεί αποτελεσματικό.

Αυτό είναι το μοντέλο ενός καινούργιου ελικοπτερου που κατασκευάζεται τώρα στην 'Αγγλία. Έχει το παράξενο σχήμα ενός βατραχίου και πρόκειται να χρησιμεύσει στον αγγλικό στρατό για τις νοσοκομειακές μεταφορές. Μπορεί να περιλάβει ένα ολόκληρο χειρουργείο έκτακτης ανάγκης. Θα προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες ακόμα και στις ειρηνικές περιόδους στις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης (πλημμύρες, σεισμοί κλπ.)

Η ΑΦΡΙΚΗ Συναίει!

2.- ΤΑ ΤΥΜΠΑΝΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Του διασήμου ιστορικού
JOHN GUNTHER

Η ιστορία της Αφρικής αρχίζει από τα πανάρχαια χρόνια, άλλ' όπως η αφρικανική ήπειρος είναι γεμάτη γεωγραφικές αντιθέσεις, έτσι και η αφρικανική ιστορία είναι γεμάτη μεταπτώσεις χωρίς εξέλικτική ένότητα. Αφρικανός ήταν ο διβλικός Μωϋσής, όπως αφρικανός ήταν ο στρατάρχης Γιάν Σμάτς. Η βασίλισσα του Σαββά ήταν αφρικανίδα, όπως αφρικανός είναι ο συνταγματάρχης Νάσσερ. Ο Άννιβας ήταν αφρικανός, όπως και ο Ένκρουμάχ, ο πρωθυπουργός μιάς από τις νεώτερες δημοκρατίες του κόσμου, της Γκάνα, που λεγόταν άλλοτε Χρυσή Ακτή. Όλοι αυτοί ήταν αφρικανοί, αλλά πόση ποικιλία ιστορικών παραδόσεων κρύβεται πίσω απ' αυτές τις προσωπικότητες.

ΚΑΝΕΙΣ δεν ξέρει πότε και πώς άρχισε η ιστορία της Αφρικής, από πού ήρθαν και ποιοι ακριβώς ήταν οι πρώτοι κάτοικοι της Μαύρης Ηπείρου. Στην Ισημερινή Αφρική κατοικούσαν πιθανότατα, στα προϊστορικά χρόνια, μικρόσωμοι άνθρωποι με μαύρη επιδερμίδα που έχτισαν τους πρώτους οικισμούς στις παραποτάμιες κοιλάδες ή τα αδιαπέραστα τροπικά δάση που έβριθαν από άγρια θηρία, ελέφαντες, γορίλλες και ιπποποτάμους.

Οι ανθρωπολόγοι πιστεύουν σήμερα ότι η Αφρική, και όχι η Κεντρική Ασία, υπήρξε το λίκνο της ανθρωπότητας. Η Αφρική είναι η χώρα των μεγάλων ανθρωποειδών πιθήκων που εξελίχθηκαν σε λογικά πλάσματα. Πρόσφατα, βρέθηκαν στο Τράνσβαλ οι σκελετοί ανθρωπομόρφων πιθήκων που έζησαν πριν από 750.000 χρόνια. Ίσως αυτοί οι «ημιάνθρωποι» να υπήρξαν οι πρόγονοι όλων των ανθρώπων.

Η Αφρική, έως τα σχετικά πρόσφατα χρόνια, υπήρξε η πιο απομονωμένη και λιγότερο γνωστή από τις ηπείρους, αν εξαιρέσουμε τα μεσογειακά της παράλια και μερικές περιοχές στην ανατολική και τη δυτική ακτή. Η Ισημερινή Αφρική δεν εξερευνίστηκε παρά μόνο στα μέσα του περασμένου αιώνα. Η Βόρειος Αφρική είχε γνωρίσει, πολύ πριν, μια σειρά διαδοχικών κατακτήσεων και οι Βρετανοί και οι Ολλανδοί είχαν ιδρύσει, αρκετά νωρίς, μερικές αποικίες στη Νότιο Αφρική. Αλλά όλες οι τεράστεις εκτάσεις ανάμεσα σ' αυτά τα δυο άκρα, ήταν «γνωστή γη» για τους Ευρωπαίους. Η περιφέρεια της Μαύρης Ηπείρου είχε από πορθηθεί σε ώριμα σημεία, άλλ' η καρδιά της είχε μείνει άμολυντη από ξένες εισβολές.

Γύρω στα 1870 άρχισε η μεγάλη εξόρμηση των Ευρωπαίων για την κατάκτηση της Αφρικής, εκτός από τη Λιβερία και την Αιθιοπία, είχε διαιρεθεί σε αποικιακούς κλήρους μεταξύ των Ευρωπαϊκών δυνάμεων, μεγάλων και μικρών. Βρετανοί, Γάλλοι, Γερμανοί, Ιταλοί, Τούρκοι, Άραβες, Βέλγοι, Ισπανοί και Πορτογάλοι είχαν μοιραστεί τα κομμάτια της.

Σήμερα, διακρίνουμε τουλάχιστον τρεις διαφορετικές Αφρικές — τη Βόρειο Αφρική, την Ισημερινή Αφρική και τη Νότιο Αφρική. Θ' αποπλοήσουμε τα πράγματα εξετάζοντας την κάθε μία χωριστά.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ και ο πολιτισμός της Βόρειας Αφρικής πηγάζουν από την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Μόνο από γεωγραφική άποψη μπορεί το κομμάτι αυτό να ονομασθεί «Αφρική». Στην Ελληνορωμαϊκή εποχή η βόρειος Αφρική ήταν περισσότερο «Ευρώπη» από τη Σκανδιναβία ή τα βρετανικά νησιά. Η Τυνησία ήταν ο σιτοβολώνας της Ρώμης και, αιώνες αργότερα ένα μέρος του Μαρόκου ανήκε στην Ισπανία. Ακόμα και σήμερα, οι παράλιες περιοχές της Αλγερίας, της Λιβύης και της Αιγύπτου δε διαφέρουν και πολύ από τη Σικελία, την Ελλάδα, ή την Εγγύς Ανατολή. Η Νεώτερη εποχή ένωσε όλες αυτές τις χώρες σ' ένα σύνολο.

Η Αίγυπτος είναι, και υπήρξε πάντα, η σπουδαιότερη βορειοαφρικανική χώρα. Στην Αίγυπτο άνησε ο πρώτος μεγάλος πολιτισμός του κόσμου. Η ιστορία της αρχίζει πριν από έξη χιλιάδες χρόνια. Είναι ουσιαστικά μια ιστορία διαδοχικών κατακτήσεων, που συμβολίζει τη μοίρα όλκληρης της ηπείρου. Από το 525 π.Χ. ως το 1936 μ.Χ., επί δυνάμει χιλιάδες χρόνια περίπου, η χώρα διοικούνταν χωρίς διακοπή από τους Αιθίοπες, τους Πέρσες, τους Έλληνες, τους Ρωμαίους, τους Άραβες, τους Τούρκους, τους Μαμελούκους, τους Γάλλους και τους Άγγλους. Όλες αυτές οι κατακτήσεις άφησαν τα ίχνη τους στην εύφορη αιγυπτιακή γη.

Με τη χώρα αυτή έχουν συνδεθεί μεγάλα όνόματα και μεγάλα γεγονότα που επιζούν στη μνήμη ακόμα και του πιο ανιστόρητου ανθρώπου. Ο Χέωφ είναι ένα παράδειγμα. Η μεγάλη πυρραμίδα του που χτίστηκε τέσσερις χιλιάδες χρόνια προ Χριστού και υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους αρχιτεκτονικούς άθλους της ανθρωπότητας, σώζεται ακόμα. Έπειτα είναι ο Τουταγχαμάν, ο νεαρός βασιλιάς που η ανακάλυψη του πολύχρονου τάφου του το 1922 έκανε πάταγο. Ένα άλλο μεγάλο όνομα είναι ο Φαραώ Ραμσής ο Β', που η μεγαλόπρεπη μορφή του συνδέεται με τη λαμπρότερη περίοδο της αιγυπτιακής ιστορίας. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε το βιβλικό Ιωσήφ, που τον πούλησαν οι αδελφοί του σκλάβο στην Αίγυπτο για να γίνη αργότερα κυρίαρχος της χώρας, ούτε το θρυλικό Μωϋσή που ώδηγησε τον «έκλεκτό λαό του Κυρίου» στη χώρα των πατέρων του, μέσα από την Ερυθρά Θάλασσα. Έξ' ίσου πασίγνωστα είναι και τα δνόμενα των κατακτητών της Αιγύπτου: Ο Μέγας Αλέξανδρος, που έδωσε τ' όνομά του στο μεγαλύτερο λιμάνι της Αιγύπτου. Ο Ιούλιος Καίσαρ, που έδωσε ένα νόμο γιό στην Κλεοπάτρα, Ελληνίδα βασίλισσα της Αιγύπτου. Ο Ναπολέων, που άνοιξε το δρόμο των γαλλικών αποικιακών κατακτήσεων, και ώραματίστηκε τη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ.

Το 1869, έβδομηντα ένα χρόνια με-

τά τη ναπολεόντεια κατάκτηση, ο εθνικός άθλος της διώρυγας του Σουέζ πραγματοποιήθηκε από έναν άλλο Γάλλο, τον Φερδινάνδο Λεσσέφ.

Η νεώτερη αιγυπτιακή ιστορία, αρχίζει με τον Μεχμέτ Αλή, έναν Άλβανό μουσουλμάνο, που δεν είχε ούτε σταγόνα αιγυπτιακού αίματος. Οι Τούρκοι τον έστειλε εκεί για ν' αποκρούσει τον Ναπολέοντα, αλλά κατάφερε να ιδρύσει μια ανεξάρτητη δυναστεία, που τελείωσε άδοξα με την εκθρόνιση του Φαρούκ πριν από λίγα χρόνια. Οι Άγγλοι εισέβαλαν στην Αίγυπτο το 882 για να «προστατεύσουν» τη διώρυγα του Σουέζ. Άλλ' ο αιγυπτιακός εθνικισμός είχε γεννηθεί. Στα επόμενα πενήντα χρόνια ανδρώθηκε και τέλος ξέσπασε το

από το 1956 το Σουδάν είναι ανεξάρτητο κράτος.

Στα μεσογειακά παράλια της Αφρικής, η Λιβύη, άλλοτε ιταλική αποικία, είναι ένα από τα νεώτερα ανεξάρτητα κράτη του κόσμου. Ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο βασίλειο την 1η Ιανουαρίου 1952, αφού γνώρισε αμέτρητες κατακτήσεις από ξένους λαούς. Αρχικά, η Λιβύη ήταν η χώρα των Βερβέρων, ενός νομαδικού λαού της Αφρικής. Κατόπιν ήρθαν οι Φοινίκες (από τη γειτονική Καρχηδόνα) και οι Έλληνες που ίδρυσαν, το 631 π.Χ. την Κυρήνη. Αργότερα κατακτήθηκε από τους Βανδάλους, τους Άραβες, τους Νορμανδούς της Σικελίας, τους Ισπανούς, τους Ίπποτες της Μάλτας, τους Ιταλούς, τους

1936, όταν οι Άγγλοι υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν την Αίγυπτο. Το 1950 η Αγγλία εγκατέλειψε και την κυριαρχία της στην περιοχή του Σουέζ. Το 1956 η διώρυγα εθνικοποιήθηκε από τον Νάσσερ, έπειτα από ένα σύντομο «πόλεμο», που γελοιοποίησε τους Άγγλους. Η Αίγυπτος, έπειτα από εικοσιπέντε αιώνες ξένης κυριαρχίας, κατέκτησε τελικά την ελευθερία της.

Δυτικά της Αιγύπτου απλώνεται η Σαχάρα, μια απέραντη «θάλασσα από άμμο», που χωρίζει τη βόρεια από την ισημερινή Αφρική. Το Σουδάν βρίσκεται στις ανατολικές παρυφές της.

Επί πολλούς αιώνες το Σουδάν υπήρξε το προπύργιο του μαμαθανικού φανατισμού. Κατακτήθηκε το 1899 από την Αγγλία και την Αίγυπτο και οργανώθηκε ως «συγκυριαρχία» των δυο δυνάμεων με το όνομα Αγγλοαιγυπτιακό Σουδάν. Το 1953 η Αγγλία παραιτήθηκε από τα δικαιώματά της και

Γερμανούς (κατά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο), τους Βρετανούς. Μετά τον πόλεμο η Λιβύη, έτέθη υπό την έντολη των Ηνωμένων Εθνών. Τελικά οι μεγάλες δυνάμεις, ανεγνώρισαν την ανεξαρτησία της.

Η Τυνησία, δυτικά της Λιβύης, έχει μια παράξενη ιστορία. Γύρω στα 800 π.Χ. ναυτική από τη Φοινίκη, ίδρυσαν εκεί μια ισχυρότατη πολιτεία, την Καρχηδόνα, που, έπειτα από μερικούς αιώνες, είχε την ατυχία να περιπλέκει σε μακρούς και καταστρεπτικούς πολέμους με τη Ρώμη. Ένας μεγάλος Καρχηδόνιος στρατηγός, ο Αννίβας, πέρασε με τους ελέφαντες του στην Ιταλία και έφτασε ως τις πόλεις της Ρώμης. Αλλ' οι Ρωμαίοι δεν έλυγξαν. Έπειτα από τον τρίτο Καρχηδόνα κατεστράφη εκ θεμελίων. Σήμερα δε σώζονται ούτε τα ερείπιά της.

Τον έβδομο αιώνα μ.Χ., άρχισαν οι

αράβικες κατακτήσεις. Ολόκληρο το βόρειο τμήμα της Αφρικής, από τη Ζανζιβάρη, την Κένυα και την Αίγυπτο ως το Μαρόκο, τη Νιγηρία και το Δακάρ, εξισλαμίσθηκε. Η μόνη περιοχή που αντιστάθηκε στο μαμαθανικό κύμα, ήταν η Αδυσσηνία (Αιθιοπία). Οι πολιτιστικές επιδράσεις των Φοινίκων, των Ελλήνων και των Ρωμαίων, σαρώθηκαν από την όρμη του Ισλάμ σ' όλη τη Βόρειο Αφρική.

Για πολλούς αιώνες η Τυνησία ανήκε τυπικά στους Τούρκους, αλλ' ουσιαστικά την εκυβερνούσαν οι Βερβέροι πειρατές. Από το 1881 έγινε γαλλική αποικία. Έπειτα από πολλά χρόνια ανταποικιακού αναδρασμού, η Τυνησία έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1956. Ο σημερινός ηγέτης της, ο Χαμπίμπ Μπουργκίμπα, είναι ένας από τους μετριοπαθέστερους και πιο μορφωμένους Αφρικανούς πολιτικούς.

Η Αλγερία, λίγο δυτικότερα, είναι μια χώρα που απασχολεί συχνά τους τίτλους των εφημερίδων τα τελευταία χρόνια Διοικητικά, αποτελεί τμήμα του γαλλικού μητροπολιτικού εδάφους. Ένα εκατομμύριο Γάλλοι ζουν εκεί, αλλά οι Άραβες είναι πολύ περισσότεροι. Οι Αλγερίνοι επαναστάτησαν κατά της Γαλλίας το 1954.

Η Αλγερία, ως τον περασμένο αιώνα, υπήρξε κέντρο του δουλεμπορίου και σχεδόν απόρρητο όχυρο των Βερβέρων πειρατών. Η νεώτερη ιστορία της, άρχισε μ' ένα κωμικό επεισόδιο: Το 1827 ένας Αλγερίνος μπέης, χτύπησε τη μύτη του Γάλλου προξένου με την... ξεμυλιάστρα του. Οι Γάλλοι έστειλαν αμέσως ένα εκστρατευτικό σώμα και η πολυτιμή γαλλική μύτη πληρώθηκε με την ανεξαρτησία της χώρας. Αλλά μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, οι Αλγερίνοι σκέφθηκαν, ίσως, πώς είχαν πληρώσει αρκετά ακριβά τη μύτη του προξένου και άρχισαν να διεκδικούν την ελευθερία τους. Η αιματοχυσία στην Αλγερία θα συνεχισθεί ίσως αρκετά χρόνια ακόμα, παρ' ότι προσπάθειες του προέδρου Ντε Γκώλ, να βρεί μια λύση στο άκανθώδες αυτό πρόβλημα.

Το Μαρόκο, μια άραία κι' εύφορη χώρα, απλώνεται από τις ακτές της Μεσογείου ως τις ακτές του Ατλαντικού. Ο αρχικός πληθυσμός του ήταν Βερβερικός, αλλά κατακτήθηκε από τους Άραβες τον όγδοο αιώνα μ.Χ. Από τότε, το Μαρόκο έμεινε, θεωρητικά τουλάχιστον, ανεξάρτητο ως το 1912, όποτε κατελήφθη από τους Γάλλους. Ένας μεγάλος σουλτάνος, ο Μουλάι Ισμαήλ καθόταν στο θρόνο του Μαρόκου, όταν στη Γαλλία βασιλεύε ο Λουδοβίκος 14ος. Οι δυο χώρες βρίσκονταν τότε σε πολύ καλές διπλωματικές σχέσεις και ο Μουλάι Ισμαήλ, για να εκδηλώσει τα φιλικά του αισθήματα, ζήτησε από το Λουδοβίκο 14ο να του στείλει μια από τις κόρες του για το σουλτανικό χαρέμι! Η αίτηση απερρίφθη με πολύ διπλωματικότητα. Μετά το θάνατο του Μουλάι Ισμαήλ, η χώρα άρχισε να παρακμάζει και αργότερα έγινε το μήλο της έριδος μεταξύ των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων της Ευρώπης. Η Γαλλία πρόλαβε και την άρπαξε το 1912, αλλά το 1954 αναγκάσθηκε ν' αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της.

Προτού μιλήσουμε για την Ισημερινή Αφρική πρέπει να πούμε δυο λόγια για την Αιθιοπία, μ' όλο που η χώρα αυτή δεν ανήκει γεωγραφικά στη Βόρειο Αφρική. Όπως η Αίγυπτος, η Αιθιοπία έχει μια μακρά ιστορία. Είναι η μόνη χριστιανική χώρα της Αφρικής (μονοφυσιτικού δόγματος).

Λέγεται ότι ο βασιλιάς Σολομών, που έθεσε πολύ τυφρές σχέσεις με

τη βασίλισσα του Σαββά, δηλαδή της 'Αβυσσινίας ή Αιθιοπίας. Η βασίλισσα του Σαββά επισκέφθηκε τον Σολομώντα γύρω στο 1000 π.Χ. και απέκτησε ένα γιο από αυτόν. Ο γιος της έγινε ο βασιλιάς Μενελίκ ο Α', ο θρυλικός ιδρυτής της αυτοκρατορικής δυναστείας από την οποία κατάγεται ο σημερινός βασιλιάς Χαίλε Σελασιέ.

Στα μεσαιωνικά χρόνια, ένας μυστηριώδης Ευρωπαίος τυχοδιώκτης, ο Πρέστερ Τζών, κατάφερε, άγνωστο με ποιά μέσα, να καθήσει στο θρόνο της Αιθιοπίας. Ήταν ένας εξωμότης ιερέας που το όνομά του έγινε θρυλικό στην Ευρώπη. Παντρεύθηκε μιά απόγονο της δυναστείας του Μενελίκ και βασίλευσε ως «Δαυίδ» ο Β' της 'Αβυσσινίας. Ο Χαίλε Σελασιέ, είναι απόγονός του.

ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

ΟΙ Καραχιδόνιοι και οι Έλληνες, ήταν οι πρώτοι που προσέγγισαν στις ακτές της Ισημερινής Αφρικής, της Αφρικής που αρχίζει άμέσως κάτω από τους άμους της Σαχάρας. Χίλια χρόνια αργότερα, άρχισαν οι πολυμερές και γόνιμες εξερευνησεις των Πορτογάλων θαλασσοπόρων. Ο Βαρθολομαίος Διάκ, παρέκαμψε το ακρωτήριο της Καλής 'Ελπίδος το 1488, τέσσερα χρόνια πριν από την ανακάλυψη της Αμερικής από τον Κολόμβο. Το 1498, ο Βάσκο ντ' Γκάμα, ένας από τους πολυμερέστερους ναυτικούς που έζησαν ποτέ, προσέγγισε στην Κένυα πλέοντας προς τις Ινδίες. Κατόπιν ακολούθησαν οι Ολλανδοί, οι Δανοί, οι Ισπανοί, οι Γάλλοι, οι Βρετανοί και οι Εξερευνητές.

Η κυρίαρχη νότα στην ιστορία της Μαύρης Αφρικής από το 1560 ως το 1800 και αργότερα, ήταν το δουλεμπόριο. Ευρωπαίοι τυχοδιώκτες έκαναν επιδρομές και άρπαζαν νέγρους δούλους, σε όλο το μήκος των δυτικών ακτών. Οι Άραβες έκαναν το ίδιο από την πλευρά της 'Ερυθράς Θάλασσας και του Ινδικού Ωκεανού. Οι Ευρωπαίοι πουλούσαν τους δούλους στις 'Ηνωμένες Πολιτείες και στη Νότιο Αμερική. Οι Άραβες τους πουλούσαν στην Τουρκία, στην Αίγυπτο και στη Μέση Ανατολή.

Σήμερα τα 10% του πληθυσμού των 'Ηνωμένων Πολιτειών, είναι νέγροι. Προέρχονται όλοι από την Ισημερινή Αφρική. Στη Νότιο και στην Κεντρική Αμερική το ποσοστό των νέγρων, είναι ακόμα μεγαλύτερο, αλλά στί χώρες αυτές, όπου δεν υπάρχουν φυλετικές διακρίσεις, έχει γίνει ευρύτατη επιμιξία και οι απόγονοι των Αφρικανών δούλων, είναι όλοι μιγάδες. Αυτή η περίπτωση του δουλεμπορίου στην Αφρική, είναι μία από τις μελανές κηλίδες στην ιστορία της ανθρωπότητας. Σε δέκα νέγρους που συνελαμβάνοντο στην Αφρική, μόνον οι τρεις έφταναν ζωντανοί στην Αμερική. Άλλα παρ' όλα αυτά, το δουλεμπόριο ήταν αποδοτικό. Οι έμποροι αγόραζαν τους δούλους στη Νιγηρία «δυο λίρες το κομμάτι» και τους πουλούσαν στην Αμερική για 65 λίρες.

Δυο σύγχρονες αφρικανικές χώρες, η Σιέρρα Λεόνε και η Λιβερία, οφείλουν την ύπαρξή τους στο δουλεμπόριο. Η Σιέρρα Λεόνε, ιδρύθηκε ειδικά για τους απελευθερωμένους δούλους των βρετανικών έδαφών. Η Λιβερία για τους απελευθερωμένους δούλους της Αμερικής, μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Η Μονρόβια, πρωτεύουσα της Λιβερίας, πήρε τ' όνομά της από τον πρόεδρο Μονρόε. Το παράδειγμα είναι ότι, ως το

1930, μερικοί από τους ηγέτες της Λιβερίας, απελευθερωμένοι δούλοι οι ίδιοι, είχαν ανακαλύψει ως πηγή πλουτισμού το... δουλεμπόριο!

Στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, άνοιξε η μεγάλη περίοδος των εξερευνησεων στο έσωτερικό της Αφρικής. Επιστήμονες, ιεραπόστολοι ή απλοί έραστές της περιπέτειας, συνέβαλαν όλοι, συχνά με κίνδυνο της ζωής τους, στη χαρτογράφηση γραφική μελέτη και τη χαρτογράφηση της άγνωστης αυτής γής. Όνόματα, όπως του Λίβιγκσταντ και του Στάνλεϋ, έχουν γίνει θρυλικά στην ιστορία των αφρικανικών εξερευνησεων. Ο Λίβιγκσταντ, άρχισε τις εξερευνητικές του το 1849 και διέσχισε όλη τη Μαύρη 'Ηπειρο από τον Ινδικό ως τον Ατλαντικό Ωκεανό. Το 1872, τα ίχνη του χάθηκαν και ο Στάνλεϋ, ένας Άμερικανός δημοσιογράφος, ώργάνωσε μιά αποστολή για να τον σώσει. Τον ξαναβρήκε και συνέχισαν μαζί τις εξερευνητικές για πολλά χρόνια ακόμα. Ο Λίβιγκσταντ ήταν ιεραπόστολος. Αμέτρητοι άλλοι ιεραπόστολοι ακολούθησαν τα ίχνη του. Έφεραν μαζί τους δυο πολύτιμα αγαθά: το κινίνο και την εκπαίδευση. Το έργο των ιεραποστόλων — ή καταπολέμηση των άσθενείων και η διάδοση της μορφώσεως — είχε ανεκτίμητη αξία για την εξέλιξη της Αφρικής.

Το δυστύχημα είναι, ότι πίσω από τον εξερευνητή και τον ιεραπόστολο, έρχεται συνήθως ο άδίσταχτος άποικιοκράτης. Η περίοδος της άποικιακής κατακτησεως της Αφρικής, κράτησε ως τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Ήταν μία περίοδος, που χαρακτηρίζεται από «φιλαργυρία, προδοτικότητα, υποκρισία και άμνηστια», όπως έγραψε ένας Ευρωπαίος ιστορικός. Η άποικιοκρατική τακτική, ήταν απλή: Μερικοί πράκτορες της ένδοξηρομένης δυνάμεως έμπαιναν σε μία περιοχή, έστηναν μία σημαία, εξαγόραζαν τους ιθαγενείς φυλάρχους με... γυάλινες χάνδρες ή καθρέφτες της τσέπης και το έδαφος ανακηρύσσονταν διενώς ως «κτήση». Οι άλλες δυνάμεις, ήταν υποχρεωμένες ν' αναγνωρίσουν το τελεσμένο γεγονός, εκτός αν ήθελαν να καταφύγουν σε πόλεμο. Τεράστιες περιοχές «κατακτήθηκαν» μ' αυτό τον τρόπο από τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις που δεν είχαν ούτε καν το άμφιβολο επιχείρημα, ότι τις κατέκτησαν με το αίμα τους.

Η Κένυα υπήρξε δημιούργημα των βρετανικών εμπορικών συμφερόντων. Η αγγλική 'Εταιρία της Ανατολικής Αφρικής είχε ιδρύσει εκεί μερικούς εμπορικούς σταθμούς. Η αγγλική κυβέρνηση αναγκάστηκε το 1900 να κηρύξει την Κένυα άποικιακό έδαφος για να προστατεύσει τα συμφέροντα της εταιρίας από τη γερμανική διείσδυση. Η επίσημη δικαιολογία, ήταν η εξέλιψη των ύπολειμμάτων του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική. Σήμερα, η αναλογία λευκών και μαύρων στην Κένυα, είναι ένας λευκός προς 132 νέγρους. Παρ' όλα αυτά, οι Άγγλοι φαίνεται ότι κρατούνται ακόμα γερά στην Κένυα, παρά την αιματηρή εξέγερση των Μάου - Μάου το 1952.

Νοτίως της Κένυας βρίσκεται η Ταγκανίκα, που υπήρξε γερμανική άποικία ως το 1919. Κατόπιν περιήλθε στους Άγγλους. Σήμερα διοικείται από τους Άγγλους ως «έδαφος υπό έντολήν» των 'Ηνωμένων Έθνών.

Στις δυτικές ακτές της Ισημερινής Αφρικής, υπάρχουν σήμερα δυο κράτη, η Νιγηρία και η Γκάνα (Χρυσή Ακτή), που ήταν άλλοτε αγγλικά προτεκτορά-

τα. Η Γκάνα έγινε μέρος του ΟΗΕ πριν από μερικά χρόνια, η Νιγηρία θα ανακηρυχθεί ανεξάρτητη το 1960.

Η μεγαλύτερη άποικία της Ισημερινής Αφρικής, είναι το Βελγικό Κονγκό. Είναι μία τεράστια περιοχή, σχεδόν ίση σ' έκταση με τις Ινδίες, και 77 φορές μεγαλύτερη από το Βέλγιο. Το Κονγκό, ως το 1908, υπήρξε το μεγαλύτερο ιδιωτικό τσιφλικι που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Άνηκε προσωπικά στο βασιλιά Λεοπόλδο και όχι στο βελγικό κράτος. Ο Λεοπόλδος ήταν άπληστος και φιλόδοξος άνθρωπος. Έκμεταλλεύθηκε τους ιθαγενείς δουλοπαροίκους του κατά τρόπον άπάνθρωπο. Ακόμα και στο Βέλγιο η κοινή γνώμη, είχε εξεγερθεί εναντίον του και το 1908 αναγκάστηκε να «διώξει» το κτήμα του στο βελγικό κράτος. Άλλ' όπως απέδειξαν οι πρόσφατες αντιευρωπαϊκές εκδηλώσεις των ιθαγενών, οι Βέλγοι διοικητικοί υπάλληλοι δεν υπήρξαν πολύ καλύτεροι από τους έπιστάτες του Λεοπόλδου.

Οι γαλλικές κτήσεις στην Ισημερινή Αφρική, είναι κάτω από προοδευμένες πολιτικές από τις βελγικές και άναταράσσονται σήμερα από έθνικιστικό πνεύμα. Η γαλλική Γουινέα, έπαφελήθηκε από την προσφορά ανεξαρτησίας του προέδρου Ντέ Γκώλ και άποσχίσθηκε από τη Γαλλική Ένωση το 1958. Η Γουινέα και η γειτονική Γκάνα, σχεδιάζουν να ενώσουν όμοσπονδιακά. Όλη η Ισημερινή Αφρική δρίσκεται σήμερα σε έθνικιστικό άναδρασμό που προκαλεί πολλούς πονοκέφαλους στις άποικιακές δυνάμεις.

ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

ΤΟ 1652 ένας γιατρός όλλανδικού πλοίου, ο Γιαν Βαν Ρίμπεκ, έδωσε στο Ακρωτήριο της Καλής 'Ελπίδος ένα «σταθμό άναφορίας» για τα ταξίδια των Ολλανδών ναυτικών στις Ινδίες. Έτσι, άρχισε η ιστορία της νοτίου Αφρικής.

Πολλοί Ολλανδοί εγκαταστάθηκαν στο ακρωτήριο κατά τα χρόνια που άκολούθησαν, αλλά σύντομα έχασαν τους δεσμούς τους με τη μητέρα Ολλανδία και έγιναν γνωστοί ως Μπόερς. Το 1795 οι Άγγλοι κατέλαβαν το Ακρωτήριο για να προλάβουν το Ναπολέοντα που ήθελε να κάνει το ίδιο. Οι Μπόερς, που μισούσαν τους Άγγλους, μετανάστευσαν τότε προς το έσωτερικό της χώρας. Το 1899 ξέσπασε ο περίφημος «πόλεμος των Μπόερς» μεταξύ των Άγγλων του άκρωτηρίου και των Ολλανδών του έσωτερικού. Ο πόλεμος έληξε με νίκη των Άγγλων και άφησε κληρονομία στη διεθνή στρατιωτική όρολογία δυο πασίγνωστες λέξεις της διαλέκτου των Μπόερς: «ακί» και «κομάντος». Οχτώ χρόνια μετά τον πόλεμο οι Άγγλοι και οι Μπόερς συμφιλιώθηκαν και ένωσαν τις περιοχές τους σ' ένα κράτος, τη Νοτιοαφρικανική Ένωση, που είναι σήμερα μέρος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας.

Η Βόρειος και η Νότιος Ροδεσία άποτελούν, μαζί με τη Νυασαλάνδη, την «Κεντρική Αφρικανική Όμοσπονδία», που έλέγχεται σήμερα από τους Βρετανούς, αλλά δρίσκεται στο δρόμο της ανεξαρτησίας. Η Ροδεσία έχει πάρει τ' όνομά της από τον Σέσιλ Ρόουντς τον Άγγλο έκατομυριούχο που την ώργάνωσε για λογαριασμό του βρετανικού στέμματος.

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο το έθνικιστικό πνεύμα κυριαρχεί σχεδόν παντού στην Αφρική. Πάντως, ένας ΙΟΥΛΙΑΣ ΚΑΡΥΣ

Η ΜΗΧΑΝΗ ΠΟΥ ΤΡΕΧΕΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

C.H.WELLS

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

Ένας εφευρέτης, κατασκευάζει μία μηχανή που μπορεί να κινηθεί στο χρόνο, δηλαδή να μεταφέρει τον «Ταξιδιώτη» του Χρόνου» κατά βούληση στο παρελθόν ή στο μέλλον. Ο εφευρέτης επιδεικνύει τη μηχανή στους φίλους του, άλλ' εκείνοι είναι δύσπιστοι. Έπειτα από μία δοκιμάδα τους καλεί σε δείπνο και τους άφηγείται την καταπληκτική περιπέτεια του. Η μηχανή που τρέχει στο χρόνο τον μεταφέρει στο έτος 802.701 μ.Χ. Συνάντησε εκεί έναν παράξενο μικρόσωμο λαό, πολύ άφελ' και καλοκάρδο. Του έκαναν έντοψη οι περιέργες συνήθειές τους: ζούν όμαδικά σε μεγάλα πέτρινα κτίρια, τρέφονται μονάχα με καρπούς και είναι ντυμένοι με όμοιόμορφους χιτώνες ως το γόνατο. Είναι πολύ λεπτοκαμωμένοι και φιλόξενοι. Ο «Ταξιδιώτης του Χρόνου», έχει άφήσει τη μηχανή του κοντά στο χάλκινο θάβρο μίας μαρμάρινης Σφίγγας, άλλ' έπειτα από λίγο ανακαλύπτει ότι η μηχανή του έχει εξαφανισθεί. Το θάβρο της Σφίγγας είναι κούφιο και άποκτά τη δεκαετία ότι η μηχανή του είναι κλεισμένη εκεί μέσα. Οι μικρόσωμοι άνθρωποι δε θέλουν να τον βοηθήσουν. Ο «Ταξιδιώτης του Χρόνου» άποκτά μία φίλη, τη μικρή Γουήνα, της οποίας έσωσε τη ζωή. Το τέταρτο πρωί από την άφιξή του στον καινούργιο κόσμο, συναντά για πρώτη φορά ένα παράξενο πιθηκοειδές πλάσμα, που μόλις τον βλέπει, χάνεται σ' ένα πηγάδι. Η περιοχή είναι γεμάτη από δαθεία πηγάδια, που δεν μπορεί να καταλάβει τον προορισμό τους. Αργότερα μαθαίνει, πως η κοινωνία αυτή του μέλλοντος είναι χωρισμένη σε δυο όμαδες: Τους «Ελούς», που κατοικούν στην Ιπιφάνεια, και τους «Μάρλοκ», τα πιθηκοειδή πλάσματα που κατοικούν σε ύπόγειες στοές. Οι Μάρλοκ έχουν πάρει τη μηχανή του. Ο «Ταξιδιώτης του Χρόνου», άποφασίζει να κατέβη σ' ένα από τα μυστηριώδη πηγάδια, για να την αναζητήσει. Στις ύπόγειες στοές οι Μάρλοκ προσπαθούν να τον πιάσουν, αλλά κατορθώνει να ξεφύγει ανάδοντας τα τελευταία του σπέρτα. Οι Μάρλοκ τρομοκρατούνται από το φώς. Στην επίσκεψή του διαπιστώνει με φρίκη, ότι οι Μάρλοκ είναι σαρκοφάγοι και τρέφονται από τους 'Ελούς που συλλαμβάνουν στις νυκτερινές τους έπιδρομές. Άποφασίζει να ζητήσει ένα άσφαλές καταφύγιο σ' ένα έρειπωμένο παλάτι από πράσινη πορσελάνη. Η Γουήνα τον άκολουθεί.

6ον

ΚΟΙΤΑΞΑ με όκτο τη μικρή Γουήνα, που κοιμόταν άμέριμνα δίπλα μου. Ήταν κι' αυτή ένα νούμερο του τεράστιου κτηνοτροφικού κοπαδιού των Μάρλοκ, ήταν ένα υποψήφιο θύμα!

Γιατί φαίνεται, ότι κανένας από τους 'Ελούς δεν έγλύτωνε από το φρικτό τέλος στο τραπέζι των Μάρλοκ. Θυμήθηκα ότι δεν είχα δει ποτένα γερούμενος άνθρωπος. Οι 'Ελοί δεν πρόφταναν να γεράσουν, κανένας δεν πέδαινε από φυσικό θάνατο...

Ίσως, πριν από χιλιάδες χρόνια, οι Μάρλοκ τρέφονταν από άρουραίους και άλλα μικρά ζώα. Άλλά κάποτε θα είχαν άρχισει ν' αντιμετώπιζον έλλειψη τροφίμων. Τότε άρχισαν να τρώνε τους 'Ελούς. Και αυτός ήταν ο λόγος, που τους συντηρούσαν και τους προμήθευαν τα ρούχα και τ' άπαραίτητα είδη για τη ζωή τους. Οι 'Ελοί είχαν για τους Μάρλοκ, άξία κοπαδιού. Τους επέτρεπαν να ζούν και να πολλαπλασιάζονται, μόνο και μόνο για να καταλήθουν στο τραπέζι τους. Θυμήθηκα την παρατήρηση που είχα κάνει τις πρώτες μέρες, ότι δεν υπήρχαν πουσθενά νεκροταφεία για τους 'Ελούς. Τα νεκροταφεία τους ήταν το πεπτικό σύστημα των Μάρλοκ.

Μ' αυτές τις άνατριχιαστικές σκέψεις πέρασε η νύχτα. Οι Μάρλοκ μάς είχαν άφήσει άνεόχλητους, αλλά ως ποτέ;

Με τις πρώτες άκτίνες του ήλιου, ζύγνησα τη Γουήνα και κατεβήκαμε στο δάσος που ήταν τώρα καταπράσινο, φωτεινό και χαρούμενο. Συναντήσαμε κι' άλλους μικρόσωμους ανθρώπους που έπαιζαν άμέριμνο σά να μην είχε ποτέ υπάρξει η φοβερή νύχτα. Η Γουήνα χαροπιδούσε δίπλα μου όπως πάντα, μαζεύοντας λουλούδια. Δε φαινόταν να θυμάται τίποτα από τα χθεσινά.

Έπειτα από τη φοβερή μου άνακάλυψη, ήμουν πολύ άναποφάσιστος για το τι έπρεπε να κάνω. Πρώτα απ' όλα, δέβαια, έπρεπε να υπεραστίσω τον εαυτό μου. Τίποτα δεν άπέκλειε να είχα κι' εγώ την ίδια τύχη με τους 'Ελούς...

Άλλ' έπρεπε, έπίσης, να κάνω κάτι για τους μικρόσωμους ανθρώπους που η τραγική τους μοίρα με συγκινούσε. Μ' όλο που ήταν τόσο διαφορετικοί από μένα, ήταν ακόμα πολύ ανθρώπινοι και πολύ άξιαγάπητοι για ν' άνεχθεί κανείς άδιόφορα τη σκέψη, ότι θα γίνονταν όλοι άναπόφευκτα δορά των κανιβαλικών τεράτων.

Ήταν άπαραίτητο να εξασφαλίσω ένα καταφύγιο για τη νύχτα και να κατασκευάσω μερικά πρόχειρα όπλα από όσα κομμάτια μετάλλου μπορούσα να βρώ, ή έστω και μόνο από πέτρες. Η άνάγκη μου σε όπλα ήταν άμεση. Κατόπιν, ήλπιζα ότι θα βρώ κάποιον τρόπο για ν' ανάβω φωτιά κάθε νύχτα. Τίποτα δε θα ήταν πιο άποτελεσματικό εναντίον των Μάρλοκ από ένα άναμμένο δαδί. Τέλος, έπρεπε να βρώ έναν τρόπο για να σπάζω το μεταλλικό θάβρο της μαρμάρινης Σφίγγας. Ίσως να μπορούσα να βρώ ένα μεγάλο δοκάρι για να σφύροκοπήσω το θάβρο. Ήμουν σχεδόν βέβαιος, ότι αν κατάφερα να μπώ εκεί μέσα με την προστασία μίας φλόγας, θα μπορούσα, ά βρώ τη μηχανή μου και να ξεφύγω. Η μηχανή μου ήταν πολύ βαρεία και ήταν έπι-

δανο οι Μάρλοκ να την είχαν μετακινήσει σε μεγάλη άπόσταση μέσα στις στενές ύπόγειες σπράγγες.

Και άποφάσισα, αν όλα πήγαιναν καλά, να φέρω τη Γουήνα μαζί μου στον αιώνα μας. Με τα σχέδια αυτά στο μυαλό, συνέχισα την πορεία μου προς το παλάτι της πράσινης πορσελάνης που είχα διαλέξει, δεν ξέρω άκριβώς γιατί, ως τόπο κατοικίας και καταφύγιο μου κατά των Μάρλοκ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΦΤΑΣΑΜΕ, εγώ και η Γουήνα, στο παλάτι της πράσινης πορσελάνης γύρω στο μεσημέρι. Ήταν έρημο και έρειπωμένο. Η πρόσοψή του ήταν ξεφλουδισμένη, όλα τα τζάμια στα παράθυρα ήταν σπασμένα.

Ήταν χτισμένο πάνω σ' έναν ψηλό λόφο στους πρόποδες του όποιου, λίγο προς τα νοτιοδυτικά, κυλούσε ένα φαρδύ ποτάμι που χυνόταν λίγο πιο κάτω στη θάλασσα.

Η λάμψη του, από μακριά, δε με είχε άπατήσει: το παλάτι ήταν πραγματικά χτισμένο από πορσελάνη, δηλαδή τούβλα πορσελάνης σ' ένα μεταλλικό πλαίσιο. Στην πρόσοψη υπήρχε άκόμη μία μακροσκελής επιγραφή, γραμμένη σε γλώσσα και χαρακτήρες που δεν μπόρεσα να διαβάσω. Ζήτησα τα φώτα της Γουήνας, άλλ' ανέκαλυσά ότι δεν είχε ποτέ περάσει από το μυαλό της η ιδέα, ότι μπορούσαν να υπάρχουν στον κόσμο άνάγνωση και γραφή. Οι 'Ελοί, ήταν άναλφάβητοι.

Τα πελώρια θυρόφυλλα, ήταν σαρραβαλισμένα και όρθανόχτα. Μπαίνοντας, δε δρίκαμε το συνθισμένο στα κτίρια των 'Ελούς προβάλλω, αλλά ένα μακρύ διάδρομο που φωτιζόταν από πολλά παράθυρα στους τοίχους. Το έσωτερικό έμοιαζε με μουσείο. Οι πλάκες του δαπέδου ήταν σκεπασμένες με παχειά στρώματα σκόνης και έδώ και κεί ήταν πεταμένοι σφοί από διάφορα πράγματα, σκεπασμένα κι' αυτά με σκόνη.

Ανάμεσα στ' άλλα άντικείμενα ξεχώρισα κάτι που έμοιαζε με το κάτω μέρος ενός σκελετού. Πρέπει να ήταν από κάποιο πλάσμα που είχε εξαφανισθεί πρό πολλού, ίσως ένα προϊστορικό μεγαθήριο. Πιο κάτω βρήκα το κρανίο και τα όστα των άνω άκρων. Βρίσκονταν όλα σε κατάσταση άποσυνθέσεως. Πάρα κάτω ανέκαλυσά τα τεράστια κόκαλα ενός δροντοσαύρου.

Ήταν φανερό, ότι το κτίριο είχε χρησιμεύσει κάποτε ως μουσείο. Κατά μήκος των τοίχων υπήρχαν ακόμα μερικά ράφια και, καθορίζοντας τη σκόνη με το χέρι μου, βρήκα τις παλιές, συνθισμένες γυάλινες θήκες που χρησιμοποιούμε στην εποχή μας. Πρέπει να ήταν άεροστεγείς, αν έκρινα από την άριστη κατάσταση διατήρησεως των περιεχομένων τους.

Ο εύρωχος διάδρομος, όπου στεκόμαστε, πρέπει να ήταν το παλαιοντολογικό τμήμα του μουσείου αυτού που

λειτούργησε ποιος ξέρει σε πιά έποχή, πριν από πόσους αιώνες. Περιείχε μια θαυμάσια συλλογή προϊστορικών σκελετών και άλλων αντικειμένων. Ήταν όλα τόσο παλιά, ώστε πολλά διαλύονταν σε σκόνη μόλις πήγαιναν να τ' άγγιξω. Σε μερικά σημεία, οι θήκες είχαν μετακινηθεί σαν κάποιος να είχε ψάξει ανάμεσά τους. Ίσως οι Μάρλοκ να έρχονταν άλλοτε εδώ.

Αυτό το έρειπώμενο μνημείο μιάς περασμένης εποχής, μου είχε κινήσει τόσο το ενδιαφέρον, ώστε δε σκέφθηκα στην αρχή τις άπειροστές δυνατότητες, που μπορούσε να μου προσφέρει το περιεχόμενό του. Άκόμα και οι άνησυχίες μου για την τύχη της μηχανής που τρέχει στο χρόνο, είχαν ξεχασθεί εκείνη τη στιγμή.

"Αν έβρισκε κανείς από τις πελώριες διαστάσεις του, αυτό το παλάτι της πράσινης πορσελάνης που ήταν άλλοτε μουσείο, θα έπρεπε να περιέχει πολλά άλλα πράγματα εκτός από τα παλαιοντολογικά κειμήλια. Ίσως να περιείχε ιστορικές αθούσες, δεν αποκλείεται να υπήρχε κάπου και μια βιβλιοθήκη. Στις περιστάσεις που βρισκόμουν, αυτά θα μου ήταν πολύ περισσότερο χρήσιμα από τα άποσυντεθειμένα αντικείμενα της παλαιοντολογίας.

Έξερευνώντας το κτίριο, βρήκα μιαν άλλη αθούσα που άνοιγε κάθετα προς την πρώτη. Αυτή φαίνεται πως ήταν αφιερωμένη στην ορυκτολογία και βλέποντας σ' ένα ράφι ένα κομμάτι θειάφι, ο νους μου πήγε στην πυρίτιδα. Άλλα δε βρήκα πουθενά τέτοιο πράγμα. Δε βρήκα επίσης νιτρικά άλατα. Το θειάφι, ωστόσο, μ' έβαλε σε σκέψεις. Θα μπορούσε να μου φανεί χρήσιμο, αν και δεν ήξερα ακόμα πως. Τα υπόλοιπα αντικείμενα της αθούσας, μ' όλο που ήταν πολύ καλά διατηρημένα, δε μου κίνησαν την περιέργεια, γιατί δεν είμαι ειδικευμένος στην ορυκτολογία.

Προχώρησα σε μιαν αθούσα παράλληλη προς την προηγούμενη. Ήταν πολύ έρειπώμενη. Φαίνεται πως περιείχε εκθέματα σχετικά με τη δοτανική, αλλά τα πάντα είχαν γίνει αγνώριστα από την αποσύνθεση. Ένα τμήμα της ήταν αφιερωμένο στη ζωολογία. Και εδώ ή ίδια αποσύνθεση. Δεν έμειναν παρά μερικά γυάλινα δοχεία που φαίνεται πως κάποτε περιείχαν οινόπνευμα για τη διατήρηση των ζωολογικών εκθεμάτων. Άλλα τα πάντα είχαν γίνει σκόνη.

Κατόπιν φτάσαμε σε μιαν αθούσα κολοσιαίων διαστάσεων, αλλά με πολύ κακό φωτισμό. Από το ταβάνι κρέμονταν γυάλινοι γλόμποι, όλοι σπασμένοι. Έδώ βρισκόμουνά στο στοιχείο μου: Άπό τις δυο μεριές της αθούσας, ύψωνονταν τεράστιοι όγκοι μηχανημάτων. Ήταν όλα πολύ σκουριασμένα, σε πολλά σημεία σπασμένα, μερικά όμως φαίνονταν άκερα.

Ξέρετε πως έχω άδυναμία στις μηχανές και ήμουν άποφασισμένος να μείνω περισσότερο σ' αυτή την αθούσα για να τα εξετάσω με την ήσυχία μου. Ήθελα να καταλάβω σε τι χρησίμευε το κάθε μηχανήμα. Αισθανόμουν, ότι αν κατώρθωνα να λύσω αυτά τα αινίγματα, θ' άποκοτούσα ίσως κάποιο πλεονέκτημα στον άγώνα μου κατά των Μάρλοκ.

Ξαφνικά, ή Γουήνα ήρθε και κόλλησε στο πλευρό μου. Τάσο ξαφνικά, ώστε σχεδόν με ξάφνιασε. "Αν δεν είχε κάνει αυτή την κίνηση, ίσως δε θα είχα αντιληφθεί καθόλου ότι το δάπεδο της αθούσας ήταν κατηφορικό. Παρατήρησα, πως ή άκρη της ήταν κανονικά πάνω από την επιφάνεια του εδάφους, άλλ' όσο προχωρούσαμε προς το βάθος, το έδαφος ίσημιόταν άναγκαίως όσπου.

στο τέλος, τα παράθυρα ήταν δόλοτα θαμμένα μέσα σε στενούς φωταγωγούς. Είχα τόσο άφουσθεί στις μηχανές, ώστε δεν είχα προσέξει ότι το φως, όσο προχωρούσα προς το βάθος, γινόταν πιο άμυδρο. Το βάθος της αθούσας χανόταν σε πυκνό σκοτάδι. Πρόσεξα ότι στο σημείο αυτό, το δάπεδο δεν ήταν τόσο σκονισμένο. Έδώ και κεί διέκρινά ίχνη γυνών πελμάτων. Ήταν ίχνη των Μάρλοκ. Ό ένστικτώδης φόβος της Γουήνας, ξύπνησε και πάλι τις άνησυχίες μου.

Σκέφθηκα ότι έχανα τόν καιρό μου, εξετάζοντας τις άκατανόητες μηχανές. Ή ώρα είχε περάσει, σε λίγο θα ρχόταν ή νύχτα και δεν είχα ακόμα εξασφαλίσει ούτε καταφύγιο, ούτε όπλα, ούτε κανένα μέσο για ν' άναψω φωτιά. Και στό σκοτεινά βάθη της αθούσας, άκουσα τόν ίδιο παράξενο δόμβο που είχα άκούσει κατά την έπίσκεψή μου

ΓΥΝΑΙΚΟΚΡΑΤΙΑ

ΚΑΘΕ χρόνο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου, έρχονται στον κόσμο περισσότερα κορίτσια παρά άγόρια και πεθαίνουν περισσότεροι άνδρες παρά γυναίκες. Δηλαδή, όχι μόνο το ποσοστό γεννήσεων είναι μεγαλύτερο για τα κορίτσια παρά για τ' άγόρια, αλλά και το ποσοστό θνησιμότητας είναι μικρότερο για τις γυναίκες παρά για τους άνδρες.

Προς το παρόν, ή δημογραφική αυτή διαφορά, είναι άσημαντη. Όταν όμως το όριο της ανθρώπινης ζωής θα φθάσει τα εκατό χρόνια — και, με την πρόοδο της έπιστήμης, έλπίζεται ότι θα φθάσει σύντομα — οι άνθρωποι θα έχουν ν' αντιμετωπίσουν ένα όξύτατο κοινωνικό πρόβλημα. Γιατί τότε, ή άναλογία των φύλων θα είναι πέντε γυναίκες προς δυο άνδρες!

Φαίνεται πως ή φύση άποδίδει μεγαλύτερη αξία στο θηλυκό στοιχείο παρά στο άρσενικό. Ό γυναικείος οργανισμός είναι πιο περίπλοκος και πιο εύαίσθητος. Ό άνδρικός είναι ισχυρότερος. Άλλά παρ' όλα αυτά, το γυναικείο σώμα είναι πιο άνθεκτικό. Ή γυναίκα είναι όπως ένα καλάμι που λυγίζει στον άνεμο αλλά δε σπάει. Ό άνδρας είναι όπως ένα δυνατό δέντρο, που ώστόσο, ξεριζώνεται από την καταγίδα.

Επίσης, φαίνεται ότι το όριο των άναπαραγωγικών ικανοτήτων της γυναίκας αψάνεται ελαφρά, αλλά σταθερά. Τελευταία, άναέρθηκε ή περίπτωση μιάς γυναίκας στην Άγγλία, που τεκνοποίησε σε ηλικία 75 ετών και μιάς άλλης στη Νότιο Άφρική, που σε ηλικία 51 ετών άπέκτησε τετράδυμα.

Όπωςόδηποτε, ή δική μας γενιά δε φαίνεται να άπειλείται σοβαρά από τόν κίνδυνο της γυναικοκρατίας. Το πως θα λύσουν το κοινωνικό αυτό πρόβλημα οι έπόμενες γενεές, είναι άλλο ζήτημα. Ίσως θα χρειασθεί μια οικική άναθεώρηση του θεσμού του γάμου και ή καθιέρωση της πολυγαμίας. Άλλοιώς, έπί πέντε γυναικών οι τρεις θα ήταν καταδικασμένες να μείνουν γεροντοκόρες.

στις ύπόγειες σήραγγες. Οι Μάρλοκ, πρέπει να βρίσκονταν κάπου κοντά.

"Επείσα το χέρι της Γουήνας. "Επειτα, με μια ξαφνική έμπνευση, την άψαα και έτρεξα προς την πλησιέστερη μηχανή από την όποια έείχε ένα είδος μοχλού. "Επείσα το μοχλό και τόν κούνησα με όλη μου τη δύναμη. Ή Γουήνα, τρομαγμένη, στάθηκε στη μέση της αθούσας και άρχισε να σιγοκλαίει. Άλλά κατάλαβα επί τέλους να τόν ξεκολλήσω και πήγα πάλι κοντά στη Γουήνα, αυτή τη φορά ώπλισμένος μ' έναν κεφαλοθρούστη άρκετά γερό, φανταζόμουν, για τα κεφάλια των Μάρλοκ. Ήθελα πάρα πολύ να σκοτώσω έναν Μάρλοκ ή περισσότερους, αν μου τύχαιναν στο δρόμο μου. Θα σκεφτόσαστε, ίσως, πως ή έπιθυμία μου ήταν άπάνθρωπη, αλλά μου ήταν άδύνατο, στην κατάσταση που βρισκόμουν, να λογαριάσω τους Μάρλοκ ως ανθρώπινα πλάσματα. "Ετσι, θα ήθελα πολύ να τρέξω στο βάθος της αθούσας και να σπάσω μερικά κεφάλια, αλλά συγκρατήθηκα γιατί δεν έπρεπε ν' άφήσω τη Γουήνα μόνη της και, έκτός αυτού, ο άνοιχτός πόλεμος και ή αίματοχυσία, ίσως να περιώριζαν τις έλπίδες μου να ξαναβρώ τη μηχανή που τρέχει στο χρόνο.

Όπωςόδηποτε, με το σιδερένιο μοχλό στο ένα χέρι και τη Γουήνα στο άλλο, βγήκα απ' αυτή την αθούσα και μπήκα σε μιαν άλλη, ακόμα μεγαλύτερη, που στην πρώτη ματιά μου θύμισε κάτι σε στρατιωτική αθούσα τελετών με κουρελιασμένες σημαίες κρεμασμένες απ' τους τοίχους. Άλλά δεν ήταν σημαίες. Τα κουρέλια που κρέμονταν απ' τους τοίχους, ήταν τ' άπομεινάρια των βιβλίων μιάς τεράστιας βιβλιοθήκης. Και όλα αυτά τα κουρελόχαρτα, είχαν γίνει αδιάβαστα. Κάθε ίχνος τυπογραφικής μελάνης είχε σβυστεί από πάνω τους. "Αν ήμουν άσυγγραφείας, θα έβγαλα ίσως ένα ήηικό συμπέρασμα για τη ματαιότητα των έγκοσμών και ιδιαίτερα της λογοτεχνικής φιλοδοξίας. Άλλ' αν και δεν είμαι, δεν μπορούσα να μην αισθανθώ άπογοήτευση για τόν τεράστιο όγκο ανθρώπινου μόχθου που άντιπροσώπευαν αυτά τα βιβλία.

Κατόπιν, άνεβαίνοντας από μια φαρδιά σκάλα, φθάσαμε σε μιαν αθούσα που φαίνεται πως ήταν αφιερωμένη στην τεχνική χημεία. Είχα πολλές έλπίδες ότι εδώ θα εύρισκα κάτι χρήσιμο. Έκτός από τη μία της άκρη, όπου ή όροφή είχε καταρρεύσει, ή αθούσα ήταν καλά διατηρημένη. Έψαξα με ζήλο σε κάθε προθήκη που δεν ήταν σπασμένη.

Και τέλος, σε μιαν από τις άληθινά άεροστεγείς θήκες, βρήκα εκείνο που χρειαζόμουν περισσότερο από κάθε τί: ένα κουτί σπέρτα! Με πολύ χτυποκάρδι τα δοκίμασα. Ήταν σε άρίστη κατάσταση, χωρίς ίχνος ύγρασίας, και άναβαν.

Στράφηκα προς τη Γουήνα: — Χόρεψε, μικρή Γουήνα, χόρεψε! της φώναξα, γεμάτος ένθουσιασμό, στη γλώσσα της.

Τώρα είχα ένα όπλο, ένα άληθινά άποτελεσματικό όπλο, ενάντια στα φριχτά πλάσματα που τόσο φοβόμαστε! Ή Γουήνα δεν περίμενε να της τó πω δεύτερη φορά: "Άρχισε να χορεύει και μαζί της, γεμάτος χαρά, άρχισα να χορεύω και γώ.

Σκέπτομαι τώρα πόσο παράξενο ήταν αυτό το γεγονός, ότι ένα μικρό κουτί σπέρτα είχε διασωθεί άνέπαφο έπί τόσες χιλιάδες χρόνια για να φτάσει στα χέρια μου σ' αυτόν το μελλοντικό κόσμο. Ήμουνά πολύ τυχερός. Και σε λίγο είχα μιαν άλλη άπίστευτη τύχη!

Βρήκα ένα κουμάτι κάμφορας. Ή-

ταν κλεισμένη σε μιαν έρμητικά σφραγισμένη γυάλα. Στην άρχή νόμισα πως ήταν παραφίνη. Έσπασα τη γυάλα και άμέσως ή μυρουδιά της κάμφορας σκερπίσθηκε στην αθούσα. Μέσα στη γενική αποσύνθεση, αυτή ή πτητική ούσια είχε διασωθεί κατά τύχη, ποιος ξέρει για πόσες χιλιάδες αιώνες. Πήγα να την πετάξω, αλλά θυμήθηκα πως ή κάμφορα είναι εύφλεκτη και καίγεται με ζωήρη φλόγα. Ήταν χρήσιμη όσο κι' ένα κερί. Την έβαλα στην τσέπη μου.

Όστόσο, δε βρήκα πουθενά έκρηκτικές ύλες, ούτε κανένα άλλο μέσο για να γκρεμίσω τις χάλκινες πύλες της Σφίγγας. Προς το παρόν, τα σπέρτα και ο σιδερένιος μοχλός ήταν τα μόνο όπλα που διέθετα. Άλλ' ήταν καλύτερα απ' το τίποτα και, φεύγοντας από την αθούσα αισθανόμουνά πολύ αισιό-

Δεν μπορώ να σάς άφηγηθώ με όλες τις λεπτομέρειες την ιστορία αυτού του άπογυμνασμού. Θα χρειαζόταν τεράστια μνήμη για να περιγράψω τις έξερευνήσεις μου στο άπέραντο μουσείο. Θυμάμαι, ότι μπήκα σε μιαν αθούσα με όπλα. Ήθελα να πάρω ένα σπαθί, αλλά δεν μπορούσα να τó κρατάω συγχρόνως με τó μοχλό μου και ο μοχλός ήταν πιο γερός και ίσως θα μου έπρεπε να σπάσω τις χάλκινες πύλες της Σφίγγας. Ύπήρχαν και άφθονα πιστόλια και τουφέκια. Τα περισσότερα ήταν σκουριασμένα, μερικά όμως, φτιαγμένα από άγνωστο μέταλλο, ήταν σε καλή κατάσταση. Άλλά δε βρήκα πουθενά σφαίρες και πυρίτιδα και συνεπώς μου ήταν άχρηστα.

Σε μιαν άλλη αθούσα, ύπήρχε μια τεράστια συλλογή από άγάλματα. Έλληνικά, ρωμαϊκά, πολυνησιακά, μεξικάνικα, τα πάντα άντιπροσωπεύονταν εκεί. Δεν μπόρεσα να άντισταθώ στον πειρασμό να σκαλίσω ' όνομά μου σ' ένα νοτισομερικανικό έίδωλο άπο στεατίτη που μου έκανε ιδιαίτερη έντύπωση.

Όσο προχωρούσε το άπόγευμα, τó ένδιαφέρον μου μειωνόταν. "Εμπαίνα από αθούσα σε αθούσα. Τα πάντα ήταν σκεπασμένα από σκόνη, άποσυντεθειμένα, σκουριασμένα, άπανθρακωμένα.

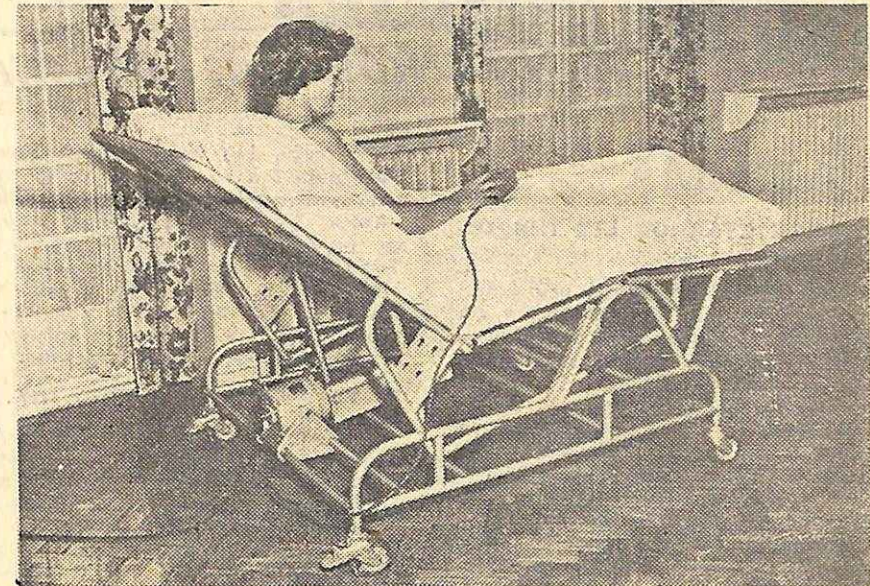
"Άλλά σε μια γωνιά, βρέθηκα ξαφνικά μπροστά σ' ένα γυφίνο μοντέλο ένός άρχαίου ψευδοαγγύριου και κατά τύχη, σ' ένα κιβώτιο άεροστεγές άνεκάλυφα δυο φυσίγγια δυναμίτιδος!

Φώναξα «έυρηκα! έυρηκα!» και έσπασα τó γυάλινο κάλυμμα του κιβωτίου. Πέταγα από τη χαρά μου. Άλλά σε λίγο αισθανθήκα μια μικρή άμφιβολία. Διάλεξα μιαν άπόμερη αθούσα και άναψα τó φυτίλι ένός φυσίγγιου. Περίμενα πέντε, δέκα, δεκαπέντε λεπτά κρυμένος πίσω από έναν τοίχο. Άλλά τίποτα δε συνέβη. Δεν έγινε έκρηξη. Τα φυσίγγια ήταν ψεύτικα, όπως έπρεπε να ύποπτευθώ από την πρώτη στιγμή. Όλη ή χαρά μου έξανεμίσθηκε. Άλλ' από μιαν άποψη ήταν ίσως έντύχημα που δεν είχα βρει άληθινή δυναμίτιδα, γιατί στον ένθουσιασμό μου, ποιος θέρει τί κουταμάρα μπορούσα να είχα κάνει.

Κατόπιν φτάσαμε σε μια μικρή έσωτερική αήλη με χορταριασμένες πλάκες. Στη μέση υπήρχαν μερικά καρποφόρα δέντρα. Άναπαυθήκαμε λίγο και φάγαμε.

Ό ήλιος κόντευε να δύσει και άρχισα να σκέπτονται τη θέση μας. Ή νύχτα θα έπεφτε σε λίγο και δεν είχα βρει ακόμα καταφύγιο. Άλλ' αυτό δε με άνησυχούσε και πολύ τώρα. Είχα στην κατοχή μου τó καλύτερο μέσο άμύνης κατά των Μάρλοκ, είχα σπέρτα. Και είχα κι' ένα κομμάτι κάμφορας

ΤΟ ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΡΕΒΒΑΤΙ

Τελευταία, συμπληρώθηκαν σε διάφορα βρετανικά νοσοκομεία οι δοκιμές ένός κρεββατιού, που άκυλώνει, «γυρίζει» και «σηκώνει» τόν άρρωστο, χωρίς να ύπάρχει άνάγκη από νοσοκόμο. Τό κρεβάτι αυτό, μπορεί να μετατραπεί σε καρέκλα, σάιζ—λόγκ, καναπέ κ.ά., άνάλογα με τη θέση που πρέπει ή θέλει να έχει ο άρρωστος. Όλες σχεδόν οι κινήσεις του γίνονται άπαλά και σιωπηλά με την πίεση ένός κουμπιού, που τó πιέζει ο άρρωστος. Τό κρεβάτι τó επινόησε ο παθολόγος δρ. Α. Μπρίτς, και ο μηχανικός Ι. Τόμσον συμπλήρωσε την άρχική ιδέα. Πριν από 18 μήνες έγινε τó πρώτο μοντέλο και τελειοποιήθηκε με τις ύποδείξεις, τόσο του δρ. Μπρίτς, όσο και των άλλων. Τα νοσοκομεία που έπειραματίσθηκαν με αυτό, έπρότειναν ώρισμένες τελειοποιήσεις, που άπέληξαν στο σημερινό μοντέλο, τó τόνον εύεργετικό για τους κατάκοιτους. "Όταν ο άρρωστος κάνει τó κρεβάτι «καρέκλα» μπορεί, σε περίπτωση που είναι ικανός να σταθεί, να στηριχθεί σε ειδική λαβή και να μεταφερθεί μόνος του σ' ένα τροχοφόρο κάθισμα. Τό μηχανικό κρεβάτι είναι από χαλύβδινους σωλήνες, έχει τροχούς και μένει άκίνητο σε οιαδήποτε θέση. Τό έπάνω του μέρος είναι επένδυμένο με άφρώδες έλαστικό και ο άρρωστος μπορεί να τó ρυθμίσει σε δυο θέσεις. Τό μηχανισμό της άλλαγής της θέσεως του κρεββατιού, κινεί ήλεκτρικός κινητήρας ίπποδυνάμειας 1/8. Τα πλαίσια όπου στηρίζεται τó από άφρώδες έλαστικό στρώμα είναι από ειδική πλαστική ύλη, μέσα από την όποια μπορούν να παίρνωνται άκτινογραφίες και να μην ένοχλείται ο άρρωστος. Τό κρεβάτι μπορεί επίσης να ρυθμισθεί σε επικλινή θέση, γιατί ύπάρχουν ώρισμένες περιπτώσεις, που ο άρρωστος πρέπει να είναι ξοπλωμένος με τó «κεφάλι προς τα κάτω», και έχει διάφορα προσαρτήματα όπως π.χ. πλαίσια κρεββατιών, δίσκους φαγητού κλπ. Όταν ο σχεδιαστής του ζήτησε από ένα νοσοκόμο που τó χρησιμοποιούσε δοκιμαστικά, να τού τó επιστρέψει για να τού κάνει ώρισμένες βελτιώσεις, ο διευθυντής του είπε, ότι ή ήλικιωμένη κυρία, στην όποια τó χρησιμοποιούσαν, άρνήθηκε να τó έγκαταλείψει. Ή άνεξάρτησία, λένε οι γιατροί, που δημιουργεί, άποτελεί σημαντικό δόγμα στην άποκατάσταση των ήλικιωμένων και άνοσηρων, και τους δημιουργεί επίσης ένα αίσθημα άναρρώσεως.

που θα ήταν άνεκτίμητο, αν τα σπέρτα δεν έφταναν.

Τό καλύτερο που είχαμε να κάνουμε, ήταν να περάσουμε τη νύχτα στο ύπαιθρο, προστατευμένοι από μια καλή φωτιά. Και τó πρωί θα έπρεπε να φροντίσω σοβαρά να ξαναβρώ τη μηχανή μου. Γι' αυτό τó σκοπό, είναι άληθεια, δεν είχα παρά μόνο τó σιδερένιο μοχλό. Άλλά τώρα, οι χάλκινες πύλες δε μου φαίνονταν και τόσο άδιεπείραστες. Είχα άποφύγει να τις σπάσω, γιατί με φόβιζε τó μυστήριο που κρυβόταν πίσω τους. Τώρα όμως που ήξερα τα πάντα, θα εύρισκα έναν τρόπο να τις άνοίξω. Ίσως ο σιδερένιος μοχλός μου ήταν άρκετός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ

ΒΗΚΑΜΕ απ' τó παλάτι, της πράσινης πορσελάνης, προτού ο ήλιος χαθεί έντελώς κάτω απ' τόν όριζοντα.

Είχα άποφασίσει να φτάσω στη μαρμαρίνη Σφίγγα νωρίς τó άλλο πρωί και στο μεταξύ, να εισχωρήσω στο δάσος

όσο βαθειά μπορούσα προτού σκοτεινιάσει έντελώς. Τό σχέδιο μου ήταν, να προχωρήσω όσο ήταν δυνατόν αυτή τη νύχτα, για να έχω λιγώτερο δρόμο την άλλη μέρα. Θα άναβα μια φωτιά και θα κοιμόμουνά ήσυχος ως την αύγή.

"Ετσι, καθώς προχωρούσαμε με τη Γουήνα, μαζεύαμε ξερά κλαδιά και χόρτα. Φαρτωμένοι καθώς είμαστε, βαδίζαμε πολύ άργά. Ή Γουήνα ήταν κουρασμένη. Δεν είχα κοιμηθεί την προηγούμενη νύχτα και ήμουνά και γώ άρκετά κουρασμένος. Σκοτεινάσε για καλά προτού φτάσουμε στο δάσος.

Ή Γουήνα σταμάτησε φοβισμένη, μόλις πλησιάσαμε, αλλά έγω την έπείσα να προχωρήσει. Είχα κακά προαισθήματα και ήμουνά άπερίγρηπτα ένκουρσμένος.

Σταματήσαμε λίγο για να πάρουμε άναπνοή. Άπέναντί μας, ανάμεσα στους θάμνους, μου φάνηκε ότι είδα τρεις μικρές σκιές να κινούνται. Ή βλάβη ήταν πικρή σ' αυτό τó σημείο και δεν αισθανόμουνά καθόλου άσφαλής.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ή συνέχεια.

ΔΙΑΣΤΗΜΑ

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗΝ

«ΑΠΟ τεχνικής απόψεως, μου φαίνεται απολύτως δυνατή η αποστολή εις την Σελήνην μονίμου κοσμικού σταθμού, γράφει εις την «Κοσμομολογία Πράδν-τα» ο καθηγητής Ι. Σκλόβσκυ, ο οποίος συνέλαβε την ιδέαν της δημιουργίας νέου σοδίου (τεχνητού κομήτου) εις το κοσμικόν διάστημα. Ο καθηγητής Σκλόβσκυ εξέφρασε την πεποίθησιν ότι εις το μέλλον και ίσως εις το έγγυς μέλλον θα δημιουργηθή επί της Σελήνης αστρονομικόν παρατηρητήριον. «Η αστρονομία, γράφει, απαιτεί επιτακτικώς από μακρού ένα παρατηρητήριον, του οποίου τα τηλεσκόπια θα εύρισκωνται πέραν της γήινης ατμοσφαιρας».

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ο ΝΕΑΡΟΣ Σοβιετικός μηχανικός Βαλεντίν Τσερένκοφ, προτείνει όπως χρησιμοποιηθώ πρώτοτυπον μέσον προς τροποποίησιν του κλίματος της Γης και την εξασφάλισιν διαρκούς ημέρας, διά της δημιουργίας, περί την Γην, δακτυλίου, αποτελουμένου από μικροσκοπικά μόρια, τα οποία θα αντανάκλουν τας ηλιακάς ακτίνας προς τον πλανήτην μας. Ο δακτύλιος θα αποτελεσθή από μόρια διαμέτρου ενός χιλιοστού του χιλιοστού μέτρου. Το έσωτερικόν μέρος του δακτυλίου, που θα ομοιάζη προς εκείνον του πλανήτη Κρόνου, θα εύρισκεται εις απόστασιν 1.000—1.500 χιλιομέτρων από της επιφανείας της Γης. Βάσει των υπολογισμών, προβλέπεται ότι τα μόρια αυτά πρέπει να κινούνται με ταχύτητα οκτώ χιλιομέτρων περίπου κατά δευτερόλεπτον. Αι ανωτέρω πληροφορίες δημοσιεύονται εις την έφημερίδα «Κοσμομολογία Πράδν-τα», η οποία υπογραμίζει ότι άρισμένοι Σοβιετικοί επιστήμονες θεωρούν το σχέδιον ως «ένδιαφέρον και άξιον προσοχής». Κατά τον Τσερένκοφ, εν χιλιόγραμμον εκ των μορίων αυτών, που θα είναι λευκά και άπαstrάπτοντα, θα ήτο δυνατόν να δημιουργηθή τεράστιον κοσμικόν κάτοπτρον, επιφανείας 5.000 περίπου τετραγωνικών μέτρων, δυνάμενον να αναμεταδώσθω φωτεινήν ενέργειαν αντίστοιχούσαν εις ισχύν 2.400 κιλοβάτ. Εάν εξ άλλου, δημιουργηθώ δακτύλιος πλάτους 100 χιλιομέτρων, η ισχύς της ακτινοβολίας του θα αντιστοιχίη εις 270 δισεκατομμύρια κιλοβάτ. Τέλος, εάν το πλάτος του δακτυλίου είναι 500 χιλιομέτρα, η ισχύς της αντανάκλωμένης υπ' αυτού ακτινοβολίας, θα είναι 1.550 δισεκατομμύρια κιλοβάτ. Συμφώνως προς τους υπολογισμούς του Τσερένκοφ, η δημιουργία δακτυλίου πλάτους 100 χιλιομέτρων — ο οποίος θα ήτο άρκετος διά την μετατροπήν της νυκτός εις ημέραν — θα απαιτήσθω την εκτόξευσιν εις το διάστημα 500.000 τόνων κοριορτόν. Είς ό,τι αφορά το είδος των «λευκών νυκτών» που θα ήτο δυνατόν να προκληθώ δια της δημιουργίας του δακτυλίου, ο Τσερένκοφ παρατηρεί ότι δι' ενός δακτυλίου πλάτους 100 χιλιομέτρων, η έντασις του φωτός εις τας διαφόρους περιοχάς του πλανήτη μας θα κυμαίνεται μεταξύ 36 και

200 «λούξ», ενώ άρκει έντασις φωτός 50 «λούξ» διά να δύναται τις να αναγινώσκη κατά την νύκτα. (ΣΗΜ: «Λούξ» είναι μονάς μετρήσεως έντασεως φωτός). Τέλος, πάντοτε κατά τον Τσερένκοφ, εις τό ύψος των 1.500 χιλιομέτρων, η κίνησις των μορίων του δακτυλίου, επί κυκλικής ή έλλειπτικής τροχιάς, θα ήτο δυνατόν να συνεχισθώ επί έκατοντάδας ή χιλιάδας ετών.

ΟΙ ΥΔΡΑΤΜΟΙ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ αστρονόμος Δρ. Τζών Στρόγκ, θεοοιώνει ότι ο πλανήτης Άφροδίτη περιβάλλεται υπό υδρατμών, ως άσβεδήχην εκ των μέχρι τούδε παρατηρήσεων.

ΙΑΤΡΙΚΗ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

ΤΑ παιδιά που γεννώνται κατά την διάρκειαν του θέρους φαίνονται εύπεπτα από εκείνα που γεννώνται τον χειμώνα, συμφώνως προς στατιστικήν

Ο μικρός Κέλλυ Σόρτ από το Χάιφας της Βιργινίας δεν μπορεί να συλλάβει τι είναι το παράξενο αυτό πράγμα που δγίηκε από το ακουστικό: δεν έχει άκούσει κανένα ήχο άφ' όθου ήταν έξη μνηών, όταν κουφάβη. Δεν ξέρει τι είναι ο ήχος. Καί τώρα, την πρώτη μέρα που πήγε στο Σχολείο Κωφάλων, τον υπέβουαν σέ μέτρηση της άκοής. Του έβαλαν στο αυτί ένα ακουστικό που μεταδίδει τον ήχο σέ πολλαπλάσια ένταση, άφόρητη γιά τους γέροντες ανθρώπους. Το παιδί άκουσε τον ήχο, χωρίς να ξέρει τι είναι. Πάντως άκουσε. Καί η επιτυχία αυτή του άνοιγει ένα καινούργιο κόσμο γιαντί θα του άλλάξει τη ζωή. Ός τώρα έπικοινωνούσε με τον κόσμο με νοήματα. Τώρα, χωρίς στα ειδικά αυτά άκουστικά, θα διδασχθεί στη Σχολή πώς να ξεχωρίζει τους ήχους και θα μάθει το νόημα των τάσεων. Έπειτα, φελλίζοντας ο ίδιος σ' ένα μικρόφωνο, θα άκούσει με το άκουστικό τη δικιά του φωνή και θα μάθει να μιλά. Δεν θα γίνει καλά, αλλά θα μπορέσει ν' άκούει με τη βοήθεια του άκουστικού αυτού και να μιλά.

καταρτισθείσαν επί τη βάσει ψυχολογικών «τέστ» του καθηγητού Μέντγουν της συγκριτικής ανατομίας εις το Πανεπιστήμιον του Λονδίνου. Η εικόσια αυτή παρέχει άφορμήν εις ένδιαφερούσας μελέτας εκ μέρους των ειδικών.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΝ ΣΤΗΘΟΣΚΟΠΙΟΝ
Ο ΜΑΙΕΥΤΗΡ Τζών Πήλ, ο οποίος θα παράσχη την ιατρικήν συνδρομήν του εις την βασίλισσαν της Άγγλίας Έλισάβετ κατά την γέννησιν του τρίτου τέκνου της, παρηγγείλεν ηλεκτρονικόν στηθοσκοπίον, το όποιον δύναται να επισημαίνη και να καθιστά εύκρινεστέρους τους κτύπους της καρδιάς των νηπίων πρό και κατά τον τοκετόν. Πρόκειται περί όλης προσφάτου άγγλικής έφευρέσεως, η οποία επιτρέπει να διαπιστωται κατά τρόπον άπολύτως βέβαιον και άνευ της προσφυγής εις άκτινοσκόπησην, η παρουσία διδύμων, καθώς και να παρακολουθώται το νήπιον εις όλας αυτού τας εκδηλώσεις κατά την κρίσιμον περίοδον του τοκετού.

ΑΝΕΞΗΓΗΤΟΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΠΝΟΥ

ΝΕΑΡΑ Πολωνίς ηλικίας 22 ετών κοιμάται από έβδομάδων και όλα αι προσπάθειαι των ιατρών όπως την άφουπνίσουν απέβησαν μέχρι τούδε επί ματαιώ. Η νεάνις, η οποία είχαν άρριστα εις την υγείαν της, τεκλιθή μίαν έσπέραν και έκτοτε δεν άφουπνίσθη. Έν συνεχεία, μετεφέρθη εις νοσοκομείον όπου εξητάσθη υπό όμάδος έπιστημόνων, οι όποιοι άδυνατούν να εξηγήσουν την αίτιαν του συνεχίζοντος ύπνου της.

ΕΓΧΕΙΡΗΣΙΣ ΔΙΑ ΚΑΤΑΨΥΞΕΩΣ

ΑΓΓΛΙΣ έφεραν εις τον κόσμο φυσιολογικόν τέκνον 29 μόλις ώρας μετά χειρουργικήν επέμβασιν, κατά την οποίαν εύρίσκειτο εν καταψύξει επί πέντε άλοκλήρους ώρας. Η περίπτωσις αυτή άποκαλύπτει εις το ιατρικόν έβδομάδιον περιοδικόν «Λάνσσετ». Η επίτοκος ηλικίας 31 ετών, εισήχθη εις νονοκομείον του Λίβερπουλ, ενώ διήνυε την 32αν έβδομάδα της κύσεως, κατόπιν, διαρρηξέας αίμοφόρου άγγείου τελεσθώ η λεπτή αυτή έγχειρησις, άτου έγκεφάλου της. Προκειμένου να έκπεφασίσθη υπό των ιατρών όπως η άσθενής υποβληθώ εις κατάψυξιν, διά να άποφευχθώ η αίμορραγία. Ός αναφέρεται εις το δημοσίευμα του «Λάνσσετ» οι καρδιακοί παλμοί του έμβρύου ήλατώθησαν βαθμίδων ταυτοχρόνως με τους παλμούς της καρδιάς της μητρός. Παρά ταύτα το θρέφος έγεννήθη την έπομένην ήμέραν χωρίς να παρουσιάσθω μέχρι στιγμής οίανδήποτε άνωμαλίαν.

ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

Ο Β. ΝΤΕΜΙΧΩΦ, διευθυντής του έργαστηρίου επιστημονικών έρευνών και μεταμοσχεύσεως όργάνων του πρώτου Ιατρικού Ίνστιτούτου της Μόσχας, κατ'α την διάλεξίν του εις την έκθεσιν επιτευγμάτων της έθνικής οικονομίας της ΕΣΣΔ, έπέδειξεν ακύλον με δύο καρδιάς, ο όποιος εύρίσκειται εις αυτήν την κατάστασιν επί έβδομάδας. Είς το έργαστήριον, έπεν, μεταμοσχεύονται εις τα ζώα δυνάτερα καρδιά και πνεύμονες. Ένας σκύλος του όποιου άφήρεσαν την καρδίαν και τον πνεύμο-

να και τον «συνέδεσαν» με ένα άλλον, έζησε όλίγας ήμέρας. Ίδιαιτέρον επιστημονικόν ένδιαφέρον παρουσιάζει η μεταμόσχευσις δευτέρας κεφαλής εις σκύλους. Ζώα με δύο κεφαλές έζησαν έως ένα μήνα. Το μηχανήμα διά την συρραφήν των αίμοφόρων άγγείων, το όποιον κατεσκεύασαν οι Σοβιετικοί μηχανικοί και ιατροί και το όποιον είναι γνωστόν εις όλόκληρον τον κόσμο, συνέβαλεν εις την επιτυχίαν των πειραματικών έγχειρήσεων. Η άποκτηθείσα πείρα θα επιτρέψη να γίνουν και επί του ανθρώπου δύσκολοι χειρουργικοί έπεμβάσεις. Η μεταμόσχευσις, έστω και προσωρινός, ενός άργάνου δύναται να συμβάλη εις την ίασιν του άσθενούς όργάνου. Δεν άποκλείεται η μεταφύτευσις νεωτέρων όργάνων να άδηγήσιν εις ανανέωσιν όλοκληρου του όργανισμού. Είς την διάλεξιν προβλήθησαν ταινία σχετικώς με έγχειρήσεις μεταμοσχεύσεως όργάνων.

Η ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΙΣΡΑΗΛ

ΩΣ άποκαλύπτουν αι έπίσημοι στατιστικά διά το 1958, αι δημοσιευθείσαι εις Ίερουσαλήμ, ο μέσος όρος μακροβιότητος εις το Ισραήλ — 72½ διά τας γυναίκας και 69 διά τους άνδρας — είναι εκ των ύψηλοτέρων του κόσμου. Αι στατιστικά αύται άποδεικνύουν έπίσης σημαντικήν άναλογίαν πολλαπλών γεννήσεων. Το 1957 η άναλογία διδύμων επί 1.000 γεννήσεων, ήτο 12 περίπου.

ΠΥΡΗΝΙΚΑ

ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ έπιτροπή επί της ατομικής ενεργείας άνακοίνωσεν ό,τι η χρησιμοποίησις πυρηνικής ενεργείας εις το διάστημα είναι δυνατόν να ως εις το πρόσθετον ραδιενέργειαν εις εισαγωγή άτμόσφαιραν. Η έπιτροπή κατέστησεν έπίσης γνωστόν ότι προέβη εις στήσιν Συμβουλίου πυρηνικής ά την σύστασιν διά το διάστημα συγκειμένου σφαλείας διά τα άρμολιότητα την εκ μελών αυτής, με άρμολιότητα την έρευναν των προβλημάτων ασφαλείας έναντι του πυρηνικού κινδύνου που δημιουργείται διά την υγείαν των λαών του κόσμου εκ της λειτουργίας πυρηνικών μηχανημάτων του Διαστήματος.

Η άνακοίνωσις αυτή έγένετο όλίγας μόλις ήμέρας μετά την άποκάλυψιν του γεγονότος ότι αι Ήν. Πολιτεία κατεσκεύασαν πυρηνικόν αντίδραστήρα προοριζόμενον ειδικώς διά να χρησιμποιηται εις όχήματα του Διαστήματος

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΙ

ΝΕΟΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΡΕΚΟΡ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ άεριοβούμενον θαμδεριστικόν άεροπλάνον τύπου «Β—47», κατέρριψε το ρεκόρ συνεχούς πτήσεως διανύσας 63.000 χιλιομέτρα εις 80 ώρας και 36 λεπτά. Το «Β—47», το όποιον άπεγειώθη εκ της άεροπορικής βάσεως Ράι — Πάτερσον πλσιον του Ντέιτον (Όχάιό) έπέστρεφεν εις την βάση του αφού διήνυσεν απόστασιν ίσην προς 1½ φοράν τον γύρον της γης. Το προηγούμενον ρεκόρ είχεν επιτύχει έν άεροπλάνον του ίδιου τύπου «Β—47» διανύσας απόστασιν 33.796 χιλιομέτρων εις 47 ώρας και 35 λεπτά.

Από τη μυθολογία των λαών

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ γιά κάμποσο καιρό, δεν είχε έρωτικές σχέσεις, παρά μονάχα με τους θεούς. Ο Ζεύς όμως, θέλοντας να την έκδικηθώ γι' αυτό, γέννησε στην ψυχή της την επιθυμία να ένωθώ και με άντρες θνητούς. Δεν έδλεπε με καλό μάτι, το ό,τι η Άφροδίτη άποτελούσε εξαίρεση από τους άλλους θεούς και πάντοτε καυχόταν γελώντας, πώς αυτή ένωσε τους θεούς με τις θνητές και τις βέες με τους θνητούς. Της φύτεψε λοιπόν στην ψυχή της την επιθυμία να κοιμηθώ με τον Άγχιστην, που έδωσε τότε δόδια στις κορυφές της Ίδης και που στην όμορφη έμοιαζε με τους θεούς. Όταν τον αντίκρυσε η Άφροδίτη, ο πόθος φούντωσε μέσα της. Έτρεψε άμέσως σ' έναν άρρωματισμένο ναό της Κύπρου, που βρισκόταν στην Πάφο, μήκε μέσα κι' έκλεισε πίσω της τις πόρτες. Την παραλάβανε διαστικά οι Χάριτες, την ώδηγησαν στο λουτρό, και την άλειψαν με πολύτιμο λάδι όμοιο μ' εκείνο που χρησιμοποιούσαν οι άθάνται θεοί. Φόρεσε ύστερα τα ωραία της φορέματα και στολισθηκε με τα πιο όμορφα της κοσμήματα, που άστραφταν κι' άχτινοβολούσαν.

Έτσι όμορφα στολισμένη, τράβηξε γιά την Ίδη. Περνάει ανάμεσα από τα δουνά και τραβάει ίσα γιά τον σταύλο του Άγχιστη. Τριγύρω της λυκοί, λιοντάρια, άκούδες και πάνθηρες χοροπηδάνε και της κουνάν την ουρά τους καθώς τη βλέπουν. Η θεά σπέρνει τον πάθο μέσα στην ψυχή τους κι' άμέσως όλα εκείνα τα ζώα χωρίζονται σε ζευγάρια, πάνε κι' ένωνονται μέσα στους ίσκιους των κοιλάδων. Τον ίδιο έρωτα η Άφροδίτη θα ξυπνήσει και στην ψυχή του Άγχιστη. Κεραινωμένος από την όμορφιά της τη πρώτη άν είναι, θα του Όλύμπου. Εκείνη, έρωτευμένη καθώς είναι, του λέει πώς είναι κόρη κάποιου βασιλιά της Φρυγίας και πώς την έστειλε ο Έρμης σ' αυτόν, να την πάρει νόμιμη γυναίκα του. Ο Άγχιστης, που είναι ώραίος όπως οι θεοί, της λέει πώς θέλει να ένωθώ έρωτικά μαζί της κι' άμέσως μέλισσα εκείνη τη στιγμή.

Την πιάνει από το χέρι, κι' η γελαστή Άφροδίτη στρέφει άλλο το κεφάλι της, χαμηλώνει τα μάτια κι' αφήνεται να την ώδηγήσει.

Ο περίφημος Γάλλος μουσουργός Μασσενέ, είχε τιμή ένεκεν, ιδιαιτέρω καθίσμα στην Παρισινή Όπερα Καϊκή. Άτσηχολημένος όμως όπως ήταν πάντα, σπανίως έπωφελείτο το προνόμιό του. Κάποιο βράδυ, ως τόσο, άπεφάσισε να παρακολουθήσθω μία παράσταση. Βοήκε όμως το καθίσμα του κατελιγμένο.

Σει σ' ένα καλοστρωμένο κρεβάτι που πάνω του πηγαίνε και ξαπλώνότανε ο βασιλιάς. Το κρεβάτι ήτανε καμωμένο από μαλακά χαλιά, και δέρματα λιονταριών που τα είχε ο ίδιος σκοτώσει κυνηγώντας στα ψηλά βουνά. Ο Άγχιστης της έδγαλε πρώτα τα κοσμήματα τις καρφίτσες και τα βραχιόλια, της έλυσε ύστερα τη ζώνη, την έγδυσε άπ' το πολύτιμο φορέμά της και το τοποθέτησε με προσοχή πάνω σ' ένα θρόνο. Τέλος, ένας θνητός, με τη θέληση των θεών και της μοίρας, χωρίς να το ξέρει κοιμήθηκε με μίαν άθνατη.

Όταν ξύπνησε ο Άγχιστης κι' είδε ξαναστολισμένη τη θεά μπροστά του, τρόμαξε. Της έξηγήσε την έπιείκειά της, γιαντί ήξερε πώς όταν ένας θνητός κοιμάται με μίαν θεά άθνατη, χάνει πια τη νεανική του όρμη. Η Άφροδίτη του λέει να μείνει ήσυχος, χωρίς αυτό να σημαίνει πώς θα ξεφύγει κι' από τα γεράματα που τα μισούνε και οι άνθρωποι και οι θεοί.

Αυτή η εύνοια της Άφροδίτης προς τον Άγχιστη, θα γίνει άφορμή να νιώσει η θεά πολλές πίκρες. — Έξ αίτιας σου, του λέει, θα ύποσώ μεγάλης ταπεινώσεως ανάμεσα στους θεούς. Ός τα σήμερα με φοδόνταν, γιαντί ήξερα τα μυστικά τους, αφού όλους τους θεούς τους είχα ένώσει με θνητές. Τους είχα όλους στο χέρι. Από δω και πέρα όμως, πώς ν' άντισθώ το στομα μου, και να τους θυμίσω τα λάθη τους, αφού κι' εγώ έκαμα το ίδιο; Το πνεύμα μου παρασύρθηκε και τώρα έχω μέσα στα σπλάχνα μου ένα παιδί από άντρα θνητό. Αυτό το παιδί που θα είναι όμοιο με θεά θα σου το χαρίσω, γιά να το αναθρέψουν οι νύμφες του δουνού. Αυτό είναι το αντίλλαγμα που θα σου δώσω. Όμως κι' εσύ, μην πιάσεις και πεις σε κανένα τα πραγματικά όνομα της μητέρας του παιδιού. Να λες πώς τόκαμες με κάποια ώραία νύμφη πάνω στα δάση των δουνών.

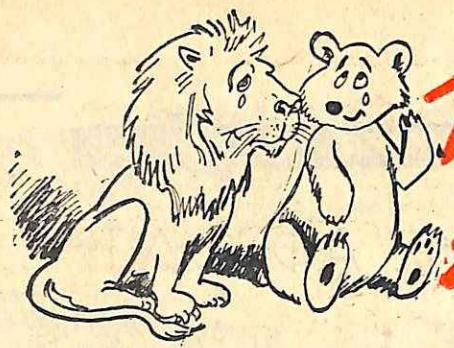
Κι' ο Άγχιστης, ξεροντας τι μπορεί να του συμβεί, φύλαξε μυστική την περιπέτειά του με την Άφροδίτη. Άπόφυγε τους έγωϊσμούς και τις καυχασιολογίες. Ήξερε καλά, πώς μιά κουδέντα αν έδραζε και μαθεινόταν, ο Ζεύς δεν θάχανε δευτερόλεπτο. Θα τον κεραυνόβουσε άμέσως. Β.

— Συγγνώμη, κύριε, είπα σ' εκείνον που καθόταν στο καθίσμα του. Αυτό δεν είναι το καθίσμα του κυρίου Μασσενέ;

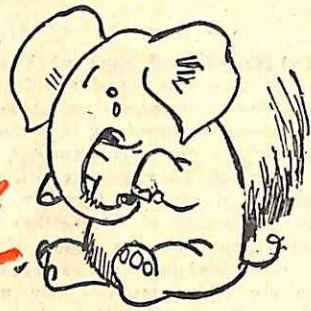
— Μάλιστα, απάντησε αυτός. Έγώ είμαι ο Μασσενέ.

— Τι περιεργο! Έκανε ο μουσουργός. Φαντασθήτε ότι επί 50 χρόνια τώρα, έπίστευα πώς είμαι εγώ ο Μασσενέ.

Ναί τὰ ζῶα ἔχουν καρδιά.

4. ΜΙΑ ΤΙΓΡΙΣ... ΚΛΕΠΤΟΜΑΝΗΣ

ΕΚΕΙΝΗ τὴν ἐποχὴ, εἶχα πολλὰς σκοτούρες μὲ τοὺς Λαοτιανούς ἐργάτες μου. Εἶχα ἀναλάβει τὴν ἐκτέλεση δοκιμαστικῶν γεωτρήσεων γιὰ τὴν ἀνακάλυψη πολυτίμων μετάλλων, ἀλλ' ἡ δουλειὰ δὲν προχωροῦσε ἱκανοποιητικά. Οἱ κάτοικοι τοῦ Λάος, στὴν Ἰνδοκίνα, εἶναι ἕνας ἀξιολάτρευτος λαός, ὁμορφος καὶ καλόκαρδος, ἀλλὰ δὲ δίνει στὴ λέξη «ἐργασία» τὴν ἴδια σημασία πού δίνουμε ἐμεῖς οἱ Εὐρωπαῖοι.

Ἰδιαίτερα οἱ μεταλλωρύχοι τοῦ Φού τούν, ἐνὸς χωριοῦ πού βρισκόταν λίγα χιλιόμετρα πρὶν πέρα ἀπὸ τὸ κέντρο τῶν μεταλλευτικῶν μου ἐρευνῶν, ἦταν ἀπίστευτα ἐφευρετικοὶ σὲ δικαιολογίες πού τοὺς ἐπέτρεπαν ν' ἀποφεύγουν τὴν δουλειά, ἢ νὰ τὴν ἐκτελοῦν μὲ ἐκνευριστικὴ βραδύτητα.

Τὴ μιά μέρα, εὗρισκαν ὡς δικαιολογία τὴς «γιορτῆς τοῦ νεοῦ», κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ὁποίων θὰ ἦταν «ἐρροσυλί» νὰ σκαλίσουν τὴ γῆ. Τὴν ἄλλη, ἦταν τὰ «μεθεόρτια» καὶ θὰ ἦταν χροῦσουζιὰ νὰ δουλέψουν. Ὅταν περνοῦσαν οἱ γιορτῆς καὶ τὰ μεθεόρτια, τὰ «πνεύματα τῶν ὀρυχείων» ἦταν ἐχθρικά καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξευμενισθοῦν προτοῦ ξαναρχίσει ἡ δουλειά. Ὅταν περνοῦσαν οἱ ἀποφράδες μέρες, ἦταν ἡ σειρά τῆς περίφημης «Γαλάζιας Ὀμίχλης» τοῦ Λάος, πού εἶχε καλύψει τὰ πάντα μὲ τὰ πυκνὰ τῆς πέπλα κι' ἐμπόδιζε τοὺς καλοὺς Λαοτιανούς μου νὰ σηκώσουν τὴν ἄξινα καὶ τὸ φτιάρι...

Ἔτσι τοῦλάχιστον μὲ διεβεβαίωνα μὲ ἐπισημότητα ὁ ἀρχιεργάτης μου, ὁ Ξὲν Φά.

Δὲν μπόρεσα νὰ μὴν ἐκφράσω τὴν ἐκπληξή μου:

— Εἶχα τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἡ Γαλάζια Ὀμίχλη εἶναι προμῆνυμα τῆς καλοκαιρίας.

— Ὁ Ξὲν Φά χαμογέλασε ξεσκεπάζοντας τὰ κάτασπρα δόντια του:

— Πόσο καλὰ γνωρίζεις τὴ χώρα μας, λευκέ! Ἀληθινά, ἐστὶν ὅπως τὰ λές: Ἡ Γαλάζια Ὀμίχλη φέρνει τὶς καλὲς μέρες καὶ τὴν λιακάδα. Ἀλλὰ οἱ μέρες εἶναι τόσο ὁμορφες, ὥστε εἶναι κρίμα νὰ δουλεύει κανεὶς στὸ σκοτάδι τῶν ὀρυχείων. Σ' αὐτὲς τὶς ὁμορφες μέρες, ἡ δουλειὰ εἶναι μεγάλο ἀμάρτημα. Πρέπει νὰ θγαίνουμε ἔξω γιὰ νὰ εὐχαριστοῦμε τοὺς Θεούς...

Ἀναστένοντα γεμάτος ἀπελπισία. Ἡ ξέρα πὺς εἶναι ὁ κόπος νὰ προσπαθεῖ κανεὶς νὰ συνεννοηθεῖ μ' αὐτὰ τ' ἀξιαγάπητα μὲλα παιδιά. Τίποτα δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς κάνει νὰ δουλέψουν, ὅταν δὲν ἤθελαν νὰ δουλέψουν. Ὡστόσο, στὴν ἀπελπισία μου, ἔκανα μιά τελευταία ἀπεγνωσμένη ἀπόπειρα:

— Ἀκουσε, εἶπα στὸν Ξὲν Φά. Θὰ προσφέρω θυσία στοὺς θεοὺς διὰ μέγιστα θοδύλια καὶ δυὸ σακκιά ρύζι.

Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τότε, οἱ θεοὶ θὰ κάνουν τὴ Γαλάζια Ὀμίχλη ἀρκετὰ πυκνὴ γιὰ νὰ γίνῃ καλοκαιρία, ἀλλ' ὄχι τόσο πυκνὴ, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ δουλεύουμε. Μὲ λίγα λόγια θὰ ζητήσω ἀπὸ τὰ καλὰ πνεύματα νὰ γίνῃ ὁ καιρὸς ἔτσι, ὥστε νὰ εἶναι κατὰλληλος γιὰ δουλειά!

Ἠλπίσα, ὅτι θὰ «τυλίσω» τὸν Ξὲν Φά μὲ τὶς σοφιστείες μου, ἀλλ' ὁ ἀρχιεργάτης δὲν ἦταν καὶ τόσο ἀφελής. Ἀναστένοντα βαθεῖα καὶ κούνησε τὸ κεφάλι του θλιμμένα:

— Λευκέ, εἶμαι βέβαιος, πὺς οἱ θεοὶ θὰ δεχθοῦν τὴν εὐλαδική σου προσφορά. Ἀλλ' ἀμφιβάλω, ἂν οἱ ἐργάτες θὰ δουλέψουν. Γιατί δὲ σοῦ εἶπα ἀκόμα ὅλη τὴν ἀλήθεια, λευκέ...

Ἀναπήδησα γεμάτος κακὰ προαισθήματα. Τὴ καινούργιες δικαιολογίες ἐπρόκειτο νὰ σοφισθεῖ;

— Ξὲν Φά, τοῦ εἶπα, οἱ θεοὶ θὰ θυμώσουν ἂν πεῖς ἄλλα ψέμματα. Κι' ἂν δὲ θυμώσουν οἱ θεοί, θὰ θυμώσω ἐγὼ καὶ δὲν ξέρω τί μπορεῖ νὰ πάθῃς...

Μπροστὰ στὸ ἀπειλητικὸ μου ὄψος, ὁ Ξὲν Φά ὑποχώρησε δυὸ δῆματα γιὰ ν' ἀσφαλισθεῖ ἀπὸ τὶς ἐνδεχόμενες βίαιες ἀντιδράσεις μου, ἀλλὰ συνέχισε μὲ τὴν ἴδια θλιμμένη φωνή:

— Λευκέ, δὲ σοῦ τὰ εἶπα ὅλα, γιατί τὶς τελευταῖες μέρες σ' ἔβλεπα πολὺ στενοχωρημένο ἀπὸ τὶς ἀναποδιές πού σοῦ ἔτυχαν στὴ δουλειὰ σου καὶ δὲν ἤθελα νὰ σὲ στενοχωρήσω περισσότερο. Ἀλλὰ βλέπεις, δὲν εἶναι μόνο οἱ θεοὶ ἀντίθετοι στὴ δουλειὰ μας, εἶναι καὶ ἡ τίγρη μὲ τὸ τιγράκι της...

Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶνα ξεσπῶν. Ἄν ὁ Ξὲν Φά δὲν εἶχε προλάβει νὰ ὑποχωρήσει δυὸ δῆματα θὰ δεχόταν μιά μεγαλοπρεπὴ καρπαζιά.

— Τί εἶναι πάλι αὐτὰ τὰ παραμύθια; φώναξα πνιγμένος ἀπὸ θυμὸ.

Ἀλλ' ὁ Ξὲν Φά, γεμάτος ἀξιοπρέπεια καὶ βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, μὲ πληροφόρησε πὺς οἱ ἰθαγενεῖς ἐργάτες μου «ἦταν πολὺ ἀδύνατοι γιὰ νὰ δουλέψουν», ἐπειδὴ οἱ γυναῖκες τοὺς δὲν τοὺς ἔφεραν τὸ μεσημέρι τὸ φαί τους. Οἱ Λαοτιανὲς κυρίες εἶχαν κηρύξει ἀπεργία!

Ἡ ἱστορία εἶχε ἀρχίσει νὰ μοῦ κινεῖ τὴν περιέργεια.

— Καὶ γιατί συμβαίνει αὐτό; ρώτησα τὸν Ξὲν Φά.

— Οἱ γυναῖκες θυμώσαν ἐπειδὴ ἡ τίγρη καὶ τὸ τιγράκι της κάνουν τὸν περιπάτὸ τοὺς ἐλευθερὰ στὰ παραπήγματα τῶν ἐργατῶν.

Δὲν κατάλαβα τίποτα. Τὸ αἷμα μοῖ εἶχε ἀνέβει στὸ κεφάλι.

— Ἀκουσε, Ξὲν Φά, εἶπα ὅσο πρὶν ψυχραῖμα μποροῦσα. Ἡ ὑπομονὴ ἔχει

τὰ ὅριά της. Μὴ νομίζεις πὺς οἱ λευκοὶ εἶναι κορόιδα. Ἄν κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲ θέλει νὰ δουλέψῃ, τόσο τὸ χειρότερο. Θὰ σᾶς διώξω ὅλους ἐσᾶς τοὺς Λαοτιανούς καὶ θὰ σᾶς ἀντικαταστήσω μὲ Ἀνναμίτες ἢ μὲ Κινέζους, πού ξέρουν νὰ δουλεύουν. Ἀλλωστε, ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι κάνουν τὸ ἴδιο. Μονάχα ἐγὼ ἤμουν ἀρκετὰ ἀνόητος γιὰ νὰ προσλάβω Λαοτιανούς. Ἐσεῖς, ὅταν μαζέψετε δυο-τρία σακκιά ρύζι ἀπ' τὰ χωράφια σας, δὲν ξέρετε νὰ κάνετε τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ τεμπеляζετε. Λοιπόν, σᾶς προειδοποιῶ γιὰ τελευταία εὐκαιρία. Θὰ ἔρθω ἐγὼ ὁ ἴδιος στὰ παραπήγματα καὶ θὰ ἰδῶ τί γίνεται μ' αὐτὴ τὴν ἱστορία τῶν τίγρεων...

Ὁ Ξὲν Φά κούνησε τὸ κεφάλι του μ' ἐπιδοκιμασία:

— Ναί, ναί, λευκέ. Ἔτσι πρέπει νὰ κάνεις...

— Καὶ πόσους ἀνθρώπους ἔφαγε ὡς τώρα ἡ τίγρη σας; ρώτησα μὲ πολλὴ δυσπιστία.

— Μά... κανέναν! εἶπε ὁ Ξὲν Φά λίγο μπερδεμένος. Δὲν τρώει ἀνθρώπους, κάνει κάτι χειρότερο... Ἀλλὰ δὲ θὰ σοῦ πῶ τίποτα περισσότερο, λευκέ. Εἶσαι τώρα θυμωμένος καὶ ὁ θυμὸς εἶναι κακὸς σύμβουλος. Καλύτερα νὰ ἔρθεις μόνος σου καὶ νὰ τακτοποιήσεις τὰ πράγματα...

Ἡμουν βέβαιος, ὅτι ὁ Ξὲν Φά μὲ κορόιδευε. Οἱ Λαοτιανοὶ ἔχουν ἕνα λεπτὸ αἰσθημα χιούμορ, ἀσύλληπτο γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους. Ἀλλ' εἶχα ἀποφασίσει νὰ δώσω ἕνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία.

Δυὸ μέρες ἀργότερα, ξεκίνησα γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσω τὸ στρατόπεδο ἐργασίας τῶν τεμπέληδων Λαοτιανῶν. Ἐφτάσα ἐκεῖ γύρω στὶς ἐννιά τὸ πρωῒ. Ὁ ἥλιος ἦταν κιάλος πολὺ ψηλὰ καὶ ἡ Γαλάζια Ὀμίχλη εἶχε σχεδὸν διαλυθεῖ.

Ξεπέζεφα σὲ κάποια ἀπόσταση τὸ ἄλογό μου καὶ προχώρησα πεζὴ γιὰ νὰ αἰφινιδιάσω τοὺς ἐργάτες μου. Ἡ σιωπὴ πού ἐπικρατοῦσε στὸ στρατόπεδο μοῦ φάνηκε ὑποπτὴ. Μήπως εἶχαν ὅλοι ξεπορτίσει, ἀφήνοντας τὸ στρατόπεδο ἔρημο;

Τὸ στρατόπεδο εἶχε παραπήγματα, ἀλλ' οἱ Λαοτιανοὶ μου συνήθιζαν νὰ κοιμῶνται στὸ ὑπαιθρο. Στὴν περίοδο τῆς ξηρασίας ἦταν ἀδύνατο νὰ τοὺς πείσεις νὰ κοιμηθοῦν σ' ἕνα σπῆτι. Μόνο κάτω ἀπὸ τὸν ἑναστρὸ οὐρανὸ αἰσθάνονταν καλὰ.

Προχώρησα πρὸς τὸ σημεῖο, ὅπου ἄπλωναν συνήθως τὶς ψάθες τους. Ἐβλεπα ἀπὸ μακριὰ τοὺς καπνοὺς τῆς φωτιάς πού εἶχαν ἀνάψει, ἀλλὰ δὲν ἀκουγόταν πούθενά οὔτε ψίθυρος. Τὸ στρατόπεδο φαινόταν ἐγκαταλελειμμένο.

Πλησίασα λίγο ἀκόμα καὶ κατάλαβα:

Ὅχι, τὸ στρατόπεδο δὲν ἦταν ἔρημο. Ἀπλῶς οἱ ἐργάτες μου, στὶς ἐννιά τὸ πρωῒ, κοιμόταν ἀκόμα!

Τεμπελοσκυλά! οὐρλιαξα, χάνοντας ὁλοκληρωτικὰ τὴν ψυχραιμία μου.

Δὲ ντρεπόσατε νὰ εἰσάστε ἀκόμα στὸ κρεβάτι στὶς ἐννιά ἡ ὥρα; Φωνάζοντας, μοίρασα καὶ μερικὲς κλωτσιές ἐδῶ καὶ κεῖ. Ἀνασηκώθηκαν μὲ νωχέλεια καὶ μὲ κοίταζαν χαμογελώντας ἡλίθια.

— Πού εἶσαι οἱ τίγρεις σας καὶ τὰ τιγράκια σας; φώναξα μοιράζοντας κι' ἄλλες κλωτσιές.

Ἐνας χοντρός Λαοτιανὸς ἀνασηκώθηκε στὴν ψάθα του καὶ ἔκανε μιάν ἀόριστη κυκλικὴ χειρονομία:

— Ἐδῶ... ἐκεῖ... παντοῦ... μοῦ εἶπε μὲ μελιστάλακτο χαμόγελο.

Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὸν ἀρπάξω ἀπὸ τὰ λιγδισμένα τσουλούφια του, ἀλλὰ συγκρατήθηκα.

Συνέχισα τὴν ἐπιθεωρήσή μου. Δὲν πίστευα ὅτι θὰ βρῶ τίποτα, ἀλλὰ γιὰ τοὺς τύπους, ἔπρεπε νὰ ψάξω μὴπως ὑπάρχουν πούθενά πατήματα τίγρεων.

Οἱ ψάθες τῶν Λαοτιανῶν ἦταν ριγμένες μὲ ἀνατολίτικη ἀκαταστασία στὸ ἔδαφος. Χωρὶς σειρά καὶ τάξη, τὰ πόδια τοῦ ἐνὸς βρίσκονταν στὸ κεφάλι τοῦ ἄλλου. Ὡστόσο, ἀνάμεσα στὶς ψάθες ὑπῆρχε πάντα ἕνας στενὸς διάδρομος.

Ξαφνικά, πάνω στὸ χῶμα, σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς διαδρόμους αὐτοῦ, ἀναγνώρισα τὰ ἴχνη μεγάλων πελμάτων. Τὸ ἔδαφος ἦταν σκεπασμένο ἀπὸ λεπτὰ τὰ ἴχνη ἀπ' τὴ φωτιά καὶ τὰ πέλατα εἶχαν ἀποτυπωθεῖ καθαρά. Τὰ ἐξέτασα μὲ προσοχή. Δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἀμφιβολία. Ἦταν ἴχνη μιάς μεγάλης τίγρεως καὶ ἐνὸς μικρότερου ζώου πού τὴν ἀκολουθοῦσε. Ἀλλὰ τότε, ἡ ἱστορία τοῦ Ξὲν Φά ἦταν ἀληθινή; Δὲν μποροῦσα νὰ πιστέψω στὰ μάτια μου.

Ἐκρῦσα τὴν ἐκπληξή μου καὶ εἶπα μὲ προσποιητὴ ἀδιαφορία:

— Βλέπω ἐδῶ ὅτι μιά τίγρη ἔρχεται τὴ νύχτα μὲ τὸ μικρὸ της καὶ περπατᾷ ἀνάμεσα σας. Ἀλλά τί σας ἐμποδίζει αὐτὸ νὰ δουλέψετε τὴν ἡμέρα;

Ἡ τίγρη ἔρχεται ἐδῶ κάθε νύχτα καὶ τρώει τὸ φαί ἀπ' τὶς ψάθες μας. Οἱ γυναῖκες δὲ θέλουν πιά νὰ μᾶς φέρουν τὸ ρύζι μας, γιατί λένε ὅτι δὲν τοὺς ἀρέσει νὰ μαγειρεύουν γιὰ τὰ τοὺς ἀρέσει οἱ Λαοτιανοὶ δὲν μποροῦν. Ἐμεῖς οἱ Λαοτιανοὶ δὲν μποροῦμε νὰ ζεπέσουμε, ὅπως οἱ Ἀνναμίτες καὶ νὰ μαγειρεύουμε μόνοι μας. Αὐτὴ καὶ νὰ μαγειρεύει τὸν γυναικῶν. Ἔτσι μὲ εἶναι δουλειὰ τῶν γυναικῶν καὶ δὲν ἔχουμε δύναμη γιὰ νὰ δουλέψουμε...

Ἡ λογικὴ τους ἦταν ἀκαταμάχητη. Βρισκόμουν σὲ δύσκολη θέση. Αὐτὴ ἡ παράξενη τίγρη πού ἔρχονταν κι' ἔκλεβε τὸ φαί σὰν πεινασμένη γάτα, ἦταν κατὰ τὸν δὲν τὸ εἶχα ξανασυναντήσει. Τὶ πού δὲν τὸ εἶχα ξανασυναντήσει. Ἀλλὰ γιατί δὲν ἐπείραζε τοὺς ἀνθρώπους;

Ἐξετάζοντας τὰ ἴχνη τους καὶ συγκεντρώνοντας πληροφορίες ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς κατάρωσα τέλος νὰ ἐξηγηθῇ πὺς τὴν ἀλλόκοτη συμπεριφορὰ της. Φαίνεται πὺς ἡ τίγρη αὐτὴ ἦταν πελώρια, ἀλλὰ μάλλον γερασμένη. Δὲν μποροῦσε νὰ σὲ νὰ κυνηγήσει καὶ δὲν τολμοῦσε νὰ τὰ βάλε μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐρχόταν λοιπόν, κάθε νύχτα γιὰ νὰ χορτάσει ἀπὸ τὶς ψάθες τῶν ἰθαγενῶν καὶ νὰ ταΐσει τὸ μικρὸ της.

Ἦταν μιά ἐνδιαφέρουσα ἱστορία ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ συντηρῶ τοὺς ἐργάτες μου μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τρέφεται μιά γριά τίγρη. Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες διέλυσα τὸ στρατόπεδο.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ἀλλή περιπέτεια.

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΚΑΙ Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ

Ὁ Δρ. Λερόυ Μπέρνεϋ, ὁ ὁποῖος εὕρεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑπηρεσιῶν Ὑγιεινῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐδήλωσε εἰς Οὐάσιγκτον, ὅτι «δᾶσει τὸν ὑπαρχόντων σήμερον στοιχείων, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ καπνισμὸς ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον παράγοντα διαδόσεως τοῦ καρκίνου». Ὁ Δρ. Μπέρνεϋ κατανόησεν ἐπίσης τὴν μόλυνση τοῦ ἀέρος — κυρίως ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν ἐργοστασίων καὶ τὰς ἐξατμίσεις τῶν αὐτοκινήτων — ὡς πιθανὴν, μολοντί εἰς μικρότερον κλίμακα, αἰτίαν τοῦ καρκίνου τῶν πνευμόνων, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας περισσότερους θανάτους, παρ' ὅσον ἀλλοχού.

Ὁ ἀρθρογράφος ἐτόνισεν ὅτι, «δᾶσει τῶν ὑπαρχόντων σήμερον στοιχείων, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ καπνισμὸς ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον παράγοντα διαδόσεως τοῦ καρκίνου τῶν πνευμόνων», διευκρινίσας ὅτι τοὺς περισσότερους κινδύνους περικλείει τὸ καπνισμὸς τῶν σιγαρέττων.

«Οὐδεμίαν μέθοδον ἐπεξεργασίας τῶν καπνῶν καὶ διήθησιν τοῦ καπνοῦ ἐκ τῆς καύσεως τοῦ σιγαρέττου κατεδείχθη ἀποτελεσματικὴ εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸν οὐσιαστικὸν περιορισμὸν ἢ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ κινδύνου προκληθεὶς καρκίνου τῶν πνευμόνων», καὶ συνιστᾷ τὸ σταμάτημα τοῦ καπνισμοῦ.

..

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣΤΑΤΟ

Δυὸ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες ἀνέβηκαν πρὸ ἡμερῶν σὲ ὕψος εἴκοσι χιλιομέτρων περίπου γιὰ νὰ κάνουν παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Ἀφροδίτης. Κάτω ἀπὸ τὸ ἀερόστατο κρεμόταν ἕνα καλάθι σὲ σχῆμα γόνδολας. Στὴ γόνδολα ἦσαν στερεωμένο ἕνα ἀρκετὰ ἰσχυρὸ τηλεσκόπιο καὶ ἔτσι οἱ δυὸ ἐπιστήμονες μπόρεσαν νὰ φωτογραφίσουν καὶ νὰ φασματοσκοπήσουν τὸν πλανήτη αὐτὸ ὑπὸ ἰδεώδεις συνθήκες.

Τὸ ἀερόστατο ἦταν ἀπὸ πλαστικὴ ὕλη καὶ ἡ διάμετρος του ἔφτανε τὰ ἐξήντα μέτρα. Οἱ ἐπιστήμονες φοροῦσαν εἰδικὲς ἐλαστικὲς στολές γιὰ νὰ προστατεύονται ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὴν ἔλλειψη πίεσεως καὶ ὀξυγόνου στὸ ὕψος τῶν εἰκοσι χιλιομέτρων.

Τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα πού συγκεντρώθηκαν, θὰ ὑποβληθοῦν γιὰ μελέτη στὸ ἀμερικανικὸ ἐργαστήριον ἀστροφυσικῶν ἐρευνῶν.

Η ΑΦΡΙΚΗ ΞΥΠΝΑΕΙ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 34

ἀμερόληπτος παρατηρητὴς δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾷ πὺς ἡ ἀποικιοκρατία, παρὰ τὴν ἀπεχθὴ τὴν ὄψη, ὠφέλησε τὴ Μαύρη Ἠπειρο. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐκμεταλλεύθηκαν τὴν Ἀφρική, ἀλλὰ συγχρόνως τὴν ἔδειξαν τὸ δρόμο πρὸς τὸν πολιτισμὸ. Ἐφεραν μαζί τους τὴν βιομηχανία, τὴν ἐκπαίδευση, τὴν ὑγιεινὴν, τὶς ἐπικοινωνίες. Ἔστω καὶ ἀθελά τους, οἱ Εὐρωπαῖοι δόθησαν τοὺς Ἀφρικανούς νὰ «ξυπνήσουν» καὶ νὰ ἐτοιμαθοῦν γιὰ τὴν ἀναπόφευκτη διαδοχή. Πρὶν ἀπὸ 25 χρόνια ὑπῆρχαν μόνο δυὸ ἀνεξάρτητες ἀφρικανικὲς χώρες πού τὶς κυβερνοῦσαν Ἀφρικανοί. (Αἰθιοπία καὶ Λιβερία). Σήμερα ὑπάρχουν ἐννέα καὶ σύντομα θ' ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες στὸ δρόμο τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ Γάλλοι, οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Ἰσπανοὶ, οἱ Βέλγοι καὶ οἱ Πορτογάλοι κυριαρχοῦν ἀκόμα πάνω σὲ μεγάλα τμήματα τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου. Ἡ ἀποικιοκρατία δὲν ἔχει ἀκόμα πεθάνει, ἀλλὰ ἡ σημερινὴ ἀποικιοκρατία δὲ μοιάζει μὲ τὴν χθεσινή. Ὁ χαρακτήρας τῆς εὐρωπαϊκῆς κυριαρχίας μεταβάλλεται, γίνεται εὐρύτερος, ἀνθρωπιστικότερος. Οἱ Εὐρωπαῖοι ξέρουν ὅτι ἡ ὥρα τοῦ τέλους πλησιάζει. Δὲ διάζονται νὰ φύγουν, ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ παραδώσουν στοὺς διαδόχους τους — τοὺς ἴδιους τοὺς Ἀφρικανούς — μιά εἰρηνικὴ καὶ πολιτισμένη ἡπειρο καὶ ὄχι μιά ταρκαμένη, πρωτόγονη

ζούγκλα. Θέλουν νὰ κρατηθοῦν ἀκόμα μερικὲς δεκαετίες στὴν Ἀφρική, ἀλλὰ ξέρουν ὅτι αὐτὸ μόνο μὲ τὴν τήρημα τῶν τολμηρῶν μεταρρυθμίσεων, τῆς εὐελιξίας καὶ τῆς ἐλαστικότητος θὰ τὸ πετύχουν. Καί, πρὸ πάντων, ξέρουν ὅτι πρέπει ν' ἀντικρύσουν κατὰ πρόσωπον τὴν ὡμὴ πραγματικότητα τοῦ ἀφρικανικοῦ ἐθνικοῦ.

JOHN GUNTHER

ΑΝΘΡ. ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

(Ἀριθ. Διακ. 661)135) Ἡ Ἀνώνυμος Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Ὑδάτων προκηρύσσει μειοδοτικὸν διαγωνισμὸν δι' ἐνσφραγιστῶν προσφορῶν διὰ τὴν προμήθειαν:

40 κενῶν δοχείων χλωρίου περιεκτικότητος ἐνὸς τόνου. Πρὸς τοῦτο δέχεται ἐγγράφους προσφοράς καθημερινῶς καὶ μέχρι τῆς 12ης μεσημβρινῆς ὥρας τῆς 30ης Δεκεμβρίου 1959 ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τετάρτην εἰς τὰ ἐν Ἀθῆναις Γραφεῖα τῆς Ἐταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

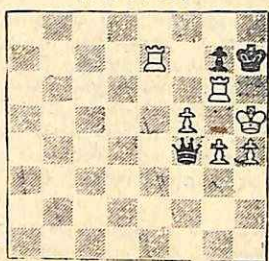
Σχετικοὶ ὅροι τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ πληροφορίες παρέχονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰς ἑνὶς Γραφεῖα τῆς Ἐταιρείας, 3ος ὄροφος, δωματίον ἀριθ. 7 καὶ ὥρας 7 — 13.30'.

(Ἐκ τῆς Διευθύνσεως)

ΤΟ ΣΚΑΚΙ

ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΑΡΤΙΔΑ
(ΦΙΝΑΛΕ)

ΛΕΥΚΑ: Ρ85, Ρε7 και η6, Σζ5, η4 και θ4 (κομμάτια 6).

ΜΑΥΡΑ: Ρ87, Βζ4, Ση7 (κομμάτια 3).

Είναι η σειρά των Μαύρων να παίζουν (μετά την 78ην κίνηση των Λευκών) και η συνέχεια υπήρξε η ακόλουθη:

78... Ρ88!

79. Πζ7.

Εδώ πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα Λευκά παίζουν για να κερδίσουν την παρτίδα, λόγω της υπεροχής των Στρατιωτών τους. Εάν λοιπόν αντί της κινήσεως του κειμένου παίζουν 79. Ρε7 Χη7 τότε τα Μαύρα επιτυγχάνουν πόντ 79... ΒΧη4+!!

79... Βζ3

80. Πζ8+ Ρ87.

81. ζ6;

Εδώ τα Λευκά έπρεπε να προτιμήσουν την προηγούμενη διάταξη με την ελπίδα να επιτύχουν το Πόντ!

81... Β65+

82. Πη5 η6 μάτ.

(Εάν 82. η5, Βζ3 μάτ). Διδακτικόν!

ΑΣΚΗΣΙΣ 49η

ΛΕΥΚΑ: Ργ1, Βθ4, Πδ1 και η1, Αδ3 και ε5, Σα2, 62, γ2' ζ2, η5 και θ2 (κομμάτια 12).

ΜΑΥΡΑ: Ρη8, Βε7, Πα8 και 68, Αγ6, 167, γ4, ε6, ζ7, η7 και θ6 (κομμάτια 12).

Η άσκηση αυτή έχει ληφθεί από μίαν παρτίδα.

Τα Λευκά παίζουν και κερδίζουν.

Η λύσις την προσεχή Τετάρτη.

ΑΣΚΗΣΙΣ 50η

ΛΕΥΚΑ: Ρη1, Β64, Ρε5 και ζ1, Σγ5, 65, η2 και θ5 (κομμάτια 8).

ΜΑΥΡΑ: Ρζ8, Βθ6, Πα8 και 67, Σα7, γ7, ζ7, η7 και θ7 (κομμάτια 9).

Και η άσκηση αυτή έχει ληφθεί από μίαν παρτίδα.

Τα Λευκά παίζουν: 1. γ6, ΒΧγ6.

Πώς πρέπει τώρα να παίζουν τα Λευκά για να κερδίσουν;

Η απάντησις στο επόμενο.

ΛΥΣΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

ΑΣΚΗΣΙΣ 47η

1. Πθ8+, ΕΧθ8.

2. Βθ6+.

Τα Λευκά δεν μπορούν να πάρουν βασίλισσα

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. Γνωστή Έλληνις καλλιτέχνης του μελοδράματος. — Ένας μόνον ατόμου το αυτόκίνητον φέρει αυτά τα διακριτικά.

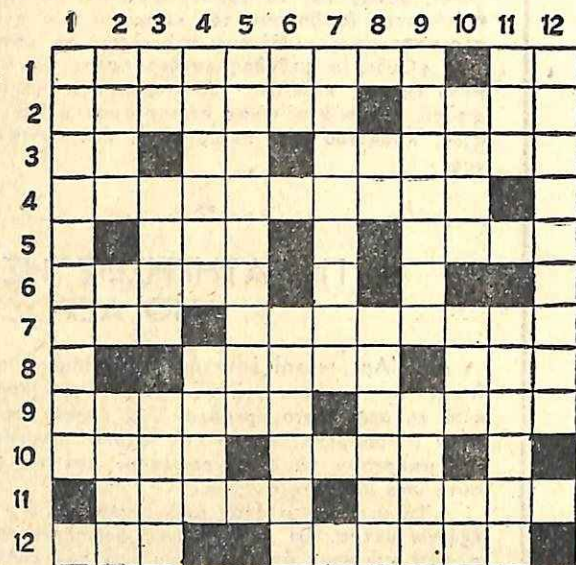
2. Από τον τίτλο γνωστού έργου του Ντοστογιέφσκυ. — Συνήθως μπαίνει με κλωτσιά.

3. Η δοτική ζώου, διά της προφοράς δύο γραμμάτων.

κά γραφεία δημοσίας αρχής ή άλλης ιδιωτικής επιχείρησεως. — Άρθρον. — Δεξιός παραπόταμος του Ρήνου στην Βετοφαλίαν και Ρηνανίαν.

3. Πρόθεσις. — Έμπνέει εύλαβειαν. — Αποτελούν το ρεπερτόριον.

4. Επιφέρει καταστροφήν. — Ηθοποιός του κινηματογράφου...

— Θεός των Βαβυλωνίων. — Μικρός δρόμος (δημ.).

4. Έπαρχία της Αρκαδίας.

5. Η πίεσις του είναι δύναμις. — Την χαρακτηρίζει η εύρυχωρία.

6. Η άλλη όψη των «Στενών των Δαρδανελίων» των παλαιότερων Αθηνών.

7. Έλληνικό νησί. — Μια από τις πόλεις της είναι και η Μπρατισλάβα.

8. Πόλις της Ιταλίας, που περιβάλλεται από μεσαιωνικά τείχη. — Μικρός καρπός.

9. Κινηματογραφική επιτυχία της Αλίκης Βουγιουκλάκη (άντιστρ.). — Χωριό της Αττικής.

10. Την εφόρμησιν υπονοεί. — Σήμερον έμχανοποιήθησαν.

11. Σώμα μεταβλητού όχηματος. — Δεν έχει μεγάλες διαστάσεις.

12. Το πρώτον συνθετικόν του τίτλου περιφήμης όπερας Όμπερ. — Άγουν εις πλάνην.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1. Ένας από τους μεγαλύτερους Ρώσους μουσουργούς.

2. Υπονοεί και τα κεντρικά.

διότι το πόνι η7 είναι «καρ φωμένον».

2... Ρη8.

3. ΒΧη7 μάτ.

1. Βε4!

ΑΣΚΗΣΙΣ 48η

Και 2. ΒΧΠ μάτ.

Θ.

5. Έκπτωσις από όφειλόμενον ποσόν.

6. Λίμνη του Σουδάν. — Άγριον ζώον.

7. Είναι το επόμενο έτος.

8. Άντωνυμία. — Πολλά έχουν οι φτωχοί.

9. Κάνει κακό στην υγεία. — Φορητόν αντιαρματικόν όπλον.

10. Όρος χαρτοπαικτικόν — Κράχ, χωρίς... τέλος. — Τελικός σύνδεσμος.

11. Και άλλος χαρτοπαικτικός. — Υπάρχουν πολλοί ειδικοί.

12. Ειδικόν σιδηροδρομικόν όχημα.

Θ.

ΛΥΣΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1: ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΜΟΣ, 2: ΑΝΕΜΟΙ — ΟΚΑ, 3: ΝΑ

— ΕΝΟΧΛΗΣΙΣ, 4: ΕΤΕΡΑΙ — ΑΝ, 5: ΠΟ — ΑΤ

— ΠΟΙΝΑΣ, 6: ΙΛΑ — ΑΠΟΣΚΕΥΗ, 7: ΣΙΛΕΣΙΑ

— ΑΥ, 8: ΤΑΤΙ — ΡΥ 9: ΗΡΩΑ — ΩΔΙΚΗ, 10: ΚΑΡΑΚΑΣ, 11: ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ

12: ΑΙΣΙΟΣ — ΣΟΪ.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ, 2: ΑΝΑΤΟΛΙΑ — ΔΙ, 3: ΕΝ

— ΑΛΤΗΡΕΣ, 4: ΗΜΕΡΑ — Ε.Ι.Ρ. — ΟΙ, 5: ΓΟΝΑΤΑΣ — ΛΟ, 6: ΥΙΟΙ — ΠΙΝΑΚΟΣ, 7: ΠΟΑ — ΓΑ

8: ΙΟΛΑΟΣ — ΧΩΡΙΣ, 9: ΣΚΗΝΙΚΑ — ΔΑΚΣ

10: ΜΑΣ — ΝΕΥΡΙΚΑΙ, 11: ΑΥ — ΟΚΑ, 12 ΣΗΨ

— ΣΗΣ — ΗΣΑΥ.

1) Μήπως, τυχόν, γνωρίζετε ποιος ίδρυσε τήν Αντιόχεια;

2) Ποιος είναι ο ιδρυτής της Νεώτερης Αστρονομίας;

3) Ποιος ανέκάλυψε τον Καναδά;

4) Ποιά είναι η πρωτεύουσα της Αυστραλίας;

5) Ποιοι από τους Εύρωπαίους είχαν πρώτοι άσπιδασθεϊ στην Κεϋλάνη;

6) Στην Κεντρική ή τη Νότιο Αμερική βρίσκεται η δημοκρατία της Κοσταρικής;

7) Ποιά γενική έπωνυμία έδωσε στη σειρά των μυθιστορημάτων του ο μεγάλος Γάλλος πεζογράφος Μπαλζάκ;

8) Ποιά είναι η προσωποποίηση των τριών μεγάλων εθνών της Δύσεως των Ήν. Πολιτειών, της Γαλλίας και της Αγγλίας;

9) Ποιά είναι η αρχαιότερη και μεγαλύτερη Μονή της έπαρχίας Καλαβρύτων;

10) Ποιά είναι η σημαντικότερη εκκλησία μέσα στα τείχη του Κρεμλίνου;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

1. Η Κωνσταντινούπολη. 2. Ο Γαλιλαίος. 3. Ο Βαλντέμαρ. 4. Ο Κανβέρν. 5. Ο Κεϋλ. 6. Η Κεντρική Αμερική. 7. Ο Βικτωρ Ουγκώ. 8. Η Τριλογία. 9. Η Αγία Σοφία. 10. Η Μονή της Παναγίας. 11. Η Κεντρική Αμερική. 12. Η Γαλλία, η Αγγλία, η Ηνωμένη Πολιτεία.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Εβδομαδιαία

Εγκυκλοπαιδική Έπιθεώρησις

Υπεύθυνος έκδοτης

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

αφόρος Άγ. Φιλοθέης 24

ΒΙΛΘΒΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΕΥ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

Όδος Σπάρτης 10

ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

Α' ΤΟΜΟΣ

ΤΗΣ "ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ"

Με το 26ον τεύχος συμπληρώθηκε το πρώτο εξάμηνο και ο Α' τόμος της «ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ»

Η βιβλιοδεσία με καλλιτεχνικώτατο εξώφυλλο (χρυσά γράμματα σε μαύρο ή βαθύ κόκκινο χρώμα) δα στοιχίζει 25 δρχ. με παράδοση στα γραφεία μας.

Για τις έπαρχίες δα προστεδούν τα έξοδα αποστολής.

Η παράδοση βιβλιοδετημένων τόμων δ' αρχίσει από τη 15η Δεκεμβρίου.

Η αξία όλοκλήρου του Α' τόμου για νέους αναγνώστες δρχ. 100

Οί φίλοι της «ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ» παρακαλούνται με την εύκαιρία της συμπληρώσεως του Α' τόμου να συστήσουν το περιοδικό στον κύκλο των γνωριμιών των και να διευρύνουν την κυκλοφορία του.

Η "ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ"

σημειώνει σημαντικό σταθμό στη μορφωτική ένημέρωση και την πολιτιστική ανάπτυξη του Έλληνικού Λαού.

ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ
 Έξαπέλυσε τόν ιδιόν του πύραυλον!

ΕΙΝΑΙ ΕΦΕΤΟΣ
ΤΟ ΜΥΘΩΔΕΣ ΚΕΡΔΟΣ

Του 1^{ου} Τυχερου της Γενικής Κληρώσεως!
ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΤΟ 1^ο ΑΠΟ ΤΑ 6 ΣΠΙΤΙΑ ΤΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΑΧΝΟΥ — ΕΝΑ ΠΑΛΑΤΑΚΙ ΛΕΙΑΣ :
1.000.000 ΔΡΑΧΜΩΝ !

Τò 1ο από τὰ 6 Σπίτια πού θά κερδίση ὁ πρῶτος Τυχερὸς τῆς Γενικῆς Κληρώσεως, εἶναι τὸ ΠΑΛΑΤΑΚΙ πού ὑψώνεται εἰς ΤΡΕΙΣ ΔΡΟΜΟΥΣ μέσα εἰς τὴν καρδίᾳ τῆς Ἀθήνας: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 67 — ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ — ΑΙΝΙΑΝΟΣ: Καταλαμβάνει τὸ γωνιάσιον διαμέρισμα (Πατησίων — Αἰνιάνος) τοῦ 2ου ὀρόφου με ἀνοιχτὴν καὶ θαυμασίαν θέαν πρὸς τὸ Πάρκον τοῦ Πεδίου Ἀρεῶς, πρὸς τὴν λεωφόρον Ἀλεξάνδρας καὶ πρὸς τὸ πρὸ αὐτῆς κηπῶριον καὶ τὴν Πλατ. Αἰγύπτου. Καὶ περιλαμβάνει: Εὐρεῖαν εἴσοδον πρὸς τὸ διαμέρισμα. Προχῶλ. Μεγάλον χῶλ. Λίθινκ - ραῦμ καὶ ἄλλα τέσσαρα δωμάτια ἤτοι ἐν συνόλῳ ΕΞΗ δωμάτια. Ἐπίσης μεγαλὴν κουζίναν, ὀφίς, λουτρόν πλήρες. Ἡ ὅλη κατὰσκευὴ εἶναι πολυτελεστάτη.